

קונטרס

ומצוין מבית ד'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
שביעי

קונטרס

ומציץ מבית ד'

מ א ת

כ"ק אדמו"ר

אור עולם נזר ישראל ותפארתו כקש"ת

מוהר"ר שלום דובער

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מליובאוויטש

•

עם מבוא וקיצורים מאת בנו

כבוד קדושת אדמו"ר

יוסף יצחק

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן — מליובאוויטש

הוצאה חדשה

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים וארבע לבריאה
קי"ב שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

ת ו כ ן :

3	הקדמה מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א (להוצאה הראשונה)
4	מכתב מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע
7	מבוא
58	מפתח הקונטרס
62	קונטרס ומעין
137	הערות וצינונים מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

* * *

17	מכתב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע - פאקסימיליא
--------------	--

"KUNTRES UMAAYAN"

Published and Copyrighted by

"OTZAR HACHASIDIM LUBAVITZ"

770 Eastern Parkway, Brooklyn, N. Y. 11213

E-mail: Kehot770@gmail.com

5774 • 2014

ה ק ד מ ה

מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א להוצאה ראשונה בשנת ה'תשי"ג

ביום ב' ניסן ה'תש"ב – יום הלולא של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע – בהתעודות חבורת תלמידי התמימים נתקבלה ההצעה לייסד קרן מיוחדת להדפסת מאמרי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, ושם הקרן **"קרן שלום"**.

בהסכם כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א הוחלט להוציא לאור ראשונה את שלשת הקונטרסים אשר לאדמו"ר נ"ע: קונטרס ומעין, קונטרס עין חיים, קונטרס העבודה.

– קונטרס התפלה נדפס כבר בחורף ה'תש"ב –

אחרי שעלה ביד ועד המו"ל להתגבר על כמה מניעות שהיו בדרכו, הנה יו"ל בזה קונטרס ומעין עם קיצורים ומבוא מכ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א. פרשת המבוא מבוארת במכתב אלי הנדפס לקמן.

לתועלת הלומד ומעיין בא בתחלת הקונטרס מפתח הענינים ונתוספו בפנים מ"מ הפסוקים, מאמרי רז"ל וכו'.

מנחם שניאורסאהן.

פתח דבר

להוצאה החדשה

באשר ההוצאה הקודמת אזלה מן השוק, הננו מו"ל בזה בהוצאה חדשה ומתוקנת את קונטרס "ומעין מבית ה'" אשר לכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מערכת "אוצר החסידים"

ימות המשיח
ערב חג השבועות, ה'תשע"ד
ק"ב שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א
ברוקלין, ניו.

מכתב כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע

לחתנו כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל מלך המשיח שליט"א

ב"ה, ה, י"ב תמוז, תש"ג
ברוקלין.

...בזה הנני למלאות בקשתך על אדות מבוא לקונטרס ומעין מבית הוי' יצא והשקה את נחל השמים. ואסדר סקירה כללית דתקופה זו: מחדש טבת תרס, שהואיל הוד כ"ק אדמו"ר הרח"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לזכנו בקונטרס התפלה¹ – עד אלול תרסג, שהואיל הוד כ"ק אדמו"ר הרח"ק לזכנו בקונטרס ומעין.

הסקירה האמורה מלוקטת מרשימותי במשך ארבע שנים הללו עם נספחות, אנרות הקדש וביאוריהן, כפי הכרח מהלכי הענינים אשר גרמו התגלות קונטרס ומעין ופרסומו ברבים.

תקופה זו, תרסג-תרסג, היא תקופה שני' בהדרכת תלמידי ישיבת תומכי תמימים, ה' עליהם יחיו, מני אז שיצא קונטרס התפלה ונתפרסם ברבים, ואחרי כן, בחדש אדר, יצא לאור ספר התניא המוגה שנתקבל בטוב ובכל מקומות מושבי אנ"ש קבעו זמני לימוד תניא ברבים.

השיחה הקדושה בשמחת תורה תרסא² שנתפרסמה בהרבה מאות העתקות הלהיבה לבב אנ"ש שי', ומזמן לזמן נתרבו העוסקים בתפלה באריכות ההתבוננות, ונסתדר דבר התועדות ריעים – חסידישע פארבריינגען – בתוככי אנ"ש במקומות מושבותיהם.

רגילים היו אנ"ש להתועד שתי פעמים בשנה, ביו"ד וי"ט כסלו, שהם היו קבועים להתועדות אנ"ש ביחוד. ומאז נוסדה ישיבת תומכי תמימים הנה בשנת תרנח, ע"פ הוראת הוד כ"ק אדמו"ר הרח"ק מייסד ישיבת תומכי תמימים ונשיאה בפקודתו אלי, לסדר בכל ר"ח התועדות

1) נדפס – ברוקלין תש"ב – עם הקדמה וקיצורים מכ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע.

2) חלק ממנה בא בחוברת "מאמרים ער"ח תמוז תש"ב" ובספר השיחות – תורת שלום ע' 8 ואילך (ברוקלין, תשי"ז).

התלמידים, הנה בליובאוויטש הי' הרה"ח ר' חנוך הענדיל נ"ע – ואבדל לחיים טובים – ואני מתועדים עם התלמידים, ובזעמבין הי' הרה"ח ר' שמואל גרונום נ"ע מתועד עם התלמידים, ומזמן לזמן נתפשט הסדר גם במקומות אנ"ש.

בשנת תרסא קבלה התועדות החסידים – דער חסידישער פארבריינגען – את צורתה האמיתית, כי חוץ מזה שעצם ענין ההתועדות נתקבל בכי טוב, ונקבע בסדר העבודה של עדת החסידים, אשר כמו שחסידים צריכים ללמוד דא"ח וצריכים להתעסק בעבודת התפלה בן צריכים חסידים להתועד בהתועדות ריעים, הנה חוץ מזה קבלה ההתועדות צורה מסוימת, היינו סדר ההתועדות וסוגי השיחות בשעת ההתועדות.

והודות לתלמידי תומכי תמימים, על אשר היו כותבים להוריהם וקרוביהם מארחות חיי הישיבה, ותוכן נושא המאמרים אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר ברבים, כן היו כותבים עניני השיחות בהתועדות של התלמידים, הנה כל זה הי' לחומר השיחות של התועדות החסידים במושבותם.

השיחה הקדושה דשמחת תורה תרסא האירה את מוחם של החסידים בלימוד דברי חסידות ועוררה את לבם לעבודה שבלב, והרבה סיוע לטובה גרם מה שאחדים מתלמידי תומכי תמימים התיישבו באיזהו מקומן, והנציגים בלימוד דא"ח בעיון ועוסקים בעבודה שבלב באריכות נראו בהרבה מקומות מושבות אנ"ש.

במשך שנת תרסא נתוספו – בחסדי השי"ת – הרבה תלמידים בכל המחלקות של ישיבת תומכי תמימים, ומחרבה מקומות מושבי אנ"ש באו דרישות לשלוח להם ספרי תניא, את המאמרים דשנת תרנ"ט, וביחוד את המאמר "החלצו"³, קונט' התפלה והשיחה בשמח"ת תרסא, ויהי ר' שמואל הסופר עמוס עבודה רבה ומתאונן שאינו יכול להספיק את כל הדרישות ויקח לו לעזור את ר' מרדכי פנחס ואת ר' שלמה פריידסאהן ואת ר' עקיבא ראובן זאריעמשער – ע"ש דירתו ברחוב זאריעמשא.

וכשחזר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לביתו מנסיעתו לחוץ לארץ – נסע ד' לחדש כסלו תרסא וחזר ז' לחדש אלול שנה היא 4 – רבו החסידים הבאים לליובאוויטש. ומה נהדר הי' המראה במחזה הקדש אשר עשרות

3 נדפס – ברוקלין תש"ט – עם הוספות.

4 ע"ש מ"ש כאן, צריך לתקן ב"חנוך לנער" ע' 11.

אנשים עומדים בבית הכנסת ומתפללים בכוונה, מהם במתינות ובדבקות של געגועים ומהם בהתלהבות כמגיחי קרב וכעורכי מלחמה וכולם יחד עונים ואומרים כל מלה ותיבה שבתפלה בחרדת קדש.

נכון הי' במאד להעתיק, לכל הפחות קטעים, מרשימותי תרם ותרסא, כי בהם ועל ידם ידעו אופני התפתחות העבודה בישיבת תומכי תמימים, ופעולתה במהלכי רוח אנ"ש בעלייתם לגובה רום נעלה בדרכי החסידות, אבל אז יארכו הדברים, לכן הנני מסתפק במה שמוכרח, והיא סקירה כללית הנ"ל משנות תרם ותרסא וסקירה קצרה משנת תרסב, תרסג, בתולדות דברי ימי המאמר ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השמים.

והשי"ת יאיר את עינינו ועיני ידידינו אנ"ש ותלמידי התמימים ויעיר את לבבינו ואת לבב ידידינו אנ"ש ותלמידי התמימים, ה' עליהם יחיו, לעבדו ית' בלבב שלם מתוך מנוחה בגשמיות וברוחניות ונזכה כולנו לקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש...

מבוא

ר ש י מ ה

מלוקטת מהיומן החדש מרחשון וכסלו תרסב.

ונעלבים, בשמעם מפי השרים ורוזני הארץ דברי חירוף וגידוף על עם ישראל כולו, ומענה נכונה מה להשיב לא מצאו.

* * *

הנני זוכר אותה השעה בישיב אצל מר אליעזר פאליאקאוו בחדרו, והנה בא אחד השרים פ. מ. מעלניקאוו, ובמעמדי שפך כל חמתו על היהודים, ויסיים: חרפה היא לכם שר נכבד אליעזר בן שלמה פאליאקאוו לשאת שם יהודי, כל יהודי ישר עליו להתנצר למען הבדל מן אחיו התולעים.

בעודו בוער בלהבת שנאת צורר ישראל, נכנסה הגברת מרת רחל רייזא פאליאקאב, ותתמה על המחזה אשר נגלה לעיני: אישה יושב כהלום רעם, אנכי ישבתי סמוך לו והשר עומד, פניו להבים, ודבריו נובעים בסגנון של "איוואן" מוסקבואי.

הגברת פנתה אלינו בברכה כללית. כשראיתי עמדתי ממקומי, גם אישה עמד מכסאו והשר מ. פנה אלי' ויאמר: הנה הבעתי לאישה השר את הדברים הנאמרים לעיל.

בשמעי את דבריו הנזכרים בהוספת פתגמים הידועים הרגילים על שפתי האיוואנים, נלהבתי במאד ומר פאליא-קוב ואשתו הביטו עלי כעל נעלב.

את השר מ. פגשתי אז בפעם השלישית והוא ידע מי אנכי וצור

כשבא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מנסיעתו לחו"ל — נסע ד כסלו תרסא וחזר ז אלול תרסא — נתרבו האורחים הבאים מדי יום ביומו.

במשך ימי שבתו בחו"ל: בועריס-האפען אצל מינכען, בפאריז, ברליו, וויען ובאד הומבורג, בא בדברים עם עסקני הכלל ממדינות שונות, ועם כולם שוחח על אדות המצב הכלכלי של אחב"י במדינת רוסיא, וביחוד בדבר שאלת תחום המושב, שהיתה אז שאלה בוערת.

בכדי להשיג רשיון נסיעה לפנים המדינה, השיגו כמה מאחינו תעודות רופאי שינים וכדומה תעודות שונות שנתנו להם האפשרות לבקר בעיירות שמחוץ לתחום המושב.

בחדש מר"ח תרסב נודע על דבר תעמולה גדולה במפלגות צוררי ישראל לגזור גזרות חדשות וקשות יותר על אחב"י, ואשר נתפשו כמה מאחב"י הדרים מחוץ לתחום המושב, על אשר יש להם תעודות בלתי אמיתיות הנ"ל.

במשך איזה ימים נאסרו הרבה עשרות אנשים (ביחד עם ב"ב עלה מספרם לשלש מאות נפש). אבות המשפחות נאסרו, ועל רכושם הונח חותם, ותהי עת צרה ליעקב.

עסקני הכלל אף כי היו מצטערים במאד על המצב, ובכל לבכם חפצו לעזור, אבל הרגישו עצמם נדכאים

ולקרוע את כל התעודות השייכות למאסרם.

החלטת עסקני הכלל היתה שלא לתת אף אגורה אחת, אלא להמתין עד שימסרו למשפט, ואז יתענינו בזה עורכי הדין היותר גדולים.

דעת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק היתה כי ראשית כל צריכים להשיג, בעזה"י, חופש זמני לכל האסירים שהיו במאסר ווא, ניוני, קאסטרמא וסמאלענסק, והמטרה צריכה להיות להוכיח אשר תעודותיהם כשרות הנה, ורכושם יושב להם וישארו במקומות מגוריהם.

במלאכות זו ישבתי במאסקווא כשלושה שבועות ובאתי בדברים עם עסקני הכלל וראשי עשירי אדירי מאסקווא מאחב"י. כן הציגוני לפני שרים נכבדים בהם אנשים ישרים וטובי לב ומהם גם אוהבי ישראל, ומהם צוררי ישראל, זוללים וסובאים, אטומי מוח וערצים.

אז נפגשתי בפעם הראשונה עם השר הנודע דאלגארוקאו אשר פעל ועשה לטובת הנאסרים, וע"י איש סודו קאני קאו נודענו את אשר נארג ונרקם ע"י העתונים "מאָסקאווסקי ליסטאק" ו"נא" וואיע וורעמא" עלילות על ישראל.

תחלת כסלו באתי ממאסקווא ופטר-בורג חזרה לליובאוויטש, וחזן מזה שבמשך כל הזמן הודעתי במכתבים מכל הנעשה בענין הזה, הרצאתי בבואי ע"ד פרטי מצב הענין באשר הוא לפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק.

כשספרתי את דבר הפגישה עם השר מ. (שהי' איש סודו) — בלתי אופיציאלי של הגראדאנאטשאלניק המאסקוואי) ואת נושא הדברים ובשמעו את דברי מ. בכה בכי רב, ויאמר: יש לי צער גדול, פון אזעלכע ווערטער זאָל חלילה ניט ארויסוואקסען קיין פאָגראָם, ירחם השי"ת.

מחצבתי. כל זמן שדבר עצרתי את כעסי בעמל רב, אבל ברגע זה לא יכולתי להתאפק, ואומר:

סלחו לי יקירי הגברת והשר פאליא"קוב, במעמדכם לא אוכל לתת אותו המענה שצריכים לתת לבעל הכפתורים המוזהבים השר מ., אך אל ידמה כי אין מענה, ומה מאושר הייתי לו פגשתי את השר מ. במקום אשר הייתי יכול לדבר בלי מעצר.

מר פאליאקוב התעורר מעומק מחשבתי ויאמר: האסון הוא, אשר השרים אינם מכירים את תנאי החיים בתחום המושב, המכריחים את האנשים ללכת גם בדרכים מסוכנים.

מה נעים הי' לשמוע את דברי הגברת באמרה: עודני זוכרת את דברי ר' אידל המלמד מארשע שאמר כי התלמוד אומר, אשר העניות מעברת את האדם על דעתו ועל דעת קונו.

אנכי — אמר מעלניקוב — הייתי כורך את היהודים בדפי התלמוד ושורפם ביחד.

פקעה סבלנותי, ובקול היוצא מן הלב אמרתי: ואז איפה יקחו השרים סמיר נאווקא (משקה ידועה במאסקווא), ובמה ישלימו את המחסור בקופות אשר תחת ידם שלוקחים משם לפי שעה, עד שיזדמו להם להפשיט עור עברי.

שחוק קל עבר על שפתי פאליאקוב וצל של קורת רוח נראה על פני אשתו ופני מ. להבים.

סיימתי את דברי בנחת "מאלף עורות עברים מכניסים עשרה מיליונים שקלי כסף לשנה או עשרים מיליונים בקבוקי סמירנאווקא, דבר אשר כל השרים מתחשבים עם זה".

— אנכי ידעתי כי השר מ. בא אז בכוונה להפחידנו על אדות ארבעים האנשים שנאסרו אז במאסקווא, ובעד כסום נכון חפצה חבורה ידועה לשחררם

בלתי מלומד, עשיר במדה ממוצעת לעומת עשירים האדירים, ומסר נפשו על הכנסת אורחים.

הכנסת אורחים במאסקווא בעת ההיא לא היתה דבר של הוצאות ממון בלבד, אלא כרוכה במסירת נפש ממש, כי לרגלי המצב הקשה באיסור הישיבה מחוץ לתחום היו היהודים הבאים למוסקווא לרגלי מסחרם מוכרחים להתחבאות במקומות שונים.

כמה מפקיד המשמר-פאליציי – החזיקו בבתיהם יהודים והיו לוקחים בעד לינת לילה חמשה או עשרה רוב-לים, ומובן אשר זה עצמו הגדיל את חשקם ותאוותם למצוא יהודים מושללי זכות הישיבה למען להפשיט את עורם.

א. גינזבורג דר בחלק העיר מארינא-ראשטשא, ויבא בדברים עם שומרי העיר – פאליציי – ופקידיהם, כי על ביתו לא יארבו לחפש משוללי זכות, ואם לפעמים יהיו מוכרחים לעשות חיפוש בביתו יודיעוהו מקודם, ועבור זאת שלם להם תשלום חדשי, לכל אחד לפי משמרת פקודתו, ויוציא ע"ז כשלש מאות רובל לחדש.

בהיותו בעל בית חרושת גדול ואיזה מאות איש פועלים בבית החרושת שלו, סדר באחד הבתים מקום ללון עבור חמשים אנשים, מטות מוצעות ובית-מבשלות.

חנות גדולה היתה לו למר גינזבורג בטבור העיר ברחוב אילאינקא, שמה היו באים אליו סוחרים, גדולים וקטנים, סרסרים ועוד, וכמוכן אשר דבר המקום ללון נודע מהר בקרב היהודים ולא עברו יומים וכבר ה' הבית מלא מאורחים.

למותר להגיד אשר גינזבורג לא לקח כל תשלום שכר מאת האורחים ועוד דרש אשר גם יאכלו אצלו, ובכדי שלא יהי' ספק בהנוגע לכשרות המזון

ממסעי באתי אז ביום ד ב כסלו, ובמוצש"ק אור ליום ו כסלו נסע הוד כ"ק אאמ"ר במסע המהיר העובר בשעה השלישית לילה דרך תחנת קראסנאיץ – (מסה"ב מאסקווא-וואר"ש) – למוסקבא ואנכי נסעתי עמו ללוותו.

ביום בואו למאסקווא התאכסן בדירת החסיד ר' דובער נ"ע מאנעסזאהו. בערב בשעה השביעית היתה הועידה הראשונה, ובשעה העשירית לילה ביקר אותו מר פאליאקוב.

ביום ב ז כסלו היתה הועידה השני' מאנשים שהזמין בעצמו כי חפץ לדעת את חוות דעתם, וכפי שהגיד לי את החלטתו לעבוד בענין זה בשני אופנים (א) עם עסקני הכלל הרגילים ללכת בשערים פתוחים. (ב) ע"י הכירות ודברי בקשה.

– רגיל ה' בענינים כאלו לרשום לו לעצמו, על טבלא של עצם לבן שכותבים עלי' בעט עופרת ואח"כ מוחקים את הכתוב, ומה מאד הייתי מצטער בכל פעם שראיתי שהוא מעביר את הכתוב בכ"ק למען לרשום במקום ההוא דברים חדשים.

משתדל הייתי לפעמים להעתיק לי באופן האפשרי את רשימותיו הקצרות והערותיו; כי גם בשעת ועידה ה' רושם על טבלא זו את רשימותיו. –

ע"פ הסדר שהמתין לו, הנה ביום ההוא הועיד ב ועידות: משעה ד עד שעה ו הועידה עם עסקני הכלל, ומשעה ח עד שעה י הועידה החשאית. ואח"כ, בשעה יא לילה, עלי נסוע לפטרבורג במלאכות הניתנה על ידי, אם לא שיודרש לי להשאיר לילה זו במאסקווא להתראות עם אחד השרים.

* * *

איש ה' במאסקווא ור' אליעזר בר' יעקב גינזבורג שמו. איש טוב לבב,

ישראל, ובכך גם אלו הנאסרים בכל המקומות הנזכרים לעיל, אין זה אלא פרי שנאה ומשטמה.

* * *

הדבורים והויכוחים בעת הועידה הראשונה, בשעה ד"ו, ציערו את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ובפרט כי כל נואם סיפר נושא השיחה שהי' לו עם שר פלוני או פקיד אלמוני, ואשר השקפת השרים והפקידים על יהודי התחום היא רעה מאד, ומוסכם מכל השרים כי יהודי התחום הם מושחתי המדות, והם סכנה להממשלה ולהאנושיות כולה, ובכך צריי כים להחמיר עוד יותר בהגבלות תחום המושב ולענוש קשה את כל הנתפסים עם תעודה מזויפת.

פעמים דבר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בדבר ההכרח למצא דרכי זכות עבור אחינו האסירים, אבל כמעט אשר לא אבו שמוע. בשעה חצי הששית כמעט שהוחלט אשר עתה אין להועיל מאומה וגם מסוכן — יותר מודגש חרפה — להתערב בזה, ורק כשיבא מועד המשפט או יקחו עורכי הדין את הדבר בידם והם — עורכי הדין המפורסמים — בודאי ימצאו דרכים איך להציל את הנאשמים מעונש קשה ביותר.

כענו כבד שכן על פני כ"ק אאמו"ר הרה"ק, והנאספים הרגישו כי כאב פנימי לוחץ את לבבו, וכלוחם עם עצמו אם יגיד או לא יגיד.

פתאום הלבינו פניו כסיד, ויאמר: אחי, כל אחד מכם יודע עד כמה לבבו כואב על גורל אחיו בני עמו הסובלים רעב וקור בתחום המושב, ומה גם על אחינו הנמצאים כעת במאסר. ידעתי כי כל אחד מכם לבבו נאמן את גורל אחיו בני עמו, וגם אנכי צערם צערי.

כבד לי במאד — המשיך את דבריו — להגיד דברי, אבל אתאפק לא אוכל. ברגע זו צערי גדול מנשוא, ולא ממצב

שכר מבשלת יהודי' (דבר שהי' קשה להשיג במאסקווא) וגם משגיח מיוחד על בית המבשלות.

לא כאן המקום להאריך במה שעשה ג., וראוי הוא בעד מפעליו הטובים להקציב לו פרק מיוחד בזכרונות. ובהנוגע לענין הזה הוא כי במשך שנים רבות בא בהיכרות עם שרים גדולים ונכבדים.

גורל נסיעתי בלילה ההוא לפטרבורג הי' תלוי בהחלטת הועידה השני' שבה השתתפו מר ג. הנ"ל ומר נחום בו ר' שלמה דאנקין, אשר גם לו מהלכים בין השרים בעלי תפקיד גבוה במאסקווא.

* * *

בעת ההיא קרה אשר בית החרושת לגזור קורות-זעגמיהל — ואוצר הנס"רים. אשר לדודי מר מ. הארענשטיין שהיו בתחנת יעלניא — פלך סמא"לענסק — עלו על המוקד.

בית החרושת והאוצר היו בלתי מובטחים באיזה חברה של אחריות מאש וא"כ איפוא לא הי' כלל מקום לחשוד את הבעלים כי הבעירו את הבערה.

אבל אחד האדונים, שגם לו הי' אוצר סחורה בתחנה ההיא, והוא הי' מידידיו של העורך דין צורר היהודים שמאקאו ימ"ש, אף כי לא סבל כל היזק מהשריי פה, מצא מקום להעליל עלילה כי מר הארענשטיין העברי הצית אש באוצרו בכדי שישרוף אוצרו של האיניו יהודי.

הצורר שמאקאו מצא בקעה לבנות בנין של אשמה על מר ה. ביחוד, ועל כל היהודים הגרים מחוץ לתחום המושב בכלל. וע"י פקודת הקטיגור מעיר סמאלענסק, אוהבו של שמאקאו, נאסר דודי בכלא, וכל ערבון לא הועיל.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ראה בזה "רמז פליאות ההשגחה העליונה" באמרו, אשר דבר זה יראה במוחש כי אך ורק עלילות ותואנות מחפשים על

דברי הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק המדבר בתוקף פנימי כרוך במזג היותר נעים ולשונו – קולמוס לבנו העדין השבור והרצוף ממצב אחינו בעת ההיא – עשו רושם עז.

הוחלט אשר מר פאליאקוב, חיטין, וויסאצקי יבקרו במקומות הרואיים ויבקשו לשחרר את האסירים עד בא משפטם.

הועידה נתאחרה מעט אחרי המועד אשר הוגבל לה.

לעומת זה הועידה השני', בשעה חיי, היתה ברוב חום. על עצם הדבר לא התווכחו, כי רוב הנאספים היו מאלו שידעו את חיי אחינו בתחום המושב, ואשר כל סכנה אינה צריכה לעכב בשביל לצאת מן התחום, וכל המשא ומתן הי' רק באיזה אמצעים לאחוז בשביל להשיג את המבוקש, גאולת הנאסרים וביטול כל הדבר מעיקרו.

הועידה ארכה כשעה והוחלט כי מר גינזבורג, דאנקין ומאנעסזאהן יבקרו את מכריהם, ונערכה רשימת האנשים את מי שצריכים לבקר, ומה ידברו עמהם.

וע"פ הוראת הוד כ"ק אמו"ר הרה"ק נסעתי בלילה ההוא לפטרבורג עם מר חיים מאנעסזאהן, וליום החמישי בקר הייתי צריך להביא איזה ידיעות הנצרכות באותה שעה.

* * *

ביום ג ח כסלו בקר באתי לפטרבורג. מאנעסזאהן הלך לעשות ככל אשר הוטל עליו ואנכי עזבתי את חפצי בבית הנתיבות ונסעתי למעון החסיד ר' חיים מאסייעו. ואח"כ הי' עלי לבקר את מר מארגאלין וגם לבקר בבית מר יעקב פאליאקאוו. ואם תהי' השעה מוכשרת לדבר עמו מן הצד לדעת איזה ידיעה.

החסיד רח"מ הי' איש מהטפוס הישן, איריה של פטרבורג לא פעל עליו

אחינו הנאסרים, אלא ממצבכם אתם. רואה הנני עד כמה נתרחקתם מאחיכם, עד כמה אין אתם יודעים תנאי החיים בערי התחום, עד כמה אין אתם יכולים לשער חיי אומללים, עד כמה הנכם מושפעים מדברי צוררי ישראל, ואתם מאמינים בתום לכל אשמה שאומרים על היהודים.

קרה כי מצאו, לפי דבריהם, אשר תעודותיהם פסולות. האם נמצאו שודדים, גנבים או עושה עול? מצאו אנשים שיש להם תעודות של רופאי שינים ויש להם כל הדרוש לזה, ומחזיר קים אנשים העובדים אצלם בתור מנהלי בית מסחרם והם עצמם אינם עוסקים בזה.

הלא לא עשו דבר שהוא סכנה לאיש, או גם אי נעימות, או חטאו נגד היושר. כל חטאתם הוא שלא עסקו במלאכתם האמורה בתעודותיהם, וכשבחנו אותם לא ידעו את אומנתם, הלא עלול איש לשכוח את אשר למד, ומה שאומרים כי התעודות הן פסולות – דבר זה עוד צריך חקירה ודרישה. והאם בעד אשמה קלה זו יושיבו אנשים במאסר, נשיהם ובניהם יושלחו למקומות שונים ואת רכושם יקחו.

האם במקרה קל הערר כזה לא מצאו אחינו אדירי הדעה, עסקני הכלל את ידיהם ורגליהם וימס לבנם לקול אוכלי אדם הם המה צוררי ישראל. לא אכחד, אשר צערי זה גדול יותר על צער המקרה. רחוקים אתם מחיי אחינו, ואינכם מכירים במעלות אחיכם, ובכן מאמינים אתם לכל הבל אשר יפצה שר ופקיד המפוטם מלחמו של הנאוואיע וורעמיא.

אנכי הזמנתי ועידה זו לשמוע עצת חכמים, ודעתי חזקה, כי לו ידעתם את חיי אחיכם בערי התחום באשר הם, אזי אחרת חרצתם.

דרוש לי מכתב לשר פלוני במאסקווא ונודעתי כי הגענעראל קוטאווא הוא ידידו והשפעתו מרובה, ע"כ בודאי מכיר הוא את הגענעראל, ואם אפשר – להשיג אצלו מכתב המלצה. ויענני: בעוד עשרה רגעים יוצא מסעי לצארסקאיעסעלא, אפשר תסע עמי. את הגענעראל הנני מכיר היטב, אותו ואת אחיו, והכרתי גם את אביהם, אבל איני יודע אם הוא בביתו, בכל אופן מחר בקר נוכל לדעת את הכל.

התבוננתי והחלטתי לנסוע לצאר-סקאיעסעלא, תכריך קטן עם הט"ת ועוד איזה דברים קטנים הי' עמדי, כי כל היום נשאתי עמי בביקורי ממקום למקום, ואסע.

ישבנו במרכבה מחלקה השני' ועוד טרם הספקתי לשבת על מקומי והנה אליאנסקי מסובב משרים ופקידים מכרו ומיודעיו, והוא עונה לכולם בבת צחוק ובברכת ערבא טבא. כעבור כרבע שעה בא בדברים עם אחדים מהשרים וילך אתם הצדה לדבר את דבריו, ואח"כ נגש אלי ויאמר: ומה תאמרו, ברכת זקנכם האדמו"ר שברכני בהצלחה עומדת לי גם בזה. השר קוטאווא הבכור נוסע במחלקה ראשונה, והנני הולך לראותו ואדבר אתו.

עברו עשרה רגעים ואליאנסקי בא ויגד לי כי דבר עם קוטאווא והלה הבטיח לו שמחר בקר יתן לו מכתב כבקשתו. וגם אמר לו שיש לו מכיר שהשפעתו עוד גדולה מהשפעתו הוא, וגם הוא יתן מכתב, אך צריך הוא לדעת את שם מי לכתוב במכתבו ובמכתב מכרו.

הגענו לתחנת צארסקאיעסעלא ונרד מהמרכבה, ירד שלג ורוח נושבת, ואנכי כל היום הייתי טרוד בנסיעות ממקום למקום, ואקוה כי בעוד שעה קלה אוכל לנוח.

אנו הולכים דרך בית הנתיבות, והנה

מאומה, אך הכירות גדולה היתה לו שם, וצריכים היו להזהר בו כי לא חונן בחכמה.

המדובר ביני ובין ח. מאנעסזאהן שנתראה בו ביום בשעה ו בבית האוכל גארפינקעל רחוב גאראחאווע 63 או בשעה ז' בדירת חותנו החסיד הידוע ר' מנחם מאניש מאנעסזאהן, וואזנעסענס-קי 27.

היום עבר בעבודה רבה ובביקורים שונים וכשבאתי לבית האוכל מצאתי שם את ח. מ. ונספר איש לרעהו מאת הנעשה. ושנינו היינו שבעי רצון מקיום המלאכות שלנו.

ח. מ. העיר כי ע"י החסיד ר' אליעזר אליאנסקי אפשר להשיג הכירות להשר פ"ק, אשר בהועידה במאסקווא ביום העבר הוחלט לעיין בדבר זה איך להשיג הכירות זו, ובעלי ועידה ההיא לא מצאו פתרון לשאלה זו.

בשעה השביעית בקרתי את ר' מנחם מאניש ושם דברתי בתילפון עם ר' אליעזר אליאנסקי לצארסקאיע סעלא, ואמרתי לו כי דבר לי אליו ואשר בשעה העשירית אהי' בבית הנתיבות הצאר-סקאיעסעלי ושם אחכה עליו.

בשעה התשיעית נסעתי להחסיד ר' שמואל מיכל טרייניץ. ובקשתיו אשר יבא בדברים עם מר יעקב פאליאקוב, ולסבב הדברים אשר למחר, ביום ד ערב, נוכל לבקרו.

— רשמ"ט הי' איש חכם נבון דבר ובעל רצון כביר. הי' מייקר מאד את השם חסיד, וכשבא בין החפשים או בין הרוזנים היהודים לא בוש במהותו העצמי שהוא חסיד בן חסיד ולא חת משרי העמים, ובשמעו איזה דבר על היהודים הנה שפתו היתה אתו להשיב כהלכה בדיעה והשכל. —

בבואי לבית הנתיבות מצאתי כבר את אליאנסקי מחכה עלי. ספרתי לו כי

לו כי בודאי ה' מתרעם על אשר לא על שמו נכתבו. צלצלתי לרשמ"ט לדעת ע"ד הבקור אצל י. פאליאקאוו, ונודעתי כי הביקור יתקיים בשעה השביעית.

התדברתי עם ח. מ. להתראות בשעה העשירית וחצי לילה בבית הנתיבות הניקאלייטווי ובשעה יא אסע במסע המהיר ההולך למאסקווא.

עלי ה' לבקר עוד הפעם את מאר-גאלין בשעה יג צהרים, משם נסעתי לרמ"מ מאנעסזאהו, ושהיתי אצלו כשע"תים או שלש ואסע לרשמ"ט ובשעה השביעית בקרנו את י. פאליאקאוו.

בפעם הראשונה ראיתי אז את י. פ. (את אחיו אליעזר הכרתי זה כשתי שנים). הוא סיפר לי צור מחצבתו ואת זכרונותיו מליובאוויטש, אנכי מסרתי לו ברכת שלום מאת הוד כ"ק אאמר"ר הרה"ק הנמצא כעת במאסקווא ע"ד ענין כללי, אשר בטח ידוע לו."

ענני, אשר אחיו הודיעו, ע"י ציר מיוחד, כל פרטי הענין ואת הועידות אשר היו להם בזה ואשר הוא - י. פ. - יבקר את אחד השרים הגבוהים לבקשו שיכתוב למכרו השר במאסקווא למלאות את בקשתו ואת בקשת ריעיו וויסאצקי וחישיני.

בהמשך הדברים נודעתי מה שה' לי לדעת, וכג' רבע שעה השמינית יצאנו מאת י. פ. ונסע לרמ"מ מאנעסזאהו, ושם ישבנו כשתי שעות ודברנו על דבר חג יט כסלו, ואשמע כמה ספורים מאת החסיד רמ"מ.

כחצי שעה יא באתי לבית הנתיבות. ח. מ. כבר חכה עלי הלכנו אל המרכבה וכשישבנו על מקומינו הראיתי לו את שני המכתבים ונתפעל במאד על הסגנון החם שבו נכתבו. ונברך איש את רעהו, ואסע.

ביום ה, י כסלו בקר בשעה העשירית

קול קורא בשם אליאנסקי. ויפן אליאנסקי וירא כי השר קוטאו עומד בחברת פקידים, וימהר אליו.

הלכתי לאט בכדי לחכות לחזירתו של אליאנסקי. א. חזר ואמר לי כי השר קוטאו אמר לו, כי את סעודת הלילה יאכל עתה בבית הנתיבות וגם מכרו יבא הנה לאכול אתו, ע"כ דרוש לו לדעת את שם מי יזכירו במכתביהם.

באתי במבוכה כי לא יכולתי להחליט כרגע אבל אחרי התבוננות קלה החלטתי כי טוב שיהי' על שם אליעזר גינזבורג.

אליאנסקי ואני ישבנו לשתות חמין והשעון צלצל אחת עשרה.

התבוננתי כי לא טוב שבתי פה, כי זולת פאספורט לא היתה לי שום תעודה - היתר הישיבה בערי פטרבורג ומאסקווא לזמן של שני חדשים בשנה שהי' לי - זכות של בעלי גילדה מדרגה ראשונה - כבר כלה אצלי - ומראה פני יעיד עלי כי יהודי מתחום המושב הנני, ואומר לאליאנסקי כי חפצי לנסוע לפטרבורג עם המסע היוצא בשעה השתים עשרה לילה.

אליאנסקי הפציר בי ללון אצלו. עוד טרם הספקתי להחליט, והנה פקיד בא ויאמר לאליאנסקי אשר השר קוטאו קורא אותו. כעבור שעה קלה חזר א. ופניו מאירות ויאמר: אם לא תסעו אלי ללון, לא אתו את המכתבים. ואסע אל מעוני.

כשבאנו לביתו קראתי את המכתבים ונהניתי מסגנונם ואברך את השם מסבב כל הסבות להציל עשוקים.

בשעה השביעית בקר ט כסלו נסעתי לפטרבורג ואסע ישר להאטעל סעווער-ני למר ח. מאנעסזאהו. כשבאתי היתה כבר השעה חצי התשיעית וח. מ. עומד ומתפלל. עמדתי גם אני להתפלל ואחרי התפלה ספרתי לו ע"ד בקורי את אליאנסקי. על אדות המכתבים לא הגדתי

והשיג האמצעים הדרושים לזה. גם בעצמו נסע לשם ושהה אתם עמם "א גאנצען זומער".

אח"כ אמר דא"ח: אתה אחד. ונת' הענין דגוי אחד בארץ שממשיכם בחי' אחד יחיד אחד, והנוסח דתפלת מנחה דש"ק, שהוא עת רצון, הוא אתה אחד, ואמר דבעת רצון אז מזכירים את הגוי אחד והעבודה דגוי אחד פועלת עת רצון.

* * *

בשעה העשירית לילה נסעתי לקראס- נאיע ובאתי שמה ביום ועש"ק בשעה התשיעית בקר וש"ק הייתי בביתנו בליובאוויטש.

ביום ד טז כסלו הוחלט מאת הפקידים הגבוהים לתת חופשה להאסירים בערבון של סכומים ידועים.

ביום ה יז כסלו, ע"פ פקודה מפטר- בורג, הוחזרו הערבונות לבעליהם ופקודה נתנה בכל המקומות שהיו האסורים לתת להם חופש ואשר תעודותיהם כשרות וצריכים ליהנות מזכותם כחכ.

במוש"ק יט כסלו אור ליום א כ כסלו נסע הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לפטרבורג (להשתדל א) ע"ד גיסו דודי הר"מ הא- רענשטיין, כי החוקר בעיר יעלניא סבך את הענינים והרבה להמשיך את החקירה למען ענותו. (ב) ע"ד החזרת רכוש הנאסרים לבעליהם. (ג) לפעול אשר כל ההלשנה תתבטל והנאסרים יוכלו לשוב למקומות מגוריהם.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק התעכב בפטרבורג כשבועים והשית הצליח את עבודתו וביום ד ז טבת בא לביתו.

כחדש ימים שהה במסעו זה, במאסק- ווא ובפטרבורג וכה הי' מעונה מנסיעתו זאת, עד כי כשני שבועות לא קבל אנשים וכארבעה חמשה שבתות לא אמר דא"ח.

באתי למאסקווא והרצאתי להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מכל אשר נעשה בפטר- בורג ויאמר: דער ענין האָט זיך גוט ארום געטאָן, השית זאָל העלפען שיוגמר בקרוב בכי טוב.

בשעה השני' בצהרים נקראו גינז- בורג ודאנקין ונמסרו להם המכתבים שהובאו, למען יוכלו לבקר כל אחד מהם את מי שהוטל עליו.

* * *

בשעה החמישית נתאספו ידידיו אנ"ש כשלושה מנינים, כי הובטח אשר לרגלי חג הגאולה י כסלו יאמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דא"ח. עברה כחצי שעה והדירה מלאה מפה אל פה מאנ"ש שי'.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ישב בראש השלחן והתחיל הדבור אדות י כסלו: המאסר הי' בשנת תקפז'), וישב תפוס בוויטעבסק בבית החומה, אשר אח"כ קנהו הוד כ"ק אאמו"ר מוהר"ש זצוקלה"ה נבג"ם זי"ע.

כשעה ארוכה דיבר על אדות אהבתו של הוד כ"ק אאמו"ר אדמו"ר האמצעי לאנ"ש שי' וע"ד התענינותו בטובתם הפרטית של האברכים הסמוכים על שולחן אביהם וחונתניהם, לסדר להם סדרים באופן לימודם. ויאמר: מ'זאגט, אז ווער עס איז אריין צום מיטעלען רבין פרעגען א גשמיות'דיגע יחידות, פלעגט ער אים ליכטיג מאכען אין רוח- גיות, פלעגט אים במילא ווערען גוט אין גשמיות.

סיפר בארוכה על אדות השתדלותו של הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי בדבר הטבת פרנסתם של ישראל, ואודות המושבות בפלך חערסאן אשר הקרקע נתנה הממשלה, ע"י השתדלותו, ואדמו"ר האמצעי הושיב שם אנשים

(1) ראה "התמים" חוברת ב' ע' פא.

שהרשו לתלמידי המערכות הנמצאים במקומות אחרים לבא על חג הגאולה לליובאוויטש ישראל בתקפו.

בכל יום מימי השבוע שלפני החג נעשו כל ההכנות, כי בתחלה היתה עוד תקוה גדולה כי בא יבא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ביום ג. ביום ד באו אורחים נכבדים הרה"ג החסיד ר' דוד צבי חז מטשרניגוב, המכונה רד"ץ, הרה"ג החסיד ר' דוד זאב קאזעוויני-קאו מיעקאטערינאסלאוו וגם אחדים מתלמידי המערכות שבמקומות שונים באו.

ביום ה קודם התפלה בשעה ח בקר שוחחו בביהכנ"ס "זאל הקטן" הרד"ץ והרד"ז וכו' כי צריך לבקש את כ"ק אדמו"ר לבוא או לנסוע אליו למאסקווא, אבל איך אפשר לנסוע למאסקווא בלא תעודות? ומשעה לשעה מתגבר ענן העצבות, הנני רואה בצערם וצערי מתגבר.

— ביחוד קוינו לחג הגאולה דשנה זו, כי בשנה העברה — תרסא — לא הי' כ"ק אאמו"ר הרה"ק בביתו. —

בתחלת הערב באו אורחים הנ"ל לכבוד אמי זקנתי הרבנית הצדקנית מרת רבקה לבקשה, אשר תואיל לבקש את הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לבא על יום אחד (כי הגדתי להם, אשר עוד כשבועים יוכרח להתעכב במסעו). כבוד א"ז השיבה, אשר אם היתה באפשריותו לבא בודאי הי' בא, ולבקשו דבר שא"א לו ואין דעתו הק' מסכמת לזה לא תוכל.

בלילה בשעה חצי התשיעית נתקבל המכתב, אגרת הקודש מיום ד טז כסלו. בשעה חצי העשירית באתי אל אולם הישיבה ובמעמד המשגיחים המשפיעים פקידי המוסד והאורחים הנכבדים, הודעתי כי זכינו לאגרת הקדש, המבארת פרשת חג הקדוש הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, ואשר המכתב

מבואר באחת מרשימותי (בפרק אברהם דוב לעווין — אד"ל דק"ג) אשר בחורף זה — תרסב — הוסדר ועד תלמידי התמימים.

במוצ"ק יב אור ליג כסלו, היתה אסיפת ועד הנ"ל, ואנכי הרצאתי, כי ספק בדבר אם יבא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק על חג הגאולה לביתו. ולכן סדר ימי החג אשר הוקבע מאת ועד הפועל של המשפיעים והמשגיחים.

כי בליל ש"ק יאכלו כל התלמידים (גם מהישיבות קטנות וגם מהחדרים) באולם הגדול יחדו עם כל המשפיעים משגיחים ראשי הישיבה מלמדים ומנהלי בית הפקידות ואני וכן בלילה השני (במוש"ק).

יתקיים בלי שינוי, וביום א כא כסלו יתקבצו חברי הועד בביתו ויהי "פאר-בריינגען", ורשות נתונה לכל אחד מחברי הועד להציע מי מהתלמידים ישתתף בפארבריינגען זה. הצעת חברי הועד ע"ד התלמידים כנ"ל צריכה להיות בכתב, ולא יאוחר מיום ד טז כסלו, וביום ד בערב תתקיים ישיבת הועד בהשתתפותי לדון בזה וביום ה בלילה אחליט מה לקבל ומה לדחות.

ההודעה הכללית כי ביאתו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לחג הגאולה לביתו מוטלת בספק עשתה רושם עז על חברי הועד ובעיני אחדים נראו דמעות. — קשה לצייר את ההתקשרות של התלמידי דים התמימים בעת ההיא להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, והתשוקה והחפץ הפנימי להיות במסיבתו בימי החג, גם אפי' אך ורק לחזות בנועם פניו הק', ומה גם לשמוע הגה היוצא מפי קדשו, וכל תנועה נכנסת בלב כל אחד מהם לזכרה ולשמרה. —

המשגיחים המשפיעים ופקידי הקונ"ט טורה התבוננו בהמצב ופה אחד הוחלט, כי סדר החגיגה לא ישתנה, וכן גם מה

מימים ימימה, ואשר יחזיקו את סדר החנוך במסורת אבות. הוא מרעיש נגד החדרים בסגנון החדש – חדרים מתוקנים – והדפיס מכתב גילוי בידישי להסביר לההורים, כי החדרים המתוקנים אל תקרי מתוקנים אלא מסוכנים, עס איז – כותב הרבי מסלאנים – א סכנה בנפש אפילו א קוק טאָן אויף דעם מורה אין די חדרים מתוקנים וואס מורא שמים אין ניכר על פניו, עס איז א סכנת נפשות צו געבען א אידיש קינד אין זייערע הענט.

בשעה חצי השמינית מקבל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לראיון את הרבי מסלאנים. נושא השיחה הי' על אדות התייסדות חברת "מחזיקי הדת" ואשר ליום המחרת – ג כא טבת – הוגבלה אסיפה רבה בעי"ת מינסק והרה"ג ר' אליעזר ממינסק כתב לו, שבאם יקבל הסכמתו והשתתפותו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בענין זה אז מקוה כי רוב הנאספים יסכימו על זה. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק נתן הסכמתו להרבי מסלאנים, והבטיח אשר לעת הדרושה יכתוב מכתב חוזר כללי בענין זה.

ע"פ צווי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ערכתי תלגרמה להאחים קאבאקאָוו במינסק אשר ישתדלו שאנ"ש ישתתפו בהאספה לטובת התייסדות "מחזיקי הדת" ויחזיקו בדעת הרבי מסלאנים והרה"ג ר' אליעזר.

הרבי הוזמן לסעודת הלילה עם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק וגם אני. בתוך הסעודה סיפר אשר בהיותו נער הי' בווארשא בעת שעבר דרך ווארשא הרבי מליובאוויטש³ והתעכב בווארשא רק איזה שעות, כי בא עם המסע מפאריז דרך וויען ונסע לפטרבורג, וכפי זכרונו אמרו אז – בסוד גדול – כי הרבי

הלזה יקרא רבים בסעודת חג הגאולה למחר בערב.

הידיעה מקבלת אגרת הקדש ואשר בה מדובר אדות פרשת החג וענינו, הגביה רוח כל – מלבד אד"ל – ובתשוקה גדולה חכו לשעה שיקראו את האגרת, כי לא הראיתי' גם להמשיגיה על דא"ח.

ביום ועש"ק אחר מנחה והדלקת נרות באתי לאולם הגדול של הישיבה וצויתי כי כל התלמידים ישבו על מקומותיהם הקבועים וילמדו דא"ח. המשיגחים המשיפיעים האורחים הנכבדים ואני ישבנו אל שולחן מיוחד.

כשעה וחצי למדו דא"ח והוכרזה הפסקה לקבלת שבת ותפלת ערבית. אח"כ חזרו כל התלמידים לשבת איש איש על מקומו והכריזו אשר עתה יקראו את אגרת הקדש.

עליתי על בימת המשיגחים ואתי עמי עלו על הבימה שני המשיגחים, של דא"ח ושל נגלה. קראתי את המכתב² מלה במלה וכל הנמצאים באולם שומעים בעמידה ופניהם צוהלים. ככלותי לקרוא נגנו, ונתקיים כל הסדר אשר הומתח בתחלה, ככל הכתוב ברשימת תרסב.

* * *

ב. כ טבת (תרסב, ליובאוויטש).

שעה אחת עשרה לילה.

בשעה השביעית בערב בא הרבי מסלאנים (כבר התארח פעם בליובאָוו וויטש, ככתוב ברשימת אייר תרס), בדבר התייסדות חברת מחזיקי הדת.

זה כשתי שנים אשר הרבי מסלאנים עוסק בדבר "מחזיקי הדת", ובעיקר בשביל אנשים פשוטים לקבוע להם שיעורי לימוד בשו"ע ובאגדה כנהוג

(2) ראה הפוטוגרפא של מכתב זה מעבר לדף.

(3) אדמו"ר מהר"ש נ"ע.

וויטש. נתקבלו דרישות העתק אגה"ק ע"ד יט כסלו מהערים: באברויסק, האמעל, מינסק, טשערניגוב, סאסניצע, פאטשעפ, חערסאן, ניקאלאיעוו, פאל-טאווא, טאגאנראג, ראסטאו דאן, ריגא, בענדער, קאלאראש, לוקאטש, קרעמענר טשוג, חארקאוו, ראמען. מהם הדורשים מאה העתקות, ויש שבעים וחמש, חמשים ועשרים. בין כולם עולה מספר ההעתקות ליותר על תשע מאות.

מחיר העתקה נקבע: כתב ידו של ר' שמואל הסופר — קופיר — עשר פרוטות, של ר' מרדכי פנחס שבע פרוטות, ושל ר' שלמה פריידסאן ור' עקיבא ראובן חמש פרוטות.

ר' שמואל סופר מכר לע"ע העתקות ה"מאמר, ראש השנה של חסידות" במאותים וששים רובל, ובוה כשלש מאות העתקות בכתב ידו — ולא בקופיר — שמחירים ארבעים וחמש פרוטות. המזכירות קנתה מר"ש סופר אלף העתקות במחיר ששים רובל, ובמשך שבוע ימים עליו לגמור את העתקות.

* * *

ה יח אדר שני (תרסב, ליובאוויטש).

שעה ד אחרי הצהרים.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק בצער גדול מעניני הכלל.

במשך החורף רבו המאורעות בעניני תחום המושב. חוץ מהמאורע עם רופאי השיניים — כמבואר ברשימתי דמרחשון וכסלו ש. ז. — נוספו עשרים ושמונה מאורעות במקומות שונים בענין זה, ככתוב ברשימותי מאורע ומאורע בעתו ובזמנו. ת"ל אשר כולם נגמרו בטוב והסתדרו כמקודם ואחדים מהם גם הוטב מצבם, אבל כל זה עלה בטרחא מרובה ובהוצאות גדולות.

בעניני החנוך, אשר מאז — שבט תרנט — אשר הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק כתב את מכתבו האחרון להבאראן

מליובאוויטש עסוק עכשו בענין כללי הנוגע לנפשות.

הרבי מליובאוויטש התאכסן אז בהא"ט על גדול אשר על הככר הרחב. הרבנים וגדולי העשירים שבאו לקבל פניו הכינו עבורו בית דירה, אבל הרבי לא קבל את הצעתם ואמר כי מפני טעמים כמוסים יתאכסן איזה שעות בהא"ט על הגדול הפולני ואשר עוד מוויין הודיע להכין שם עבורו שלשה חדרים גדולים.

אחדים מהרבנים ובחירי עשירי וחסידיו ווארשא נתקבלו לראיון אצל הרבי מליובאוויטש, ומהם נודע בלחישא, אשר שני שרים מחו"ל — מאיזה מדינה לא ידעו — באו עם הרבי מליובאוויטש. ויש שהגידו אשר שר הפלך — הגובער-נאטאר — ושר העיר וסגן הנציב בקרו את שני השרים ואח"כ נסעו השרים לבקר את הנציב, ובעמל רב יכלו לנסוע מפני ההמון הגדול שנתקבץ על הככר, שחכו שעות ארוכות עד אשר נסע הרבי לבית הנתיבות. בבית הנתיבות עלה לו לראות את פני קדשו של הרבי.

* * *

הרבי מסלאנים נסע בשעה חצי הראשונה אחר חצות לילה לקראסנאיץ אל המסע המהיר העובר בקראסנאיץ בשעה השלישית לילה, ויבא בבקר למינסק.

* * *

ד. כב טבת.

שעה עשירית לילה.

בפוסטה שנתקבלה שבוע זה למשרד תומכי תמימים היו הרבה מכתבים הדורשים להעתיק את מכתב הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק אודות חג הגאולה יט כסלו, אשר כבר נקבע לו השם "מאמר דראש השנה של חסידות". ומסרתי להמזכיר ר' יעקב קאפיל זעליקסאהן למלאות את הדרישות.

מזכירות.

רשימה מיום ד כב טבת תרסב ליובא

הטריד מאד את חברי ואת עסקני הכלל והעיקר את ראש הועד הרמ"מ. ומאז שהייתי בפטרבורג — (י"ז אדר ראשון) — הנה הרמ"מ כותב תמרורים, כי רובץ תחת משא העבודה והב"ג וסייעתו ובפרט הרכבי כחם רב, אבל אנו מה כחנו.

במכתב האחרון שנתקבל תמול מאת הרמ"מ חוזר וכותב גודל התעסקותו של חמ"ה בעניני חנוך ואשר פיינברג — מזכיר חמ"ה בפטרבורג — התפאר, אשר אחד השרים הגבוהים בלשכת האמונות והדתות הבטיח אשר ישתדל לטובת חפצה של חמ"ה בכל שלשה דברים הנ"ל ורואה הוא — הרמ"מ — אשר כחם רב מאד ואנחנו כחנו דל מאד. ומוכרח הוא להודיע את אשר עלה בדעתו כי מן השמים מעכבים עלינו מה שאין אנו יכולים להעביר טומאת החמ"ה.

כשקרא הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק את מכתבו של הרמ"מ הצטער במאד ועיני קדשו זלגו דמעות ויאנח ויאמר: כן הדבר ראוי ה' כבר להעביר טומאת חמ"ה כולה, אבל לפי מצבנו בהוה אשר רק אחדים ממש עוסקים בעניני הכלל, הנה צריכים להודות לה' בעד חסדו הטוב, אשר במשך שלשת השנים — משבט תרנט — ב"ה לא פעלו מאומה בכל השלשה ענינים אשר הב"ג הפחידנו אז, אשר בעוד חדש ימים ישיגו רשיון ללמוד את החומש המקוצר בבתי הספר למלאכה, בהחדרים ילמדו שפת רוסיא ובמשך כשלוש שנים יוחלפו מלמדי ישראל מטפוס הישן במורים בעלי השכלה, ות"ל אשר הפיר עצת הקמים על טהרת החנוך.

הרמ"מ מתאוונן ואומר כחם רב ואנו כחנו דל ומה כחינו, ואני הנני רואה במוחש אשר כחם רב לדבר ולהתריע נגד היראים, לחלל את התורה והמצות,

גינזבורג, בבקשה אשר חברת "מפיצי השכלה" תבקר את הפרוגרמה שלה ותקבל את הצעותיו בדבר המורים והמורות ואופני הלימוד והב"ג ענה בשלילה, התחיל הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק מלחמת הגנה, והיא מלחמה בשלום ובמנוחה בשני אופנים: א)

עבודה מקומית לשלוח צירים מיוחדים בכל עיר וישוב אשר חברת מפיצי השכלה יסדה בית ספר, לענין את הרב והבע"ב הנכבדים שבעיר לפקוח עיניהם על הנהגת המורים והמורות ולהראות להם באצבע על אופני ההוראה והחינוך הרע. הציר הבא מתחפש כעובר אורח ותולה דבר נסיעתו בענין פרטי שיש לו בעיר זו, ולמותר להגיד שלא הזכיר את שם משלחו, ועל הרוב הצליחו הנוסעים והביאו, בעזה"י, תועלת מרובה, כמפורש הכל מפורט בהרצאות במשך שנות תרסב.

ב) עבודת מלחמת הגנה בספירות הממשלה בבתי הפקידות השייכים אל לשכת עניני לימוד וחינוך ואל לשכת הדתות השונות.

משך כשלוש שנה אשר חמ"ה משתדלת: א) להשיג רשיון ללמוד את החומש המקוצר בבתי ספר למלאכה שהיא מייסדת. ב) לחייב את כל המלמ"דים בידיעת לימודי חול ג) לחייב לימוד שפת רוסיא בהחדרים. וע"פ הוראת הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק לועד עסקני הכלל, אשר בראשם הרמ"מ מא"נעסאן, הופרה, בעזה"י, מחשבתם. ות"ל אשר גם דבר אחד לא פעלו.

אמנם מחדש כסלו העבר הכניס עצמו מר הרכבי ממאסקווא, הי"ר של חמ"ה במאסקווא, איש רציני ובעל רצון תקיף וככתוב ברשימתי — כסלו ש. ז. — מהפגישה שהיתה לי עמו) ואף כי, ת"ל, גם הוא בעבודתו החרוצה במשך כחמשה חודשים עדיין לא פעל מאומה, אבל

ועלינו לנוד לאחינו בני ישראל בכפלים, על מצבם הכלכלי המר ועל מגיניהם ודורשי טובתם כביכול בספירות הממשלה.

כהלומי רעם ישבו מבלתי יכולת להוציא גם הגה, כי מעולם לא שמע הב"ג דבורים כאלו, מעולם לא הגידו לו ולסייעת משרתיו, מנהלי ופקידי חמ"ה, את חטאתם לכלל ישראל ופשעם אל היושר והאמת.

פיינבערג ולעווקאוויטש הביטו עלי במבט דוקר אבל לא הוציאו מלה מפהם וגם שארי המסובים נאלמו דום. והב"ג אמר: הנני מכיר אתכם זה רבות בשנים למתון ומנומס, אי' הנימוס, הלא בפטרבורג אנו יושבים ולא בשוק של איזה עיירה קטנה.

ואענה: כן הוא אשר בפטרבורג אנו יושבים ולא בעירה קטנה. אבל מדוע אין אתם מבקרים את העירות הקטנות, ולהיות נוכחים ביומא דשוקא לראות איך יהודים לבושי סחבות רועדים מקור ופניהם להבים מהתרגשות וחפץ החיים, זיי ווילען לעבען. היום הזה — יומא דשוקא — הוא מקור מחייתם ומחית ילדיהם במשך שבוע תמים, על אגודת פשתן או אגודת שער חזיר יתנפלו חמשה יהודים ועל אגודת בצלים תתנפלנה חמש יהודיות. כולם רעבים וצמאים ונפשם עליהם תתעטף, כי כל היום אף גם פרוסת לחם לא אכלו. לו ראייתם את גופות הילדים הצנומים אשר עורם צפד על עצמם, מתגלגלים בבית בלתי מוסק ערומים ויחפים ומכחים לביאת הוריהם מן השוק, ברי לי אשר גם השר היותר מפונק הי' מתפלץ והי' בוכה במר נפשו על מצב רע כזה. אתם לא ראייתם מחזה כזה, אבל האדונים האלה הלא ראו ומי יודע אפשר שהם בעצמם הם מאותם הילדים שחכו לפרוסת הלחם

לגדף את הרבנים ולהאשים את אחינו הגרים בתחום המושב כי עוסקים המה במסחרים ובמו"מ בכפרים ובשוקים ומחזיקים בתי מרזח וכדומה ובוזה גורי מים הוצאת שם רע על היהודים.

בטח הנך זוכר עוד השיחה שהיתה לי עם הב"ג בנוכחותו של פיינבערג ולעווקאוויטש ועוד ארבעה אנשים. ראשי המדברים היו פיינבערג ולעווקאוויטש בקטרוג על עסקי היהודים בתחום המושב, גם בערים הגדולות כמו מינסק, וויטעבסק, האמעל וטשרניגוב ובפרט בעירות הקטנות. לעווקאוויטש תאר מחזות שונות והכנופיא של עסקני הכלל המדיניים — שטאטסלייט כמו שמכנים עצמם — שחקו מרוב עונג, עד שלא יכולתי להתאפק ואמרתי: עליכם עסקני הכלל לבכות על צרותיהם של ישראל ולא לשחוק על משבתם של אלו הגועים ברעב בגבולות תחום המושב, ולחכות את שני האנשים הסוחרים באגודת שער חזיר והנשים הסוחרות בבצלים או בתרנגולת ומשתכרים אל צרור נקוב, ולמלאות פיהם שחוק מטוב לב על היהודים המתאבקים עם הדלות והרעב, דברים אלו הניחו לסופרי הנא"ו ואיע וורעמיא.

הנך זוכר את הכעס שכעס הב"ג על אשר אמרתי לפיינבערג, אשר לולא ההזדמנות שמצא חן בעיניו של ריבקין כשכבא לתור את עיר ליאזנא — בשנת תרנא — לייסד שם בית ספר למלאכה מטעם חמ"ה ובחר אז בו שהוא יהי' מנהל בית הספר הזה, הנה כהיום הי' גם הוא כאחד מאנשי השוק בליאזנא ועתה כאשר הב"ג מנהו למזכיר חמ"ה והוא דר בפטרבורג ופרנסתו מצוי, הנה הוא ממלא פיו שחוק על היהודים המפרפרים להשיג פרוסת לחמם, בושה וחרפה היא מצד האנושיות בכלל ולאילו המתיימרים בשם עסקני הכלל בפרט.

שעה אחת עשרה.

בצאתי את פני הקדש קודם סעודת הצהרים רשמתי את שיחתו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ואכתוב מכתב מפורט להרמ"מ מאנעסזאהו כאשר צויתי. בשעה השביעית הגשתיו למראה עיני קדשו ויקראהו בשים לב ויצו לתקן באיזהו מקומו ולשלחו.

בשעה התשיעית נקראתי להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק ויראני שתי תלגרות שנתקבלו בשעה זו: א) מריגא מר' ישעי' ברלין, אשר קבל מכתב מהרמ"מ כי מצב העסק מסוכן ואינו יכול לכלכלו עוד, ומודיעו אשר ידיו מסולקות מהעסק. ב) מר' שמואל גורארי' – מקרע' מענטשוג – שקבל תלגרמה מהרמ"מ אשר בעת האחרונה נעשה התחרות – קאנקורענץ – והוא אין בכחו לעמוד בפני המתחרים, ואין ברצונו לצער את אבינו, על כן ישלח את חארלאווסקי – הרב מאדיעווסקי מחאראל – על הוצאותיו שיבא בהקדם האפשרי⁴.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק התרגש על אשר הרעיש הרמ"מ במכתבו ובתלגרם את הר"ב ואת הרש"ג ויצו להודיע בתלגרם להר"ב כי לא יתרגש והעסק הולך כרגיל ומכתב יבא, ולהרש"ג אשר העסק במצב הרגיל ואת חארלאווסקי אין צריכים לשלוח מכתב יבא. ונצטויתי לכתוב מכתבים מתאים לעניניהם.

* * *

א. כא אדר שני.

שעה עשירית בקר.

תמול לילה בשעה שתים עשרה הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לתת לי מכתב כתב יד קדשו להרמ"מ מא-

שיביאו להם הוריהם מן השוק להשקיט את רעבונם. ואיך הרהיבו עוז לשחוק על מצבם המר של ישראל ולתארו באופן מגוחך אשר מקומו רק במערכת הנאוואיע וורעמיא ולא בהיכל של איש ישראל.

הלואי הייתם מבקרים בעצמכם את ערי ישראל בתחום המושב בכלל, ובפלכי רוסיא הלבנה וליטא בפרט, והייתם שומעים את זעקתם של ישראל: לחם תנו לנו, בנו בתי חרושת לעבודה ולא בתי ספר למלאכה, עבודה ומלאכה תנו לנו ואל נגוע ברעב.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק דיבר בהתרגשות גדולה ואני אף שזכרתי מה שקרה אז – וכתוב הוא בספר רשימותי בפרטות, – בכל זאת לא הרהבתי עוז להפסיקו ולומר להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק כי הנני זוכר היטב כל עניני הביקור אז בבית הב"ג. בחשבי אשר בודאי יש לו כוונה מיוחדת בשיחתו הקדושה. עברו רגעים אחדים והוד כ"ק אאמו"ר הואיל להגיד:

הזכרתיך את כל זה למען אשר עוד בלילה זה תכתוב מכתב ארוך להרמ"מ, לעודדו ולהזכירו את כל הענינים אשר, ת"ל, נעשו במשך שלש שנים אלו, ולהזכירו אשר חפץ ה' בידינו הצליח ואותו המיליאן פראנק – שלש מאות וחמשים אלף רובל – שהקציבה חברת יק"א ע"פ בקשת הב"ג לחמ"ה, הגה בחסדי השי"ת ע"י התעסקותינו נמסר הכסף לבנין בית מטוה בעיר דובראווי נא אשר כמה מאות משפחות ישראל בדובראוונא העובדים בבית המטוה מתפרנסים מזה, ולבד זה השפיע הדבר לטובה בכל הגליל.

כתוב לו – סיים הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק – בפרטיות, ועוד בלילה תשלח המכתב באחריות, ותכתוב לו אשר, אי"ה, אחר ש"ק אכתוב לו בזה.

4 מפני יראת המלשינים היו כותבים ע"ד ענינים אלו ברמזים.

נעסזאהו בכדי להעתיקו, ושלחו ע"י והרשה לי להעתיק לעצמי את הדברי נוסע לוויטעבסק אשר משם ישלחוהו חסידות, שבמכתבו, אגרת קודש הלזו. באחריות להרמ"מ. וז"ל:

מה שכותב כבודו אבל אנו מה כחינו, זאת לא אוכל לקבל בשום אופן. כחינו רב הוא בעזרתו ית' באשר אנו הולכים בכחו ויכלתו ית'. ועלינו מוטל לעסוק ולהשתדל בכל הדברים, ולא לסמוך על הנס, אשר כן הוא רצון ה' שאנחנו נעשה והוא יעזר לנו, וכמ"ש וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה דוקא. ובוה"ג ובפרט בעשיות אלו תובעים מס"נ דוקא, היינו השתדלות בכחות עצומים בכחות עצמיים ולא ע"פ שכל, היינו מה שהשכל מחייב שקרוב לפעול, מיט שכל קען מען איצטער גאר ניט דורכגעק, ואין אנו יודעים מה קרוב ומה רחוק, באשר כל ההנהגה היא עתה שלא בסדר והדרגה.

ולדעתי לפי שעתה הוא זמן הבירורים היותר אחרונים דעקבות משיחא, וכאשר למשל קדירה בגמר בישולה היא רותחת ביותר ובעת הרתיחה מה שבשולי הקדירה עולה למעלה כו', כמ"כ בתוקף הבירורים בזמן האחרון הנה כמה דברים שנראים לנו ע"פ שכל רחוק מאד שיתוקן יכול להיות שהוא קרוב לגמרי, כי קרוב לומר בדרך אפשר ע"פ הנ"ל שלא יש עתה סדר והדרגה באופני הבירורים והתיקונים.

ומה שהנני כותב שלא יש סדר והדרגה בהנהגה ובהבירורים, היינו סדר והדרגה על פי שכל שלמעלה הו"ע סדר השתל', והיינו שלא יש בזה סדר והדרגה דסדר השתל', אבל מאתו ית' בודאי הוא בסדר והדרגה באופני הבירורים והנהגה, וכמ"ש מהר"ל מפראג זצ"ל שגם בניסים שלמעלה מהטבע שהן מלמעלה מסדר השתל' יש ג"כ סדר והדרגה, וכן הוא ע"פ כתבי האריו"ל שגם בעיגולים יש ע"ס, וכן מוכרח לומר באשר הכל הוא בכוונת המכוין ית'. אמנם לגבינו הוא שלא בסדר והדרגה.

ולכן אנחנו מצדנו אין אנו יכולים וגם אין רשאים, בזמן הזה בפרט, לברר מה שקרוב או רחוק ע"פ שכלנו — פארנאנדערקלייבען זיך — כ"א מה שאנו מוצאים שצריך תיקון צריכים אנחנו להשתדל בכחות עצומות, וחשי"ת יעשה את שלו ויהי' בעזרינו. וזה הפין ה' שאנחנו נשתדל דוקא והוא יעזר לנו.

ג. כג אדר שני. «מחזיקי הדת», ולשלוח העתק המכתב לאלו מידידינו אשר רשם, ולדעת חות דעתם על זה שהוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק חושב לערוך מכתב כללי גלוי בענין זה.

היום מסר ונתן לי הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק להעתיק מהמכתב שהוא כותב להרב רא"מ מאדאיעווסקי על אדות דבר

וזה נוסח מכתב קדשו:

בטח נודע לו דבר ההתעוררות בענין ה' מחזיקי הדת לייסד במדינתנו, אשר המתעסק בזה הוא הרבי דסלאנים ונתעוררו בזה הרהג"ם וגם הרביים דפולין, ה' עליהם יחיו.

והנה אני רואה נחיצות הדבר מצד היראים בעצמם לעוררם מתרדמתם העצומה ולעוררם ולחזקם מחלישות הגדולה, אשר בשנים האחרונות עזבו כל העינים שיתנהגו כאשר יתנהגו בלי שום הנהגה והשגחה מצדם, והמה בבחי' ראשם בין ברכם לבלי להביט ולראות את הנעשה גם מסביבם, וכ"ש בהענינים הכלליים בכל עיר ועיר.

וגם במהות עצמם משתדלים להעלים ולהסתיר כל חלקי טובה שבהם כמו בעסק התורה בהדרי חדרים דוקא במקום כל יראה וכל ימצא לומד או מתפלל או מהדר באיזה מצוה, וכן בדברים שבלב להצניעם בעומק חדרי לבבו לכל יתראה החוצה, אדרבא מהם אשר מבחוץ הוא מראה א"ע כאילו הולך שכם אחד עם המתחדשים לכה"פ באיזה דברים מהם, בדברים הנראים למותרים כמו לכבדם ולכבד סופריהם ולהודות להם על תחיית השפה ועל הכרה לימוד להבנים, אם כי בלבם יחשבו אחרת, ואינם מסכימים כלל על מעשיהם וספרותם וכדומה, אבל רוצים להחניף להרשעים (אשר לסוף נופלים המה או בניהם בידיהם, השי"ת ישמור אותנו ובנינו וב"ב מהם ומהמונם לעד ולנצח) ולהתראות לפניהם למביני מדע יודעים רוח העת והזמן, וכ"ש שאינם הפצים שילענו עליהם ויאמרו עליהם בטלנים המה, חשוכים המה, וכדומה מהביטויים הידועים שלהם.

והתעלמות הטוב לכד (גם בלי התגלות החיצונית הנ"ל) מספיק להעלמת הטוב באמת, אשר מעט מעט מתעלם ומשתקע עד שבא למדרי' ההעדר, אינם לומדים ואינם מתפללים כדבעי, ואינם מהדרים בדבר מצוה וכדומה, הכל מצטנן ומתקרר ונעשה רק כמצות אנשים מלומדה, ואם כי אין בהם רע ח"ו ולא יסכימו ע"ז והמה בעצמם לא יצאו חוץ לגדר השו"ע, אמנם הפעולה ניכרת בכני ביתם אשר מקילים בכמה דברים, בתחלה בענינים קטנים ואין האבות מרגישים אותם או מעלימים עין מהם, כי באשר שהטוב הוא בהעלם והסתר אצלם אין חלקי הרע מורגשים להם או שאינו גדול בעיניהם לעמוד כנגדם, ומתגבר ע"ז החפיץ להיות במנוחה ולחיות חיי נחת בכ"ב, ומן הקטנות כא אל הגדלות בכמה ענינים אשר רע בעיני האבות המעשים הנעשים בכ"ב, אבל אינם אוספים כח בעצמן לצאת ביד חזקה, וגם אין דבריהם נשמעים, ואין שרירותם ניכרת בביתם, כי כבר איחרו את המועד — היינו בהחלישות והעדר ההתנגדות הקודמת מצד זה, וההתגברות מצד זה, אשר הא בהא תליא, וזה גורם לזה — וכאן מתחיל צרת החינוך הנוגע בעצם נקודת יהדות בניהם כידוע ומבוארים הפרטים בזה, וההתחלה היא החלישות והעדר ההתעסקות.

ובזה הנני מוצא נחיצות האגודות מחזיקי הדת להתחזק בעסק התורה ובכל דבר הטוב והמועיל בגלוי דוקא, וכאז"א ישגיח על כ"ב שלא יעלים עין משום דבר וילמדם וידריכם, ומי שאין בכחו ויכלתו לפעול על כ"ב יהיו חברי האגודה לעזר לו, כי הרבה פעמים יכול הזולת לפעול יותר, והעיקר לבלי להתייאש ח"ו, ואם לא פעלו בפ"א יפעלו בהרבה פעמים בעזה"ת. ושיתנו בניהם למלמדים כשרים דוקא, ועל המלמדים תחי' השגחה טובה מהנבחרים מהאגודה, ושיהיו מורים כשרים ובהשגחה

גדולה עליהם שלא יהי' בהם תערובות זרות ח"ו, וילמדו כפי הפראגראמע שיתנו להם חברי האגודה, ויהי' קצבה באיזה שנים יתחילו ללמד הבנים והבנות שפת רוסיא וכדומה, ושלא ימצא ביכלעך בביתם, וכדומה בתקנות חזקות, וגם במצות כלליות כמו שמירת ש"ק וכדומה לחוקם היטב בעה"י

ה. כה אדר שני.

שעה שתיים עשרה לילה.

המכתב על דבר מחזיקי הדת נעתק בעשרים ושתיים העתקות כפי הרשימה, ומוכנים לשלחם באחריות.

* * *

א. זניסו.

שעה תשיעית לילה.

מאז — טבת ש. ז. 5 — אשר מהרבה מקומות מושבי אנ"ש הגיעו דרישות לשלוח להם העתקת אגרת הקדש "מאמר ראש השנה של חסידות", בקשתי את המזכיר ר"ק זעליקסאהן אשר המכתבים שיתקבלו בענין זה: הקבלות על המאמרים שנשלחו, דרישות לשלוח, איזה ידיעות שיהיו השייכות לענין הזה — יניחם לבדם, כי חפצי לסדר הרצאה כללית מהתוצאות בפועל שנעשו ע"י התעוררות אגרת הקדש זו.

מזכירות.

הרצאה ע"ד אגה"ק "מאמר ר"ה של חסידות" א. ז. ניסן תרסב.

החומר המקובץ במשך ארבעת החדשים, טבת-אדר שני: א) רשימות מספר ההעתקות — בערך של אגרת הקדש. ב) מכתבי הדרישה, ומספר ההעתקות שדורשים. ג) מכתבי הקבלות והידיעות.

א) רשימת מספר ההעתקות — בערך — של "מאמר דראש השנה של חסידות: א) ר' שמואל סופר העתיק ומכר — (בוזה נכלל מה שהעתיקו ר' מרדכי פנחס, ר' שלמה ור' עקיבא ראובן שחשובים כמו הקופיר שלו למקח

5) ראה לעיל כב טבת.

עשר פרוטות. כן נכלל בזה האלף שמכר למשרד תומכי תמימים) — שני אלפים ארבע מאות קופיר ושלוש מאות וחמשים (כתב ידו. ב) העתקת התלמידים מהקופיר שלהם שמונה מאות לערך. ג) ר' מרדכי פנחס העתיק ומכר — חוץ ממה שמסר לר' שמואל סופר — שלש מאות. ד) ר' שלמה העתיק ומכר — (חוץ ממה שמסר לר"ש סופר) — ארבע מאות. ה) ר' עקיבא ראובן העתיק ומכר — ע"י חיים ישראל איטסאן שהי' הולך להאכסניות למכור כתבים להאורחים — (חוץ ממה שמסר להר"ש סופר) — שלש מאות. ו) חיים ישראל מכר מה שהוא בעצמו העתיק שתי מאות לערך.

ס"ה ארבעת אלפים שבע מאות וחמשים, לערך.

ב) מכתבי דרישה: מאה ששים ושנים, משמונים ותשעה מקומות. ומספר ההעתקות אשר דרשו אלף שלש מאות ששים ושבע.

ג) מכתבי קבלה וידיעות: שני מאות ושלוש, מהם מאה חמשים וחמשה — רובם כרטיסים — קבלות על השילוח וחשבונות מהתשלומין. וארבעים ושמונה מכתבים בהם:

א) עשרים ושלושה מכתבים כותבים אודות הרושם שעשתה אגרת הקדש בחוגי אנ"ש, ומתאוננים על אשר לא נתקבלה האגרת במועדה, מהם תובעים ומהם מוכיחים על אשר לא נשלחו העתקות האגרת תומ"י כשנתקבלה מאת כ"ק אאמור"ר ואזי הי' מגיע אליהם לכה"פ ביומי דחנוכה, וואלטען מיר קענען איבער יום טוב'ן. המכתבים אף

יעקב והרב טאראשצאנסקי רקדו בלא בגד העליון ואמרו: חב"ד ב"ה לעבט און השי"ת זאל געבען אז חג"ת זאל זיך אָפֿלעבען. (ג) מכתב מווילנא: כשנתקבלה אגרת הקדש אודות חג הגאולה עשינו סעודה גדולה בבית הכנסת אפאטאוו אחד הרבנים ספר להרב הגאון ר' חיים עוזר על אדות האגרת הקדש בדבר יט כסלו שהוא ראש השנה לחסידות, והרב המספר מלא פיו שחוק באמרו כי במשנה נזכרו רק ארבעה ראשי שנים ואצל החסידים הם חמשה. הגאון רח"ע הי' בלבו על הרב ההוא, אף שהי' חבר הבי"ד ונחשב בין גדולי הרבנים, אבל הנהיג כמה קולות בסדר דבה"ב ויוכ"ק ועוד בעניני הנהגה, מה שהגר"ע הצטער ע"ז, וכשספר לו על אדות האגרת דר"ה של חסידות השיב הגר"ע: בא זיי קומט צו און בא אונז ווערט וויניקער".

(ד) מכתב מפעטערבורג, ביום ב' שבוע העבר — יב שבט — בא ר' בניציון אוטיעווסקי מבריאנסק לרגלי עסקיו, ובשעה שביקר את קרובו מר יעקב אוטיעווסקי הראה לו את אגרת הקדש על אדות יט כסלו. יעקב אוטיעווסקי אף שהוא איש חפשי כידוע התעוררה בו הנקודה וזכרונות ימי ילדותו, ויאמר לקרובו כי יסדר אשר יבאו אליו לסעודת יו"ט אשר יעריך באחד הימים האלו בזמן המתאים להחסידים, ומבית האוכל של הרב גארפינקעל יביאו הכלים והמאכלים. וביום ה' חמשה עשר בשבט נתקיים היו"ט דיט כסלו השני ברוב פאר ובשמחה רבה במעמד קהל גדול מעדת החסידים: ר"ח מאסיעו, רמ"מ מאנעסזאהו ור' שמואל מיכל טרייניץ בראשם. וכטוב לב יעקב אר טיעווסקי בהתעוררות גדולה נשבע אשר משעה זו והלאה יהי' ביתו בית כשר בשמירת שבת ומאכלי כשר.

כי נכתבו בסגנון שונה אבל תוכנם אחד.

(ב) שנים עשר מכתבים כתובים בהתרגשות גדולה ובהוכחה רבה. (א) אתם העוסקים בהקאנטאר דתומכי תמימים מונעים בר. (ב) רשעות כזו למנוע אור וחיים מאנ"ש תוכל להמצא רק ביליד ליובאוויטש. קאפיל ⁶ — דו געדענקסט וואָס דער רבי האָט גע' זאָגט אויף די ליובאוויטשער חסידישע יונגע לייט — בחנוכה תרמא: — ארום ים איז טרוקען. (ג) א זאָטער פילט ניט דעם הונגעריגען. אז איר וואלט אויך לעבען צווישען די געשוואָלענע פון נחת פון די בלעטער גמרא וואָס זיי לערנען לשמה, וואָלט איר יעמאָלט פיר לען וויפיל ס'איז נוגע אין לעבן ממש א חסידישער וואָרט בכלל און דעם רבינ'ס א אגרת הקדש בפרט. ובסגנון כזה נכתבו שאר המכתבים.

(ג) תשעה מכתבים מודיעים אשר בשעה שקבלו המכתבים קבעו יום שמחה בסעודת מצוה, מיר האָבען איי בערגע'יום טוב'ט, וברכו את אדמו"ר.

(ד) ארבעה מכתבים שאי אפשר לבלי לקבוע להם מקום מיוחד: (א) מכתב מבריסק, כותבים: כשקבלנו אגרת הקדש הי' בדעתינו לקבוע יום השמחה — בתשלומין ליט כסלו העבר — כפורים קטן, וכיון ששמע רבינו הגאון ר' חיים מזה וראה את אגרת הקדש אמר: אין מערבין שמחה בשמחה, וראוי הוא היו"ט דיט כסלו לקבוע בפני עצמו, ובפרט כפי הכתוב במכתב הרבי. (ב) מכתב מקרעמענטשוג: כשקבלנו את אגרת הקדש המאמר דר"ה של חסידות קבענו שלשה ימים של שמחה והם טז, יז — שבת שירה, — יח שבט. וגם הרבנים חסידי פולין, ר' ישראל

(6) הכונה על המזכיר ר"ק זעליקסאהו.

וביום שלאחריו שבר את הכלים וקנה כלים חדשים ובשבת שירה הי' שבת הראשון, זה תשע עשרה שנה, אשר יעקב אוטיעווסקי סגר את משרדו. בא וראה כמה גדול כחה של התועדות חסידים, כשמתעוררים בהתעוררות גדולה של דברי הרב האָבען זיי בכח מחזיר בתשובה זיין אפילו א ניינצן יאָריקן אוכל טריפות און מחלל שבת, חסידים שאַצען ניט אַפּ זייערע כחות רוחניים.

פערלמוטער ספר לי, אשר באספת הועד של חברי חמ"ה שהתקיימה ביום ב העבר בנוכחותו של הי"ר באראן גינצבורג סיפר גיטעלסאן, על אדות השפעתו המרובה של הרבי על החסידים, אשר לא רק דברי התורה שהרבי אומר נכתבים ונעתקים ונשלחים להרבה מקומות, אלא גם דבוריו ושיחותיו של הרבי נכתבים ונעתקים במאות העתקות, ולדוגמא הביא גליון מועתק במכונת העתקה כתב יד יפה מראש המעתיקים שמואל ראבינאוויטש שמו, והיא השיחה אשר שח הרבי לפני תלמידי הישיבה במעמד קהל רב של אורחים שבאו לשמוח עם הרבי בשמחת תורה תרסא.

שיחת הרבי היא גפרורית להצית האש של לימוד התורה ויראת שמים בלב הצעירים. ובתוך הדברים אומר הרבי — (גיטעלסאן קורא מתוך הגליון):

הקב"ה בורא רפואה קודם למכה, הקב"ה הקדים את הרפואה בהתיסדות ישיבת תומכי תמימים למכה של המורים מהתעשי' של מפיצי השכלה. מובטח אני כי תומכי תמימים תאריך ימים ממפיצי השכלה ותלמידי התמימים יתקנו את הכפירה בתורה ובמצות אשר מפיצה חברת מפיצי השכלה.

פני הנאספים להבים והבאראן התרגש במאד ויאמר להזמין את מר טריינין, שהוא אחד מגדולי החסידים של הרבי מליובאוויטש, לשמוע מה יגיד על מאמר מחפיר את עבודתה הכי גדולה של חמ"ה, ולבקשו להודיע להרבי אשר לא יוסיף להקל ראשו ומה

כמה גדולה של דברי הרב האָבען זיי בכח מחזיר בתשובה זיין אפילו א ניינצן יאָריקן אוכל טריפות און מחלל שבת, חסידים שאַצען ניט אַפּ זייערע כחות רוחניים.

* * *

ד. ז. אייר (תרסב). פעטערבורג.

שעה עשירת לילה.

בהלכי ברחוב סאדאווע פגשתי במר פערלמוטער, איש ישר מגזע חסידי וואהליון, מאלו ששנו ופרשו אבל עם זה מכבד יראי אלקים ומה גם לגזע היחש הוא מתיחס בהדרת הכבוד. ויאמר לי כי טוב מה שנפגשנו, כי דבר נחוץ לו אלי בהנוגע להוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק ובמדה ידועה גם אלי. אבל עתה — שעה השתים עשרה צהרים — הוא עסוק ועליו לחזור למשרד חמ"ה ויתעכב שם כרגיל עד השעה החמישית, ובשעה הששית יבא למעוני בסערי פינסקאיא גאסטיניצא ברחוב זאבאל קאנסקאיא, אבל בתנאי שאיש לא יראנו מבקר אותי.

פערלמוטער שמר את הבטחתו בדיוק, וכשבא אלי סיפר לי, אשר המורה הראשי — בבית הספר של חמ"ה בליוי באוויטש — גיטעלמאן בא בהרצאה למשרד המרכזי של חמ"ה על אדות בית הספר אשר בליובאוויטש. פ. הביא עמו את ההרצאה בחתימתו של ג. וירשה לי להעתיקה. ויספר לי את הצעת גיטעלסאן להלשין את ישיבת תומכי תמימים לפני בית פקידות ההשכלה בוויילנא ולפני שר פלך מאהליב בענין חובת עבודה בצבא, להעליל שתלמידי

גם לדבר ברבים מאמרים כאלו על חמ"ה.
 שסיפר לי פערלמוטער — כרשום לעיל ז' לחד"ז.

הנאספים הביעו את דעתם כי הדבור עם טריינין אינו מספיק, כי איש תקיף בדעה הוא ורחב לבב, ובודאי עוד יחזק דברי רבו, כי שונא מוחלט הוא לחמ"ה, ודעתם שצריכים לאחוז בדרכים רציניים נגד הרבי מליובאוויטש והישיבה אשר יסד נגד חברת מפיצי השכלה.

למחר נודע אשר מר טריינין נסע לבודאפעטש ויבא בעוד שבועים.

* * *

א. יא אייר.
 שעה אחת עשרה בקר.

זה עתה שבתי מן האהל, אשר קיימתי השליחות של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בקריאת הפדיונות עבור עניני הכלל. ספרתי את כל פרשת הענין של המורים מבית הספר של חברת מפיצי השכלה ואת אשר ספר לי פערלמוטער. וקראתי את הפדיונות אשר הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לכתוב בענין הישיבה ביחוד. לא אוכל להתאפק מלהעתיק קטע מהפדיון. אחרי שכתב כללות הענין והמצב — כותב וז"ל:

* * *

ו. ט. אייר (תרסב, ליובאוויטש).

שעה רביעית צהרים.

בשעה הששית בקר חזרתי ממסעי לפטרבורג ובשעה שתיים עשרה צהרים הרצאתי לפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מאת אשר עשיתי בנסיעתי זאת בעניני הכלל כפי אשר צוותי.
 כשגמרתי להרציא ספרתי על אדות מה

אני בנך — בפדיון השני כתוב נכדכם — שלום דובער בן רבקה ונכדך — בפדיון השני כתוב בן נכדכם — יוסף יצחק בן שמעורנא שרה הננו מוכנים למסור נפשינו ממש בעד הנהגת הישיבה רק באותו הדרך בלימוד ודרכי החסידות, אנא לעורר רחמים רבים בעדנו ובעד הישיבה ובעד מהזיקי הישיבה, ויחזק השי"ת את לבב בני הנ"ל שיוכל לעמוד בכל הנסיונות ויצליח בעבודת הכלל שהנני מוסר לו.

ב. יב אייר.

שעה אחת עשרה לילה.

בשעה השביעית ואני יושב בחדרי בבית פקידות הישיבה, עסוק בקריאת מכתבים שנתקבלו, מכתבים העומדים לשלוח והרצאות המשגיח והמשפיעים, והנה פקיד המשטרה בא ועמו שני אנשים מלובשים בבגדים רגילים — ציוויל — ויכנסו ישר לחדרי מבלי התעכב בחדר הראשון אשר שם ישב ר' יעקב קאפיל זעליקסאהו הסופר ועורך החשבונות.

פניתי בסבר פנים להפקיד וחבריו, אחד מהם סגר את הדלת והשני פנה אלי בשפה המדוברת: אויב אייך איז שווער קענט איר ריידען אידיש. השני אמר: כן — דא בלשון רוסית — ושחוק קל עבר על שפתיו, ופקיד המשטרה — הפריסטאוו — פניו לבנים כסיד.

הבנתי כי האנשים הללו הם חברי הבולשת, ואף כי פעמים ושלש כבר נדמנ לי להפגש עם אנשים ממין זה, בכל זה עשה הדבר עלי רושם חזק, ועם זה הנה לא ניכר על פני, ועניתי, תודה רבה אף כי הנני חוגר לדבר ברור בשפת המדינה, אקוה כי יבינו למילולי.

פניתי בסבר פנים להפקיד וחבריו,

חולי וכדומה, האם חוזרים הם אל בית הלימוד?

אני: לזמן קצר, כי הבאים בשנים האלו כבר הם חושבים ע"ד חיי משפחה, וכאמור אשר ההנהלה דואגת לטובתם של התלמידים, לכן הנה עד שמסתדרים הם נמצאים בבית הלימוד.

הם: בהוה יש כאלו שנפטרו מעבודת הצבא, וכמה?

אני: כמדומה ארבעה או חמשה.

הם: האפשר לראות את תעודותיהם?

אני: בודאי, צריכים לקרא אותם.

הם: אין אנו חפצים שיודע הדבר ברבים, אם כן איפא לא יקראום רק להראות לנו את תעודותיהם, וכן תעודותיהם של המורים.

יצאתי מחדרי ושלחתי את משרתי להביא את כל התעודות הדרושות ולמסור בשמי אשר איש לא ידע מזה, וכשיחזור ידפוק על הדלת ואצא אליו ואקבלם.

כשנכנסתי לחדרי ראיתי כי אותו האיש שהתחיל לדבר עמי יהודית קורא אחד המכתבים שהיו מונחים על השלחן. ויפנה אלי בשאלה, האם הנני מרשה לקרא את המכתבים, כמובן הרשיתי ושחוק קל עבר על שפתי.

הובאו התעודות ויקראום בתשומת לב מיוחדת, וירשמו בספריהם ויחזירו לי.

צדקתם, אמר האחד מהם אל פקיד המשטרה, הכל ברור למדי, לפני הפקיד צהלו. ובעוד רגעים אחדים עמדו וילכו.

* * *

ה. טו אייר.

שעה עשירית לילה.

ביום השלישי העבר בשעה השמינית לילה בא שוטר המשטרה — אוראדניק — ואתו איש אחד מלובש בגדים

הם: האמת הדבר כי אתם מלמדים נערים את לימודי ישראל, ונותנים להם אוכל הלבשה והנעלה וגם מקום ללון, והכל בחנם?

אני: אמת גמור הוא, והמשטרה המקומית והמחוזית יכולות להעיד על זה, כי הכל רשום בספרים כחוק, והמורים יש להם תעודות כחוק, ובהנוגע להחזקה הנה לחלק מהתלמידים נותנים הכל בחנם בבית תבשיל מיוחד, וחלק מהם יש להם משלהם ורק לימוד המורים הוא בחנם.

הם: ומה דבר עבודת הצבא?

אני: בהגיע עונת עמידה לצבא נוסעים התלמידים איש איש למקום מגורו או מולדתו כחק.

הם: האם יש עובדים בצבא?

אני: יש.

הם: אותם שגמרו את חק עבודתם בצבא חוזרים אל הישיבה?

אני: מקרים בודדים היו שחזרו אל בית הלימוד, אבל על הרוב הנה אחר שגמרו את חק עבודת הצבא, מסתדרים בחיי משפחה ונוטלים רחים על צוארם ודואגים איך ובמה להסתדר בענין של פרנסה.

הם: במה הם מסתדרים?

אני: איש כפי כשרונו: ברבנות, באומנות הזביחה, באומנות הוראה לתלמידים, ומהם גם בעניני מסחר בעצמם או מקבלים משרות בבתי מסחר.

הם: האם הנהלת בית הלימוד מתענינת לסדר את התלמידים בכל המקצועות האמורים?

אני: אחד מיסודות בית הלימוד הוא, אשר ההנהלה דואגת לסידור הלומדים ולהמציא להם מחי' וכלכלה, לאיש ואיש כפי כשרונו.

הם: ואלו שנפטרים מעבודת הצבא ע"י סבות שונות, כמו מצב המשפחה,

חסד הקיר"ה סבבוהו להתכבד באות הכבוד אורח נכבד לדורותיו, חתום בעצם כתב יד הוד רוממות הקיסר המנוח ניקאלאי הראשון, והאם לית דין ולית דיין, ובעלילה ידינני. הנני עברי ככל אחי היהודים, אבל הנני דורש משפט חוקי, והחוק אינו מבדיל בין גזע לגזע והמשפט סוכך באברתו על הכל בשוה.

האיש נדהם לדברי, גם חבירו היושב מימינו הסתכל בי בחזקה, ורק היושב משמאלו אשר הוא ה' אצלי תמול ערב להזמיני, צל שחוק עבר על שפתיו.

היו"ר: הנך אסיר עד אשר נעשה החקירה. ויצלצל בפעמון העומד על שלחנו, ויבא שוטר ויצו עליו להביא עוד אחר, וכשבאו צוה עליהם להוליכני לחדר הכלא, ואשר אחד השוטרים יעמוד על המשמר אצל הדלת הסגורה כחוק.

בישבי שמה איזה משך זמן בחשך, לא ידעתי שעה, פחות או יותר, דפקתי בדלת ויקרב השוטר וישאל מה חפצי, ענית לו כי יקרא את אחד מחברי החקירה.

כעבור שעה קלה שמעתי כי פותחים את הדלת, ויבא אחד החוקרים ואבקשהו כי יתיר לתת לי נר ושלחן קטן. ונייר ועפרון יש אתי, ולא ילך הזמן לבטלה, או יעבירוני לחדר עם חלון.

הפקיד עמד בפתח וגליון נייר בידו ויכתוב את בקשתי, ויבטיחני למסרה לראש ועד החוקרים.

אבל מסופק אני — אמר — אם יעיינו בבקשתך טרם שתכלה עבודת היום, כי חק — או מנהג — הוא, אשר כל זמן שאין גומרים עבודת היום אין מפסיקים, בשביל שמירת הסדר שלא לערבב הענינים, כי כל עבודת ועד החקירה כתובה היא בספר לפי מהלכה, ואי אפשר לערבב דבר מעניו אחר.

רגילים — ציוויל — ויזמין אותי ללכת אתם אל המשטרה.

אני: הנני אורח נכבד לדורותיו, אשר יש להם זכיות מיוחדות. האפשר הדבר שלא יטרידוני בלילה, ומחר בקר בשעה התשיעית או העשירית אבא.

האיש הביט בי במבט דוקר, ויוציא את שעונו מכיסו ויסתכל בו, ויאמר: טוב, תבא מחר בקר בשעה עשירית. — וכעבור רגע — אבל מי יערב אשר לא תברח בלילה ?

אני — בשחוק — שניאורסאהן איננו בורח, השניאורסאהנים אינם מוגי לב הבורחים ואין להם שום עילה וסיבה להיות בורחים.

האיש חזר על פקודתו לבא מחר בקר בשעה עשירית ויפן וילך.

לפנות ערב ביום ההוא בא ר' שמואל מיכל טריינין מפרטבורג, ואף כי עדיין בלתי נודע על מה ולמה דורשים אותי להמשטרה, אבל בכל אופן מובן ה' כי זהו בקשר עם חקירת דורישת הבולשת העברה על יסוד הלשנת המורה. והוחלט כי הרש"מ טריינין ודודי הרמ"מ — שהי' גר אז בוויטעבסק — יסעו לעיר הפלך — מאהליב — לסדר את הדבר בעיקרו. ובה בלילה נסע מר טריינין לעיר הפלך והודיע לדודי הרמ"מ כי גם הוא יבא שמה.

למחר בקר למועד המוגבל באתי לבית המשטרה, וראיתי כי פני הפריס"טאב זועפים, ואבין כי הלשנה חדשה היא.

הוליכוני לאחד החדרים ושמה ישבו שלשה אנשים, ואחד מהם הוא אשר הי' אצלי בערב.

היו"ר: כמה אנשים פטרת מעבודת הצבא, כמה שוחד אתה נותן לפקדי המשטרה שייכסו על פשעך נגד החוק?

אני : האם החק מתיר לדבר בסגנון כזה עם איש נקי מכל צל חטא, ואשר

פקידות המשטרה המחוזית בעיר ארשא
פלך מאהליב.

מבית פקידות המשטרה המחוזית
בארשא אל המחלקה הגלילית אשר על
יד המשטרה המחוזית.

מהמחלקה הגלילית אשר על יד
המשטרה המחוזית אל המשטרה בעיר
ליובאוויץ.

למסור את ההודעה של בית פקידות
הבולשת הפלכית מספר פלוני המצורפת
בזה להאזרח נכבד לדורותיו, סוחר בעל
מדריגה שני' האדון י. י. שניאורסאהן,
לקבל חתימתו על זה ולשלוח תעודה
זו חזרה.

הנני קורא את התעודה המצורפת
וריק"ק זעליקסאהן עומד על ידי ורועד,
פניו חורים וטוען צרה חדשה באה
עלינו.

בקשתי את השוטר שיעתיק לי את
התעודה המצורפת עם כל הזמנים
הרשומים בה, חתמתי כחק, וקבלתי
את ההודעה.

פתחתי את המעטפה החתומה בחמשה
חותמות של שעה, ואוציא את ההודעה
ואראה כי גליון נדפס הוא עם טופס
נדפס מיוחד להבולשת הפלכית,
ובכתיבת יד נכתב:

תוכן, ביום פלוני בשעת ישיבתו
של ועד החקירה ודרישה הנשלח מטעם
בית פקידות הבולשת הפלכית לברר
ענינו של האזרח נכבד לדורותיו סוחר
בעל מדריגה שני' האדון י. י. שניאור-
סאהן מעיר ליובאוויטש מחוז ארשא
פלך מאהליב, הנחשד בכמה חטאים נגד
חוקי המדינה.

ועד החקירה מצא לנחוץ כפי החק
להושיב את הנחשד בכלא אשר על יד
המשטרה דליובאוויטש כל ימי החקירה.
הנחשד הגיש בקשה בהיותו יושב בחשך
שיותו לו נר ושולחן שיוכל לכתוב או
יעבירוהו לחדר שיש בו חלון. ועד

ויפנה אל השוטר ויצו עליו לסגור
את הדלת ונשאיתי יושב בחשך.

בלתי נעימה היתה לי ישיבה זו, אבל
שום מורא לא הרגשתי.

לפנות ערב נקראתי לבא אל חדר
פקידי הבולשת והגדול שבהם פנה אלי
לאמר: החקירה עוד לא נגמרה, אבל
לפי שבעבודת החקירה ודרישה במשך
היום, לא נמצא עדיין שום חומר המעיד
נגדך, על כן הנך חפשי ותוכל לילך
לביתך, ואם יהי נדרש יקראו אותך.

אני: הנני בטוח אשר עבודת
החקירה ודרישה דמחר ומחרתיים לא
תתן שום חומר נגדי להיותי חף מכל
עון, ואין זה אלא עלילת שוא.

כשבאתי הביתה יצא לקראתי הוד
כ"ק אאמ"ר הרה"ק לפני קדשו מאירים
בצחוקו הנעים, ויאמר לי: שלום עליך,
איר הרגשת עצמך בכלא, ומה עשית?

הרגשתי עצמי בטוב — השבתי —
רק דאגתי פן ידאגו אודותי, וכן
נצטערתי על ביטול הזמן.

* * *

ו. כג אייר.

שעה חמישית צהרים.

בשעה השלישית בא שוטר המשטרה
והביא לי הודעה סגורה חתומה בחותם
בית פקידות הבולשת הפלכית. ועלי
לחתום על התעודה המצורפת.

בתעודה המצורפת נכתבו כל בתי
הפקידות אשר דרך שם עברה ההודעה
וזה נוסחה:

מבית פקידות שר הבולשת הפלכית
אשר על יד שר הפלך אל בית פקידות
שר המשטרה — פאליצמייסטער —
הפלכית.

מבית פקידות שר המשטרה הפלכית,
אל המחלקה המחוזית אשר על יד בית
פקידות שר המשטרה הפלכית.

מבית המחלקה המחוזית אשר על יד
בית פקידות המשטרה הפלכית, אל בית

מחכים עלי באמרם כי דבר נחוץ להם, האורחים הלכו ושני האנשים נכנסו.

בראותי את פני האנשים נזכרתי כרגע על ספורו של פערלמוטער — ז אייר ש. ז. — והבנתי כי זהו תוצאות הלשנת המורה גיטעלסאן. בקשתים לשבת, אחד מהם התחיל לדבר אלי יהודית והראה לי את כרטיסו שהוא מהבולשת הפלכית וחברו גם הוא כמוהו, ולהיותם יודעים את מהלך רוחו של הרבי בעסקנות הצבורית ואת הנעשה בהישיבה אשר יסד, ואשר הוא — המדבר — כיוון להיות פה — בליו באוויטש — עת האסף החסידיים לחג השבועות ראה את הרבי ושמע את הניגונים והשתדל להמצא בכל כנופיא של תלמידי הישיבה וגם בקר את רוב האכסניות ותמול כשבא גם חברו זה החליטו לברר את ענין שליחותם בחשאי שלא יודע ברבים ואף גם הרבי אביכם — לא ידע מזה.

ראיתי כי חבר הבולשת השני — הרוסי — אינו מבין את דברי חברו היהודי, ואמרתי אם אתם מדברים אידיש בכדי שאבין, הנה יכולים אתם לדבר גם רוסיית.

חבר הבולשת הרוסי הודה לי על זה. בבית פקידות הבולשת הפלכית — התחיל הרוסי לדבר — נתקבלה הודעה חשאית, אשר בהישיבה שיסד הרבי שניאורסאהן מליובאוויטש ומנהלה בנו יוסף יצחק שניאורסאהן נמצאים צעירים מסתתרים מעבודת הצבא, ומנהל הישיבה שניאורסאהן הצעיר עושה כמה תחבולות וזיופים לפטור את הצעירים מעבודת הצבא. ההודעה חתומה מאנשים, אשר הבולשת נותנת בהם אימוץ, וזהו דבר שליחותינו לברר דבר זה. כפי שנוכחתי לדעת — אומר היהודי — הנה הישיבה מתנהלת בסדר מיוחד, ובטח ישנה רשימת התלמידים

החקירה קרא את הבקשה ובראותו כי אין לה שייכות אל מהלך החקירה, הניח פתרון הבקשה לאחר כלות החקירה, כחוק שלא לבלבל את הסדר.

פתרון. ככלות החקירה ודרישה ככתוב בספר, ביום הראשון של החקירה ודרישה הנה מאפס חומר המאשים, לפנות ערב, חופשה ניתנה להאזרח נכבד לדורותיו סוחר בעל מדריגה שני האדון י. י. שניאורסאהן, וכאשר תוכן הבקשה בטל עבר נשאהר בלי תוצאות — ידעלא בעז פאסליעדסטויע —.

פקודה. להודיע להאזרח נכבד לדורותיו סוחר בעל מדריגה שני האדון י. י. שניאורסאהן על ידי המשטרה הפלכית והמחוזית בצירוף תעודת ההעברה והקבלה העתק התוכן והפתרון על בקשתו.

ההודעה תהי' סגורה במעטפה עם חמשה חותמות כחוק, ובבוא תעודת הקבלה תצורף אל התכריך ויומסר אל הארכיון כחוק.

כשהראיתי את ההודעה עם המעטפה והעתק תעודת ההעברה והקבלה להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שחק ויואל להגיד:

כמה מן הסדר וקרירות רוח יש בהנהגה כזו, אף כי לפעמים מתאחר אבל הכל מסודר.

* * *

ב. י"א סיון.

שעה אחת עשרה לילה.

בשעה חמישית אחרי הצהרים ואנכי יושב בחדרי במשרד תומכי תמימים ומשוחח עם שלשה אורחים, ר' אברהם קאבאקאו ממינסק, ר' זאב מירקין מקרופקא ור' ליב פאיזין מוויטעבסק ועל אדות הכנסות הישיבה אשר בשנה זו — תרסב — עלתה לעומת שנה שעברה והנני מעוררם כי יוסיפו בעבודתם. ויכנס ר' יעקב קאפיל זע" ליקסאהו ויודיעני כי שני אנשים

ושנותיהם מראשית הוסדה, והננו חפצים לראות את רשימת התלמידים שהגיעו לעונת עבודת הצבא ואת תעודותיהם.

אנכי יכול לתת לכם – השבתי – העתקת רשימת התלמידים ותעודותיהם אבל אז יתפרסם הדבר ברבים, מה שהוא נגד רצונכם ולמותר, לכן הנני מציע כי במשך שני ימים אקבץ – ע"י אמתלאות שונות – את כל התעודות ואמסור את הרשימה והתעודות על יד אחד מכם, וטוב שיהי' דבר המסירה בלילה בשעה שאין איש במשרד הישיבה, וע"פ הרשימה והתעודות תחקרו ותדרשו ותוכלו לברר את הדבר בעיקרו, ובעד כל צעיר וצעיר שימצאו שעברה עליו עונת עבודת הצבא ואיננו בהרשימה והוא מסתתר מלמלאות חובת אזרח בצבא אתן קנס של מאה רובל, חוץ מהעונש אשר ישית עלי החוק.

חזרתי לו אשר מחר בשעה הרביעית נוסע הוד כ"ק אאמ"ר עם ב"ב לנאות דשא סערעבריאנקא אשר על יד התחנה זנאמענקא בין רודניא וליאזנא (מסה"ב ריגא-אריאל) ויאמר כי בשעה עשירית יחזירם לי.

* * *

* * *

אנחנו – המשיך – חקרנו ודרשנו במשך השני ימים אודות תלמידי הישיבה שעברה עליהם עונת חובת הצבא וכבר יש לי רשימה מכולם – את הרשימה והתעודות אשר אתם נותנים לי אחזיר לכם מחר לילה.

דעתי התקיפה ודבורי האחרונים בהשקט ובמנוחה גמורה עשתה רושם עז על שני האנשים והסכימו לדברי, וילכו להם למען לשוב ביום הרביעי לילה.

ה. יד סיון (תרסב, סערעבריאנקא).

זה כשעה ששבתי מביקורי בגו הישן והעזוב ובאילנותיו הזקנים ברובם ככולם חורים גדולים ועמוקים המטילים פחד מאימת נחשים או עקרבים הגרים שמה, המסלות בין שדרות האילנות מלאות קוצים ודרדרים, ובכל פינות שאתה פונה בחצר ובגן – עזובה וחורבו.

ד. יג סיון.

שעה ראשונה אחר הצות לילה.

אף כי עיף הנני במאד מעבודת היום אשר עבדתי בקיבוץ החומר הדרוש לעריכת הרצאה, דין וחשבון מכל הנעשה בעסקנות הכלל לטובת הצלת הרבים במשך השנה מתמוז תרסא (שהי' הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק בחו"ל – באד הומבורג) – בשביל הועידה אשר תתקיים אי"ה ביום ג יט לחדש זה, אבל אתאפק לא אוכל מבלי לרשום את המאורע שאירע היום ואת תוצאותיו בהשגחה פרטית באופן נסי.

אין פלא בדבר אשר המושב סערעב-רינקא בכלל וגנו בפרט חניב עלי מאד, כי הרבה זכרונות טובים מקיץ תרס – אשר גרנו אז בסערעבריאנקא – קשורים בו – ככתוב ברשימותי משנת תרס – ומה מאד ינעם לי ללכת

וזה הדבר:

חבר הבולשת היהודי בא אלי בשעה

והתפארות — תאכל עמנו, כי אחותה הצעירה הילדה חי' מושקא תחי' ישנה כבר ובכל דרך מסענו מליבאוויטש ישנה ואינה יודעת כלל כי כבר באנו אל הדאטשע, ותשחק מטוב לב.

ספרתי להוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק מהכתובת קעקע אשר מצאתי היום על שלחן של אבן שמחציתו נשבר לרסיסים, בקרן דרומית חקוק עליו משמאל לימין שתי וערב 1642, 176, זאת אומרת אשר כשתי מאות וששים שנה מלפנים כבר עמד כאן שלחן זה, וזה מאמת את דבריו של ר' גרשון נפח, אשר בית הנפחות שבמורד ההר נחלת אבותיו היא זה יותר ממאה ושלושים שנה, מני אז העתיקו בעצתו של המגיד בליאזנא, מעיר ליאזנא לכפר וחצר לאפשניא של הנסוך הליטאי לאפשין, וכשכבש הגענעראל שערעמעטיעוו את הגליל ומצא שני מרתפים מלאים מטבעות וחתוכות כסף שינה שמה מלאפשינא לסערעברינקא.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק מספר ע"ד תעמולתו של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן להושיב יהודים בכפרים ובתי מלון אשר על פרשת דרכים — קרעטשמעס.

* * *

במשך ארבעת הימים כמעט שכל האורחים שבאו לחג השבועות ועל שבת נשא נתקבלו על יחידות, להוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק, שקבע זמני היחידות שתי פעמים ביום: משעה אחת עשרה עד השעה השני' ומשעה החמישית עד שעה עשירית לילה. והי' בדעתו הק' לעשות מסעו להדאטשע בשעה אחת עשרה בקר, אמנם זקני החסידים ר' מענדיל יצחק שו"ב — ליאזנאוו — מוויטעבסק, הר' שמר' לאפקין מקרופ' קא, הר' שלום שלמה גיטלין ממינסק, הר' אברהם אבא סירקין מסאסניצא, הר' אהרן שלום חפץ מוויזדו בקשו את

במסילות ונתיבות שהלכנו אז ולשבת ע"ג הספסלים שישבנו אז, המזכירים אותי את פרטי הדבורים והשיחות ששמעתי — כי תוונא דליבא לא כתבי אינשי — ובבואי היום בשעה חצי השביעית נכספתי ללכת אל הגן.

כשעה וחצי התענגתי בהלוך ושוב ושבתי בגן מסתכל ברקיע וטובע בזכרונותי, עד אשר שמעתי קולה של בתי הילדה חנה תחי' — נולדה כה מנ"א תרנט — קוראת: אבא אבא איכה, אבא אבא ענני, ותחזור על קריאתה זו פעמים ושלש.

הקריאה התאימה למחשבתי בשעה ההיא, בביאור מאמרו של הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק אשר הואיל להגיד בש"ק נשא העבר — בבקר קודם התפלה — ד"ה וירד ה' על הר סיני (המשך לד"ה והר סיני עשן) בההפרש שבין ההמשכה הנעשית ע"י העבודה דתומ"צ להמשכה שע"י עבודת הלב בתפלה, דההמשכה שע"י תומ"צ היא כדוגמת הבן הגדול העוסק במסחרו של אביו להרבות הון ורכוש, וההמשכה שע"י עבודה שבלב בתפלה היא כדוגמת הקטן המתגעגע לאביו וקורא אבא אבא ענני.

עתה בקריאתה של ילדתי הרגשתי בעצמי את ביאורו של הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק אשר הואיל להסביר לי ביום ב דחג השבועות לעת ערב — ככתוב ברשימתי בארוכה — כי קריאת הבן הקטן אבא אבא גורם נחת רוח ומעורר העונג פנימי שלמעלה כבי' הרבה יותר באין ערוך מהנח"ר מן הבן הגדול העושה חיל רב בריבוי הון ועושר במשא ומתן שלו בעסקי אביו. הקריאה אבא אבא איכה אבא אבא ענני תלבבני, ואלך אחרי קולה ותחבקני ותאמר לי כי סבא וסבתא ואמא מחכים לי לסעודת הערב. וגם היא — אמרה בגאון

סדר עבודת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בעת הנסיעה לנאות דשא: קורא — בפעם השני — תקון ליל שבועות, וכשנוסעים כארבע פרסאות — וויאָרסט — מצוה לעמוד ונוטל ידיו ומתפלל תפלת הדרך.

גם בנסיעה זו כשיצאנו מן העיר התחיל כ"ק אאמו"ר הרה"ק קריאת תקון ליל שבועות, וכשעברנו את מלון חיימאוקא צוה לעמוד ונטל ידיו ויתפלל תפלת הדרך כשהוא יושב ועיניו קדשו סגורות.

כבר העירוני ברשימותי, אשר תפלת הדרך בקרון ה' הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מתפלל בישיבה ובמרכבת מסה"ב — בעמידה.

אף כי החקירה של חברי הבולשת נגמרה בכי טוב, בכל זה הנני טרוד מזה כי אחרי המאסר בחדש העבר ואחרי שכבר קבלתי הודעה של פטור, בכל זה באו שנית מבית פקידות הבולשת ונראה שעדיין לא נגמר הענין, ועל אשר העלמתי הכל מאת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק. מאז — בשעה העשירית — אשר פקיד הבולשת החזיר לי את התעודות ורשימת התלמידים חפצתי לספר להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עדכ"ז, אבל לא מצאתי שעת הכושר והנחתה זאת לשעת הנסיעה, אבל בראותי את העייפות הנסוכה על פני קדשו לא יכולתי לפתוח פה ולספר לו, בידעי כי יצטער מזה וכמו בחדש העבר.

* * *

כשנסענו דרך שדרות אילנות, שאף הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אור, ויאמר כי יגע הוא במאד (אויסגעמאָטערט) ויצו לנסוע לאט. וישען על יד המרכבה ויסגור עיניו קדשו וינוח כרבע שעה, ואני לבי מתכווץ על חלישות בריאותו.

אחרי כן פתח עיני קדשו ויצו לנסוע כרגיל, ויפנה אלי ויאמר:

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק שיואיל לחזור את המאמר וירד ה' על הר סיני עוד פעם, כי החזורים ובראשם התלמידים הר' אברהם דוד והר' צבי מקלימא" וויטש אינם יודעים אותו יפה. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מילא את בקשתם, ובשעה אחת עשרה בקר חזר את המאמר. בינתים באו כשלושה מנינים אורחים, וגם הם נכנסו ליחידות. בשעה חצי הרביעית ביקר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק את כבוד אמו הרבנית מרת רבקה בדירתה ושתי שם כוס חמין, ובשעה הרביעית נסענו לסערעבריינקא,

כרגיל הנה החצר מלא אנשים: אורחים, תלמידים והרבה מאנשי העיר. מהם עומדים באולם ומביטים דרך החלונות ומהם עומדים צפופים אצל חלונות הזאל הקטן — מנין — ומשעה לשעה מתרבים הבאים והחצר מתמלא. בעמל רב יכל העגלון לעצור בעד הסוסים שהיו מתבהלים מההמון, ובפרט כשקראו פאָרט געזונט קומט געזונט.

הנסיעה היתה דרך רחובות שילעווע וזאריעטשע ודרך הכפרים סלאבאדישץ חיימאוקע — (מלון על פרשת דרכים, אשר בעליו הראשון, כשבעים שנה מלפנים, ה' שמו ר' חיים ומאז המלון נקרא על שמו חיימאוקא) — ושובקעס, עיר רודניא, וכשבע פרסאות בדרך המלך — שאסעע — (ההולך ממאסקווא לפטרבורג, דרך סמאלענסק וויטעבסק) — ואח"כ נוטים כחצי פרסא מן המסילה ובאים לסערעבריינקא.

זה לי פעם הששית שהנני נוסע עם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לנאות דשא: בשנת תרנה, תרנו, תרנו, תרנו — לבאליווקא, תרנט — לזאליעסיא — (בשנת תרס הייתי עם רעייתי תחי' בקיישינוב לבקר את כ"ק חותני. בשנת תרסא ה' הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בחו"ל — ושנה זו היא הפעם הששית.

המולידים תולדותיהם כיוצא בהם, והעובד צריך לדעת את זה, כי ידיעה זו נוגעת לדרכי העבודה: הן בענין ההכרה, צוליעב דערקענען דעם מהות פון דעם טוב ורע — כמבואר בפיסקא הקודמת, והן מן שנוגע לאופני העבודה. וידיעת דבר זה נוגע הן במהות הטוב שהוא כח המברר, הרי אינו דומה כח האב שהוא הטוב עצמו לכח התולדה היינו הטוב הנולד מטוב בעצם, וכן במהות הרע שהוא המתברר, הרי אינו דומה בירור הרע בעצמו לבירור התולדה, וזהו אומרו טוב מטוב ורע מרע.

העובד צריך לבחון את עצמו לדעת כמה מן החסרונות תיקון וכמה עוד עליו לתקן, היינו כמה מן הרע כבר גרש וכמה מן הרע עליו עוד לגרש, ובחינה זו היא אחת העבודות היותר קשות לפי שצריכים לזוהר במאד מהשגיאות, ומצד אהבת ויקר עצמו הנה גם מי שעובד את הוי' בכל לבבו ובכל נפשו עלול הוא להכשל בבחינה זו. ועל זה בא להורות באופן הבחינה שלא להכשל בשגיאה ומורה בס"י דרך הבחינה, וזהו אומרו טוב מבחין רע ורע מבחין טוב.

ואל יאמר האומר כי מאחר דחפץ חסד הוא ית' וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח, הנה הטוב יכריע את הרע גם שלא ע"י עבודת האדם, לזה בא להודיע כי בחירה חפשית ניתנה מהקב"ה אל האדם, והטוב גנוז לטובים העוסקים בעבודה והרע גנוז לרעים הממאנים בעבודת השי"ת. והקדים הטוב, דמדה טובה מרובה ממתד פורעניות, וסיים ברע לרעים, שיתן האדם אל לבו להכיר את האמת לפחד מיום הדין ולשוב בתשובה בעוד מועד וטוב יהי' לו.

* * *

מרחוק נראה שני אנשים הולכי רגל

איתא בספר יצירה: זה לעומת זה עשה אלקים, טוב לעומת רע ורע לעומת טוב, טוב מטוב רע מרע, טוב מבחין רע ורע מבחין טוב, טוב גנוז לטובים ורע גנוז לרעים,

ארבעה דברים אלו: א) זה לעומת זה. ב) תולדות כל אחד מהם. ג) בחינת האחד במהות היפוכו. ד) יחס כל אחד מהם להראוי לו — הם סדר העבודה.

הרוצה לגשת אל הקודש, ומי הוא זה שאינו רוצה לגשת אל הקדש, כי באמת הלא הכל רוצים בזה, רק שיש מי שרצונו לגשת אל הקדש בגלוי אצלו ויש מי שהרצונו בהעלם אצלו וצריכים לגלותו, מי שהוא בר דעת מתעורר מעצמו לעשות כל הדרוש בשביל גלות את הרצון לגשת אל הקדש, ומי שאינו מתעורר מעצמו הנה מלמעלה מעוררים אותו — לפעמים ע"י עניני קירוב ולפעמים ח"ו ע"י עניני ריחוק — לגלות הרצון לגשת אל הקדש בעבודת תקון עצמו ובירור מדותיו.

כל אדם באשר הוא, בין עני בדעת ובין עשיר בדעת — כי כלם צריכים לעסוק בעבודת הקדש — יש בו טוב ורע, ואין הכוונה רק טוב ורע הגלויים אלא טוב ורע הטמון ומכוסה, ובכדי שידע האדם מהות הטוב והרע שלו על בוריו, שלא יטעה בהם, בא הספר יצירה להורות דרך בעבודה לעובדי הוי'.

ולכל לראש מודיע הס"י את האדם כי מן הטוב שימצא בעצמו יוכל לעמוד על מהות הרע שבו שצריך לבררו ולתקנו, ומן הרע שימצא בעצמו יוכל לעמוד על מהות הטוב שבו שיוכל לברר את הרע שבו ולגרשו כלה, וזהו אומרו טוב לעומת רע ורע לעומת טוב.

העובד את ה' צריך לדעת כי הטוב והרע יש להם תולדות, היינו שהטוב והרע בעצם מהותם הם כמו בעלי חיים

הבע"ב ושלשה המלמדים, ר' ירחמיאל, ר' יהושע ור' נתן יצחק עם תלמידיהם כחמשים נערים לפרוש בשלום הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק ולברכו. הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק צוה לעמוד, רגעים אחדים דיבר עם הרבנים והעומדים אצלם ויברכם בקיץ של מנוחה ופרנסה טובה, ונסע הלאה.

כנראה אשר מחזה ר' פרץ ורמ"מ עשה רושם גדול על הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק, וכשיצאנו את רודניא הואיל לאמר:

חמשת אלפים שש מאות וששים ואחת שנה ותשעה חדשים — שנה זו היא מעוברת — שלשה עשר ימים וחמש עשרה שעות וכך וכך מינוטין חכה שטח אדמה זה עד אשר יבואו פרץ ומענדיל וישבו שמה לחזור דברי תורה, אשר בזה קיימו וגילו את רצונו ית' הנעלם במחשבה הקדומה דא"ק, מה שהי' חתום באוא"ס שלהאיר את העולמות דלפני הצמצום, ומה שהוא כמוס בהאוא"ס שלגלות עצמותו ית' ויתעלה. ועם זה הנה הרצון והידיעה שלמעלה אינה מכרחת את הבחירה החפשית אשר הקב"ה נותן לכל אחד ואחד. כבד לשער הקורת רוח שנעשית למעלה מענינים האלו וקשה לצייר הקנאה אשר הפרצופים העליונים מקנאים את הבעשענאקאויצער מלמדים. די רביים אין גן עדן פרייען זיך אויף אזעלכע קינדסקינדער. די חסידישע מלמדים זיינען די אמת'ע מאורי אור אין די אידישע הייער. די חסידישע מלמדים בעלי עבודה זיינען די אברהם אבינו'ס וואָס בכל דור ודור, זיי זיינען די מפרסמי אלקותו ית' אין די אידישע הייער. דער מיטעלער רבי האט מער מקרב געווען די מלמדים ווי די רבנים. דער מיטעלער רבי זאָגט: מלמדים

יושבים על התל בצד הדרך להנפש. כשקרבנו אליהם ונסתכלתי בהם הכרתי את החסידים ר' פרץ הכהן ור' מנחם מענדיל הכהן המלמדים מבעשענאקא וויטש. אמרתי להוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק ויצו לנסוע לאט ולעבור בקירוב למקום מושבם.

כשעברנו אצלם ראינו מחזה נהדר:

ר' פרץ ור' מנחם מענדיל יושבים תחת אילן מיצל בטליתותיהם הקטנים וביארמאלקעס, בגדיהם העליונים נעליהם כובעיהם ומקלותיהם מונחים בצדם. ר' מנחם מענדיל נשען על אצילי ידיו כשהו נתמכים על שוקיו ועיניו עצומות, ושומע דברי חברו ר' פרץ היושב בעינים סגורות וחזור מאמר חסידות בקול וניגון המיוחד לחזרת דא"ח, ובידיו יסביר, כרגיל בלימוד עיוני.

הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק צוה לעמוד רגעים אחדים, והם לא הרגישו בזה. כשנסענו הלאה אמר הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק שהם חוזרים את המאמר מי מדד בשעלו מים שנאמר ביום שני דחג השבועות.

ספרתי להוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק, כי אמרו לי הר"פ ורמ"מ — אשר בחג שבועות זה נמלאו שלשים ושלש שנים שהם הולכים לליובאוויטש. פעם הראשונה שבאו לליובאוויטש הי' בשנת תרלא. ומני אז הנה בכל שנה ושנה — גם בשנים אשר הוד כ"ק אאמור"ר הרה"ק לא הי' בביתו — הולכים הם רגלי לליובאוויטש. מכוונים לבא לשבת שלפני חג השבועות ומתעכבים עד אחר חג הראשון שאחר מתן תורה וחוזרים — רגלי — לבתיהם.

כשעברנו דרך עיר רודניא והגענו אל השאָסעע — העובר דרך ככר השוק, חכו ככר שם הרבנים השו"בים נכבדי

המותרים ע"פ החוק במלמדים בעלי תעודות כי אם ישיבה שזה אסור ע"פ החוק. ולקחת כתב חתום ע"י האזרח נכבד לדורותיו הסוחר בעל גילדא שני' יוסף יצחק בהרש"ב שניאורסאהן, שלא יעזוב את העיר בלי רשיון המשטרה, עד אשר יתברר משפטו.

המזכיר ר"ק זעליקסאהן כותב המכתב ומצרף את הפתקא אשר נתן לו ראש המשטרה לשלוח אלי לחתום ולהחזירה אליו לא יאוחר מיום מחר – היום – צהרים.

חברי הועידה, חמשה עשר איש הרשומים לעיל – ג יט לחדש זה בהכנסם לוועידה ראשונה, – נתרגשו במאד. הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק הרגיעים ויואל לאמר: כך היא דרכה של תורה תמימה אשר הסטרא אחרא לוחמת נגדה בכל אופני ניגוד, ואין להתפעל מזה כלל וכלל. בעזה"י ובזכות אבותינו רבותינו אחזיק בישיבת תו"ת, ובעזרתו ית' נרחיבנה ונגדלנה בתלמידים פי שלש וחמש מאשר עד עתה, מבלי התחשב עם מאומה. הנני עומד חזק בדעתי מבלי לנטות אף כחוט השערה מאותו הסדר החינוך וההדרכה אשר סדרתי, כי תלמידי ישיבת תומכי תמימים יהיו עמוד התורן אשר בית ישראל נשען עליהם בהתעוררות דקיום המצות ולימוד התורה לדור דורים, עד כי יבא שילה.

דברי קדש אלו עודדו רוח הנאספים, וע"פ החלטת הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: (א) נפסקו הועידות לשעה. (ב) דודי הרמ"מ ור' שמואל מיכל טריינין יסעו למאהליב – דרך וויטעבסק – לבקר את בית פקידות ההשכלה, כי בהיותם פה בחדש אייר העבר הבטיחו, כי מעתה לא ישימו לב לדברי מלשינים על החדרים של תומכי תמימים. (ג) אנכי

מאכען אידען פאר א כלי קיבול צו געטליכקייט.

הננו נוטים מהשאסעע ונוסעים בדרך רכה" – ווייכע וועג – וכשעברנו את שדרות האילנות הננו רואים את הבית העומד על ההר, בית דירתנו בנאות דשא סערעברניקא, יתן השי"ת את בואינו להצלחה.

ר' גרשון הנפח הכין חמין וחלב על האיצטבא הגבוהה אשר מול ככר החצר ואחרי שתיית כוס חמין הלכתי לבקר את הגן, כאמור לעיל. ועתה הנני יושב וכותב והאוויר טוב ושקט ומנוחה בכל.

* * *

ה. כא סיון (תרסב, ליובאוויטש).

שעה שני' אחרי הצהרים.

תמול באמצע הועידה השלישית בשעה ששית בא רץ מליובאוויטש עם מכתב מודיע, כי בשעה השני' אחרי הצהרים כשבת כל התלמידים על מקומותיהם והמשיגח הראשי על הבימה באולם הגדול הופיע פתאום פקיד המשטרה – פריסטאו – וסגנו – אוריידניק – ושלשה שוטרים, ויכריז להפסיק את הלימוד. וירשום את שמות כל התלמידים וכל אשר נמצאו שמה בשעה ההיא, וככלותו לרשום פנה לשנים מהעומדים שמה שיחתמו על הפרטי כל ויתן צו לפנות את האולם. ויצו לסגור את חלונות האולם מבפנים וכשיצאו סגר את הפתח ויניח גושפנקא של בית פקידות המשטרה ויצו לשמור על החותמות של שעה שלא ישברום.

פקיד המשטרה אמר, אשר קבל פקודה מן המשטרה בארשא בשם בית פקידות המשטרה בעיר הפלך ע"פ פקודת בית פקידות שר ההשכלה הפלכי לתת צו אל המשטרה בליובאוויטש לסגור תיכף את החדרים ללימוד תורת ישראל שישד הרבי שניאורסאהן בשם

ותוכנה כי הודיעו לפקיד המשטרה להסיר את החותם. לא הגדתי דבר לאיש, הנחתי את התלגרם במעטפה וכתבתי כי הכל הוסדר בכי טוב והיום למדו ולומדים כרגיל, ואנכי אחכה עד אשר פקיד המשטרה יסיר את החותם ואפשר כי עוד היום יסירו, ובאם לא — מחר בקר. ואמסור המכתב על יד צבי העגלוו אשר הבטיחני כי יסע במהירות ובמשך שתי שעות ימסור את המכתב בסערעברינקא.

* * *

ו. כב סיון.

שעה שתיים עשרה צהריים.

בשעה אחת עשרה בא פקיד המשטרה וסגנו וילכו אל פתח אולם הישיבה ויסירו החותם ויודיעו כי הוסר האיסור ויכולים להשתמש בהאולם כאשר מקודם.

כשנכנס הפקיד האולם וראה את השליכות אצל החלון וישאל עליהם — כי הגאניק מבחוץ ה' אחורי הלשכה שמימין הכניסה ולא הרגיש בו — ויגידו לו, כי כשבאתי ביום הרביעי לילה והדלת היתה חתומה, צויתי לעשות משמרת שלא ישרו את החותם ולעשות שליכות שלא לבלבל את סדר הלימוד.

הפקיד בא אלי ויאמר אשר אם כי עשיתי משמרת על הגושפנקא של המשטרה, אבל מה שפתחתי מקום כניסה דרך החלון הוא הפרעת החק ומוכרח הוא לערוך פרטי כל ולהודיע לפקיד המשטרה בעיר המחוז. ויכתב פר"כ ואנכי חתמתי.

יום הנ"ל (סערעברינקא).

שעה ששית.

זה כשעה שבאתי והרצאתי לפני הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק מכל אשר עבר במשך הזמן שהתעכבתי בעיר.

בעוד שעה יבאו דודי הרמ"מ ורש"מ

אסע לליובאוויטש להרגיע את רוח התלמידים ופקידי ישיבת תומכי תמימים ולסדר את הלימודים.

כשבאתי לעיר בשעה חצי עשירית ונוכחתי לדעת בפרטי' מכל הנעשה, קראתי את יעקב הבנאי ואמרתי לו אשר תומ"י יעשה גאניק משליכות רחבות אל החלון אשר אצל פתח הכניסה ויפתחו את החלון ויעשו שלש שליכות גם מבפנים. ובשעה השלישית בהשכמה כבר הלכו דרך החלון — על החותם של שעה שהניח הפקיד על הפתח הנחתי פח ברזל לשמור שלא ישרו את החותם — ובשעה השביעית כבר הותחל סדר הישיבה כרגיל.

בשעה חצי השמינית בקר כשבא הרי"ק זעליקסאהן להתפלל, סיפר אשר שכנו ר' אהרן זעליג אמר לו, אשר בשעה הרביעית, לערך, בהשכמה כששב מהמגרש שהוליך שמה את עזיו פגש בעגלה של כפרי, ובה ישבו המורה גי' טעלסאן ושוטר מזוין לימינו ונסעו בדרך העולה לתחנת קראסנאיע, כעבור שעה נודע אשר בחצות הלילה באו שני שוטרים לבית הספר ויעירו את גיטעל' סאן משנתו ויזמינוהו ללכת עמם, ובהשכמה שלחוהו עם שוטר לעיר המחוז ארשא.

כשהלכה כבוד א"ז הרבנית להתפלל וראתה את הגאניק אשר צויתי לעשות להכנס דרך החלון נצטערה כי יראה פן חטאתי נגד החק.

פקיד המשטרה אם שהי' איש קשה ביותר אבל יחסו ליחצר הרבי"י הי' טוב, כי פקיד המשטרה בעיר המחוז — איספראווינק — צוה עליו להתנהג ביחס טוב למשפחת הרבי שניאורסאהן כי גם בספירות פקידי הפלך מייקרים אותו.

שעת חמישית,

זח עתה קבלתי תלגרם ממאהליב

טריינין מנסיעתם, ומכינים אנחנו את עצמנו לשבת לשמוע דא"ח, ובטח א"ה תהי' התועדות בקידושא רבא.

* * *

ב. כה סיון (תרכס), סערעברניקא).

שעה שמינית ערב.

זה כשעה אשר נגמרה הועידה

השביעית של האספה וההחלטות נכתבו וזלה"ק:

בספר.

כבוד אהובי ידידנו היראים והחרדים לדבר ה' הנגידים ווח"ם ונכבדים די בכל אתר ואתר, ה' עליהם יהיו.

אחדשה"ט.

מטרת מכתבי זה הוא לעורר את אחינו היראים והחרדים, על כללות המצב הרוחני בזמן הזה הנורא והאיום מאד, אשר סכנה גדולה נשקפת ח"ו על היהדות כולה, אם לא נתעורר ונתעודד לחוק עמודי'.

הגלים התכופים אשר תקפו ועלו זה רבות בשנים, וגם עולים תמיד על ראשי היראים מאת המתחדשים ברעתם ובינתם בספרותם הנוראה בהנהגתם הפרועה, ובתוקף עזותם וחוצפתם, גרמו חלישות גדולה במחנה היראים, והגם כי לעולם ח"ו לא יסכימו על מעשיהם הרעים, להיות כי לבבם נאמן עם ה' ותורתו, אבל נחלשו ברוח ובפועל, ואינם מה שהיו.

היו ימים מקדם אשר כל בעה"ב, כל בעל עסק היו לו בכל יום עתים קבועים לתורה, כל בעל עסק הי' לו היום למלאכה ובלילה בא לבחמד"ר ולמד כמה שעות כאו"א לפי ערכו ויכלתו, והרבה מבע"ב למדו גמרא ופוסקים בעיון הטוב, ובפרט שו"ע או"ח לידע את המעשה אשר יעשון במצות הכללים הבאים בתקופת השנה כמו במצות מצה בפסח ובד' מינים שבלולב בהג' וכדומה, אשר כל זה הביא תנועת חיים והתעוררות במחנה העברים לדקדק בקמחא דפיסחא לחקור ולדרוש היטיב על כשרות עשייתם והכנתם והחמירו על עצמן בכמה דברים עקריים, וברירו היטב איזה לקרב ואיזה לרחק, ובד' מינים שבלולב לבחור דוקא באותן המסורים לנו מאבותינו ולא ליתן עינינו בנוי החיצוני ובהידור המדומה, ואיך שיהי' חקרו ודרשו והי' להם לענין גדול להתעסק בו, וכמו"כ ביתר המצות כמו בתפילין מסופר יר"א דוקא ובטליתים וט"ק כשרים וכדומה בענינים, וכן בעניני מקואות הי' השגחה גדולה וכאו"א הי' הדבר נוגע לנפשו, ובהודע לו דבר מה, תיכף הודיע לרב העיר לתקן את הקלקול, והי' בכל זה התעוררות ותנועה גדולה, וכל דבר בעתו העסיק את מוחות ולבות היראים וחרדים לדבר ה'.

ועתה בעוה"ר כמעט עבר הכל. ביהמד"ר ריקים מאדם אין באים בתוכם ללמוד אין מתעורר בצדק להדור בהידורא דמצות אף שיש בהם ג"כ חומרא דאיסורא, ומי שאומר שיש הכשר בחיקו קונים מאתו ואוכלים מבלי להתחקות על אמיתית החכשר והמכשיר וכדומה בכל הענינים

אין דואג ומתאנח עליהם, וכ"ז לא מפני קלקול נפשם ח"ו כ"א מחלישותם ותשישות כחם, אשר ההרגש האלקי שבנפשם הוא כישן בהם בלתי מתעורר כאשר התעורר מאז ומקדם לכל דבר הטוב הנוגע לחיי נפשם.

וכן אינם מתרגשים ומתפעלים לעמוד בפרץ נגד צוררי היהדות לבלתי תת להם להתפרץ אל הקדש פנימה, וכ"ז מפני חלישותם בעצמם אין בהם כח ועוז להתעורר ולעמוד על נפשם, ונוסף לזה רגילות אחינו היראים בהגלים התכופים מן המתחדשים עשאוהו לבלתי מתרגשים ורבים מהם גם לבלתי מרגישים, שאינם יודעים גם את הנעשה סביבם, ואינם שמים על לבם גם לדבר הנעשה לעיניהם, ויש בזה גם מתערבות היסח הדעת מסיבת היאוש ר"ל, אשר כל אלה מסוכנים המה מאד בשני דברים. הא' כי מעט מעט נכבה בנפשם ההרגש האלקי ויש לחוש מאד שלא יישן ח"ו שינת קבע ר"ל, והשנית כאשר נותנים מקום לאויבי היהדות לילך ולכבוש ח"ו יותר ויותר.

מחוייבים אנחנו לעורר ולחזק את ההרגש האלקי עוד טרם נכבה, ולחסיר מאתנו את הרגילות והיאוש, ובנפשינו הוא, וכאשר על הטוב נצטוונו אשר בכל יום יהי' בעינינו כחדשים כן גם על ההפכי והמנגדי צריך להיות לנו כקוץ מכאיב, ולהתרגש בנפשותינו לעמוד בפרץ בתוקף הבטחון בה' אלקינו שיהי' בעזרינו.

ואין אנו רשאים להתייאש ח"ו מעזרתו ית' ורק שומה וחרד לב הוא המתייאש ר"ל, כי עלינו לדעת אשר מלחמה לה' בעמלק מדר דור, ובכחו ויכולתו להכניעם ולשבור זרוע עוזם ותקפם. אמנם כאשר העולם נתון בלבו של אדם, וחפץ ה' במסירות נפשינו על האמונה והדת, שאנחנו נתעורר ונתחזק בנפשינו, ותוקף אילי הברזל המנגדים לא יגדלו בעינינו ולא יפחידו אותנו, ולהיות חזקים ותקיפים בה' ובתורתו ית' אזי יראינו כחו ויכולתו ית' להשפיל כל גאה ולהדוך רשעים תחתם.

הנסיון הראנו, אשר בכל עת שנתחזקנו באמונתנו ובבטחוננו בו ית' והחזקנו עמודי התורה והמצות וקבלנו עלינו לעסוק בהם בחזק בלי שום מונע ומעכב, היתה יד ה' בעזרינו לחזקנו ולעודדינו ביותר ושבר זרועות רשע לבל יגעו בנו לרעה ח"ו.

והנה מהידוע הוא אשר גדול הרבה החיזוק שלנו מהחיזוק של המחדשים. המה רק מתחזקים אבל אינם חזקים בעצם, ואנחנו כשאנו מתדבקים בה' ובתורתו אנו חזקים בעצם, וכמ"ש סר צלם מעליהם וה' אתנו, וכדאי' באדר"ג פל"ד ישראל נקראים חיים שנא' ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולכם היום, שבזה שאנו דבקים בה' אלקי אמת הוא אלקים חיים (וידוע מ"ש ע"ז הרמב"ם בפ"א מהלכות יסודה"ת) ודבקותינו בו הוא ע"י התורה הנקראת חיים (דאורייתא וקוב"ה כולא חד) ע"ז אנו נקראים חיים, שאנו חיים וקיימים בקיום נצחי. ואותם שפרקו מעליהם עומ"ש ועול תומ"צ ונפרדו מאחדותו ית', המה בחייהם כמתים בעצם, והחיזוק שבחם אינו אמיתי כלל ומעט אור דוחה הרבה חשך.

עלינו כולנו לדעת ברור ומוחלט, אשר רק החלישות ישבנו מוספת

בהם חיוזוק, והקרירות והקפאון אשר במחנה היראים נותנת בהם תוקף ועצמה להגביה ראש באופן נורא כזה, ואשר התפרצו והתרחבו כ"כ הוא מפני הנתינת מקום מצדנו, ומי יודע מה יהי' במשך עוד מעט זמן ח"ו העולם כולו יהפך למינות – הי' לא תהי'.

התבוננו נא אחי ושימו לבבכם אל המצב הנורא והאיום בזמן הזה, הצעירים שבנו רובם ככולם כמעט לוקחו מאתנו, ותמורת זאת אשר האמונה וחיוב קיום התורה והמצות הי' מוחלמת ומושרשת בלבב אחינו לבלי להרהר אחריו כלל, עתה בהצעירים החיפוך הוא כמעט בהנחה מוחלמת ר"ל, בדור שלפני זה עוד התפלספו וחקרו בחיוב האדם אל האלקים, ועתה אין חוקר ואין דורש ואין גם חושב ומתהרהר בזה, ובפשימות יכחיש ויבטל הכל בלי שום עיון שכלי, רק מצד תוקף רוח החופש, אשר נשרש בהם ע"י ריבוי ספרים חיצונים אשר יצאו מעמיהם של האפיקורסים והכופרים, אשר בערמתם הכניסו בהם ארס ורעל נורא להמשיך לב קוראיהם ולנתקם מעל האמונה והדת בלי שום חקירה ודרישה כ"א בהנחות מוחלטות המתקבלות היטיב על לב הצעירים, באשר עי"ז נעשים חפשים לעשות מה שלכם הפץ.

ישנם מן הסופרים הכופרים אשר יצאו בדברי חירוף ונידוף על התורה והיהדות, והכל לא בדברי שכל כ"א בדברי כוז וקלון אשר אין להשיב עליהם כ"א ג"כ בדברים כאלה אשר הנפש הזכה קצה בהם, וזאת היא הנסיבה אל הפריצות הנוראה בדור הזה, אשר ממש תגעל כל נפש לראות השיקוצים והתיעובים הנעשים בין צעירי עמנו, אשר גם מצד מדות האנושיות אין לעשותם, ובפרט עפ"י ההגדרה וההגבלה הבאה לנו מצד התורה הקדושה, אשר זה הפץ ה' בנו שנהי' קדושים כמ"ש קדושים תהיו והתקדשתם והייתם קדושים כו', והיינו ההגדרה וההגבלה שלא נתעב עצמינו כענינים חומרי' וגופני', ונכלל בזה הדברים שאסרה לנו התורה והפרישה אותנו מהם.

וגם ההגדרה בהדברים שהתירה לנו, שלא להיות נבל ברשות התורה (ע' פריש"י ורמב"ן ע"פ קדושים תהיו), כי אין לך משוקץ ומתועב יותר ממי שנמשך אחרי דברים הגופנים, יהיו גם דברים מותרים בעצמם, הנה העדר ההגבלה בהם, הן בכמות והן באיכות, היינו התרגשות והתפרצות הנפש בהם, ה"ז משקץ ומתעב את הנפש מאד מאד, וע"ז נצמיינו בתוה"ק כמה פעמים על הקדושה, להיות גדורים ופרושים מכל דבר שיקוץ ותיעוב.

וראשית דבר ה' אלקינו כשבחר בנו ליתן לנו את התורה, אמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, שזה קנין עמנו ע"י התורה הניתנה לנו להיות בקדושה ובטהרה בכל הענינים. ועתה בעוה"ר נראה החיפך בצעירי עמנו, פרצו כל גדר הפירו כל חק לשקץ ולתעב נפשם גם בדברים האסורים ובכל עניני העדר הגבלות הנ"ל, אשר גם כל נפש היפה תקוץ בהם, בפרט שהוא נגד קנינינו האמיתית, וכ"ז הוא תולדות הפר"ע שאין עליהם עול דתי עול נמוסי, ובהפקירא ניהא להו, ד' ישמרנו.

ובכל זאת עוד לא יאמרו אחינו שונאינו צוררינו די, וזה איזה

שנים אשר נתנו עיניהם בילדי עמנו לקטפם ח"ו בעודם באבם, להשריש בלבם שרש פורה ראש ולענה להיות כמבע בנפשם הרע, ממורים רעים וחטאים לה' המשתדלים בכל תוקף עוז להדיחם ר"ל מעל ה' ותורתו, ומבזים לפניהם את כל הקדוש לישראל ומפטמים את נפשם בכל דבר טמא, ובלמודי הקדש שלומדים אתם עוד ירעו וישחיתו את נפשם ביותר, ע"י עיקום ועיוות הכתובים בפירושים שבודים מלבם כפי אוות נפשם הרעה.

מורים מסיתים ומדיחים כאלה נמצאים כעת בעוה"ר בכל עיר ועיר, אשר עושים את פעולתם הרעה בהריצות יתרה וחכמים המה להרע, בתחלה השטן מרקד בין הנשים להטיל בהם זוהמת החפשויות להנהיג את ביתם ברוח החופש וליקה בידם את הדרכת והינוך ילדיהם, ומתגברים בדעתן הקלה על דעת האב, לרחק את המלמדים הכשרים מבינם ולמסור את בניהם למורים המשחיתים הנ"ל.

והאב האומלל היודע ומבין צרת נפשו, לוחם בתחלה בעד נפשו עד אשר נאנק דום מריבוי היסורים אשר הוא סובל מאנשי ביתו, ומהם אשר לבסוף נכנעים לרצון אנשי ביתם, תחלתם באונס סופם ברצון, כי גם המה מתקררים ביראתם ונותנים מקום לתחלכות ב"ב הלא טובים, ובה הולכים ומתקלקלים הדברים מדחי אל דחי ר"ל, וה' ישמרנו מהם ומחמונם.

ואחר כל זה אהובי אחי ורעי לא עת עתה לחשות, עלינו לעמוד על נפשינו ועל נפשות זרעינו, שנהי' אנחנו וזרעינו וזרע זרעינו כחפץ ה' בנו ולא יכנס זר בגבולינו ח"ו, עלינו למעום טעם מרירות בנפשינו על כל המעשה אשר נעשה, עלינו להתמרמר ביותר בנפשינו על אשר כך עלתה בימינו, וכל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימיו כו' כ"ש שבעוה"ר אנו רואין חורבן בית אלקינו הוא חורבן התורה והדת ח"ו בכל יום ויום, השי"ת ירחם ויבנה ביתנו (ע' מסכת סוטה דמ"ד ע"א, ובגית ביתך זו גמרא כו' אלו מע"ש כו') במהרה בימינו אכי"ר.

עלינו לדאוג על האברים שנתדלדלו מאחינו הבלתי אשמים בעצמם, כ"א מצד שכיניהם הרעים ומצד הנהגת ביתם, אשר פעל הקרירות גם בהם, אבל עוד לא נפחה נפשם לגמרי, ויכולים להחזירם לתחי'. עלינו להרגיש בנפשינו צער האבות בראותם ילדיהם סרים מעט מעט מדרך הטוב וכ"ב מביטים לצד אחרת ועיניהם רואות וכלות אליהם ר"ל, ודואגים ומצטערים מאד בנפשם וכמסתרים תכבה נפשם על נפש בניהם ובנותיהם, ודואגים גם לנפשם בעצמם ואין בידם לעזור לעצמם.

עלינו לשום לב והרגש פנימי לכל הדברים האלה ולצאת לעזרתנו ולעזרת אחינו, ואין דעתנו בזה לצאת למלחמה נגד המנגדים, כ"א ללחום מלחמת מגן להגין בעדנו ובעד זרענו משטף מים הזדונים שלא יקרבו ח"ו אלינו ושנהי', בעזרתנו ית', אנחנו וזרעינו קיימים ושלמים עם ה' ותורתו הק'.

והנה העצה היעוצה היא שנתאחד באגודה וחבורה אחת דוקא, כאשר ידוע ומפורסם אשר התחברות והתאחדות בכל דבר נותן חיווק

וקיום בהדבר, והיא אחת הכחות של המנגדים האחדות החיצוני שבהם, אשר על כל פעולה רעה עושים חבורות ואגודות ואיש את רעהו יחזקו ברעתו בעצתו ובפעולתו על זולתם ר"ל, וכ"ש האחדות בצד הקדושה, שהיא אחדות פנימי' ועצמי' ע"י התורה והמצות המאחדים אותנו בפנימי' נפשינו, להיות כולנו כאיש אחד וכגוף אחד המקבלים זה מזה הרגל מהראש והראש מהרגל, הנה האחדות הזאת היא הנותנת חיזוק וקיום אמיתי. אשר כל רוחות שבעולם לא יזיזו אותה ממקומה בעזרה"י, ומביאה תועלת ופעולה רבת הטוב, וגלל כן עלינו להתאחד להיות באגודה וחבורה אחת חברת מחויקי הדת לחזק בנו למוד התורה וקיום מצות'י, ולהיות בהנהגה טובה וישרה ע"פ דת תוה"ק, כפי התקנות הפרטי' הנעשים בזה.

ואגודות כאלו יהיו בכל עיר ועיר ע"פ הסדרים שיהיו בזה, וכל אחד מבני האגודה ידאג לטובת רעהו לטובתו האמיתית לקיום נפשו ונפשות ביתו, ואיש את רעהו יחזקו ויעזרו (כאשר יתבארו כל הפרטים בזה בכתב מיוחד באופנים וסדרים), ובזה תקוותינו חזקה אשר נושע בעזרתו ית', והתורה והיהדות יתקיימו בנו ובזרענו ובזרע זרענו לעד ולנצח.

ומעיקרי הדברים בזה הוא, אשר בהתחלת פעולתנו לא נרצה להגדיל ולהרחיב את האגודות (כל אחת ואחת לעצמה) לכבוש הרבה אנשים לפתות בכמה פיתוים שיכנסו אל האגודה, כי אם כה נעשה נוכל להפסיד הרבה ח"ו אל הענין כולו, כ"א נקבל רק אותם אשר באוות נפשם יתעוררו ויחפצו באמת להיות בחבורה הקדושה הלזו, כי אין כוונתנו כ"א לאגד את היראים והירידים לדבר הוי' להיות באגודה א', למען יתחזקו ויהיו כעמוד ברזל לבל יתמוטטו ח"ו מפני זרם המים רבים, ואם האגודות יהיו קטנות בהתחלתן אשר מעט יתאספו וישתתפו להיות בהאגודה, אל ימעטו בעינינו כלל. טוב מעט בכוונה, ורק אחת עלינו להשתדל ולהתאמץ בכל תוקף ועז, אשר כל אגודה ואגודה תתחזק ותתבצר היטיב במקומה לשמור התקנות בכל תוקף עז, ולהיות בסדרים נכונים ובהשגחה טובה ומדויקת, והעולה על כולם שיהיו נתונים ומסורים ככל לבם ונפשם לטובת גוף ועצם דבר החזקת הדת, ואז, כרצות ה', התקוה קרובה שתתגדל ותתרחב כל אגודה במשך הזמן, וכניצוצות הנמשכים אל האבוקה, ככה יתאספו ויתקבצו אותם השייכים אל אגודה כזו, ובאוות נפשם יכנסו ויתאחדו בה. האגודות שיעלה בידינו בעזרתו ית' לייסד עתה יהיו השרשים ובחיזוק השרשים יתגדל האילן ויתרבו הענפים ויעשו פרי למעלה ראש בעזרה"י.

ואני תפלה אשר חפץ הוי' בידינו יצליח, למען כבוד שמו הגדול והנורא ולמען תורתו הקדושה, שנהי' אנחנו וצאצאינו שלמים וחזקים בקיום התורה והמצות ולעבדו ית' באמת וכלב שלם, ויתקיים בנו מקרא שכתוב ואני זאת בריתי אותם כו' ודברי אשר שמתו בפיך לא ימושו מפיד ומפי זרעך ומפי זרע זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם.

כה דברי ידיים המצפה לישועת הוי' להרים קרן התורה וקרן היהדות וקרן אהב"י מעלה מעלה בעילוי אחר עילוי אוהב דבק מאח לאוהבי ולשומרי מצותיו. הפץ מעומק לבו ונפשו באשרם וטובתם האמיתית והנצחית.

שניאורסאהן, מגבילים את הממשלה לומר עד כאן יש לה רשות ומכאן והלאה אין לה רשות, מדברים אלו נודף לא רק רוח הקלת ראש נגד הממשלה, אלא גם – מרידה, גמורה בממשלה.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: אם האומר יהודי אנכי ואת ה' אלקי אבותי אני ירא ואוהב ואת מצותיו אשמור לעשותם מבלי התחשב עם כל מאומה הוא מורד נגד חקי הממשלה, ישפטו יודעי דת ודין, ואין אני מתחשב עם זה כלל. כי העונשים איזה שיהיו אינם מפחידים אותי כלל, ואין רשות למי שהוא לאנס את דעת זולתו בכל הנוגע לדת.

האינספקטאר: מטרת ביקורי אינה לשמוע דעתכם על אדות סוג מורים ופראגראמא לבתי ספר של היהודים, כי אם בשביל למסור לרבי שניאורסאהן את שליחותו והתראתו של הדירעקטאר הפלכי לעניני השכלה בשם מנהל עניני ההשכלה בתבל ווילנא, מה שהוחלט באסיפתם שהתקיימה זה כשני חדשים:

להודיע להאזרח נכבד לדורותיו בעל גילדא מדרגיגה שני' הרבי שניאורסאהן שלא יוסיף להפריע עבודת הפצת ההשכלה בקרב היהודים בתעמולתו בדבור ובכתב, ובאם לאו ישלחו אותו ואת ב"ב מחבל ווילנא – הכולל פלכי מאהליב, וויטעבסק, מינסק, ווילנא, קובנה.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: הנני שומע את ההתראה והנני עונה בשפה ברורה, כי בשום אופן בעולם ובשום קנס ועונש לא יאנסו את דעתי המוחלטת, אשר איש ואשה בישראל אסורים לתת את בניהם ובנותיהם

ב. ו. טבת (תרסג, ליובאוויטש).
שעה עשירית לילה.

היום בשעה החמישית ביקר האינספקטור של בתי הספר הפלכי את הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק, המליץ ה' ר' חיים קאצענעלענבויען, האינספקטור טאָר תבע מאת הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק, מדוע הוא מנגד לבתי הספר של חברת מפיצי השכלה, הן לבתי הספר של השכלה והדרכה והן לבתי הספר למלאכה.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: מפני א) שהמורים שם הם כופרים בתורה ואינם שומרים את המצוות ובמדה ידועה מחללים את הדת. ב) מפני שהפראָגראמא של הלימודים היא נגד הדת. האינספקטאר: הלא המורים מאושרים והפראָגראמא מאושרת.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: ע"י מי הם מאושרים?
האינספקטאר: ע"י הממשלה.

הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק: אין הממשלה מתערבת בעניני דת ואין לה הרשות להתערב בזה. והעיקר כי הממשלה אינה יודעת כי החינוך וההדרכה בעם ישראל הוא דבר דתי, ולא ענין של חכמה כמו אצל שאר העמים. אנחנו בני ישראל מחוייבים לחנך ולהדריך את ילדינו רק ע"פ אותה ההוראה הכתובה בספר חקי אלקים אשר ה' אלקינו נתן לנו בסיני, ואותה קיימו אבות אבותינו ואבותינו במסירת נפשם ואתה נקיים אנחנו באותו החום אשר קיימו אבותינו מבלי התחשב עם כל מאומה.

האינספקטאר: הגבלות אתם, רבי

בבקר שעה הששית חזר הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק ממסעו שנסע ביום ד יח טבת — כנזכר ברשימתי מחדש טבת ש. ז. — לבקר את היכלי קדש כ"ק מוריננו הבעש"ט, הרב המגיד ממעזריטש, הרב המלאך הקדוש, הרב מבארדיטשוב, הוד כ"ק אדמ"ר הזקן והוד כ"ק אדמ"ר האמצעי.

בשעה העשירית מסר לי הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק רשימות שונות אשר כתב ורשם בדרך נסיעתו האמורה, מהם עניני חסידות ודרכי החסידות ומהם ענינים בעסקנות הכלל.

כשה' הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק בעיר ניעזשין, ביקר אותו הרב ר' שלמה אהרן אהרנסאן. ותכן שיחתו הי' בדבר חברת הציונים ושיטת הציוניות, אשר הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק התנגד להם במכתבו הכללי דשנת תרס, והרב אהרנסאן חפץ להצדיקם.

השיחה עם הרב אהרנסאן התקיימה ביום השני א שבט במעונה של הרבנית מרת חנה חישיע — אלמנת כ"ק אאמ"ר של זוגתי דודי זקני אדמ"ר מוהר"ן.

הטענות של הרב אהרנסאן והתשובות שענה לו דבר דבר על אופנו, הואיל הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק לכתבם בעצם כ"ק והנני מעתיקה בזה. וז"ל:

לבתי הספר של חברת מפיצי כפירה באלקי ישראל, ובעזה"י אעשה תעמולה היותר גדולה והיותר רחבה נגד בתי הספר של חברת מפיצי השכלה. ואם ישלחוני מחבל ויילנא הנה באותו הפלך אשר השגחה האלקית תקבע דירת, שם אייסד את החדרים שלי לחנך ולהדריך את ילדי ישראל על יסוד התורה והמצוה, אשר המה יטהרו את רחוב היהודים מרעל הכפירה בה' ובתורתו אשר מנהלי חברת מפיצי השכלה מרעילים.

ואשר אתפלא, באתם אלי בתור בא כח בית פקידות ההשכלה, ודברכם הם בתור בא כח בית פקידות המשטרה. בבקשה למסור את דברי אל הדירעק' טאר הפלכי ולמנהל עניני ההשכלה בחבל ויילנא, ומעולם לא נשמע לדחות סברא שכלית בחזקת האגרוף. אנכי הגדתי ומגיד דברי טעם אשר החינוך וההדרכה של ילדי ישראל ענין דתי הוא, המורים צריכים להיות רק שומרי דת והפראגראמא צריכה להיות מסודרת על פי הדת, ומנהלי ההשכלה עונים לי בחזקת האגרוף.

* * *

ה. ד. שבט (תרסג, ליובאוויטש).

שעה רביעית אחה"צ.

אלו הן הטענות שמען עבורם

- (א) עפ"י משארז"ל לא כאותו האיש שדחוהו בשתי ידים. והיינו שע"י שדחוהו נפרד מקהל ישראל ועשה מה שעשה כו'. כן המה — הציונים — ע"י הריחוק והדחי' מפרידים ומורידים אותם.
- (ב) הלא, על כל פנים, כמה אנשים שהיו רחוקים מישראל לגמרי ולא רצו שיקרא שם ישראל עליהם, עתה — ע"י הציונים והציוניות — נתקרבו ובשם ישראל יתפארו.
- (ג) כמה כחינו גדול ללחום נגדם. ודבר שא"א לכוא אל תכליתו אין כדאי להתחיל.

מענה א. ע"פ משארז"ל לא כאותו האיש שדחהו בשתי ידים, והיינו שע"י שדחהו נפרד מקהל ישראל ועשה מה שעשה בו. כן המה - הציונים - ע"י הריחוק והדחי' מפרידים ומורידים אותם. מענה.

משארז"ל לא כאותו האיש שדחהו בשתי ידים, היינו קודם שנתגלה קלונו והי' רעתו טמון וקבור אתנו עמו. ואם היו מקרבים אותו לא הי' מגלה רעתו ולא היתה נעשית הפעולה שפעל. וגם בו בעצמו הי' הרע מתעלם במשך זמן יותר ויותר, ואפשר הי' מתגבר בו אח"כ הטוב הנגלה על הרע הנעלם. וכידוע שיש בכח הדבר הנגלה להתגבר על הדבר הנעלם ולהפכו במשך זמן. ונמצא בהקירוב הזה הי' הוא מתקרב אל החכמים שהי' הרע מתעלם בו, וכש"כ שלא הי' בא לידי פעולה.

אבל לא כן הוא בענין הציונים, אשר המה כבר יצאו בשטתם בגלוי ובחזק. והוא שטתם הלאומיות שית' לקמן. וא"א להם ליותר ע"ז כי היא עיקר יסודם בציוניות המדיניות, ובלעדי זאת א"א להם לבוא אל מטרתם כמשי"ת. אם כן הנה בהקירוב שנקרב להם הוא שנתקרב אליהם ח"ו לא שיתקרבו המה ויהיו כמונו. ואם באיזה דברים קלי הערך יקבלו דברי היראים יחי' רק לרמאות בלבד, ובהעיקרים והיסודים לא יוותרו מאומה. ובערמתם יצודו בזה הרבה נפשות התמימות, בזה שיראו באצבע ויפרסמו בכמה סגנונים שונים ומשונים כי גם היראים אתם המה. וא"כ ח"ו ההיפך לגמרי מכוונת רז"ל באותו האיש שלא היו צריכים לדחותו בשתי ידים כמבואר, הנה אתם צריכים להתנהג בהיפך. מענה ב.

הלא עכ"פ כמה אנשים שהיו רחוקים מישראל לגמרי ולא רצו שיקרא שם ישראל עליהם, עתה ע"י הציונים והציוניות נתקרבו ובשם ישראל יתפארו. מענה.

אתם אומרים שעל כל פנים פעלו על אנשים שהיו רחוקים מישראל שנתקרבו, הנני שואל כמה נתקרבו. וכי התחילו לשמור את התורה ומצותי, לא, אדרבה מקיום התורה והמצות ומהאמונה בה' נתרחקו יותר ויותר ע"י התנועה הציונית כאשר יתבאר.

הציונים הרעו לעשות הרבה מהחברה מפיצי השכלה. שהחברה מפח"ש נתנו לעם דבר נוסף על התורה, והיינו במה שהזריעו דעתם הרעה שצריכים ומוכרחים להשכלה ג"כ. ובאשר ההשכלה והלימודיות היצוני' היא כצרה אל התורה, ובפרט שלקחו השכלתם ממקורות כוזבים, לכן במשך זמן גברו הלימודיות על התורה עד אשר נעשו המתעסקים בהם כופרים ופוקרים ופרקו מעליהם עומ"ש ועול התורה, כאשר עינינו

קונטרס ומעין

רואות הן בהוקנים שהיו מכבר, ובפרט בהצעירים העומקים בהכמות היצונית.

אמנם האיש הזה המשכיל הזקן או המהונך מהדרי מפיצי הכפירה בה' ובתורתו – יודע הוא אשר סר מדרך התורה והמצוה ואינו יהודי ר"ל, ויש תקוה אשר לעת מן העתים ישם אל לבו וישוב אל ה', באשר אע"פ שהטא ישראל הוא שיש בו ניצוץ אלקי, ובאשר יודע היטב שהוא הפכי ומנגדי לרצון ה' ואיננו יהודי כשר כלל, לזאת אפשר שיתעורר לעת מן העתים ויתמרמר בנפשו על עוצם ריחוקו ואיך שרע ומר עזבו את ה', ויעשה הסכם בנפשו לילך בדרך התורה והמצוה כמצווה עליו מאת ה' אלקינו ע"י עבדיו הנאמנים.

ובפרט כאשר צר לו ומצאוהו צרות רבות ורעות ר"ל, קרוב הדבר שיחזור בתשובה וכמא' צריכא יהודאי להרובא עבדי תשובה, וכאשר ראינו בעת הפרעות בקיוב אשר כמה מהסמודענטען נתעוררו להניח תפילין וכדומה, ואם כי לא נמשך זמן רב, מ"מ הרי התעוררו לשמור את המצות, ואפשר אם ה' אז שם אחד מהחרידים מתקרב אליהם לחוק בלבם ההתעוררות הזאת, היו הולכים בדרך הזאת להבא והיו מתחזקים יותר ויותר בזה, ואפשר מפני שעוד לא ה' תשובתם שלמה לכן חזרו אח"כ לסורם ר"ל. וכל זה הוא כאשר יודע שכאו"א מישראל צריך לקיים תומ"צ, והוא כשאינו מקיים התומ"צ איננו יהודי, אז יש תקוה שישוב אל ה' בא' מהאופנים הנזכרים לעיל.

אך הציונים התחכמו לרעה הרבה יותר, ונתנו את הלאומיות תמורת התומ"צ, וכמו שאומר מאנדעלשטאם בהמכתב גלוי שלו, אשר לא זהו יהודי מי שמקיים את המצות, כ"א מי שהוא ציוני אף שאינו מניח תפילין ואינו שומר את השבת ר"ל ועוד ועוד ה"ה יהודי.

השלוח* כתב בשנה העברה, דגם מי שעובר על כל מצות שבתורה, ה"י, ואף גם מי שהוא כופר בעיקר ר"ל אם הוא לאומי ה"ה יהודי. המליץ* הביא אז את הדברים הנ"ל ולא הסכים עמו באופן מבהיל כזה, ואינני זוכר איך שרצה הוא להגביל תחום העבירות, אבל בד"כ נכנס בפשרות.

אמנם הוואסחאד" * עשה מרקחת ממאמרו של השילוח באופן כזה, דבצאת ישראל ממצרים ונעשו עם נתן להם משה תורה ומצות שזה יחזיק את קיום הקיבוץ והחברה לחיותם בני דת אחת, ואחרי כן בעת החורבן, כשראו חכמי ישראל אשר עם ישראל מתפזר ומתפרד לארבע רוחות העולם, התחכמו להחזיק את הדת בכמה גדרים וסייגים בכדי להחזיק את קיום

(* שמות מכ"ע בעת ההיא

קונטרס ומעין

החברה, ועתה – הוא אומר – נוכחו לדעת אשר הדת לא יחזיק קיום החברה, כ"א המקום הזה יקה הרעיון הלאומי והוא יחזיק ויקיים את קיבוץ החברה להיות עם.

היוצא מכל מאמריהם של הציונים אנו רואים עין בעין, אשר כל מגמתם ועמלם הוא לעשות ועושים הנחה אצל עם ישראל, אשר כל ענין התורה והמצוות הם רק עצה להחזיק את הקיבוץ ולא חובת הגוף, אשר רעיון זה בנקל שיונה אצל צעירי עמנו שהמה כלים מוכנים לרעיון כזה. וכשמתאמת אצלם הרעיון הזה ממילא נעשו בעיני עצמם פטורים לגמרי מהתומ"צ, בחשבם שא"צ להעצה ובפרט כשיש אצלם עצה אחרת כמה להחזיק את הקיבוץ, ומסבירים לעצמם דאילו יצויר אם ה' רק יהודי א' בעולם א"צ לקיום התומ"צ רק באשר שיש רבים, יוסף ה' עליהם, צריכים לתומ"צ לעצה בשביל קיום חברתם. ועתה הלאומיות מחליף את מקום הדת והיא העצה להחזיק קיום החברה.

ואחרי הנחה זו הנה הנכנס בחברת הציונים איננו חושב את עצמו למחויב כלל בקיום התומ"צ, וממילא אין לקוות שגם לעת מן העתים ישוב אל התומ"צ, וגם אם תכתוש אותו במכתשת לא ישוב בתשובה כאשר לפי חשבוננו הוא יהודי כשר אחרי שהוא לאומי נאמן.

הרי ברור הדבר על יסודות הגיונים, אשר רעיון הציוני לא רק שלא קירב את שהיו רחוקים מישראל והרחיקם יותר ויותר, אלא עוד העבירו ר"ל יהודים כשרים מדעתם לעקור מלבם כל ענין קדושת התורה האמונה בה' קיום מצות מעשיות, כזה שלקחו מאתם את הנחת חיוב התומ"צ לגמרי, ומשרישים בלבם שבחלאומיות המה יהודים גמורים, וממילא הנה כל הנלכד בשחיתותם ואביזרייהו יורד שאול ואין תקוה ה"ו לאחריהם.

הציונים כמוכן הראשים, והקטנים בלי דעת נמשכים אחריהם, הנה ככוונה גדולה בערמה ובמרמה ובתחבולות רשע עשו ועושים את מעשיהם הרעים להטעים באלפי מאמרים וברבבות פתגמים לוקחי לב בשפת יהודית ועברית ובשפת המדינה את ההנחה העקרית שלהם כי כל ענין היהדות הוא הלאומיות.

כל מי שיש לו דעת אף במקצת יודה על האמת, אשר התעוררות הרצעל ונרדוי לציון אין זה משום איזה הרגש אלקי שנתעורר בנפשם.

אחינו היראים אהבתם לאה"ק היא מצד ההרגש האלקי שבהם שרצונם וחפצם בה' ובעבודתו ית', ולזאת המה חפצים בהמקום אשר בחר בו ה' הבוחר בציון ובירושלים, ואהבה זו היא בהרגש פנימי ואהבה עצמית ופנימית בהמקום

קונטרס ומעין

הזה והיו נושקים את עפרה ממש, וזה כל חלקם בחיים אם יזכם השי"ת לבא לאה"ק, אשר לזה תכסוף כל לב וכל נפש.

אבל לא כן הוא סבת התעוררותם לציון אצל מנהיגי הציוניות הרצעל ונארדוי בפרט, והאות כי בהיות הרצעל באה"ק נתרחק יותר מה' וחילל את התורה והמצוה בריש גלי, שנכנס לעה"ק ירושלים ת"ז כשכבר נכנס הש"ק, והלך על מקום המקדש, אשר גם מצד האנושיות לא הי' לו לעשות כן לחלל את השבת בפרהסיא בעיר הקדושה ובמקום היכלו ית' לעשות את הרע בעיני ה', ה"י, אין זה אלא שנעשה כהדגשה מיוחדת להורות שיפתם הטמאה אשר כל ענין היהדות היא הלאומיות, וראש הציונים העמיד את צלם הלאומיות היא המרידה בה' והכפירה בתורה ומצותי' גם במקום היכל ה'.

והנה הסיבה האמיתית להתעוררותם של ראשי הציונים המתעים מדיחים ומסיתים את עם ישראל מעל ה' ותורתו לציון וירושלים, הוא כי האברים המדולדלים מגוף ישראל שבהו"ל מכבר התערבו בנזים ונתאחדו עמהם עד שנעשו לעם א' עמם, ויהודי כזה שבאשכנזי חשב א"ע לאשכנזי ובקעמ"ד רייד לאיש אווסטרי ובאנגליא לאיש אנגליא וכדומה בכל הארצות וחשב שזהו עמו ומולדתו והממשלה היא ג"כ שלו כמו לכל אזרחי הארץ ההיא שנמצא בה וחיו להם חיי מנוחה ואושר — לפי דעתם המגושמה — והתחתנו עם עמי המדינות להיות לעם אחד.

הקב"ה החפץ בגאולת ישראל על ידי משיחו, ואין ישראל נגאלין אלא בתשובה, העמיד צר ואויב על עמו ונחלתו הצרים ומעיקים להם, הן המה האנטישמי' שבכל מדינה ומדינה וכשנתגברו האנטישמי' והתחילו להפרידם מאתם ולהזכירם שהמה יהודים, ועוד זאת להדפם בחזקה ולקרוא אהריהם הלאה יהודים, ובכל פנה שהמה פונים בין גדולי ארץ ונסיכי' אשר הורגלו שמה ושמה רוצים למצוא מקומם, מביטים עליהם כעל איש זר ומרחיקים ומפרידים אותם, והיהודים הנ"ל רצונם וחפצם להיות דוקא כמעלת ומדריגת הגדולים נסיכי המדינות ורוזני ארץ, וכל אשר דוחפים ומרחיקים אותם הנה הם מעפילים לעלות לרומם את עצמם ולהתפאר בעשרם ובחכמתם, כי ממאסים בדרכי ההכנעה.

אחינו החרדים יודעים אשר המה תחת עול הגלות וצריכים להיות מוכנעים גם בכל מעמד ומצב שהוא, כי גם בעת שהיו אצלינו כאלה שהי' להם מהלכים בין גדולי העמים ולפני מלכים התייצבו הי' בהם ההכנעה, בידעם שהמה בגלות תחת עם אחר ועליהם לנשוא את עול הגלות, אחרי שזהו רצון ה' בכדי לכפר על עוונותינו, עד אשר ירחם השי"ת עלינו ויגאלינו בב"א, ולזאת הנה גם אחרי כל העול הכבד

קונטרס ומעין

שחכבדו עליהם באיזה זמן מהזמנים וגם אחרי כל הרדיפות ודחיפות שיש להם ימצאו להם מקום, זיי האָבען בא זיך א אָרט, כטבע הרך לעמוד בפני הקשה.

אמנם האנשים הנ"ל חשבו וחושבים שאינם בגלות כלל והמה אשכנזים צרפתים או אנגלים והמדינה שהם דרים שמה היא מקומם ומדינתם ואין בהם טבע ההכנעה כלל, ולזאת ע"י הדחיפות והרדיפות הנ"ל אבדו את מקומם שאין להם מקום, זיי האָבען בא זיך קיין אָרט כלל וגם לא מציאות כלל, כי אחינו החרדים מציאותם הוא מה שהמה יהודים בקיום התומ"צ, אמנם היהודים הנ"ל מציאותם הי' מה שהמה אשכנזים וכדומה וכשהדפו אותם בחזקה מזה הרי אין להם מציאות כלל, ומוכרחים להיות מציאות עומדים בפני עצמם. ובמה יעמדו בפ"ע הלא בקיום התומ"צ אינם הפצים כלל כ"א בזה שיהיו עם וממשלה ובוזה יהיו מציאות עומדים בפני עצמם.

וזאת רק זאת הי סבת תוקף התעוררותם ושיבתם אל ישראל, היינו רק להיות עם והוא להיות אומה ישראלית, אשר סבת ההתעוררות היא מצד הכרח שלהם כנ"ל שמוכרחים להיות במציאות עומדים בפ"ע, והמקום המסוגל לזה כמובן הוא א"י, אבל בלתי ספק אצלי אשר הרצעל ונארדוי בעצם לא איכפת להם כלל אם א"י או ארץ אחרת, שזה אצלם טפל לגבי עיקר הרעיון שלהם להיות עם וממשלה, וכמדומה שבחקונגרס השלישי שבא א' עם הצעה בדבר קפריסין נתן הרצעל מקום להצעה, ורק הציונים דמדינתנו הרעישו ע"ז ומשוי"ז נדחית.

אמנם בכדי לפעול באחינו את הרעיון הזה להיות עם וממשלה בפני עצמו, מובן שהדרך לזה הוא לעורר בקרב העם את הרעיון הלאומי, שעל ידי זה יתעורר להיות עם עומד בפני עצמו.

אך זאת לכד אינו מספיק כ"א מוכרחים ג"כ להסיר את העם מדרך התורה והמצוה, ה"י, ולכה"פ להחליש כמה שאפשר ולהגביר את הלאומיות על התורה, כי מהידוע הוא אשר המחזיקים בתומ"צ אינם עלולים להשתנות ולקבל צורה אחרת.

ובפרט לקבל צורה כזו לצאת מן הגלות בחזקה ולנאול א"ע בכח עצמם, זאת לא יוכל כל המחזיק בתומ"צ לפעול בעצמו בשום אופן כי זה נגד תוקף אמונתם ותקוותם של ישראל, אשר המה מקיים ומצפים לישועה כביאת מ"צ בב"א ויגאלו גאולת הגוף וגאולת הנפש ויתעלו בעילוי מעלה העליונה אשר בתקוה זו דוקא המשורשת בנפשם ימצאו מרגוע לנפשם, ובוזה דוקא המה חיים בחיי הגלות המר ומתחזקים בקיום התומ"צ, ולא בהבטחת הרצעל שיבטיחום להיות

קונטרס ומעין

ממשלה בפ"ע ולחיות חיים גשמיים, אף אם נטעה את עצמנו ונחשוב שיש בידו לפעול זאת, ימצאו תענוג נפשם, ובתקוה זו לבד לא היו יכולים להתקיים תחת עול הגלות. כ"א בהתקוה בגאולתם ופדות נפשם אשר יגאלנו השי"ת על ידי מ"צ בב"א.

ולזאת בכדי לפעול הרעיון שלהם, לבד זאת שמוכרחים המה לבלבל הצורה הקודמת בכדי שיוכלו לקבל צורה אחרת, עוד מוכרחים לזה בכדי שדרך התומ"צ לא יפריע להם בדרך הרעה והמושחתה, וזאת היא הסבה שלקחו להם הדרך להסיר את העם מדרך התומ"צ, ה"י, ולהגביר את הרעיון הלאומי.

ומרעה אל רעה יצאו, אשר זהו טעמם ונמוקם שרוצים לכבוש את ההנוך תח"י ולהשריש בלב הנערים את הרעיון הלאומי ושזה הוא עיקר היהדות לא התו' והמצוה, וכן ע"י הלימוד עם הצעירים פרק בדה"י וגם לומדים תנ"ך עם פ"י שבודים מלבם להלביש בהפסוקים הכוונה הנ"ל, וכן דורשים המטיפים בדרשות של דופי שלהם, אשר מפורש אמר הרצעל בהקונגרס הב' או הנ' שיוצא אצלם ע"ז כך וכך, והוא אצלם עיקר גדול שא"א בלתי זאת.

והכל הולך לכוונה אחת להסיר לב העם מהאמונות הקדושות שבלב ומדרך התומ"צ, ולהשריש בלבם הרעיון הלאומי ושזו היא יהדות, וכמובן עיקר עסקיהם הוא עם הצעירים שהמה מוכנים מכבר לפעולה כזו מצד החפש שבהם מקודם, וכמו"כ בהנערים שהמה כחומר פשוט עדיין ויכולים לעשות בהם איזה צורה שיהי' וגורלם בידי המחנכם.

הציונים מניחים כל הכחות שבעולם ע"י מטיפיהם וסופריהם, אשר לאט לאט ימשיכו גם את הגדולים והזקנים אחריהם, כי העולם שאנו חיים בו כעת עולם הפוך הוא בעוה"ר, אשר בדורות הקודמים היו הגדולים מדריכים את הקטנים ועתה הוא להיפך שהקטנים מדריכים את הגדולים והאב משתנה לפי צורת הבן.

וזו רעה חולי בדור הזה מחלישות האבות אשר לא זו שאינם עוצרים כח בעצמם לעצור בכניהם בעד פריעותם בהפרת חוק אלקי וחוק אנושי ולהדריכם בדרך הטוב והישר בעיני אלקים ואדם ישר, כ"א עוד זאת כמשך זמן נעשה בהם ציור והקיקה בנפשם לפי אופן צורת בניהם ודרך הרעה ר"ל, ואין כאן מקום להאריך בזה.

הציוניות מוכרחת לקולטורא והקולטורא הלזו היא אצל הציוניות מהיסודות העיקרי' אשר בלעדה א"א לה כלל להגיע למטרתה, ומה שאמרו על הקונגרס הנ' שאין להם עסק בקולטורא וכן באיזה מאמרים במכ"ע כותבים כן, הוא רק למראה עינים באשר רבים מאחינו קמו עליהם ע"ז לכן למראית עין אומרים שאיזו להם עסק בה, אבל באמת מחזיקים

בה בכל תוקף ועוז כי א"א להם להתקיים בלעדה, וכמו שהעיר מכ"ע הצפירה על מאמר מסופר א' שכתב כנ"ל שאין להציונים שום עסק בקולטורא, והעיר ע"ז המו"ל שאין דעת הציונים האמיתים כן וא"א לציוניות בלי קולטורא והראיה מקום להמא' על מרנן ורבנן ואני לא ראיתי את המאמר הזה.

הציונים בכל מקום שהם הנה כל מעשיהם שמתעסקים הרבה בלימוד דה"י של גרעין וסמאלענסקין עם הצעירים ואנשים פשוטים ובלימוד התנ"ך ע"ד הנ"ל לפרש הפסוקים בפירושים בדויים, וזו היא עסק תורתם בבתי כנסיות בשבתות ויו"ט, וכן עוסקים הרבה בהחינוך כמאז בן עתה, והכל בכוונה לעקור את היהדות ולנטוע את הלאומיות.

הרי גלוי לכל שהציונים הנה לא זו שאינם מקרבים אל היהדות, אלא עוד מאבדים את נפשם לגמרי ר"ל, שלקחו מאתם בכוונה גם ההרגש הנעלם והנסתר בנפשם אל התנומ"צ, עד שאין תקוה ח"ו שישובו אל ה' אם לא אשר ביד חזקה כו', ומה שמתפארים בשם ישראל הוא רק בשם עם ישראל ושזה יהדותם, אבל מהיהדות האמיתית והפשוטה והיא קיום התורה והמצוות והאמונה בה' ובעבדיו הק' נתרחקו לגמרי מכל וכל ע"י הרעיון הציוני, והש"ת יפר עצתם וירום קרן התורה והיהדות וקרן אחב"י למען כבוד שמו הגדול.

במה כחינו גדול ללחום נגדם, ודבר שא"א לבוא אל תכליתו אינו כדאי להתחיל. מענה ג.

יש מאחינו הרבה שיש בהם דעת קצת אבל לא ישכילו ולא יתבוננו על דבר מעצמם, רק מה שאומרים להם המה מבינים ומקבלים הדברים הנאמרים. והאנשים האלה כששומעים מהציונים את הטוב שבהרעיון ובפרט מהמשתדלים לכסות את הרע ומראים טלפיהם, מתקבל אצלם הענין ואינם מתבוננים להבין את הצד הרע שבזה, וכשמגלים להם את הרע הטמון והגלוי שבהרעיון הציונים מתקבל אצלם הדבר יותר ויותר, באשר המה יראים בעצם והרדים לדבר ה' וממילא יבינו היטב ויונח בנפשם אמיתית הדבר, ואנשים כאלו המה חלק גדול מישראל, כן ירבו.

ועוד יש חלק גדול, ואפשר יותר מחלק הנ"ל, שהמה יראים בעצם, אבל אין להם דעת להבין דבר, והמה בטלים להגדולים מהם ומקבלים מה שאומרים להם. וכששומעים מהמטיפים את הרעיון הציוני והטוב בהלאומיות שיהיו עם ובפרט שמזכירים שם א"י החביב עליהם ועוד שמבטיחים כמה הבטחות גשמי' שיחיו חיי עונג על אדמתם וכדומה, נעשים מסורים אל הרעיון ועושים כל מה שמצוים עליהם.

והנה כאשר ישמעו עם ישראל כי הרבנים גדולי התורה צועקים מרה על הרעיון הזה ואיך שיש בזה הרבה רע המה

נסוגים אחר מזה לגמרי. וידוע הוא אשר האנשים האלו יש בהם תוקף גדול וכאשר נסוגים מהרעיון הזה הוא בתוקף גדול, ועל אחינו הנ"ל אנו מחוייבים למסור נפשינו להצילם מפיות האריות הרוצים להעבירם על הדת, ה' ישמרנו, והשית'ת יהי בעזרינו ויביא לנו מ"צ בב"א.

התעמולה. במשך זמן קצר כזה אי אפשר לדעת מספר החברים, אבל בכללות נתקבל הדבר בטוב, ונראה תנועת חיים בעניני הדת, וכבר מדברים בבתי כנסיות וגם בשוק ע"ד כמה דברים שצריכים לתקן בחיזוק התורה ושמירת המצות, ותקוה נשקפת אשר הדברים יבאו אל הפועל בעתיד הקרוב.

ב) מכתבי רגש. מספרים כי בימים אחדים אחרי קבלת אגרת הקדש על אדות התייסדות חברת מחזיקי הדת, הכריז המורה הוראה ברבים שיבאו לאספה רבתי וקבע היום והשעה. ובהתאסף אנשי העיר לביהמ"ד הגדול הודיע על אדות התייסדות חברת מחזיקי הדת, ובאותו מעמד קבלו אנשי העיר עליהם — האנשים והנשים — להיות חברים וחברות בחברה. בשבוע הראשון כבר נגשו לפעולות טובות (בזה חלוקים המקומות לסעיפים אלו: א) תקוני בתי הטבילה. ב) שמירת הטהרה. ג) העברת המורים הרעים מהחדרים החדשים. ד) חלוף חדרים המתוקנים בחדרים עם מלמדים כשרים. ה) השתדלות העברת יום השוק מיום ועש"ק ליום ה'. ו) התחזקות חברה תהלים, משניות, עין יעקב, שו"ע, חיי אדם וגמרא.

ג) מכתבי רגש בדבר הפעולות הטובות כעין האמורים בסעיף הקודם, ועם זה התאוננות על מצב החסידים, שנתמעטו לומדי מאמרי חסידות בהעדר משפיעים, וגם במקומות שיש מי שילמוד ברבים, בכל זה איז מי שיעורר לקבוע לימוד דא"ח ברבים. גם באותם המקומות שזכו אשר נתיישבו

ה. כג סיון (תרסג, סערעבראנקא).
שעה שביעית לפנות ערב.

היום במשך כארבע שעות, משעה שני' עד הששית ועד בכלל, הרצאתי לפני הוד כ"ק אאמ"ר הרה"ק ע"ד פעולת מכתבו (על אדות התייסדות חברת "מחזיקי הדת") במאה שלשים ושבעה מקומות, מהם ערים גדולות, מהם עירות קטנות וגם ישובים שגרים שם רק איזה משפחות, באיזה מכתבים היתה התאוננות על אשר מייסדים חברה "מחזיקי הדת", ומהם גם הטוענים בהתנגדות גמורה.

מאז — מר"ה העבר — נתפרסמה אגרת הקדש על אודות התייסדות חברת "מחזיקי הדת" עם תקנות מיוחדות, ותכנית העבודה והתעמולה נמסרה על ידי לעשותה, בעזרי הצלחתי בזה, ובאתי בכתובים עם אנשים המתאימים לעבודה כזו. ועד בואינו צלחה (מהנסיעה לוויז' — ביום יב') שבט) לפני חה"פ לליובאוויטש — נתקבלו שתי מאות תשעים ושבעה מכתבים.

במכתבים מעניני הכלל שנתקבלו מ"ג ניסן עד יום ועש"ק העבר — יז סיון — היו עוד ששה עשר מכתבים השייכים להתייסדות חברת "מחזיקי הדת" ועולה מספר המכתבים שלש מאות ושלשה עשר.

את המכתבים סדרתי לפי עניניהם לארבע מחלקות: א) מודיעים שבקבלת אגרת הקדש יסדו חברת מחזיקי הדת כפי התקנות וכפי תכנית עבודת

7) ע"פ מ"ש כאן צריך לתקן ב"חנוד
לנער" ע" 12.

שעות יחדתי לועידת ועד התלמידים, שעות ארוכות בקרתי את מכתבי תר"ת למען לערוך רשימת תלמידי תר"ת למקומות מושבותיהם ופרטי עניניהם במצבם הרוחני בכשרונותיהם ובמעמד הגשמי, והלואי שאגמרנה שאוכל לחזור לנאות דשא לעת הטילול, כי חס הנני על איבוד שעות נעימות אלו שהן שכר עמלי בכל עניני הכלל נוסף על העבודה הכבדה והנהלת תר"ת.

שעה חצי השתים עשרה לילה.

קראתי את שמע ואפשוט את בגדי לנוח, והנה המשרת ר' מנחם מענדיל קאנטאר דופק בדלת ואומר הבאתי מכתב נחוץ מאת כ"ק אדמו"ר. בשמעי רעד עבר בכל גווי וכמעט התעלפתי ואתחזק לפתוח הדלת, ואקח את המכתב. וכשקראתי את השורה האחרונה נרגע רוחי.

באגרת הקדש הלזו כותב הוד כ"ק אאמו"ר: (א) שממלא את ידי בתור שלוחו להיכלי קדש הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש והוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק צמח צדק לקרא את הפ"נ המצורף בהמכתב. (ב) לשלוח תלגרמה לר' אליעזר גינצבורג במאסקווא על אדות שלש משפחות: ליפשיץ, קאזיניץ וקליבאנאוו שמגרשים אותן מניזשני, כפי המכתב של ר' יצחק רובינשטיין מקאסטראמא. (ג) להזדרז במלאכתי ולחזור בהקדם, ואשר בהשכמה כבר יבא ר' חיים מאיר ראזין עם המרכבה.

* * *

ד. כט סיון, ערב ר"ח תמוז.

כשלוש שעות ישנתי ובשעה חצי הרביעית כבר ישבתי בחצר ופעמים נכנסתי לאולם הגדול. כל התלמידים ישנים, גם הזקן השותק מהאראדישץ ישן בחדר שני של הזאל הגדול — מנין, החצר נקי והאוויר טוב.

איש מוזר הוא השותק מהאראדישץ.

מתלמידי ישיבת תומכי תמימים הנה הם קובעים לימוד דא"ח לעצמם בבתייהם וגם עוסקים בתפלה באריכות אבל הכל לעצמם. בודאי — כותבים המה — כי התייסדות חברת מחזיקי הדת הוא דבר נחוץ ותביא תועלת הרבה, כמו שאנו רואים במוחש אשר בזמן קצר כבר נעשו כמה דברים טובים, אבל להחסידיים דרושה חברת מחזיקי הדעת. וכמה מן הבעלי עסקים היו גם הם באים לשמוע, כי הרבה צמאים הם תאבים צו הערעו א חסידי שצו ווארט.

ד) מכתבי טענות בהתנגדות נגד חברת "מחזיקי הדת": (א) טענת אגודות אגודות בישראל, ועוד מעט ויקרעו הרבנים את עם ישראל לגזרים כמו שעשו הרבנים באשכנז. (ב) המעט מכם כי עם ישראל רובץ תחת משא ההידורים הנכם באים לחזקם. (ג) חברת מחזיקי הדת תפריע את השלום בין ההורים וילידיהם ובין האבות והאמהות. (ד) מכתבי חירוף וגידוף, מכתבי הפחדה, רובם בלתי חתומים.

השלש מאות ושלושה עשר מכתבים היו ממאה שלשים ושבעה מקומות ומתחלקים: מאה ושמונים ושבעה מסוג א. ארבעים ותשעה מסוג ב. ששים ושלושה מסוג ג. ארבעה עשר מסוג ד.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק נהנה מסידור ההרצאה ויצו לסדרה בכתב ולעשות רשימה מפורטת מהמכתבים דסוג ג בצירוף שמות הכותבים. ובמדה האפשרית הודעת מהותם וכן רשימת תלמידי תומכי תמימים הגרים במקומות ההם.

* * *

ג. כח סיון (תרסג, ליובאוויטש).

שעה עשירית לילה.

עבודה רבה עבדתי היום בבחינת התלמידים בלימוד חסידות, כשלוש

ובשעת הסעודה סיפרה על אדות: (א) אבי' הרה"ק ר' אהרן, יחוסו ביחוס אבות ויחוס עצמו. (ב) כבוד חמותה הרבנית, הנהגתה עם בני' הרבנים ועם החסידים הקשישים. (ג) הרב ר' אהרן בעליניטשער. (ד) הגבאי החסיד ר' חיים דובער. (ה) המשרתים הישרל דער געלער מכלכל כל עניני החצר בהמצטרך לבית רבינו ובתי בניו הרבנים בעצים וירקות ושחת להבע"ח, והירשל דער שווארצער עושה מלאכת החצר בהשגחה על הבע"ח והסקת התנורים והספקת מים וכדומה במלאכות פשוטות בחצר.

ברצינות מיוחדת סיפרה אודות הוד כ"ק אישה, אאזמו"ר, הנהגתו (א) בביקורי אהל כ"ק אביו אדמו"ר צמח צדק, קודם נסיעתו הי' שואל אצלה אם יש לה מה לשאול מאת כ"ק חותנה או לבקש מאתו. וכשאמרה לו איזה דבר, הנה בחזירתו הי' מספר כך וכך ענה אבא או כך וכך אמר אבא. פעם אירע אשר בקשה אותו איזה דבר — את הדבר לא סיפרה לי — בנוגע לאחת מקרובותי' — כפי שהבנתי, הי' הדבר בענינים רוחני' — ואמר לה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק, אשר זה לא יוכל לספר להוד כ"ק אביו, כי בעלמא דין הדבור הוא דבר רוחני, אמנם לא כרוחניות המחשבה אבל רוחני הוא, ויש חילוק גדול אם משתמשים בדבור לדבור טוב או לדבור המאוס, גם אם מוכרחים לדבר. ובעלמא דקשוט שהכל נראה בו מהותו כמו שהוא, הנה גם הדבור הוא כמו אצלינו דבר הנראה, והדבור המאוס מריח כצואה, דמפני זה אינו יכול למסור את הדברים. וכשחזר מהאהל אמר כי לא מסר את הדברים שבקשה מטעם שאמר, ורק עורר רחמים עבורה. (ב) על הרוב הי' הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מהר"ש נוסע פעמים בכל יום

זה כשתי שנים אשר נמצא הוא בבית הכנסת, ואין איש יודע את שמו ואף פעם לא דיבר עם מי שהוא.

השוקת בא לליובאוויטש אחרי הפסח תרסא, ויכנס אלי ומבלי דבר דבר מסר לי פתקא, כי הנהו זקן בן שמונים ושבע ואין ביכלתו לעבוד עוד ואין לו ממה לחיות, ומבקש שארשה לו לשמש את התלמידים הישנים באולם הגדול, להגיש להם מים לנט"י שחרית וכדומה, ובעד זה ישלמו לו מהישיבה חמשים וחמש פרוטות לשבוע. שאלתיו לשמו ולא השיב. מלאתי את בקשתו, ומאז הנה משעה החמישית בהשכמה עד שעה ששית עובד את עבודתו בחריצות.

כשהלכתי בשעה הרביעית לבית הטבילה ועברתי דרך ביהמ"ד הגדול שמעתי דרך החלונות הפתוחים נועם אמירת מזמורי תהלים מחברי משכימי קום, אשר רוב הבעלי מלאכה, הקצבים ועגלונים הם מחברי'. וברעיוני עבר המאמר מט"ט קושר כתרים לקונו מתפלותיהן של ישראל ומורינו הבעש"ט, אשר הרים קרנם של האנשים והנשים הפשוטות שבישראל, קושר כתרים לקונו מהתהלים של חברת משכימי קום.

בשעה זו בא רח"מ ראזין והנני נוסע להיכלי אהלי הקדש לקיים דבר השליחות. והשי"ת יעזרני אשר חפץ הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק בידי יצליח ברוחניות ובגשמי'.

יום הנ"ל (סערעבריינקא).

שעה עשירית לילה.

בשעה חצי השמינית חזרתי מהאהל, התפללתי, ובשעה עשירית כבר הייתי בחדרי במשרד תומכי תמימים, לסיים סידור החומר הדרוש לי בשביל הרצאתי.

כבוד אמי זקנתי הרבנית הזמינה אותי לאכול עמה ארוחת הצהרים,

מיום יב תמוז תרנד — והוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק מתקן את שגיאותי.

המאמר הזה — אומר הוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק — הוא התחלת
הקונטרס שהנני חושב לסדר שילמדו
אותו בערי מקלט — ע' לעיל ו תמוז. —

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק התענג
במאד מהידיעה הטלגרפית שנתקבלה
מר' אליעזר גינצבורג על אדות היתר
— ישיבה של שלשת המשפחות ליפשיץ
קאזיניץ וקליבאנאו בניזשני נאָווגאראָד
— ע' לעיל כח סיון.

והואיל להגיד: מה שא"א לו
להסניגור שלאסכערג בחכמתו
המהוללה, יכול אליעזר גינצבורג לפעול
בלבו הטוב.

* * *

א. כג מנ"א (תרסג, סערעבריןקא).

שעה עשירית לילה.

משעה חצי הששית עד חצי השמינית
בשעת הטיוול שוחח הוד כ"ק אאמו"ר
הרה"ק בביאור המאמר כל המאריך
באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו שאמר
בשבת פרשת עקב העבר, והוא מאמר
השביעי בהמשך להמאמר ומעין מבית
ה' יצא אשר זיכני וכבדני באמירתו
לפני ביחידות ביום יב תמוז העבר.

כתוב הוא ברשימתי, אשר הוד כ"ק
אאמו"ר הרה"ק אמר לי כי המאמר
ומעין מבית ה' יצא כשיגמור אותו —
בכמה המשכים לא הגיד — יכתבנו
בתור קונטרס ללמדו ברבים, אשר גם
בע"ב בינונים יבינו אותו. היום סיים
כתיבת הקונטרס ונתנו על ידי להעתיקו.

המאמר ומעין מבית ה' יצא אמרו
הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בשבעה
המשכים א) יב תמוז: ומעין מבית ה'
יצא. ב) שבת פרשת בלק: מה טובו
אהליר. ג) שבת פרשת פנחס: משביעין
אותו תהי צדיק. ד) שבת פרשת

לטייל מחוץ לעיר, והי' יורד מן
המרכבה ויושב בין האילנות, והיו
מתגלות אליו נשמות כ"ק אבותינו והי'
מדבר עמם, וכמה פעמים סיפר לה
עניני עתידות מה שאמרו לו.

בשעה שלישית נסעתי מליובאוויטש
ובאתי בשעה חמישית לסערעבריןקא.
כעבור כשעה לבואי נתכבדתי לטייל
עם הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עד שעה
חצי השמינית, ואת שיחות הקדש
וספוריו בעת הטיוול ארשום מחר.

* * *

ד. ו תמוז.

שעה עשירית לילה.

בשעה עשירית בקר הגשתי להוד
כ"ק אאמו"ר הרה"ק את ההרצאה
הכללית אודות התייסדות חברת מחזיקי
הדת, וביחוד הרצאה מפורטת על יסוד
ששים ושלשת המכתבים שנתקבלו
מארבעים וששה מקומות מסוג ג,
בצירוף רשימת הכותבים ופרטיות
מהותם, ורשימת שמות התלמידים
הנמצאים שמה.

בשעת הטיוול הרבה הוד כ"ק אאמו"ר
הרה"ק לשוחח על אדות ההרצאה בכלל
וביחוד אודות הארבעים וששה מקומות
הכותבים ע"ד חיזוק הקביעות והסדר
בלימוד דא"ח. והואיל להגיד בצחות
לשונו לאמר:

הארבעים וששה מקומות הכותבים
על אדות הכרח חיזוק לימוד דא"ח
כנראה הם ערי מקלט, פון די ערטער
וואָס האָבען א גוטע קליטה.

* * *

ד. יג תמוז.

שעה עשירית לילה.

בשעת הטיוול חזרתי לפני הוד כ"ק
אאמו"ר את המאמר ומעין מבית ה'
יצא והשקה את נחל השטים, אשר
הואיל להגיד לי תמול, ביום הולדתי,
כסדר הנהוג זה תשע עשרה שנה —

משקה — קימעל — ומיני מזונות מיוחדים שהי' אוכל — ואמר: לחיים, דער פנימיות ליכטיקער אור עצמי, וואס דער רבי האָט מקבל געווען דורך דעם מגיד און מנחיל געווען לדורותיו, זאָל אונז לייכטען אין לימוד און הבנה פון חסידות און עבודה שבלב. ואחרי כן הניח ידי קדשו על ראשי ויברכני.

בשעה הששית אכל את סעודת הערב ואח"כ הלך לטייל. בעת הטיוול שוחח ע"ד הבעש"ט ויספר אדות א' שמו הקדוש ישראל. ב' ימי ילדותו. ג' זמן ההתגלות. ד' עס זיינען געווען זמנים בא די רביים וואָס גילוי הבעש"ט איז געווען אָנגעלייגטער ווי גילוי אליהו.

כשחזר מהטיוול התיר לי לפרסם את המאמר ומעין מבית ה' יצא וכעת הנני שולח את כתב ידי לר' שמואל סופר להעתיקו במכונת הקופיר: שתי מאות העתקות בשביל אנ"ש ומאה העתקות עבור התלמידים שי'.

מטומ"ס: קרוב ה' לכל קוראיו. ה) שבת פרשת דברים: ציון במשפט תפדה. ו) פרשת ואתחנן: נחמו נחמו עמי. ז) שבת פרשת עקב: כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו.

ה. חי אלול (תרסג, סערעברינקא).

שעה עשירית לילה.

כשנכנסתי להוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק בשעה הרביעית אחה"צ אמר:

גוט יו"ט אונז. מיט יעדען יאָר וואָס דער בעש"ט ווערט עלטער ווערט אלץ מער נתגלה דער אור המאיר פון זיין תורה און זיינע דרכי העבודה, וואָס צו אונז איז דאס געקומען דורך דעם רבי'ן און די אלע רביים.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק אמר מאמר חסידות ד"ה קומי אורי כי בא אורך, אשר שמע ביחידות בש"פ תבא חי אלול תרלט מאת הוד כ"ק אביו אאזמו"ר מהר"ש.

כשסיים את המאמר צוה להביא

מפתח

קונטרס ומעין ובו כח מאמרים

מאמר א. ובו ד פרקים. 62

הטי' מדרך התורה היא שמות. כמה בחי' בתענוג. האדם בחיר הנבראים עליו להתענג רק כמה שלמעלה ממנו. פחיתותו אם נמשך אחרי ענינים גשמיים.

מאמר ב. ובו ב פרקים. 65

הטא בדבר אסור ע"י: א) תוקף נה"ב ע"י ריבוי תאוות היתר (ב) שטועה שאינו נפרד מיחודו ית' עי"ז, וטוב יהי' לו. אמיתית החיות הוא אלוקות וסמרא דקדושה.

מאמר ג. ובו ג פרקים. 68

בסמרא דקדושה האור בגילוי, בסמ"א הוא בבחי' גלות. ולכן נק' ע"ז והם נפרדים מיחודו ית'. אדם החוטא הוא גרוע ממנה.

מאמר ד. ובו פרק אחד. 70

ע"י מעשה החטא האדם הוא בתכלית הפירוד, ולמטה מהסמ"א, ופוגם בקישור הנשמה לאלוקות, ורק ע"י הרוח שמות טועה בזה.

מאמר ה. ובו ג פרקים. 72

הטענה אשר טוב יהיה לו הוא רק מפיתויי היצר. פי' הכתוב והתברך בלבבו גו'. מל' נק' ה' צמאה ליוצרה: א) להכלל בשרשה ב) מפני גודל הירידה.

מאמר ו. ובו ג פרקים. 74

גם הנשמה נק' הצמאה. ירידתה בשביל העלי' שנעשה עי"ז. סיום, פי' הכתוב: הרוח — נה"ב, את הצמאה — נה"א, לא יאבה ד' סלוח לו, סילוק הרצון.

מאמר ז. ובו ד פרקים. 77

קליפות וסמ"א מקבלים מאחוריים וכמאן דשדי בתר כתפוי. תומ"צ ישראל מקבלים מפנימיות הרצון. החוטא — רק לפי שעה אפשר שיקבל מאחוריים, ובהכרח שתופסק ההשפעה.

מאמר ח. זבוג פרקים. 80

אופן ב' בניקת החיצונים: מחיצוניות מקיף העליון, שלמעלה מחכמה הנק' חשבון.

מאמר ט. זבוג פרקים. 83

כח החכמה מלוּבש בכלי, רצון כח שאין לו כלי מיוחד. עד"ז סדר החשתל' או"פ בחשבון ובהגבלה — הטעם ע"ז, למע' מסדר החשתל' או"מ בלי חשבון בלי חשבון ובל"ג.

מאמר י. זבוג פרקים. 86

פי' הכתוב: שלום יהי' לי כי — נתינת טעם — בשרירות לבי אלך, שיקבל מהמקיף בל"ג. לא יאבה ד' סלוח לו, כי ישראל מקבלים מאו"פ דוקא, שרשם בפנימיות המקיף.

מאמר יא. זבוג פרקים. 89

ע"י צעקה פנימית מגיעים בפנימיות המקיף. מחיצונית המקיף אינם יכולים לקבל ומכריחים אותם לחזור בתשובה. זה שמתברך בלבבו הוא מפתויי היצר.

מאמר יב. זבוג פרק אחד. 92

הפיתוי שלא יראנו אדם אינו, כי סוף סוף תגלה חרפתו בקלה.

מאמר יג. זבוג ב פרקים. 94

המצדיק עצמו על עשיית החטא שהוא מפני חוס הטבעי טועה, כי לפום גמלא שיחנא. נה"א בשרשה למע' מנה"ב, ולכן יכולה להתגבר עלי'.

מאמר יד. זבוג ב פרקים. 96

משביעין אותו — נה"א — ל' שובע. הטענה שחבירו הסיתו שקר, ואל תתחבר לרשע. הצדקת עצמו גורמת שאין תשובתו כדבעי.

מאמר טו. זבוג ה פרקים. 99

האדם בריאה התיכונה. נשתנה אופן יצירתו. הטעם ע"ז. עבודתו בדרך מלחמה. גם העובד ולומד ימצא בעצמו כמה מעניני שמות. אם מתייחר או מחזיק טובה לעצמו, אז, בכמה פרטים, גרוע הוא מאיש הפשוט. פגם הגאווה.

מאמר טז. ובו ב פרקים. 105

הגאווה והחזקת טובה לעצמו שמות, כי על מה ולמה יתגאה. גרעון שמות החזקת טובה לעצמו לגבי שמות ההצטדקות ושמות העבירה. לפעמים הרוח שמות ממעוהו שאינו צריך ליגיעה או שכבד הדבר לפניו, וכ"ז מעות.

מאמר יז. ובו פרק אחד. 108

שמות דבעלי עסקים בריבוי טרדתם בעסק, שמונע אותם מקיום התנומ"צ כדבעי, ושוכחים אשר ברכת ד' היא תעשיר. סתירות במאורז"ל בענין מזונותיו של אדם והמשפט על זה.

מאמר יח. ובו ב פרקים. 109

החסד הנמשך במל' דאצילות בר"ה ויוכ"פ הוא המשיכה כללית. וע"י ה"ג דע"י שמקבלת בנעילה מתחלק לפרטים ונמשך החותם שלא יקרב זר.

מאמר יט. ובו ב פרקים. 111

ביוהכ"פ נמשך חסד רוחני וע"י התלבשות מל' דאצילות כבי"ע, נמשך מזה חיות גשמי. ששת ימים – בעבודה. אדם נידון בכל יום אם יומשך למטה ובאיזה ענין.

מאמר כ. ובו פרק אחד. 114

ענין הדין דר"ה ויוהכ"פ לר' יוסי ולר' נתן.

מאמר כא. ובו ב פרקים. 115

אצילות באין ערוך לגבי אוא"ם, עש' מאצילות – ע"י השתלשלות. לדעת רבנן – בחסד דאצילות הנקצב בר"ה ויוהכ"פ מושרשים גם השפעות הגשמיות.

מאמר כב. ובו ג פרקים. 118

תוספת ביאור דעת רבנן ור"י. כל נברא כלול מגוף ונפש. התהוות הגוף וציור הגשמי הוא יש מאין.

מאמר כג. ובו ב פרקים. 121

המזלות אינם אלא כגרון ביד החוצב, לבוש שע"י תתנשם ההשפעה.

124 מאמר כד. ובו בפרקים.

קצבת ההשפעה תלויה באופן עבודתו בשנה העברה. משל מהבעש"ט. שתתגשם ההשפעה הוא מחסדי ד' ובשכיל קיום התומ"צ. אין צו אלא ע"ז.

126 מאמר כה. ובו ד פרקים.

טבע הוא אלוקות המוסתר, העסק רק לבוש וא"צ למנוע מתומ"צ. אמונת בני" עצמיית.

131 מאמר כו. ובו ב פרקים.

שמות דקדושה. ע"י חמא עה"ד – תוקף הרגש הטבעי. שמות דלעו"ז.

133 מאמר כז. ובו ב פרקים.

ע"י ההנהגה בתוקף שמצד עצם הנשמה נחלש הרגש הטבעי ומוכשר אח"כ לדעת דקדושה. פי' הכתוב ומעין מבית ד' יצא והשקה את נחל השמים.

135 מאמר כח. ובו פרק אחד.

תוכן דברי הקונטרס.

קונטרס ומעין מבית ד'

מאמר א.

פרק א. ומעין מבית ד' יצא והשקה את נחל השמים (יואל ד. יח) הנה במד"ר (בלק פ"ב) מפרש שמים ל' שמות. דהנה בס' השרשים בשרש שמה פירש שמים מלשון הטי' וכמו כי תשמה אשתו פירש"י כי תשמה תט מדרכי הצניעות. והתרגום על ויט אל' (בראשית לח. מז) וסמא לוותה ועש"ז נק' היצה"ר שטן ע"ש שמשמה ומטה את האדם מדרך הטוב ואח"כ משטין למעלה ונוטה אל הקטרוג. וזהו ג"כ מה שמפרש במדרש שמים ל' שמות כי ענין השמות הוא ההטי' מדרך האמת וכן מצינו בדרז"ל שחברו ב' ענינים אלו, וכדאיתא בגמרא (סוטה ג. א) ע"פ כי תשמה אשתו אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות, הרי שהשמה ושמות הוא ענין אחד, שהוא ההטי' מדרך האמת ודרך הטוב (ועמ"ש במהרש"א בחדא"ג על מאמר הנ"ל). והענין הוא דהנה מה שהאדם בא לעבור על דרכי התורה ולהמשך אחרי תאוות לבו להתענג בתענוגי בני"א (אפילו בדברים המותרים, כאשר מענג נפשו בתענוגי ותפנוקי בני"א יותר ממה שמוכרח לו לצורך קיום גופו, ה"ז ג"כ העברה על דרכי התורה שמחוייב כאו"א לקדש את עצמו במותר לו, כמ"ש החנוך שהוא מ"ע דאורייתא וכן הסכים בסש"ב (פ' למ"ד), ולא הותר רק מה שהוא לצורך קיום גופו, וגם זה לא ירצה בהתענוג גשמי שבהמאכל עד"מ, כ"א בכדי שיוכל לעבוד את בוראו בכח האכילה ההיא, וכן בכל דבר צריך להיות כוונה לשם שמים, אבל כשמכוון להנאת ותענוג נפשו וכ"ש מה שהוא לו למותר ורק לעידון ולתענוג, הנה כשנמשך אחר זה הרי זה העברה על דרכי התורה, והוא רע גמור לפי שעה כו' כמ"ש בסש"ב (ח"א פ"ז), וסיבת ההמשכה אחרי התאוות ותענוגים גשמי' הוא ע"י הסתת היצה"ר לומר לו כי טוב לפניו דבר זה וכי תאוה הוא לעינים, וכמ"ש בחטא עה"ד (בראשית ג. ו) ותרא האשה כי טוב העין למאכל וכי תאוה הוא לעינים כו' ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל.

קיצור. שמים שרשו שמה, ובו שני פי' (א) הטי' (ב) שמות. התענוג גם בדברים המותרים הוא העברה על דרכי התורה, הבאה בסבת היצה"ר שמשמה את האדם מדרך האמת וגם עולה ומקטרג והוא השמן.

פרק ב. ובאמת הוא שמות נורא וכי זהו הטוב אשר אליו ימשוך האדם בחור הנבראים, כי הנה יש כמה מיני תענוגים, וכמו התענוג במאכל ערב ומתוק לחיך שזהו תענוג היותר שפל ופחות, וכמו"כ בד"כ התענוג בענינים גשמי' וגופני' שזהו תענוג בהמי ממש, שהבהמה נמשכת אחרי דברים הטובים והעריבים לפי טבעה ואינה יודעת מטוב אחר כ"א

מהטוב הזה ואחריו היא נמשכת, ולמעלה מזה הוא כמו התענוג בקול ערב שהוא תענוג רוחני יותר, ולמעלה מזה הוא התענוג בעניני המדות, וכמו במדת הטוב והחסד שעושה עם זולתו שיש בזה תענוג נפלא להאיש הטוב. והנה יש בזה ג"כ מדרי' שאם הטוב שלו הוא רק מצד הטבעי לבד בלי הבחנת השכל, והיינו שעושה טוב וחסד עם כל הבא לידו בלי הבחנה בין טוב לרע, ובלי שום כוונה פנימי' בעשיית הטוב אתו הרי התענוג בזה הוא ג"כ תענוג בהמי שהוא התגברות האהבה הטבעית, וכידוע שהבהמה עיקרה הוא בבחי' המדות לבד ואין לה דעת כלל, וכאשר האדם מתנהג ומתענג בפעולת המדות לבד בלי הנהגת השכל, הרי הוא כבהמה, כ"א כל מדת בנ"א צ"ל ע"פ השכל, וכמו במדת החסד להבחין בין טוב לרע. ולפעמים צריכים להשפיע חסד גם למי שאינו ראוי, אך בשביל הכוונה והתועלת שיהי' מזה, וכמו אברהם אבינו ע"ה שהי' מאכיל ומשקה גם לערביים, והי' הכוונה בכדי להודיע אלקותו ית' בעולם ולקרב את הבריות לאלקות. וכדאי' בגמרא (סוטה י. סע"א) ע"פ ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש א"ת ויקרא אלא ויקראי (למד לבריות לקרוא שם בשם ה' אל עולם. רש"י) שחקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו (לאברהם) אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלקי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והי' העולם, וזה הי' תכלית כוונת החסד לא מצד החסד הטבעי כ"א בכדי לקרב עי"ז את הבריות לאלקות, ובמד"ר (וירא פמ"ט) אי' אברהם הי' מקבל את העוברים ואת השבים משחיו אוכלים ושותים אמר להם ברכו אמרו לו מה נאמר אמר להם אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו, אם מקבל עליו ובריד הוה אכיל ושתי ואויל, ואי לא הוה מקבל עלי' ובריד הוה אמר לו הב מה דעלך ואמר מה אית לך עלי הוה אמר לי' חד קסיט (פי' הערוך כלי של חרס או מתכות או מכל דבר, מ"כ) דחמר (ייז) בי' פולרין (מין מטבע, מ"כ) וחד ליטרא דקופר (ליטרא בשר, מ"כ) בי' פולרין וחד עיגול דריפתא (לחם, מ"כ) בי' פולרין. מאן יהיב לך חמרא במדברא, מאן יהיב לך קופר במדברא, מאן יהיב לך עיגולא במדברא (מי נתן לך מעולם במדבר בשר ולחם ויין, מ"כ) מן דהוה חמי ההיא עקתא דהוה עקי לי' (משחי' רואה האורח הצרה ההיא שהי' מיצר לו, מ"כ) הוה אמר ברוך אל עולם שאכלנו משלו. וכן כל המדות צריכים להיות ע"פ הנהגת השכל דוקא.

קיצור. בתענוגים יש סדר והדרגה זה למעלה מזה, התענוג במאכל ערב והדומה בתענוגי הגוף הוא תענוג חיות שפל והוא תענוג בהמי, התענוג בקול ערב, התענוג במדות שע"פ השכל להטיב להראוי ולפעמים גם לבלתי ראוי לשעה מפני התועלת הבאה.

פרק ג. והנה למעלה מכל התענוגים הנ"ל הוא התענוג שבשכל וחכמה וכמו בהמצאת איזה השכלה חדשה שיש בזה תענוג נפלא, וכן בהשגה והבנה כשלומד איזה ענין ומבינו בטוב, שיש בזה תענוג הנפש,

וזהו הטוב והתענוג אמיתי והנעלה באמת (ובתנאי שהחכמה עצמה טובה ואמיתית היא, כ"א החכמה היא רע מצד עצמה ה"ה מכלל הדברים האסורים שאסור לעסוק בה) והאדם באשר הוא בחר הנבראים צריך להיות הטוב והתענוג שלו בעניינים הרוחני' דוקא, ובפרט בעניני החכמה, ובוזה דוקא יחי' עונג נפשו כי זוהי מעלתו על כל הנבראים בהשכל שניתן לו ונפשו היא נפש המשכלת, ובפרט מצד הנח"א שבו שהיא מבחי' החכמה העליונה כידוע, וצריך להיות כל המשכת נפשו וכל חפצו ומגמתו בעסק חכמת התורה ובוזה תתענג נפשו ועי"ז תתעלה נפשו בעילוי המעלה והמדרגה אשר לכך הוא נברא. דהנה כל דבר שנברא בעולם הוא לצורך איזה תכלית, ותכלית כל דבר הוא כשעולה למעלה ממדרגת עצמו, וכמו תכלית הצומח הוא כשנכלל בחי, ותכלית החי הוא כשנכלל במדבר ותכלית המדבר הוא כאשר רוחו עולה למעלה ונכלל במדרי' הרוחני' שלמעלה ממנו, וכמו בעסקו בתורה שהיא חכמתו ורצונו ית' ואורייתא וקוב"ה כולא חד וכאשר האדם עוסק בתורה ומעיין היטב להבין הדברים לאמיתתן ה"ה מתייחד עם חכמתו ורצונו ית' בכחית יחוד עצום, וכמ"ש בסש"ב (ח"א פ"ה). ובוזה תתעלה נפשו שמתקשרת ונכללת בחכמתו יתברך, הן בעסק הנגלה דתורה שהיא מהות חכמתו ורצונו ית', שכך חייבה חכמתו ית' שזה כשר וזה פסול כו', וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש הכל נאמר למשה מסיני והן המה כל החלכות דתורה שבעל פה והטעמים והסברות בהן הכל הוא בחי' חכמתו ית' ממש, וכשהאדם עוסק בהם ה"ה מתייחד ונכלל בזה כנ"ל, והן בעסק פנימי' התורה שהיא ידיעת והשגת אלקות שמה שגילו לנו רבותינו ז"ל בזה הוא בחינת פנימי' חכמתו ית', וכשעוסק בזה ה"ה מתקשר בכחי' פנימיות חכמתו ית' שלמעלה מעלה מבחי' החיצוניות. ועוד יש מעלה נוספת בידיעה זאת דפנימי' התורה בפעולתה בנפש, דעם היות שזוהי ידיעת המציאות לבד מ"מ ה"ה יודע ומשיג עכ"פ בחי' מציאות הרוחנית שנרגש בנפשו ומתקשר ונדבק בזה, ועי"ז הוא יוצא מגשמיותו ובא למעלת ומדרי' הדקות והרוחני', הן בנפשו בעצמו והן בכל עניניו ופרטי עשיותיו הכל הוא בבחי' הדקות והרוחני' בלתי נתפס בגשם בעצם ובלי הרגשת עצמו (או איטלעכע זאך, וואס ער טוט, הן בלימוד התורה והן בעסק המצות וענפיהן איז דאס איידעל, ניש גראב בעצם און ניש מורגש, אָהן בליטות און אָהן החזקת טובה לעצמו, ומכ"ש עם זאָל ניש ניכר זיין פאר דעם אנדערען, ומי יאמר שיעשה בשביל הזולת) ובעניינים הגשמי' מובן במכ"ש שנפשט מגשמיותו שאינו מתאוה ענינים הגשמים כלל וכלל ואינו חפץ בהם כ"א כל חפצו ורצונו הוא באלקות.

קיצור. האדם שהוא בעל נפש משכלת ואלקות צריך להתענג בחכמת התורה, תכלית כל נברא לעלות למעלה ממנו, ועי' לימוד גליא שבתורה מתייחד בחכמתו ורצונו ית', ועי' עסק החסידות מתקשר בפנימיותם און ער ווערט איידעל בכל הענינים.

פרק ד. והנה עוד יתרון בידיעת והשגת פנימיות התו' שעו"ז הוא בא לידי אהוי"ר, שזהו מ"ש (דברים ד. לט) וידעת היום והשבות אל לבבך כו' שמביאה ללב שלם כו', וכמ"ש מזה באגה"ק בסופו בד"ה להבין מ"ש בפע"ח ובלקו"ת בהביאור דולא תשבית, ואכמ"ל בזה, ואחר הטוב הזה צריך האדם להיות נמשך, ובזה יהי' כל הפצו ומגמתו, ובזה יהי' עונג נפשו, לפי שהטוב הזה הוא לפי מעלת מהותו, ובזה נשלם הכוונה שבא אל התכלית שבשבילו נברא, משא"כ כשנמשך אחרי הענינים הגשמי' והגופני', הרי לא זו בלבד שלא נשלם הכוונה והתכלית שנברא בשביל זה, הרי אדרבה הוא מוריד נפשו ממעלתו ומהותו הנעלה ויורד למדרג' הבע"ח הגרוע ופחות ממנו באין ערוך, והוא בשני דברים, הא' כידוע שכל דבר שהאדם מתקשר בו ה"ח נעשה כמהות אותו הדבר וכשמקשר נפשו ורצונו בדומם או בצומח או בחי להתענג מהם, ה"ח נעשה כמותם (ועוד למטה מהם שהרי הוא מקבל מהם, והוא התענוג שמתענג מהם) והרי הוא יורד ממעלת המדבר למדרגת הדומם צומח חי, שזה ירידה גדולה מאד, והב' שמצד מעלתו (מעלת המדבר) הרי שפלותו הוא ביותר, דבירידת והמשכת נפשו שנמשך אחרי ענינים פחותים ושפלים, ובהם הוא מוצא תענוג נפשו, ה"ח גרוע מהבהמה שהבהמה אין לה דעת ואינה יודעת מענינים נעלים כלל, אבל האדם שניתן לו שכל ודעת כשעושה מעשה בהמה הרי הוא גרוע ממנה (ובפרט לפי משנת"ל פ"א) דקדש עצמך במותר לך הוא מ"ע דאורייתא וכשעושה ענינים הגשמי' בשביל הנאתו ותענוג נפשו ה"ח יורד ברע גמור לפי שעה עד אשר ישוב ויחזור לעבודת ה' ולתורתו כמ"ש בסש"ב (פ"ז הנ"ל פ"א) הרי ע"י תאוות נפשו הוא גרוע עוד גם מבע"ח הטמאים כו' וכמשי"ת), ואם כן הרי הסתת היצה"ר שמסיתו בדברים הנ"ל, הרי זה שטות נורא שמטחו מדרך האמת והצדק, ורק מסמא ומעורר עיניו, וכאשר מסיתו לומר שזה טוב לפניו, זאת ישים אל לבו, הכי זהו הטוב שלי לפי מעלת ומדרגת נפשי הניתן לי, וכי זהו כוונת בריאתי בעולם, ואדרבא כמה שאומר לו שתאוה הוא לעינים, הרי מפני זה עצמו צריך להתרחק מזה בתכלית שלא להוריד נפשו ה"ז כנ"ל, כ"א הטוב שלו יהי' בענינים רוחני' ונעלים, שהם טובים באמת, ובפרט בעסק התורה שזהו טוב ותענוג אמיתי, ובזה נשלם כוונת בריאתו כו'.

קיצור. האדם לפי מעלת מהותו תכליתו עבודת ה' באהבה ויראה וכשהאדם נמשך אחר תענוגים גופנים מוריד נפשו להתקשר במה שפחות ממנו לקבל מאתו וגרוע מבע"ח שאין להם דעת, והתאוה עושה גם את המותר לרע לשעה, וכ"ז בא כסבת היצה"ר העושה אותו לשוטה.

מאמר ב.

פרק א. והנה כ"ז הוא בדברים המותרים. אמנם לפעמים מסית היצה"ר גם בדברים האסורים, והוא ג"כ כמה שמראה לו טוב הדבר התענוג שיש בזה, ומעורר רוח תאוותו עד שאינו יכול לעמוד על נפשו

ונכשל בזה ר"ל. ואופן הדרך שמביא היצה"ר לדברים אלו הוא כמארז"ל שבת קה. ב) כך היא אומנתו של יצה"ר היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו לך ועבוד ע"ז, דבתהלה מסיתו בדברים המותרים, שבוזה נקל יותר להעביר את האדם אך ע"ז מתעבה ומתגשם נפשו, שהרצונות דנה"ב מתגדלים ומתרבים לרצות בכל דבר. והרצון הוא בתוקף מאד שמתאווה מאד בכל דבר תאוה. דהנה יש כמה חלוקי מדר' בטבע הנה"ב. יש מי שהנה"ב שלו אינו חזק כ"כ, והיינו שיש דברים שמתאווה להם ויש דברים שאינו רוצה ומתאווה כלל, ומה שמתאווה ג"כ אינו בתוקף גדול כ"כ (עם איז רעכט, אז ניט אויך), ויש מי שהנה"ב שלו הוא בתוקף גדול, דהיינו כל מה שעניניו רואות וכל הידוע לו שיש מציאות דבר תאוה ה"ה מתאווה לזה (ער וויל אלץ) והתאוה היא בתוקף גדול בהתעוררות גדולה ולא ינוח ולא ישקוט עד שממלא תאות לבו, ויכול להיות שגם כשהנה"ב אינו בתוקף גדול מצד עצמו ה"ה נעשה בתוקף ע"י ריבוי השיקוע ר"ל בעניני התאות, שנעשה ע"ז עב וגם בעצם, שעם היות שבעצם אינו בתוקף כ"כ, אמנם ע"י ריבוי הפעמים שממלא תאותו נעשה ע"ז תוקף הנה"ב ביותר לרצות בכל דבר ובתוקף מאד, וידוע דהתוקף דנה"ב גורם חלישות הנה"א, וכמאמר תוקפא דגופא חולשא דנשמתא, דתוקף החומריות דהנה"ב גורם חלישות הנה"א, דלא מיבעיא שמתרחק מאד מתורה ועבודה שבלב זו תפלה, דאינו שייך כלל שיבין איזה ענין אלקי, ויתבונן בו ויורגש הענין האלקי בנפשו עד שיתפעל בבחינת המשכת הלב לדבקה בו ולהכלל באלקות כו' דלכל זה אינו שייך כלל וכלל, אלא שגם זאת שאין פחד אלקים נגד עיניו ושוכח על אלקות עד שמה שהדבר ההוא הוא נגד רצון הוי', אינו מונע ומעכב אותו מעשייתו, מפני שאין האלקות ורצונו ית' נרגש בנפשו להתפעל מזה, ועם היות שאינו כופר ח"י בה' ותורתו ויודע שהתורה אמת ושזה אסור על פי התורה, אמנם ג"כ אינו נרגש בנפשו האיסור, שזה יהי' לו מניעה ועיכוב ושיוכל לעמוד נגד רוח תאוותו כו', וכ"ז הוא מפני ריבוי השיקוע בתאוות היתר הרי הנה"ב שלו נתגבר ביותר, והנה"א נחלש ביותר, ולזאת כשהנה"ב מסיתו ומראה לו טוב הדבר, הנה עם היותו דבר איסור ממש ה"ה נמשך אחריו ונכשל בזה ר"ל, ובוה מוכן בפשימות איך הוא זה שמשטה א"ע בטוב הדבר שהרי הוא רע גמור ומוריד את נפשו מאד ע"ז ר"ל וכמשי"ת. אמנם בענין החסמה בדברים האסורים ר"ל, יש עוד דבר שמסיתו שגם אם יעשה הדבר הרע הזה עכ"ז אינו נפרד כלל מאחדותו ית'. דהנה בנש"י יש בטבע נפשם שאינם יכולים להיות נפרדים מאלקות משום כי אתה אבינו, ומשו"ז גם קל שבקלים ופושעי ישראל מוסר נפשו על קדה"ש, והיינו דכאשר אפילו נוטלים את נפשו ממנו לא יעבוד ע"ז ח"ו, מפני שאינו יכול להיות נפרד מיהודו ואחדותו ית', ואלו הוי' יודע שע"י מעשה הרע נעשה נפרד מאלקות לא הוי' עושה זאת בשו"א, אלא שהיצה"ר מסיתו שעכ"ז אינו נעשה נפרד מאלקות, וה"ה ככל בר ישראל הנאמן עם אלקיו, וגם מבטוהו כי יהי' טוב לו וכמ"ש (דברים כט. יח) והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי כי בשרירות לבי

קונטרס ומצין

אלך, שגם אם ילך בשרירות לבו עב"ז שלום יהי לו, ועי"ז בא ונכשל בכמה דברים.

קיצור. הנה"ב יש שהוא בטבע החלישות, ויש שהוא בטבע התוקף אשר כל דבר תאוה הידועה לו עושה הכל בשביל להשיגו, ואפילו תאות היתר פעמים רבות מעבה שאין פחד אלקים נגד עיניו, והיצה"ר מסיתו שגם בתאות איסור עודנו ככל בר ישראל.

פרק ב. ובאמת כל זה הוא משטותי היצר שמטהו ומכסה על האמת (ה' ישמרנו מזה). דהנה מה שמראה לו ומסיתו מטוב הדבר ההוא, הרי באמת להיותו מדברים האסורים ה"ז מות ורע ממש, וכמ"ש (דברים ל. טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, ומוריד ומאבד נפשו ר"ל בזה שמורידה בשאול תחתית ובמקום הקליפות וסמ"א משלש קליפות הטמאות לגמרי, ועוד למטה מהם, וכמ"ש בסש"ב באריכות, דהנה הקליפות וסמ"א מקבלים ג"כ חיותם וקיומם מדבר ה' ורוח פיו ית', אבל הוא בבחי' הסתר פנים וירידת המדרג', ולכן נקראים אלקים אחרים מפני שיניקתם וחיותם אינה מבחי' פנים, אלא מבחי' אחוריים דקדושה, ופירוש אחוריים כאדם הנותן דבר לשונאו שלא ברצונו שמשליכו לו כלאחר כתפו, כי מחזיר פניו ממנו משנאתו אותו. כך למעלה בחי' פנים הוא פנימית הרצון העליון והפצו האמיתי אשר חפץ ה' להשפיע חיות לכל הקרוב אליו מסמ' דקדושה, אבל הסמ"א והטומאה היא תועבת ה' אשר שנא, ואינו משפיע לה חיות מפנימ' הרצון והפצו האמיתי, אשר בה חפץ ה"ז, כי אם כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאו שלא ברצונו (רק כדי להעניש את הרשעים וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפין לסמ"א), ולפי שבחינת פנים דרצה"ע אינו שורה כלל על הסמ"א וגם בחי' אחוריים של רצה"ע אינו מלוכש בתוכה ממש אלא מקוף עלי' מלמעלה, לכך היא מקום המיתה והטומאה ה' ישמרנו, כי אמיתת החיות הוא אלקות שהוא בחי' אלקים חיים וכמ"ש (ירמ' י. י) וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים כו', פי' להיות שהוא אלקים אמת הרי הוא אלקים חיים. דהנה אמת הוא שאינו נפסק לעולם, ומה שיש בו הפסק נקרא כזב, וכמו נהרות המכזבין (משנה ט פ"ח דפרה) שנקראים כזב לפי שנפסקים לפעמים, כי אמת הוא דבר שאינו נפסק לעולם, וזהו ג"כ הנקרא חיים, דמשו"ז נהרות המכזבין פסולין לקידוש מי חטאת שאינן נקראים מים חיים, דדוקא דבר אמיתי שאינו נפסק לעולם הוא הנק' חי. וזהו וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים, דלהיות שהוא אלקים אמת, שאין בזה כליון והפסד ח"ו, הוא אלקים חיים, בחי' חי וקיים מצד עצמו שחי וקיים לעד, ברוך חי לעד וקיים לנצח, וכל הדבוק לאלקות הוא ג"כ בבחינת חי, לפי שהאלקות מאיר בתוכו בניגויו ומתייחד בו, והוא בטל אל האלקות המתלבש בתוכו ודבוק בו, כמש"ת, משו"ז נקרא ג"כ חיים. וזהו משארז"ל (אדר"ג פל"ד) עשרה נקראים חיים, הקב"ה שנאמר (ירמ' י. י) וה' אלקים אמת הוא אלקים חיים, התורה נקראת חיים שנאמר (משלי ג.

קונטרס ומעין

יח) עין חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאושר, ישראל נקראים חיים שנאמר (דברים ד. ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום, דלחיותם דבוקים בה' משום זה נקראים חיים.

קיצור. הקדושה והטוב מקבלים חיותם מפנימיות רצונו ית'. הקליפה וסט"א מקבלים חיותם מחיצוניות רצונו ית' הבלתי מתלבש בהם רק עומד עליהם במקיף, והדברים האסורים מקבלים חיותם מהם, ולכן הם מות ורע. הדבוק באלקות הוא חי כי אמת אין לו הפסק.

מאמר ג.

פרק א. וכל זה הוא במדר' הקדושה, שאלקות מאיר בגילוי בבחי' התלבשות, והמלבש בטל ודבוק בו, אבל בסט"א שאין האלקות מתלבש בתוכה בפנימית, כ"א מקיף עליה מלמעלה לבד, כי מאחר שהן תועבת ה' אשר שנא וההשפעה להם היא רק כמאן דשדי בתר כתפוי שלא מרצונו ממילא אינו בבחי' התלבשות פנימי, וכמו עד"מ באדם למטה כשרוצה באיזה דבר, ה"ה מתלבש בהדבר ההוא בפנימיותו (ער טוט זיך אן אין דעם) ומתקשר ומתאחד בו, וכמו אב הלומד עם בנו ורב עם תלמידו, הרי מצד האהבה אל הבן או אל התלמיד ורצונו בו שרוצה שיבין היטב, ה"ה מתלבש ומתקשר בו להשפיע לו השכל בגילוי ממש (לפי ערכו) ושיתקבל בו הענין היטב בכלי שכלו, שידע ויבין את הענין שכלי, משא"כ בדבר שאינו רוצה בו אינו מתלבש בו כלל ועומד ברחוק ממנו, וכך יובן למעלה, דבסטרא דקדושה נמשך מבחי' פנים דרצון העליון שהוא בחי' גילוי ונמשך בבחי' התלבשות פנימי בתוכם ממש ומתאחד עמהם, משא"כ בסט"א אשר שנא ה' אינו מתלבש בהם בבחי' פנימי, כי אם בבחי' מקיף לבד, שמובדל ומרוחק מהם לגמרי, ואינו מתערב עמהם, כ"ש שאינו מתאחד עמהם כלל וכלל, ומאחר שהאלקות מובדל ומרוחק לגמרי מהסט"א, לכן היא בעצם בחי' מות ממש, וגם מעט מזעיר אור וחיות שיונתק ומקבלת לתוכה מבחי' אחוריים דקדושה שלמעלה הוא בבחי' גלות ממש בתוכה בסוד גלות השכינה, ומשו"ז נקראים ג"כ אלקים אחרים, (לעיל מ"ב פ"ב נת' הטעם שנק' אלקים אחרים מצד שרש יניקתם, וכאן מבאר מצד עצמם, והא בהא תליא), שהיא ע"ז ממש וכפירה באחדותו של מלך מלכי המלכים הקב"ה, כי מאחר שאור וחיות דקדושה הוא בבחי' גלות בתוכה אינה בטלה כלל לגבי קדושת הקב"ה, כי בסטרא דקדושה שמאיר גילוי אלקות לכן הם בבחי' ביטול אל האור והחיות האלקי, וכמו עד"מ באור וחיות הנפש שמתלבש באברי הגוף, הרי האברים בטלים אל הנפש, ולכל אשר יחפץ יטנו, והיינו לפי שהאור וחיות הנפש מאיר בגילוי ממש באברי הגוף ונרגש בהם, משו"ז המה בטלים אל האור והחיות, אבל כשאינו מאיר בגילוי ממילא אין המלבש בטל אליו, וכמו אדם הקשור בשק אין השק בטל אל האדם, וכמו"כ הוא בענין הגלגולים,

כאשר נפש האדם מתגלגל בגוף הבהמה אין הבהמה בטלה אל נפש האדם מפני שאינו מתגלה בה, כ"א הוא אסור וקשור שם כמו אדם הקשור בשק וכמו בבית האסורים, וזהו הנקרא גלות שאינו מתגלה שם כ"א אסור וקשור לבד, ומשו"ז אין גוף הבהמה בטל אל נפש האדם, וכן יובן למעלה, דבסטרא דקדושה שהאור והחיות אלקי מאיר בגילוי ונרגש בהם האור והחיות האלקי לכן הם בטלים אל האלקות, אבל בסט"א שאינו מאיר שם גילוי האור והחיות כ"א הוא בבחינת גלות בהם לכן אינם בטלים אל אלקות.

קיצור. בקדושה אלקות מתלבש בפנימיות ומאיר בגילוי כמו האב המתקשר עם בנו בלמדו עמו, ובסט"א עומד במקוץ מלמעלה וההארה המחיה אותם כמאן דשדי בתר כתפוי ובגלות אצלם כמו אדם הקשור בשק וכמו בענין הגלגולים ר"ל.

פרק ב. והנה סבת הדבר שאין האור דקדושה מתגלה בהם הוא מפני שאינם כלים לאלקות, דבסטרא דקדושה שהן בעצם כלים לאלקות משו"ז האור והחיות אלקי מאיר בהם בגילוי, וכמו עד"מ הנ"ל בנפש האדם שמתלבש באברי הגוף הוא בגוף האדם דוקא, לפי שהוא כלי מוכן לקבל צורת נפש האדם, לכן אור וחיות הנפש מאיר בו בגילוי לחיות נרגש בו ולפי שמאיר בו בגילוי משו"ז הגוף בטל אל הנפש, ועי"ז הוא מתגלה ומתלבש בו ממש עד שהגוף חי ממנו בבחי' חיות גלוי ממש, ובגוף הבהמה לפי שאינו מוכן לקבל צורת נפש האדם, לכן אין הנפש מתגלה שם וממילא אין הבהמה בטלה כנ"ל, וכמו"כ יובן דבסטרא דקדושה שהן כלים בעצם לאלקות לכן האור האלקי מאיר בהם בגילוי ממש, ומשו"ז הם בטלים לאלקות ועי"ז מתגלה בהם האור ביותר ומתלבש ממש בפנימיותם ומתאחד עמם, אבל בסט"א שבעצם אינם כלים לאלקות כלל (והיינו מצד עצם מקור ואופן התהוותם, שאין בהם הביטול וההכנה כללית לאור האלקי, כמו"ש במ"א, ועמ"ש בתו"א והוספות פרשה בראשית ד"ה להבין ענין הברכות פרק ז' וח') לכן אין האור דקדושה מאיר בהם בגילוי כ"א נמצא בתוכם בבחי' גלות, ומשו"ז אין הסט"א בטלה לאלקות ואדרבה מגביה עצמה כנשר לומר אני ואפסי עוד (ישעי' מז. ח) וכמ"ש (יהזקאל כט. ט) יאר לי ואני עשיתני. ולכן ארז"ל (סוטה ד. ב) שנסות הרוח שקולה כע"ז ממש, כי עיקר ושרש ע"ז הוא מה שנחשב לדבר בפ"ע נפרד מקדושתו של מקום ולא כפירה בה' לגמרי, כדאי' בגמרא דקרו ל' אלקא דאלקיא, אלא שגם הם מחשיבים עצמם ליש ודבר בפ"ע ובה מפרידים את עצמם מקדושתו של מקום ב"ה, מאחר שאין בטלים לו ית', כי אין קדושה עליונה שורה אלא על מה שבטל לו ית', ולכן נק' טורא דפרודא בזה"ק, והרי זו כפירה באחדותו האמיתית דכולא קמו' כלא חשיב ובטל באמת לו ית' ולרצונו המחיה את כלם ומחווה אותם מאין ליש תמיד.

קיצור. גוף האדם הרכבתו מזגו ותכונתו הוא כלי לקבל צורת נפש האדם ולכן הגוף בטל ונמשך אל הנפש. גוף הבחמה אינו מוכן לקבל צורת נפש האדם, כן הקדושה כלים לאלקות והאור מאיר בגליו, וחסמ"א שמחשבים עצמם למציאות כופרים באחדותו ית'.

פרק ג. והנה כמו שהוא בסמ"א כן הוא הענין בשם"ה מצות ל"ת דאורייתא וכל איסורי דרבנן, מאחר שהם נגד רצונו והכמתו ית' והפכם ממש, הם נפרדים מיוחדו ואחדותו ית' בתכלית הפירוד ממש, כמו הסמ"א והקליפה הנקראת ע"ז ואלקים אחרים מחמת הסתר פנים של הרצ"ע כנ"ל פ"ב, וכן ג' לבושי הנפש שמקליפת נוגה שבישראל שהם מחשבה דבור ומעשה המלוכשים בשם"ה מל"ת דאורייתא ודרבנן, וכן מהות הנפש עצמה המלוכשת בלבושי' כולם מיוחדים ממש בסמ"א וקליפה זו הנק' ע"ז, ולא עוד אלא שבטלים וטפלים אל' וגרועים ופחותים ממנה מאד, כי היא אינה מלוכשת בגוף חומרי ויודעת את רבונה ואינה מורדת בו לפעול פעולתה במשלחת מלאכי רעים שלה שלא בשליחותו של מקום ב"ה ח"ו, וכמאמר בלעם לא אוכל לעבר את פי ה' (במדבר כד. יג) ואף שנקרא עבודה זרה הא קרו ל' אלקא דאלקיא, ואינם יכולים לעבור כלל על רצונו ית' כי יודעים ומשיגים שהוא היותם וקיומם שיונקים מבחי' אחרים דאחוריים של רצה"ע ב"ה המקיף עליהם, אלא שניקתם וחיותם שבתוכם היא בבחי' גלות בתוכם להחשיב עצמן אלקות, והרי זו כפירה באחדותו אבל מ"מ אינן כופרים וכוחשים בח' לגמרי ולומר לא הוא, אלא דקרו ל' אלקא דאלקיא, דהיינו חיותם וקיומם הנמשך ויורד עליהם מרצונו ית', ולכן אינן עוברין רצונו ית' לעולם, וא"כ האדם העובר על רצונו ית' הוא גרוע ופחות הרבה מאד מהסמ"א והקליפה הנק' ע"ז ואלקים אחרים, והוא בתכלית הפירוד מיוחדו ואחדותו של הקב"ה יותר ממנה, וכאלו כופר באחדותו יותר ממנה ח"ו.

קיצור. השם"ה מצות לא תעשה ואיסורי דרבנן הם נפרדים מאחדותו ית' כמו הסמ"א שנקראת ע"ז, ולכן החוטא הרי מחשבתו ודבור ומעשה שלו וכללות נפשו מלוכשים בהסמ"א, והוא גרוע ממנה שכופר באחדותו ית' יותר ממנה.

מאמר ד.

פרק א. ואחר כל זה יובן דמה שהיצה"ר מסיתו שגם אם יעשה מעשה הרע אינו נפרד מאחדותו ית', הוא רק רוח שטות המכסה על האמת. וזהו משארז"ל (סוטה ג. א) ע"פ כי תשטה אשתו אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, דאפילו אשה המנאפת שדעתה קלה היתה מושלת ברוח תאותה לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר ומעלים את האהבה מסותרת שכנפשה האלקית לדבקה באמונת ה' ויהודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו מאחדותו אפילו נוטלים את נפשה ממנה

לעבוד ע"ז ח"ו (וכמשנ"ת מ"ב פ"א שיש בטבע בנש"י שאינם יכולים להיות נפרדים מאלקות והיינו מצד האהבה מסותרת שבהם, ולכן גם הקל שבקלים מוסר נפשו על קידוש השם כו' כנ"ל) ואפילו בהשתחואה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל, וכ"ש לכבוש היצר ותאות הניאוף שהם יסורים קלים ממיתה ה' ישמרנו, וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף לאיסור השתחואה לע"ז הוא ג"כ שמות דקליפה המלכשת לנפש האלקית, והיינו שנדמה לה דבזה איננה נעשה נפרד מיחודו ית' ועודנה ביהדותה, אבל באמת לאמתו אפילו עבירה קלה הרי העוברת עובר על רצון העליון ב"ה, והוא בתכלית הפירוד מיחודו ואחדותו ית' יותר מסמ"א וקליפה הנקראת אלקים אחרים וע"ז ממש, ויותר מכל הדברים הנשפעים ממנה בעוה"ז, שהם בהמות טמאות וחיות ועופות טמאים ושקצים ורמשים, וכמאמר (סנהדרין לח. א) יתוש קדמך, פי' דאף יתוש שמכנים ואינו מוציא שהיא קליפה היותר תחתונה ורחוקה מבחי' הקדושה המשפעת בתכלית הריחוק, קודמת לאיש החוטא בהשתלשלות וירידת החיות מרצון העליון ב"ה (שהחיות של האיש החוטא הוא בבחי' הסתר פנים ובבחי' ריחוק הרבה יותר מהחיות הנשפע להיתוש) וכ"ש שאר הבע"ח הטמאים ואפילו חיות רעות, שכולם אינם משנים תפקידם ופקודתו ית' שמרה רוחם, ואע"ג דאיהו לא חזי, כלומר בלי הרגשתם, וכמ"ש (בראשית ט. ב) ומוראכם והתכם יהיה על כל חית הארץ וגו' וכדפי' רז"ל (שבת קנא. ב) אין חי' רעה שולטת באדם עד שנדמה לה כבהמה, והצדיקי' שאין צלם אלקים מסתלק מעל פניהם כל חיות רעות אתכפיין קמיהו, כמ"ש בוחר גבי דניאל בגוב אריות, וא"כ החוטא ועובר רצונו ית' אפילו בעבירה קלה, בשעת מעשה הוא בתכלית הריחוק מקדושה העליונה שהיא יחודו ואחדותו ית', יותר מכל בעלי חיים הטמאים ושקצים ורמשים המושפעים מסמ"א וקליפת ע"ז. ולבד כל הנ"ל בבחי' הפירוד והריחוק מאד שנעשה על ידי מעשה העבירה ר"ל, הנה עי"ז ג"כ נפגם נפשו ונפסק מאלקות וכמ"ש באגה"ת (פ"ח) כפי' יעקב חבל נחלתו, שהוא חבל המקשר הנשמה לאלקות, וכמו חבל שראשו אחד קשור למעלה וקצהו למטה, והוא המשכת הנשמה משרשה מח"א תתאה דשם הוי', דמשם נמשכת ויורדת לעוה"ז להתלבש בגוף האדם כו'. וכמו עד"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים דקים, ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג מצות וכשעובר ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וממילא נעשה חלישות גם בכללות החבל, ובחייבי כריתות ר"ל נפסק החבל לנמרי ונכרת נפשו ר"ל, ונמצא מה שע"י הסתה הנ"ל נכשל במעשה החטא הוא רק מצד הרוח שמסתה ומעבירו על דעתו, אבל אם לא היה נפתח לפתוי היצר, וחי' רואה את האמת כמו שהוא, שע"י מעשה החטא יפרד מאחדותו ית' ויתרחק בתכלית הריחוק בעמקי שאול למטה מטה תחת טומאת הסמ"א וקליפת ע"ז, ה' ישמרנו, ויפגם נפשו ר"ל כנ"ל, הנה מצד האהבה מסותרת שבו שאינו יכול להיות נפרד מאלקות לא חי' נכשל כלל במעשה החטא בשום אופן.

קיצור. החוטא גרוע מיתוש גם מבע"ח הטמאים וחיות רעות ששומרים פקודתו ית' גם נגד טבעם, נוסף לזה שהוא נפרד מאחדותו ית' ופוגם בנימי נשמתו בפסיקת חוט החבל ולסבת הרוח שמות אין האדם מרגיש בוה.

מאמר ה.

פרק א. והנה מה שהיצה"ר מכטיחו שגם אם יעשה מעשה הרע מ"מ טוב יהי' לו, וכמ"ש (דברים כט. יח) והתברך בלבבו לאמר גו', גם זה מפתוי היצר אשר נופת תטופנה שפתי זרה גו' ואחריתה מרה כלענה (משלי ה. ג-ד). והנה צ"ל תחלה פי' הפסוק והתברך בלבבו לאמר שלוי' יהי' לי כי בשרירות לבי אלך למען ספות הרוח את הצמאה ומשמעו' הפסוק דבי בשרירות לבי הוא נתינת טעם על מ"ש קודם והתברך בלבבו, דמשו"ז שלום יהי' לי לפי שבשרירות לבי אלך, ולכאורה אינו מובן כלל, דאיך ידמה בנפשו דדוקא כאשר ילך בשרירות לבי עי"ז יהי' שלום לו, וגם מהו פי' למען ספות הרוח כו'. ורש"י (סנהדרין עו. ב) פי' ספות לשון חיבור, וכמו ספו שנה על שנה (ישעי' כט. א) והרד"ק פי' לשון תוספת וכמו לספות עוד (במדבר לב. יד) עלותיכם ספו על זבחיכם (ירמיו' ז. כא) ופי' רוח וצמאה פרש"י (שם) רוח עכו"ם ששבעים ואינן צמאים ליוצרים. צמאה זו כנס"י שצמאה ותאבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו. והנה ידוע דכנס"י למעלה שהוא בחי' מלכות היא נש"י שלמטה ונקראת ג"כ הצמאה שצמאה ליוצרה. והענין הוא דהנה בחי' מל' היא מקור המהווה ומחי' עולמות וכמ"ש (תהלים קמז. יג) מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים שרש התהוותם מבחי' מל', וכתיב (נחמיה פ. ו) ואתה מחי' את כלם, ואתה הן האותיות מא' עד ת', והן אותיות הדבור דבחי' מל' שמחם נמשך חיות העולמות, וא"ת מחי' אלא מהווה כו' כמ"ש במ"א, וידוע דבחי' זו שהוא מקור המהווה ומחי' עולמות הוא רק הארה לבד שבאין ערוך לגבי עצמות, דהרי מעצמות אוא"ם לא הי' אפשר להיות התהוות העולמות ונבראים בעלי גבול, לפי שגבול ובלתי בעל גבול הם באין ערוך כלל כו', וכמ"ש בכ"ד באריכות, כ"א רק מהארה לבד נעשו ונתהוו העולמות, וזהו מה שבחי' מל' הוא בחי' שם, מלך שמו נקרא עליהם, דהשם הוא רק הארה בלבד, וכמו שם האדם שאינו עצמות האדם, וכמו"כ בחי' החיות של העולמות הוא רק בחי' שם והארה לבד.

קיצור. מהמשך הכתוב כי בשרירות לבי אלך משמע שהוא נתינת טעם על והתברך שלום יהי' לי, ומהו ספות הרוח את הצמאה, רוח עכו"ם, צמאה נש"י דשרשם מספירת המל' מקור העולמות והנבראים, שהיא הארה לבד שבאין ערוך להעצמות ולכן נקראת שם.

פרק ב. והנה לחיות שהמקור להתהוות העולמות הוא רק הארה לבד ומתחלה היתה הארה הזאת כלולה במקורה, שזהו מה דאיתא

בפרד"א עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד, שזהו בחי' השם וההארה כמו שהיא כלולה בעצמות אוא"ם קודם שנבה"ע, ולאחר שנבה"ע הוא שנפרש ונבדל הארה להחיות העולמות, ולכן הארה הלזו היא תמיד בבחי' רצוא, להיות כי הפצה ותשוקתה ליכלל באור א"ם מקורה ושרשה, וכטבע כל דבר להיות רוצה ליכלל בשרשו, וכמו טבע האש לעלות למעלה לשרשו האש היסודי ולכן בלתי שמן ופתילה או שארי דברים המחזיקים את האש א"א להחזיק כלל את האש, ואף גם שמחזיקים אותו ע"י שמן ופתילה הנה הוא תמיד בעליות וירידות, וכמו"כ הוא בהארה שמחי' את העולמות לפי שהיא הארה בלבד, לכן היא תמיד בבחי' רצוא, ולכן נק' צמאה שהיא צמאה תמיד לעלות למעלה, וכמ"ש (תהלים ל. יג) למען יזמרך כבוד ולא ידום נהורא תתאה קארי תדיר לנהורא עילאה ולא שכיך וזהו"ע הצמאה ה' צמאה, דבחי' מל' שהיא בחינת ה' אחרונה דשם הוי', ועו"א במד"ר (בראשית פרשה יב) בהבראם בה' בראם, הנה אות ה' זה צמאה, שהיא רוצה ומשתוקקת תמיד לחזור לאין ולהכלל בשרשה כו'. ועו"נ (ירמי' כג. כט) הלא כה דברי כאש, דכמו טבע האש לעלות למעלה כנ"ל, כמו"כ דבר הוי' בחי' בה' בראם הוא רוצה להסתלק למעלה. דהנה אות ה' למעלה אינו ח"ו בדבור האדם שאין בו רצון, דהאותיות למטה הם דוממים שאין בהם מצד עצמם לא רצון ולא חכמה, והן רק כלים לבד להתלבש בהם איזה כח כו', אבל למעלה ח"ו לאמר כן, אלא הדבור שלמעלה יש בהאותיות רצון וחכמה, שהרי מדבור העליון נתהווה מקור החכמה שבג"ע העליון והיינו מה שמל' דאצי' נעשה עתיק לבריאה, וכדאי' במדרש (איכה פתיחתא כד) האותיות באו להעיד כו' וכדאי' בזהר (הקדמת הזהר) שבאו האותיות לברוא בהן את העולם כו' ובהקדמת ת"ז בסופה אי' והמשכילים יזיירו אליו אינון אתוון דהוה לון שכל לאעלא קדם מלכא כל חד על תקוני' כו' ופי' בכסא מלך שלכן נק' האותיות משכילים עי"ש. ולכן שייך לומר שהאות ה' רוצה להסתלק ולעלות למעלה לשרשו. וזהו דאיתא בזהר (ח"ג קצא. א) בשעתא דאיהו גו רחימו סניא כו' מגו דחיקו דרחימו דלא יכלא למסבל אועירת גרמה בועירו סגי עד דלא אתחזיאת מינה אלא זעירו דנקודא חדא ומאי איהי יו"ד, והיינו שמח"א נעשה יו"ד והיו"ד זהו"ע התכללותו באין.

קיצור. עד שלא נבה"ע הי' הוא ושמו בלבד, שמקור חיות העולמות והנבראים כלול במקורו, לכן כשמתגלה להחיות הנה הוא תמיד כטבע הרצוא כטבע האש לעלות, וזהו הצמאה ה' צמאה, שהאותיות שלמעלה יש בהם רצון וחכמה.

פרק ג. ועוד יש טעם לסכת הצמאון דבחי' מל' מצד הירידה שירדה להיות מקור לנבראים שלמטה, משו"ז נעשה בה תוקף הרצוא והצמאון לעלות מירידתה. וזהו ג"כ ענין מ"ש בזהר (שם) דמח"א נעשה יו"ד, כי ביו"ד נברא עוה"ב, והיינו שהיו"ד הוא מקור חיי הנשמות ולא

חיי הגופים, ולכן אות ה' שירד להיות מקור חיי עוה"ז, שהוא חיי הגופים רצונו להסתלק מירידה זו לשרשה, וה"ז ע"ד מאמרו"ל מים תחתונים בוכין אנן בעינן למהוי קדם מלכא, דמים מצמיחים כל מיני תענוג, ובחי' מים תחתונים היינו שהן מקור התענוגים גשמי', שזהו ירידה גדולה להאור האלקי להיות מקור לתענוגים גשמי', ולכן ה"ה בוכין על ירידתן ורוצים להיות קדם מלכא לעלות מירידתן למעלה כו'. כי הנה אות ה' שהוא חיות כל העולמות נקרא שכינה לפי שיורדת ומתלבשת בבי"ע, וכמ"ש (שמות כה. ח) ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, היינו שבהיכל קדה"ק ה' עיקר הגילוי ומשם נמשך הארתה להחיות כל העולם, וכמו עד"מ חיות הנשמה המח' את הגוף עיקר השראתה הוא בחלב, ומשם נמשך לכל רמ"ח אברים, והיכל קדה"ק הוא חלב של כל העולם, כמ"ש בזהר (ח"ג קסא. ב) ע"כ ה' בו השראת השכינה, וכן בהיכל קדה"ק דבריאה יצירה ועשי' כמ"ש בסש"ב פנ"ב. וזהו"ע לכי ומעטי את עצמך (חולין ס. ב), שהמעוט הו"ע ירידתה להיות ראש לשועלים לירד בבי"ע ולהחיותם, ולא רצתה לירד ולמעט א"ע מחמת שהעולמות דבי"ע הם מעורבים טו"ר, ומה גם בעשי' שהבחירה ניתנה לאדם ויכול ח"ז לבחור גם ברע ועי"ז יכול להמשיך גם כן חיות אלקו' בכל הדברים ע"ד רגלי' יורדות מות (משלי ה. ה) וכתוב (ויקרא טו. טז) השכן אתם בתוך טמאתם. וע"כ נאמר (שם) וכפר על הקדש מטומאת בני ישראל. וזהו את משכן ה' טמא (במדבר יט. יג). (ועמ"ש בזהר ח"ג עט. א-ב) וזהו"ע גלות השכינה שנעשה ע"י מעשים הרעים של האדם למטה, וכמ"ש (ישעי' נ. א) ובפשעיהם שלחה אמכם. דהיינו שירדה השפעת בחי' ה' הנ"ל, ונשתלשלה ממדרגה למדרגה למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה ב"ם דנוגה, המשפעת שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים והשרים שעליהם לכל חי הגשמי שבעוה"ז כו'. ומשו"ז לא רצתה לירד ולמעט את עצמה.

קיצור. אות י' מקור חיי הנשמות, אות ה' מקור חיות העולמות נק' שכינה, היכל קדה"ק לב העולם, לכי ומעטי עצמך ולרדת במדרג' היותר נמוכות, ומה נעשה תוקף הרצוא, וע"י מעשה רע גורמים גלות השכינה.

מאמר ו.

פרק א. והנה הפיוס ע"ז שאמר לה הקב"ה לכי ומעטי את עצמך הוא צדיקים יקראו על שמך, שמואל הקטן, דוד הקטן, והענין הוא דכמו"כ בירידת הנשמה להתלבש בגוף ונה"ב אשר הוא עלול להתגאל כו' וכל הדרכים בחוקת סכנה, כי לפתח הטאת רובין, ואעפ"כ כדאי ירידה זו בשביל העלי' הנפלאה שנעשה עי"ז, שע"י שהוא מלוכב בגוף ונה"ב, אשר עלול להתגאל ח"ז ומ"מ עומד בנסיון בכל פרט וכובש רוח תאוותו, שאינו נמשך אחר הסתת היצר והוא נזהר כסו"מ וע"פ בכל

פרטיהן ודקדוקיהן, ועניני העוה"ז אינם מונעים ומעכבים אותו מתורה ועבודה, אדרבא, כל עניניו הגשמי' שמוכרח בהם הם בכוונה לש"ש, כמו באכילה שאינה למלאות תאות נפשו כ"א לקיום גופו, ובכדי שבכח האכילה ההיא יוכל ללמוד ולהתפלל והוא לומד ומתפלל באמת, וכן בעסק מו"מ, שעושה כל דבר בתכלית ההכשר, ואינו משוקע ומוטרד בזה, באופן שאינו מונע אותו מתורה ותפלה, וכוונת המו"מ הוא כדי להרויח וליתן צדקה ושיהי' לו פנאי לעסוק בתורה ועבודה, עי"ז נעשה עלי' בהנשמה הרבה יותר מכמו שהיתה קודם התלבשותה בגוף ונה"ב, שלא הי' לה דברים המונעים כלל ולא ידעה כלל מהחיפך, וממילא לא הי' עבודה כלל, ובהתלבשותה בגוף כשעובדת עבודתה להכניע את הגוף והנה"ב להיות שלם בעבודתה כנ"ל, עי"ז נעשה עלי' גדולה להנשמה ונעשה מזה תענוג גדול למעלה, וכמ"ש (בראשית כא. ו) צחק עשה לי אלקים, דדוקא עי" שם אלקי', שע"ז נעשה מציאות היש וכל עניני העולם הגשמי והחומרי אשר הכל הוא משם אלקים, כמ"ש (בראשית א. א) בראשית ברא אלקים, וכן הנה"ב שרשו משם אלקים כידוע ומבואר במ"א, הנה עי" עבודה למטה בהכנעת החומר בכל הענינים הגשמי', ולהיות סו"מ וע"ט בפו"מ מזה דוקא נעשה הצחוק והתענוג העליון, וכמו"כ בבחי' מל' שע"י ירידתה לבי"ע, ה"ה מבררת בירורים דבי"ע, בדוגמא כמו שהתלבשות הנשמה בגוף שפועלת ההכנעה והביטול כנ"ל כמו"כ הוא בהתלבשות דבחי' מל' בבי"ע, היא מבררת בירורים דבי"ע. וכמ"ש (משלי לא. טו) ותתן טרף לביתה, טרף בגימט' רפ"ח ע"ה, והיינו שמבררת הרפ"ח ניצוצות בירידתה למטה, ועי"ז נתוסף בה ריבוי אור עד שלעתיד תחי' אשת חיל עמרת בעלה, שבחי' מל' תחי' בבחי' משפיע בהספירות שלמעלה. וכמ"ש (זכריה יד. ח) והי' ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים (בחי' מל') חצים אל הים הקדמוני (ים החכמה) כו' וזה יחי' בגמר הברורים שיתבררו עולמות בי"ע.

קיצור. ע"י ירידת הנשמה להתלבש בגוף ונה"ב שעלול להתגאל גם בדברים אסורים ועומד בנסיון, דכל ענינים הגשמי' שמוכרח בהם יהיו לשם שמים, נעשה העלי' בהנשמה ותענוג למעלה, וכן הוא בספי' המל' שע"י הברורי' שלמטה נתוסף בה ריבוי אור.

פרק ב. אמנם עכשיו הנה ספי' המל' היא צמאה, מצד ירידתה שירדה ונתלבשה בבי"ע היא בבחי' צמאון לעלות מירידתה וליכלל בשרשה, וכן הוא גם בנשמות, שע"י התלבשותם בגוף ונה"ב, שירדה הנשמה ממדינתה מכמו שהיתה קודם התלבשותה בגוף, שהיתה בבחי' תכלית הרוחני' ולא היתה שייכת לישות וגשמיות כלל וכלל, ומכ"ש שלא היתה עלולה ח"ו לירד ולהתגאל להיות חיפך מאלקות ח"ו, ובירידתה בגוף הרי גם כשעובדת עבודתה כנ"ל ופועלת הכנעת החומר וביטול היש מ"מ הרי היא שייכה לישות וגשמיות, שהרי היא בבחי' התלבשות ממש בנה"ב, וכמו שפועלת פעולת גשמי' להשכיל בענינים גשמי', והשכלה

והשגה גשמיות, שכ"ז לא הי' בה קודם התלבשותה בגוף שהי' השכלתה והשגתה בתכלית הרוחניות והדקות, ובענינים רוחניים ונעלים מאד, וענינים גשמים, רצוני לומר, גם ענינים שכלים אלא שהם גשמי' לא ידעה מזה כלל, ובירידתה בגוף הרי השגתה היא בהגשמה, ומשנת ענינים ושכלים גשמים, וכ"ז הוא מצד ההתלבשות בנפש הטבעי' הבהמי', כמו"כ מצד זה בכללותה נעשה לה שייכות לישות וגשמיות, אשר מקודם לא היתה לה שייכות לזה כלל, עד שיכול להיות ח"ו ירידה ממש להתגאל ח"ו, ומש"ז נעשה תוקף הצמאון בהגשמה לעלות מירידתה ולהכלל למעלה, שהצמאון הזה נ"כ לא הי' בהגשמה קודם, אלא דוקא ע"י ירידתה בגוף ונה"ב מצד הירידה כנ"ל נעשה בה תוקף הרצוא והצמאון, וכמו"כ הוא בבחי' מל', שע"י ירידתה לבי"ע עי"ז היא בבחינת צמאון לעלות למעלה כו'. ורוה נקרא מה שרוצה למלאות תאוותו הגשמית ואין לו רצון וצמאון לאלקות, כ"א עיקר הפצו וחשקו הוא בתענוגים גשמים ובהם מרוה צמאונו, וגם יכול לרוות צמאונו בזה לפי שהן מזומנים לפניו, כי הנפש האלקית צמאונה וחשקה לאלקות ואינה מרווה צמאונה ח"ו בדברים הגשמי' כ"א הפצה וחשקה לאלקות, וה"ה בבחי' צמאה בירידתה למטה ותמיד היא בצמאון זה ולא תוכל לרוות צמאונה, כי אלקות אינו מאיר ומתגלה עתה בגילוי ממש כ"א בדרך ידיעת המציאות לא השגת המחות ממש, עד לע"ל דכתיב (ישעי' ל. כ) ולא יכנף עוד מוריד, שאז יתגלה בחי' המחות ממש, אבל עתה אינו מתגלה המחות, ולכן היא בבחי' צמאה תמיד, אבל הנח"ב חשקה וצמאונה לדברים גשמיים ובוה היא מרווה צמאונה ובאפשרה לרוות צמאונה בזה שזומנים לפניו, וע"ד שארז"ל (שבת קנה. ב) לית עתיר מחזירא, לפי שמאכלו פסולת, ולכן מאכלו מוכן ומזומן לפניו תמיד ובנקל להשיג מבוקשו ותאוותו, וכמו"כ הוא בתענוגים הגשמים דידוע שהן פסולת התענוגים העליונים ובנקל להשיגם ומרווה צמאונה וע"כ נקרא רוח.

קיצור. ספירת המל' בירידתה מתגבר צמאון ההתכללות במקורה, הנשמות למעלה הן בתכלית הרוחניות, ומושללה גם מידיעת מושכלות העמוקים הסבוכים בגשם, ובירידתה בגוף היא שייכת לישות ויכולה להתגאל אז מתגבר הצמאון, אבל הנה"ב שעיקרו חומריות נקרא רוח.

פרק ג. וזהו והתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי, אע"פ שבשרירות לבי אלך מ"מ שלום יהי' לי למען ספות הרוה את הצמאה, שיחבר הרוה אל הצמאה והיינו שימשיך חיות מצמאה לרוה בסוד רגלי' יורדות מות, וכמשנת"ל (מ"ה פ"ג) שמורידים בחי' ההשפעה מה"א תתאה, בחי' ה' דהצמאה אל ה"ס דנוגה, ונמשך השפע ומתלבשת בהע' שרים שזו בחי' רוח, ומשם נמשך ההשפעה גם לאיש החומא, וכמ"ש באגה"ת (פ"ו) דלאחר החורבן שגרמו בעוונותיהם שירדה השפעת בחי' ה' תתאה כנ"ל, אזי יכול גם החומא ופושעי ישראל לקבל חיות לגופם ונפשם הבהמית כמו שארי בע"ח ממש כמ"ש (תהלים מט. יג) נמשל כבהמות

נדמו, ובאמת אפשר שיהי' לו שלום, אבל זה אינו כ"א בעובדי כו"ם שהם מקבלים שפעו ית' מאחוריים, כמאן דשדי בתר כתפוי אבל על ישראל נאמר לא יאבה ה' סלוח לו, דהיינו המשכת הרצון וכידוע שז"ע הסליחה שהוא המשכת והטיית הרצון אליו. ועז"א לא יאבה ה' סלוח לו, כי אדרבא אז יעשן אף ה' וקנאתו כו' והיינו שנמשך עליו הכעם שהוא סילוק הרצון ממנו ר"ל, והגם שבאגה"ת פרק הנ"ל כ' שהאיש החוטא יכול ג"כ לקבל חיות כו', ומבואר שם בסוף הפרק דמפני שהוא הוא הממשיך להם ההשפעה לכן הוא נוטל חלק בראש, ומ"מ יש לומר דסוף כל סוף בהכרח שתופסק ההשפעה.

קיצור. מתברך בלבבו דאף שהולך בשרירות לבו בכ"ז שלום יהי' לו, ע"י שיחבר הרוח דנה"ב אל הצמאה דנה"א, שהיא המשכת שפע הקדושה ב"ם דנוגה ונוטל מהסמ"א חלק בראש.

מאמר ז.

פרק א. והנה העכו"ם הנה כל קבלת שפעם הוא מאחוריים אבל ישראל מקבלים שפעם מהפנימית, אמנם מי שחטא ופשע וגרם סילוק הרצון ממנו ואז מקבל שפעו כדוגמת הבע"ח ונוטל חלק בראש ממה שהמשיך לסמ"א, אבל השפעה זו נפסקת. ויובן זה ע"פ משנת"ל (מאמר ב פרק ב) בענין פנים ואחור שבבחי' רצה"ע, דבחי' פנים הוא מה שהוא פנימית רצונו וחפצו האמיתי שחפץ בזה והיינו בכל סטרא דקדושה, אבל לסמ"א נמשך מבחי' אחוריים, היינו שאינו חפץ בהם ואדרבא הן תועבת ה' אשר שנא ומשפיע להם שלא ברצונו, כ"א כמאן דשדי בתר כתפוי, וביאור הענין יובן עז"מ כאשר המלך עושה סעודה ומשתה לכל שריו ועבדיו ומוציא ממון רב מאוצרותיו על המשתה הזה, ובודאי אין כוונתו ורצונו הפנימי בפיוור הזה הגדול רק בשביל השרים הגדולים ועבדים החשובים שיאכלו וישתו וישכרו ויתענגו מכל מאכל שלחן המלך מכמה מיני מעדני המלך כו'. והנה ימצאו למשתה המלך גם פחותי ערך, כמו עבדים ושפחות הקטנים והשפלים שאחרי הרחיים, שיאכלו מן השיריים שישתיירו מסעודת חשובי השרים או כמו העצמות שמשליכים למטה שאוכלים הכלבים וכד"ג, הרי א"א לומר שהי' כוונת הפיוור הגדול הזה בשביל שיריים הללו שיאכלו פחותי העבדים והשפחות שאחר הרחיים והכלבים וכד"ג, הלא ודאי לא כוון המלך להוציא בשבילם אפילו פרוטה אחת, רק כאשר פיוור ממון רב ברצון וחפץ פנימי בשביל סעודת השרים החשובים, אזי נשפע ג"כ בחי' חיצונית שהן השיריים גם לעבדים הקטנים, וה"ז נקרא השפעה שבאה בבחי' חיצונית בדרך אגב בלבד כמאן דשדי בתר כתפוי.

קיצור. סמ"א ועכו"ם מקבלים שפעם מאחוריים, ובקדושה לישראל נמשך שפע הפנימית, אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי, פנימי' ברצונו

וחפצו. והמשל בזה מהמלך שעושה משתה לשריו ועבדיו הגדולים שהם עיקר רצונו וחפצו ונהנים גם העבדים הקטנים ודרך אגב מהשיריים נהנים גם הכלבים.

פרק ב. והנמשל מכל זה יובן למשכיל למעלה, בחיות שבחי' פנימי' שברצון העליון הוא המאיר לישראל דוקא כמ"ש (במדבר ו. כה) יאר ה' פניו אליך, אליך דוקא, והיינו ע"י המשכת בחינת רצה"ע המאיר בתומ"צ דוקא, דהנה כל עיקר חכמת התורה נמשכה מבחינת פנימית רצה"ע, שהרי כל ענין התורה הוא החכמה איך שיהי' בחי' המשכת עצמות אוא"ם ב"ה, אור הסוכב (שהוא בחי' רצון העליון) מן ההעלם לגילוי בעולמות, דהיינו באיזה אופן תתעורר המשכת אוא"ם ב"ה, והיינו מה שגזרה חכמתו ית' בחכמה שבתורה בענין רמ"ח מ"ע שבהם דוקא יהי' גלוי בחי' אוא"ם למטה, כידוע שרמ"ח מ"ע הן רמ"ח המשכות מאוא"ם בחינת רצה"ע להאיר אורות בכלים מכלים שונים, כמו ע"י תפילין יהי' נמשך בחי' רצה"ע בד' מוחין הו"ב ודעת שנחלק לחו"ג ע"י הד' פרשיות, והמשכה זו היא באצי' ובעולמות ב"ע עד שנמשך ומאיר גם בהאדם למטה העושה את המצוה ומניח תפילין, ובמצות ציצית יהי' גילוי אוא"ם בל"ב נתיבות חכמה, ובמצות צדקה יאיר אוא"ם ב"ה במדת החסד, וכח"ג בשאר המצות כמו ע"י סוכה במקיפים דאימא ובאתרוג בבחי' מל' וכיוצא, וכ"ז הוא רק ע"פ החכמה שבתורה שגזרה לעשות הסוכה והתפילין והאתרוג באותו אופן שע"י יהי' דוקא המשכת גילוי אוא"ם ולא על אופן אחר וזולתו, וכמו"כ גזרה חכמה שבתורה אופנים פרטים בשם"ה ל"ת, שהן כמה וכמה דברים פרטים שמונעים ומסתירים להיות גילוי אוא"ם ב"ה, וצריך להעביר את המונע מכל צד, והן האופנים פרטים שבמצות ל"ת כמו לא תלבש שעמנו (דברים כב. יא) ולא תאכל חלב וכדומה בכל השם"ה ל"ת, שע"י הכפי' בהעדר עשיית הדבר ובוהירות בזה, הרי הוא מסיר את הקליפות וסמ"א המונעים ומסתירים את הגילויים דאוא"ם ב"ה.

קיצור. פנימית הרצון נמשך לישראל והוא ע"י תומ"צ, דכל ענין התורה הוא המשכת אור הסוכב בעולמות, רמ"ח מ"ע הם המשכות בכלים, תפילין וציצית, צדקה סוכה אתרוג, ומצות ל"ת להסיר הקליפות וסמ"א המונעים גילוי אוא"ם.

פרק ג. והנה עוד זאת במצות ל"ת שהן שומרות שלא יומשך אור האלקי למקום שנאוי שנקרא תועבת ה', כי לא יגורך רע כתיב (תהלים ה. ה) ובאדם הוא ג"כ ע"י הבדלו מדברים האסורים וקשורים בידי החיצונים שאין להם עלי' למעלה, כי לא ישכון בהם אור האלקי, וכמ"ש (ישעי' מב. ח) וכבודי לאחר לא אתן, הנה הוא נשמר מן הרע ונעשה כלי אל הקדושה, א"כ הרי מוכן שעיקר ענין חכמת התורה היא החכמה איך שיהיה גילוי אוא"ם למטה על ידי הרמ"ח מ"ע, ולהסיר כל מונע ע"י שם"ה

ל"ת, שזהו ענין בחי' פנימי' רצון העליון בכלל שיהי' גילוי אוא"ם למטה ע"י קיום המצות ברמ"ח מ"ע, ובהסרת המונעים ע"י שם"ה ל"ת, שבזה נשלם הכוונה והרצון דנתאזה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, ובדרך פרט הנה יש בכל מצוה ומצוה הארה פרטית מרצון הכללי הזה. ועו"א (במדבר ו. כה) יאר ה' פניו אליך, לישראל דוקא שמקיימים המצות שזהו בחי' פנימי' רצה"ע, להיות גילוי אוא"ם למטה. אך כאשר נמשך בחי' פנימי' הרצון לישראל ע"י תומ"צ כנ"ל, נמשך ג"כ בחי' אחוריים והיצוני' הרצה"ע שנק' בחי' עורף ולא פנים לעכו"ם, ששרשם מע' שרים העליוני' שמקבלים השפע בבחי' היצוניות ואחוריים שע"כ נקראים אלקים אחרים כמישנת"ל (מאמר ב פרק ב), וענין קבלתם הוא רק בדרך אגב לבד, דהיינו עד"מ הנ"ל (פ"א) במשתה השרים, שלאחר שכבר נמשך השפע למי שראוי שבו פנימי' הרצון, אז יקבלו גם אותם שאינן ראויים מבחי' השיריים בדרך אגב, גם שלא היתה הכוונה אליהם כלל, כך מקבלים גם החיצונים יניקה וחיות מאור האלקי בבחי' השיריים והחיצוניות שברצה"ע, לאחר שכבר נמשך האור והשפע הפנימית מפנימית רצה"ע לסטרא דקדושה בהמישנת אורות בכלים ע"י המצות שהו"ע יאר ה' פניו אליך כנ"ל ונמצא שההשפעה לחיצונים מבחי' אחוריים, הרי זה ממש כמאן דשדי בתר כתפוי, בדרך אגב וטפל בשעה שמשפיע לפנימי' בבחי' פנים, ואין בהשפעה לחיצונים שום הארה פנימית מפנימית רצה"ע כלל וכלל, וע"כ אינם מקבלים רק מבחי' התמצית והשמרים הנופלים כידוע, ודוקא לאחר שנתעורר השפע מבחי' פנים לסטרא דקדושה, אזי גם הם מקבלים בחי' התמצית, אבל כשאין נמשך מבחי' פנים לסטרא דקדושה בבחי' גילוי (דהיינו בהזמנים שאז עליות העולמות) אז אין להם יניקה כלל, ונמצא דדוקא כשיש המשכה בחי' פנימי' בסטרא דקדושה אז נמשך בחי' תמצית השמרים והפסולת לסט"א.

קיצור. מצות ל"ת שומרות שלא יומשך אור אלקי במקום השנאווי. פנימי' הרצון תורה מ"ע ומל"ת רק לישראל, ודרך אגב נמשך הארת היצוני' רצה"ע להע"ש ועל ידם הפסולת לסט"א.

פרק ד. והנה המורם מכל האמור שפנימית רצה"ע נמשך ע"י התומ"צ רק לישראל, ולחט"א נמשך תמצית השמרים והפסולת דהיצוני' רצה"ע, הנה לפי"ז מובן דמה שהאיש החוטא ממשיך ר"ל תוספת חיות ויניקה לסט"א הוא מצד שבעצם שייך אל הפנימית, ואף שנוטל חלק בראש בכל זה הנה נפסק ואדרבה חט"א נוקמים ממנו, והיינו דאע"פ שחטא ישראל הוא ומצד נשמתו הוא מפנימי' הקדו' וע"י המצו' שקיים קודם שחטא הרי המשיך בחי' פנימי' רצה"ע בסטרא דקדושה, הנה כשחוטא ר"ל ה"ה ממשיך תוספת הארה מבחי' הפני' אל הקליפות וסט"א, וכמ"ש בסדר הנויפה שהמים היוצאים מבית ה' הולכים למקום הטינופת אשת הזימה כו', והוא נוטל חלק בראש בהשפעות גשמייות לפי שהוא הוא הממשיך להם תוספת ההארה, אבל לכל זמן ועת, וכאשר כבר אבד ר"ל

חלק נשמתו וחלק הטוב שבו, ה' ישמרנו, אז אינו מקבל עוד מהם שפע חיות, כי בעצם מצד חיותו ישראל צ"ל אופן קבלת חיותו מבחי' הפנימיות דרצה"ע דוקא, היינו מבחי' הפנים דרצה"ע, שנמשך בעולמות ע"י תומ"צ כנ"ל וכמשי"ת, אלא שע"י שנפל בקליפות ר"ל ע"י החטא ה"ה מקבל על ידן מהתוספת חיות שהמשיך להם כנ"ל, וזה רק לפי שעה אבל אח"כ אינו מקבל על ידן, שאין זה מקומו לקבל מבחי' אהוריים כ"א עכו"ם מקבלים תמיד שפעם משם, אבל ישראל החוטא ר"ל רק לפי שעה נוטל מהם חלקו שהמשיך להם, ה' ישמרנו מזה, אבל אח"כ אינו מקבל מהם שפע חיותו ובהכרח שתופסק החשפעה. והנה גם אם לומד תורה ועושה מצות בעת ההיא וכמאמר (ברכות נו. א) אפילו ריקנים שבך מלאים מצות כרמון, הנה קודם שעושה תשובה אין תורתו וקיום מצותיו רצוים ומקובלי' למעלה, כמ"ש (תהלים נ. מז) ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חקי ותשא בריתי (תורת. רש"י) עלי פיך ואתה שנאת מוסר ותשלך דברי אחרים, הלא בלב אתה שונא המוסר והשלכת דברי אחרי גוך כדרך שמשליך האדם דבר אשר לא יחפוץ לראותו, ולכן אינו ממשיך המשכת אלקות ע"י לימוד התורה וקיום המצות, וכדאיתא בר"ח (שער התשובה סוף פרק ב) וז"ל מי שהוא מלא מסרחון צואת עוונותיו אין תורתו נחת לבוראו. והטעם כי בעסק התורה האדם מושך השכינה עליו ובהיותו נקי מחטא מצאה השכינה כסא ומושב שבו תשב ותנוח בו' אבל בהיות האדם מלוכלך בכתמי עוונותיו אין התורה שורה בו כי אין בו כסא לשורת לא התורה ולא השכינה, עכ"ל. ומאחר שהוא אינו כלי להאור, הנה מובן דע"י לימוד התורה וקיום המצות בלא תשובה מתחלה הרי אינו ממשיך הגילוי אור למעלה ג"כ, ומי שמוסר א"ע ח"ו אל הקליפות הם עצמם נוקמים ממנו, כמבואר בארוכה בזהר (ח"א קמח א-ב בסתרי תורה), והשי"ת ישמרנו מהם ויתן בלבנו לעבדו באמת ובתמים תמיד כל הימים.

קיצור. כל ישראל מצד נשמתם ומצד קיום התומ"צ הם מפנימי' רצה"ע, ובחטאו ממשיך תוס' הארה מהפנימי' ונוטל חלק בראש אבל נפסקת, וקודם שעושה תשובה הנה גם מהתומ"צ שלו אין נחת למעלה, ואינו ממשיך גילוי אור, והמוסר עצמו ר"ל להסמ"א נוקמים ממנו.

מאמר ה.

פרק א. והנה כל מה שנתבאר בענין למען ספות הרוה את הצמאה, שעני"ז שספי' המל' רגלי' יורדות בבי"ע הנה מחבר רוה שהוא הסמ"א עם הצמאה בחי' מל' לקבל תוס' חיות מהקדושה, זהו לפרש"י שמפרש ספות לשון חבור. אמנם לפי פי' הרד"ק שמפרש לשון ריבוי מהו ענין שהרוה מרבה עוד על בחי' צמאה. הענין הוא דהנה ידוע שיניקת החיצוני' היא על ב' אופנים, או שמקבלים מבחי' אהוריים וחיצוני', דהיינו מבחי' ריבוי הצמצומים דבחי' חיצוני' הכלים דמל'. ואופן הב' הוא

שמקבלים מבחי' המקיף עליון (והוא ג"כ מבחי' אהוריים והיצוניות המקיף). והענין הוא דהנה אמרו (אבות פ"ה) עשרה דורות מאדם עד נח ומנה עד אברהם להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין בו', היינו שכל הדורות האלו קבלו מבחי' ארך אפים, וכמארוז"ל (עירובין כב. א) מאי דכתיב ארך אפים, ארך אף מבעי לי' אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים, ופרש"י אפים משמע פנים בין שוחקות בין זעומות, אפים שוחקות מאריך ומאחר לצדיקים לע"ל ואפים זעומות מאריך לרשעים ומאחר פורענותם לעוה"ב. והענין הוא דהנה ידוע דאז"ס הוא קדוש ומובדל מעולמות שאינו בערך העולמות כלל, ולכן אני ה' לא שניתי (מלאכי ג. ו) שלא יש שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה, מפני שאינו תופס מקום כלל. וזהו ג"כ מ"ש (איוב לה. ו-ז) אם חמאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקה, דכל זה הוא מפני שמעשה התחתונים אינם תופסים מקום כלל, וכמארוז"ל במד"ר (לך לך פמ"ד) האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה מנן הוא לכל החוסים בו, אם דרכיו תמימים הוא על אחת כמה וכמה, רב אמר לא נתנו המצות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת לי' להקב"ה למי ששוחט מן הצואר או מי ששוחט מן העורף הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות, אבל לגבי אור אז"ס אין הענין נוגע כלל, ומ"ש (שמות כג. כה) ועבדתם את ה' אלקיכם, ומבואר במ"א ע"פ זה דעבודה היא צורך גבוה, זהו בסדר השתלשלות והיינו בע"ס דאצי' דראשיתן היא חכמה שם נוגע עבודת התחתונים כמ"ש במ"א וכמשי"ת בסמוך. אבל באז"ס שלמעלה מסדר השתל' אינם תופסים מקום מעשה התחתונים. וזהו שאמרו במשנה להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין בו', שאע"פ שהיו מכעיסין מ"מ נמשך להם השפעת החיות מבחי' ארך אפים שהוא בחי' אז"ס שלמעל' מסדר השתל', לפי ששם אינו נוגע מעשה התחתונים ויכולים הכל לקבל. וזהו שארוז"ל (פסחים קיח. א) א"ר יהושע בן לוי הני כ"ו הודו כנגד מי, כנגד כ"ו דורות שברא הקב"ה בעולמו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, והיינו שאע"פ שהיו עווע"ז כמו דורו של אנוש היו נזונון בחסדו של הקב"ה היינו בחי' רב חסד דא"א, שמשם נמשכה ההשפעה גם לעוברי רצונו. וזהו ולא נתן להם תורה וזן אותם בחסדו, דע"פ התורה אינו מניע להם ההשפעה, דאורייתא מחכמה נפקת ובחכמה יש הנבלה, לחיות נמשך החסד דוקא באופן כזה ולא באופן אחר, והיינו כאשר עושה רצונו של מקום תומשך לו השפעת החסד ובאופן אחר לא תומשך, אבל אותן כ"ו דורות אף שהיו עוברי רצונו נמשכה להם ההשפעה שלא ע"פ התורה כ"א מחסדו של הקב"ה בחי' רב חסד.

קיצור. יניקת הסט"א (א) מריבוי הצמצומים, (ב) מהמקיף העליון. העשרה דורות מאדם עד נח, מנה ועד אברהם נזונון בחסדו של הקב"ה, ארך אפים, אז"ס שלמעלה מהשתל' דאין מעשה התחתונים נוגע, והשפעתם אינה ע"פ משפט התורה אלא מרב חסד.

פרק ב. והנה ההשפעה מבחי' רב חסד היא השפעה בריבוי, וזהו מה שיש להם עושר וכבוד בריבוי מאד שלא ע"פ השבון כלל, כמ"ש (קהלת ט. יוד) כי אין מעשה וחשבון ודעת והכמה בשאול וגו', והיינו שמקבלים שלא ע"פ החשבון. דהנה איתא במאור"א (אות ח' סעי' עה) חשבון נקראת החכמה ע"ש המחשבה. ובגמרא (ב"ב עה. ב) דרשו ע"פ על כן יאמרו המושלים באו חשבון (במדבר כא. כז) באו ונחשוב חשבוננו של עולם הפסד מצוה נגד שכרה ושכר עבירה נגד הפסדה, דחשבון זה הוא מבחי' החכמה דאורייתא מחכמה נפקת והוא בחי' קו המדה, שמשם נמשכת המדה והקצבה על כל השפעות רוחני' וגשמי'. וענין המשקל והמדה הוא באופן ההתכללות דח"ג, שזהו ע"פ החכ' שמודדת איך ובאיזה אופן תהי' ההתכללות דח"ג בהתגברות דמדה אחת על זולתה, וזוהו נמשכת המדידה בהשפעת המדות הנ"ל, כמו בהשפעת בני חיי ומזוני כמה תהי' ההשפעה ובאיזה אופן, וכמו מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה (ביצה טז. א) וכן אדם נידון בכל יום [שעה] (ר"ה טז. א) שהדין והמשפט הוא ע"פ מעשיו ועבודתו שבאופן כזה נמשכה לו ההשפעה ע"פ המשקל דח"ג, אם בהתגברות החסדים או כו' ח"ו, וכמ"ש (איוב לו. יב) והוא מסבות מתהפך בתחבולותיו לפעלם ופי' רש"י שזהו כמארז"ל (ר"ה יז. ב) הרי שהיו ישראל צדיקים בר"ה ופסקו עליהם גשמים מרובים לסוף חזרו כו' מורידן שלא בזמנן על הארץ שאינה צריכה להם, וכאשר לא היו מוכשרים ופסקו עליהם גשמים מועטים לסוף חזרו כו' מורידן בזמנן על הארץ הצריכה להם. ובזהר (ח"א קט. ב) ע"פ זה הקב"ה מסבב סבובין ואייתי עובדין בעלמא לאתקיימא ולבתר דחשיבו ב"נ דיתקיימו אינון עובדין, קוב"ה מהפך לון לאינון עובדין מכמה דהוה בקדמיתא (היינו שקורא הדורות ובוראן להתקיים כגון דור המבול והם חשבו שיחיו קיימים לעולם וקלקלו מעשיהם ובטלם והפכם מהקיום אל ההעדר. אור החמה) בתחבולתו חסר י' כו' דאיהו טקלא דאסתרת קמי' כו'. אי מטיבין ב"נ עובדיהון ההיא טקלא דסחרא אסתרת לון לימינא וכדין אתעבידו עובדין בעלמא לאוטבא לון כו'. אתו ב"נ לאבאשא כו' קוב"ה אסחר לי' בסטרא דשמאלא ומהפך מסבות כו' ואתעבידו עובדין בעלמא לאבאשא לון לב"נ כו' עד דב"נ תייבין לאוטבא עובדיהן כו'. והענין הוא דהנה טקלא הוא בחי' מל' דאצילות שהיא מקור ההשפעה לבי"ע, והיא מסתרת כפום עובדיהון דב"נ, דאם מטיבין מעשיהם אוי ההוא טקלא דסחרא אסתרת לון לימינא, היינו שאז מקבלת המל' מבחי' קו הימין דאצי' שהוא הח"ו, ואז הוא בחי' התגברות החסדים ונמשך טוב וחסד בעולם למטה, ואם ח"ו ליכא אתעדל"ת ואין עושה טוב כו', אוי גורמים במעשיהם שתקבל המל' מבחי' קו השמאל כו', דהכל תלוי במעשה התחתונים.

קיצור. ההשפעה דרב חסד הוא בריבוי שלא ע"פ החשבון, חשבון חכמה באו ונחשוב חשבוננו של עולם, כל ההשפעות בעולם ע"פ קו המדה

קונטרס ומציון

דתורה. אדם נידון בכל יום (שעה) לפי מעשיו, שבזה תלוי הקבלה והחשפעה דספי' המל' אם לימין וטוב או לשמאל ורע.

פרק ג. והנה המניע את הטקלא ומסבב סיבוב הגלגל שיחי' מתהפך לפעלם דב"ג, הוא בחי' קו המדה דחכמה שהוא המהפך את הגלגל לפי האתעדל"ת, לפי שבחכמה היא המדידה שיחי' באופן כך וכך דוקא, היינו שיחי' קיום התומ"צ להיות סו"מ בשם"ה ל"ת וענפיהן ולהיות ועשה טוב בקיום רמ"ח מ"ע וענפיהן, וכמשנת"ל (מאמר ז פרק ב) ולכן נמשך משם תנועת הגלגל, דאם מקיימים תומ"צ אז תקבל המל' מקו הימין ותחי' השפעת הטוב, והיינו שתחי' ההנהגה בבחי' חסד, וכאשר ח"ו לא אכשיר דרא תחי' ההנהגה בבחי' גבורה כו', וזהו ענין החשבון בכ' דברים, הא' בעובדיהון דב"ג למטה אם מוכשרים מעשיהם ע"פ המדידה דחכמת התורה, והב' החשבון באופן ההתכללות דחו"ג, אם תחי' התגברות קו הימין שתחי' ההנהגה בבחי' חסד או ח"ו כו'. וזהו דאיתא במשנה (אבות ספ"ד) ודע שהכל לפי החשבון, ופרש"י אחת לאחת למצוא חשבון, פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, וכן יש חשבון להיפך, וכמשארז"ל (חגיגה ה. ב הובא במדרש שמואל על משנה זו) ע"פ ומגיד לאדם מה שיחו (עמוס ד. יג) שאפילו על שיחה שבין איש לאשתו, עבירות שאדם דש בעקביו, הכל בא לפי החשבון כו'. ויש מפרשים המשנה ודע שהכל לפי החשבון, שאם ב' אנשים יחטאו חטא א' אין עונשם ופגמם שוה, שכפי גודל יקרת ערך הנשמה של זה יהי' פגמו יותר גדול משל חברו כו'. וכ"ז הוא ע"פ סדר השתל', והיינו החשבון והדין ומשפט שנמשך מן החכמה שהיא ראשית ההשתלשלות, אבל מצד אוא"ם שלמעלה מהשתלשלות שם אין דין וחשבון, לפי שאינו תופס מקום מעשה התחתונים ונמשכת החשפעה גם לעוברי רצונו בריבוי השפע שלא ע"פ החשבון כלל. וזהו הטעם אשר דרך רשעים צלחה, לפי שהוא מאריך אף, שמקבלים מבחי' ארך אפים שלמעלה מבחי' חשבון, שנמשך להם החשפעה גם שאינם ראויים, וממילא נמשך ריבוי השפעה לפי שהיא בבחי' בלי גבול וכמשי"ת בסמוך.

קיצור. תנועת הטקלא לימין בהשפעת החסד ולשמאל בהשפעת הגבורה הוא בחשבון מדויק, (א) לפי קיום התומ"צ. (ב) באופן ההתכללות דחו"ג, והחשבון בקיום התומ"צ והפכו הוא לפי חשיבות הפרטי של כל נשמה, דרך רשעים צלחה שמקבלים מלמעלה מהשתלשלות.

מאמר ט.

פרק א. והנה שרש הענין הוא, דהנה ידוע דסדר השתל' הוא בחי' אור פנימי, והיינו התלבשות אורות בכלים דוקא, וראשית הכלים הוא בבחי' החכמה, וכמו עד"מ באדם למטה, הרי כח החכמה הוא הכח

הראשון שמלוכש בכלים ואברי הגוף, דהרצון שלמעלה מהחכמה אין לו כלי מיוחדת באברי הגוף והוא נמצא בכל הגוף בשהו, ואף שהוא נרגש יותר במוח שבראש, היינו מה שהשכל שבמוח מרגיש את הרצון בהרגש פנימי יותר מהרגל, אבל הרצון מצד עצמו נמצא ברגל כמו בראש, והראי' שהרי כשעולה ברצונו לנענע ברגלו הוא מנענע תומ"י בלי שום שהית זמן כלל, ואם נאמר שהרצון משכנו במוח שבראש (כמו השכל שמשכנו בראש) הי' צריך להיות שהית זמן עד שיבוא מן המוח לפעול בהרגל, וכמו בפעולות שמן כח השכל ברגל, כמו אימון רגליו בהילוך ישר או כמו בריקוד ע"פ כוונת השכל לפי תנועת הניגון וכדומה, צריך שהית זמן ואימון ולא יבא בדרך ממילא, וזהו לפי שבא דרך השתלשלות בהתלבשות בדרך אור פנימי, והיינו שבמוח שבראש הוא בדרך התלבשות ממש, ששם משכן השכל ומשתלשל מכח לכח כמו מן השכל אל המדות עד שבא אל כח התנועה שברגל, והכל בדרך התלבשות שאור השכל מתלבש ממש בכח התנועה שברגל, ולזאת צריכים לזה השתלשלות והתעסקות ושהית זמן, ואם הי' הרצון ג"כ מלוכש באיזה כלי הי' צריכים לזה ג"כ התעסקות ושהית זמן עד שיפעול ברגל, ואנו רואין שהרצון פועל התנועה בהרגל תיכף בלי שום שהית זמן ובלי שום התעסקות כלל, והיינו לפי שהרצון אין לו כלי מיוחד בגוף ונמצא ברגל כמו בראש, והכח הראשון שמתלבש בכלי הוא כח החכמה שמתלבש במוח, ותלת מוחין אינן שהם כלים לג' כחות חב"ד, והמדות משכנם בלב, וכן כל הכחות יש להם כלים ואברים מיוחדים.

קיצור. כחות פנימיים מתלבשים בכלים פרטים ובאים בהשתלשלות וכח הראשון הוא כח החכמה, כח הרצון הוא כח מקיף שנמצא בכל האברים ואינו בא בהשתלשלות, לכן פעולת השכל באה בהתעסקות ונמשך שהית זמן ופעולת הרצון בלי התעסקות ובלי שהית זמן.

פרק ב. והדוגמא מזה יובן למעלה דע"ס דאצ"י הן בחי' התלבשות אורות בכלים, וראשיתן היא ספי' החכמה ונקראת ראשית לפי שהיא ראשית ההשתל' ומספי' החכמה משתלשל לספי' הבינה, דכשם שהוא בכחות הנפש אשר נקודת החכמה מאירה בהשגה דבינה ובינה היא אם הבנים שמולידה את המדות, הנה כן הוא בספי' העליונות שמהחכ' משתלשל אל הבינה ומן המוחין אל המדות, והכל בהתלבשות אורות בכלים, אבל אוא"ם שלמעלה מהשתלשלות הוא בחי' אור מקיף שאינו מתלבש בכלים כלל, וכמשנתל"ל (פ"א) במשל כח הרצון שכנפש שאין לו כלי מיוחד בגוף, וא"כ אינו בא בבחי' אור פנימי כ"א באור מקיף. וכמו"כ יובן הדוגמא למעלה באוא"ם שלמע' מהשתל' שאינו מתלבש בכלים כ"א הוא בחי' אור מקיף, ועל פי זה מובן מה שבסדר השתלשלות יש דין וחשבון בההשפעה ומלמעלה מסדר השתלשלות נמשך שלא ע"פ דין וחשבון, כי הנה בסדר השתל', להיות שהוא אור פנימי התלבשות אורות בכלים, הרי צריך כלי שיהי' ראוי לגילוי האור, ומה שאינו ראוי

לגילוי אור לא יוכל לקבל, והכלי הראוי לגילוי אור הוא הביטול, דמה שבטל לאלקות הוא הכלי הראוי לקבל גילוי אור, וכידוע דאוא"ם שורה במקום הביטול דוקא (ולכן עיקר השראת אוא"ם הוא בחכמה דוקא, לפי שחכמה היא כח מה שהוא בחי' הביטול וכמ"ש בסש"ב פל"ה בהג"ה), אבל מה שהוא בבחי' ישות אין אני והוא יכולים לדור, שאינו כלי לגילוי אור וחיות אלקי כ"א מי שבטל דוקא והיינו כל סטרא דקדושה שהם בבחי' ביטול שם שורה קדושתו ית' וכמ"ש בסש"ב (ה"א פ"ו) יעו"ש. וזהו שבסדר השתלשלות שם יש דין וחשבון, אם הוא ראוי להאור והחיות האלקי, דמה שאינו בטל אצלו ית', אלא הוא דבר נפרד בפני עצמו אינו מקבל מקדושתו של הקב"ה (רק מבחי' אחוריים וחיצוני' כמשנת"ל מאמר ב פרק ב ומאמר ז פרק א בענין קבלת החיות דסט"א שנקראים אלקים אחרים), כ"א מי שבטל אצלו ית' ומקיים רצונו ית' הוא הראוי להשפעת החיות מאור קדושתו ית'.

קיצור. ע"ם דאצי"ה הם אורות פנימי' המתלבשים בכלים מתאימים ובאים בהשתלשלות, והספי' הראשונה היא חכ' כח מה, וההשפעה באה בחשבון לפי אופן הביטול, דביטול היא כלי ראוי' להשראת קדושתו ית'.

פרק ג. אמנם כל ענין הדין והחשבון הוא רק מצד סדר השתלשלות, כך היא המדה בהשתלשלות שמוכרח שיהי' בדין וחשבון מדויק מצד ארבעה טעמים, הא' להיותו אור פנימי, ב' מצד ענין הסדר, ג' להיותו אור בכלי, ד' מצד ההשתלשלות לדרגא שלמטה ממנו. כל אור איזה שהוא בין אור המוחין בין אור המדות הרי יש לו טבעו העצמי במה שהוא, דאור המוחין הוא בטבע ההתיישבות והמנוחה ואור המדות בטבע ההתרגשות והתפעלות, כן הוא באור הפנימי שיש לו טבעו העצמי במה שהוא מחושבן ומדויק, טבע הסדר הוא טבע החשבון והדיוק בכמות ובאיכות. ואורות המתלבשים בכלים הנה אף גם כאשר כללות הכלים מתאימים אל האורות, כמו חומר המוח שהוא בכללותו כלי אל השראת השכל וחומר הלב שהוא בכללותו כלי אל משכן המדות, בכל זה הרי בהכרח שתחי' מדידה באור השכל באופן השראתו במוח שבראש, וכן בענין המדות, דאם לא כן הרי הכלים דחומר המוח וחומר הלב לא יכילו את האור המרובה ומתקלקלים ר"ל, וכמו שאנו רואים במוחש ר"ל בכמה חולים בחולי המוח וחולי הלב שבא בסבת ריבוי האור ומיעוט הכלים, ואור שענינו להשתלשל לדרגא שלמטה ממנו, הרי בהכרח שהאור יחי' מחושבן ומדויק לפי גודל ורוחב הכלי, דלולא זאת הנה לא זו בלבד שהכלי לא יקבל את האור, אלא עוד זאת שהאור מאבד את הכלי ומשברו, כמו שאנו רואים במוחש בהשפעת השכל מהרב לתלמידו, דכאשר ההשפעה אינה לפי ערך כלי שכל התלמיד, הנה לא זו בלבד שהתלמיד אינו מקבל את השכל הנשפע לו, אלא עוד זאת שכלי שכלו מתבלבלים, וטעם הדבר הוא דכל אור המשתלשל מדרגא לדרגא שלמטה הימנו צריך להיות לפי ערך הדרגא ההיא, והדוגמא מזה יובן למעלה בספירות העליונות

המשתלשלות, אבל מצד אוא"ם שלמעלה מסדר השתלשלות שנמשך בבחי' מקיף ואינו מתלבש בכלים, הרי אינו נוגע אם הוא ראוי לגילוי האור והחיות, או שאינו ראוי, מאחר שאינו צריך לכלים כלל, הרי נמשך גם למקום שאינו ראוי (היינו שאינו כלי) כמו למקום הראוי. וזהו שגם הקליפות והסמ"א ועוברי רצונו יכולים לקבל משם אף שאינם כלים הראויים כלל, לפי שאינו צריך לכלים כלל, אינו שייך בו ענין הסדר ונמשך משם ריבוי שפע וחיות ביותר להיות שהוא בבחי' כל"ג, דהאור דסדר השתלשלות מאחר שהוא אור פנימי ומתלבש בכלי ה"ה מוגבל לפי אופן הכלים ושייך בו ענין הסדר וענין ההשתלשלות, אבל האור שלמעלה מסדר השתלשלות מאחר שהוא אור מקיף אינו מוגבל ולזאת נמשך משם ריבוי שפע, וזהו שכתוב (עובדי' א. ד) אם תגביה כנשר, כמו דרך הנשר בשמים (משלי ל. יט) כמו"כ הקליפות והסמ"א מגביהים א"ע לקבל מבחי' המקיף עליון לפי שמשם נמשך בלי דין וחשבון היינו גם שאינם בטלים כלל לאלקות, ואדרבא עוברים רצונו ית' לגמרי, ונמשך משם השפע בריבוי ביותר. וזהו הטעם בהצלחת העכו"ם בריבוי עושר וכבוד בעוה"ז, וגם המה שולטים על ישראל, והיינו מפני ששרש קבלתם הוא מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, דהשפעה לישראל היא ע"י תורה ומצות ובאה בסדר השתל', וההשפעה לעכו"ם היא מלמע' מסדר השתל' וזוהי בלי חשבון וגבול.

קיצור. מספ'י החכמה ולמטה בא בחשבון מד' טעמים. א) אור פנימי. ב) סדר. ג) מתלבש בכלי. ד) משתלשל למטה ממדריגתו, למעלה מן החכמה הוא למעלה מהשתלשלות אינו בא בחשבון, ומהאי טעמא הסמ"א מגביה עצמה לקבל משם להיותה בלי דיוק ובריבוי.

מאמר י.

פרק א. וזהו דכתיב (דברים כט. יח) והתברך בלבבו לאמר שלום יהי לי כי בשרירות לבי אלך שהעובר עבירה מתברך בלבבו שיהי שלום לו בהשפעת החיות וכל הטוב, ואדרבא בריבוי ההשפעה, כי בשרירות לבי אלך דלפי שהולך בשרירות לבו שלא עפ"י התורה דוקא עי"ז ידמה כנפשו לקבל ריבוי השפעה מבחי' מקיף עליון שלא ע"פ חשבון כמו הקליפ' וסמ"א, וזהו כי בשרירות לבי אלך, שהוא כמו נתינת טעם על והתברך כו' שלום יהי' כו' שעי"ז יקבל מבחי' המקיף שלא ע"י סדר השתל', למען ספות הרוה את הצמאה, דספות הוא לשון ריבוי, והיינו שבחרוה שהיא הסמ"א נמשך ריבוי השפעה יותר (כנ"ל מאמר ט פרק ג) מכמו בהצמאה שהוא סמ"א דקדושה שנמשכת ההשפעה ע"י סדר השתל' שהוא בבחי' גבול, אבל הרוה מקבלת מלמעלה מסדר השתל' בלי דין וחשבון, ועי"ז אומר (שם כט. יט) לא יאבה ה' סלוח לו, דדוקא עכו"ם יכולים לקבל מבחי' המקיף שלא ע"י סדר השתל' אבל לא ישראל, כי

ישראל הם בעצם מבחי' הפנימי' וכמ"ש (דברים לב. ט) כי חלק ה' עמו, וידוע דשם הוי' הוא בסדר השתלשלות י' בחכמה, ה' בכינה ו' בז"א ה' אחרונה במל', ובכל מקום שם הוי' הוא בבחי' הפנימי' דוקא, וכתוב (דברים יד. ב) ובך בחר ה', כי יעקב בחר לו יה (תהלים קלח. ד) וענין הבחירה הוא הבירור שמברר ובוחר בזה דוקא כדאיתא במד"ר (במדבר פ"ב) מלך שביור לעצמו מנה ועמד אחד ואמר גנאי עלי' כלום יש לו חיים, ואלו (ישראל) חבלתו ונחלתו וסגולתו שנא' (דברים לב. ט) כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו (שמות יט. ה) והייתם לי סגולה, וזהו הבחירה מה שביור ישראל לעצמו דזה שייך בבחי' פנימי' דוקא, וכמו"כ נש"י בחרו בח', וכמ"ש (איכה ג. כד) חלקי ה' אמרה נפשי, ואי' במד"ר (איכה ע"פ זה) ר' אבוה בשם ר' יוחנן אמר למלך שנכנס למדינה והיו עמו דוכסין ואיפרכין ואיסטראטילומין והיו גדולי מדינה יושבים באמצע המדינה, חד אמר אנא נסיב דוכסין לגבי, חד אמר אנא נסיב איפרכין לגבי, וחד אמר אנא נסיב איסטראטילומין לגבי, ה' פקח אחד לשם אמר אנא נסיב למלכא דכולהו מתחלפין ומלכא אינו מתחלף, כך עכו"ם מהן עובדין לחמה מהן עובדין ללבנה ומהן עובדין לעץ ואבן אבל ישראל אינן עובדין אלא להקב"ה הח"ד חלקי ה' אמרה נפשי. וזהו שהתורה ניתנה לנו, דאורייתא מחכמה נפקת, דענין התומ"צ הוא מצד הפנימי' ששם הוא החשבון והמידה שצ"ל באופן כך וכך דוקא, וניתנה התורה לישראל דוקא לפי שהם מבחי' פנימי'.

קיצור. החוטא החושב דכשילך בשרירות לבו שלום יהי' לו בדוגמת הסמ"א שמקבלת מהמקיף שפע מרובה טועה הוא, להיות דישראל הם מהפנימי', והיינו דהן בחירת העצמות כביכול בישראל והן בחירת ישראל בעצמות ב"ה הוא מצד הפנימיות.

פרק ב. ובאמת הנה בפנימי' ועצמות או"ם העיקר הן מקיימי תומ"צ, ומשנת"ל (מאמר ט פרק ג) דמבחי' המקיף יכולים הכל לקבל, גם הקליפות והסמ"א, זהו בבחי' חיצוני' המקיף לבד, אבל בבחי' פנימי' המקיף שם הכוונה שיהי' קיום תומ"צ דוקא, וכדאי' במד"ר (בראשית פ"ב) והארץ היתה תהו ובהו אלו מעשיהן של רשעים ויאמר אלקים יהי אור אלו מעשיהן של צדיקים אבל אינו יודע באיזה מהן חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו, כיון דכתיב וירא אלקים את האור כי טוב הוי במעשיהן של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהן של רשעים, וידוע דחפץ הוא פנימי' הרצון, ובבחי' פנימי' הרצון שהוא בחי' פנימי' המקיף חפץ במעשיהם של צדיקים דוקא, ומשם נמשך שרש החמשכה בבחי' פנימי' שהוא בחי' סדר השתלשלות, דהגם דסדר השתלשלות שמחכמה ולמטה הוא למטה במדרי' מבחי' המקיף שלמעלה מסדר השתל', הנה שרשו הוא למעלה מבחי' המקיף עליון, והיינו בבחי' פנימי' המקיף, ולפי זה מובן דנש"י שמקבלים ע"י תומ"צ מבחי' או"פ דסדר השתל' שרש החמשכה הוא מבחי' פנימי' ועצמות למעלה באין ערוך

מבחי' המקיף עליון. ויתרון המעלה בזה שהאור נמשך בבחי' פנימי' ומתאחד עמם, דהנה הסט"א כשמגביהים א"ע לקבל מבחי' המקיף עליון הרי האור אינו מתאחד עמם ח"ו שהרי אין קדש מתערב בחול, ובפרט שהוא אור מקיף הרי האור מובדל מהם לגמרי ואין להם שום שייכות אל האור כלל וכלל, אבל בנש"י הרי האור מאיר בבחי' פנימי' ממש ומתאחד עמם וכמשנת"ל, וא"כ מובן דשרש החמשכה הוא למעלה הרבה מבחי' המקיף. וזהו לא יאבה ה' סלוח לו דדוקא עכו"ם שהם מבחי' אחוריים וחיצוני' לבד לכן יכולים לקבל גם מבחי' חיצוני' המקיף שנמשכת להם ההשפעה משם, אבל לישראל אינו נמשך מבחי' זו דאחוריים כ"א מבחי' הפנימיות, ובפנימיות צריך להיות כלי הראוי דוקא לקבלת האור והחיות.

קיצור. בפנימי' אוא"ם העיקר הן מקיימי תומ"צ, קליפות וסט"א מקבלים מחיצוני' המקיף והאור מובדל מהם, ולישראל החמשכה מפנימי' המקיף ובאה בהשתלשלות והאור מתאחד עמם, ושרש החמשכה מהעצמות שלמעלה מהמקיף.

פרק ג. והנה זהו הטעם מה שישראל נתונים בגלות ומוכנעים ומושפלים שזהו ע"י החטאים ועוונות, דבזמן שהיו עושים רצונו של מקום בקיום התומ"צ כמו בזמן הבית היו במעלה עליונה מאד והיו להם ריבוי השפעה בגשמיות שהיו איש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו, ובזה"ג חסרים מכל טוב בגשמיות ונכנעים ומושפלים מאד בסבת החטאים ועוונות אשר מלא מזה ככל דברי הנביאים, ולכאורה אינו מובן למה אינם מקבלים השפעת חיותם מבחי' המקיף ששם אין החטא ועון תופס מקום כנ"ל, אלא זהו מפני שישראל הם בעצם בחי' פנימי' והשפעת החיות שלהם הוא מבחי' אור פנימי ע"י קיום התומ"צ, וכמ"ש (ויקרא כו. ג-ד) אם בחקתי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה גו' שכל היעודים הגשמיים הכל הוא ע"י קיום התומ"צ, וגם בזה יש ריבוי השפעה, דשרש אור פנימי הוא מבחי' פנימי' ועצמות אוא"ם, ולפעמים מאיר גילוי אור עליון יותר מבחי' עצמות אוא"ם בסדר השתל', וכמו בזמן הבית שהי' מאיר אור יותר מלמעלה מהשתל' בסדר השתלשלות ע"י העבודה דקיום התומ"צ בכלל וע"י עבודת הקרבנות בפרט, וממילא היתה ההשפעה בגשמי' ג"כ בריבוי יותר אבל מבחי' הפנימי' דוקא ושם מגיע ג"כ הצער ויסורים של ישראל, וכמ"ש (ישעי' סג. ט) בכל צרתם לו צר, ואיתא בזהר (ח"א קב. ב) כתיב לא באלף וקרי בואו בנין דקוב"ה עמהון בעקו, לא באלף אתר עילאה יתיר (בחי' עתיק וכמ"ש בזה"ג באדר"ז רצב סע"ב אבל לע"ק סתימאה לא נתכנו) אע"ג דלאו בההוא אתר רוגזא ועקו להתם לעילא ממו עקתא דישראל. ובגמרא (הגיגה ה. ב) איתא ע"פ (ירמי' יג. יז) במסתרים תבכה נפשי מפני גוה, מקום יש לו להקב"ה ומסתרים שמו, מאי מפני גוה א"ר שמואל בר יצחק מפני גאותן של ישראל שנימלה מהן כו' ומי איכא בכי' קמי' קוב"ה והאמר רב פפא אין עצבות לפני הקב"ה כו' ל"ק הא בבתי גואי הא בבתי בראי ופרש"י בבתי גואי איכא

דכתיב במסותרים, הרי דכבתי גואי דוקא דהיינו בכחי' פנימי' ועצמו' או"ם שם הבכ' כביכול על גאותן של ישראל שניטלה כו', והיינו מפני שנש"י יש להן שייכות לבחי' הפנימי' גם בבחי' עצמות או"ם דפנימי' חפצו ית' הוא במקיימי מצות דוקא, ולכן ע"י צעקה דכנס"י כשצועקים בעת צרתם מעוררים בחי' רחמים רבים עליהם, וכמו (שמות ב. כג) ויאנחו בניי מן העבודה ויזעקו שעי"ז היתה התחלת הגאולה, וכתיב (תהלים קז. יט) ויזעקו אל ה' בצר להם וכו' אלא שצ"ל הצעקה מעומקא דליבא דוקא שמגעת ומעוררת בבחי' פנימיות ועצמות או"ם ב"ה.

קיצור. בזמן הבית שהיו ישראל שלמים בקיום התומ"צ היו ישראל מושפעים בשפע רב בגשמיות נוסף על האלקות שהאיר בגילוי, ובזה"ג מפני החטאים ישראל הם בשפלות, ובכל צרתם לו צר שמגיע בפנימיות, וע"י תשובה מעומקא דליבא מעוררים את הפנימיות.

מאמר יא.

פרק א. וזהו שכתוב (נחמי' ט. ד) ויזעקו בקול גדול אל ה' אלקיהם, דלכאורה אינו מובן מהו ענין קול גדול והלא ארז"ל (ברכות כד. ב) המשמיע קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה, המגביה קולו בתפלתו ה"ז מנביאי השקר ופרשי' דכתיב (מלכים א יח. כח) ויקראו בקול גדול, ומ"מ בר"ה ויוהכ"פ נהגו להשמיע קולם וכמ"ש הב"י באו"ח סי' קא. ובספר מגן דוד להרדב"ז ז"ל אות ט כתב וז"ל והנה אודיעך ענין נפלא מאד הבנתי מתוך דברי רבותינו ז"ל, כי הדבר היוצא מפי האדם הוא נרשם באויר ובוקע כמה אוירים ורקיעים ועולה למעלה אם טוב וישר הוא ויוצא בקדושה אוי מקריבין אותו לפני מי שאמר והיה העולם כו' וע"כ נהגו כל ישראל בצעקתם על הצרה לקרא בקול גדול לעשות רושם גדול ויבקעו האוירים עכ"ל, הרי חילק דלפעמים צריכים לקרא בקול גדול דוקא ועי"ז עושים רושם גדול. והענין הוא דהנה כללות ענין האותיות הוא ענין הגילוי, וכמו (ישעי' כא. יב) אתא בקר, דקודם לזה הו' חשך והעלם שהוא ענין הלילה וכשבא האור שהוא בקר אומר אתא בקר שבא הגילוי, ולהיות שיש כמה אופני גילויים כמו גילוי אור העונג, גילוי אור הרצון, גילוי אור השכל, גילוי אור המדות שהם גילויים עצומים לפי ערך מהותם, ויש גילויי אורות לבושי הנפש במחשבה ודבור, דכל הגילויים הם אותיות כחות ולבושי הנפש, וכשם שבאותיות הכתב הרי בכללות ג' מיני אותיות הן גדולות בינוניות וקטנות, אשר בספי' העליונות הן בדרגות חלוקות כמאמר אתון רברבין בספירת הכינה אתון בינונין בספי' ז"א ואתון זעירין בספי' המל', הרי מה שהאות נכתבת גדולה יותר מורה שהוא בבחי' עליונה יותר אף שהכל תמונה אחת, כמו"כ הוא בקול, דקול גדול מורה על המעלה שהוא למעלה במדרי', והיינו דהן מלמעלמ"ט וכמו במ"ת דכתיב (שמות יט. טז) וקול שופר חזק מאד וכתיב (דברים ה. יט) קול גדול ולא יסף כו' והן מלמלמ"ע

וכמו (נחמיה ט. ד) ויזעקו בקול גדול וכתוב (יונה ג. ח) ויקראו אל אלקים בחזקה, דקול גדול מגיע למעלה יותר, לפי שהוא מפנימי' הלב, דלפי שנוגע לו הענין בפנימי' לבבו משו"ז הוא צועק בקול גדול. ומה שבתפלה המשמיע קולו בתפלתו ה"ז מקטני אמנה, שהטעם הוא כפרש"י כאלו אין הקב"ה שומע תפלת לחש ומגביה הרבה וגם שלא לבלבל לאחרים המתפללים, כ"ז הוא בסתם תפלה שצריכה להיות בחשאי, אבל בעת צרה ר"ל שאז הנה הנקודה הפנימי', שהיא נקודת ההתקשרות באלקות היא בכל אדם בהתגלות באמונה פשוטה בה' עושה פלא, והטעם דבלבול לאחרים ג"כ אינו שייך אז ואדרבא ההתעוררות מעומקא דליבא מעוררת גם לאחרים להתעורר בהתעוררות תשובה, צריך להיות צעקה בקול גדול דוקא, וכן בר"ה ויוהכ"פ שצריכים לעורר בבחי' פנימי' ועצמות כמ"ש כמ"א, צ"ל בהתעוררות פנימית הלב ובקול גדול.

קיצור. אות הוא גילוי אתא בקר, הגילויים דכחות ולבושי הנפש הם אותיות. באותיות הכתב ג' דרגות גדולות בינוניות וקטנות כן הוא גם בקול, ותפלה צריכה להיות בקול גדול מעומקא דליבא שאז היא התגלות נקודת ההתקשרות ומעורר גם אחרים לתשובה.

פרק ב. והנה טעם וסבת הדבר מה שע"י הצעקה בקול גדול מעוררים את בחי' פנימי' ועצמו' או"ס ב"ה, דלכאורה אינו מובן תוכן ענין זה, דהלא לגבי הקב"ה הכל שוין ואיזה הבדל אם מתפלל בלחש או בקול ומחו היתרון דקול גדול הלא העיקר היא התפלה. אך הענין הוא דהיא הנותנת, שלחיות שהעיקר היא התפלה ותפלה ענינה איחוד והתקשרות, והוא שע"י התפלה היא התקשרות הנשמה באלקות, הנה מטעם זה עצמו צריכה להיות תפלתו בקול גדול דזה מורה על התעוררות לבבו בהתקשרות לח' באמת, דאמת הוא מה שמתחלתו ועד סופו הוא בקו אחד ישר. דהנה כל התגלות הוא רק חלק ידוע ממה שבפנימיותו הנעלם, וענין האמת הוא מה שהפנימי' הנעלמית מתגלה בכל מהותו כמו שהוא במהותו העצמי, ולחיות שהתגלות באה בהתרגשות עומק הלב ופנימיותו לכן באה בקול גדול דוקא, ואיתא בזה דרוח אייתי רוח ואמשיך רוח, דלחיות שזהו כל הפנימיות שלו לכן הנה הוא קורא וממשיך בחי' פנימי' ועצמו' או"ס ב"ה, והיינו דלחיות דנש"י שרשם בבחי' הפנימי' דוקא, הנה מצד זה יש בכחם לגלות עומק פנימי' נקודת לבבם שתחי' ההתגלות כמו שהיא בפנימי' הנעלמת, ומשום זה יכולים לעורר את פנימי' ועצמו' או"ס ב"ה היינו לקבל ההשפעה מפנימי' המקיף, אבל מבחי' היצוניות המקיף אינם יכולים לקבל, מפני שאינם שייכים לבחי' היצונית, ודוקא עכו"ם יכולים לקבל מבחי' היצוני' המקיף לפי שכל עיקר יניקתם הוא מבחי' אחוריים והיצוני' דוקא, אבל ישראל עיקרם ושרשם מבחי' הפנימי' ומשם הם מקבלים השפעתם ואינם מקבלים מבחי' היצוני', ולכן כשהוטאים מקבלים עונשם בגלות וכן נכנעים כו' עד שישבו אל ה' ויזעקו בצעקה פנימי' מעומקא דליבא, אז מעוררים בחי' רח"ר ממקור

הרחמים בחי' פנימי' המקיף כו', ונמצא מה שיתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לו כי בשרירות לבו ילך, והיינו שיקבל מחיצוני' המקיף כמו הקליפות וסמ"א שמנביחים א"ע לקבל משם וכמו עכו"ם למטה, שנמשך ריבוי השפעה משם בלי חשבון, כן ידמה בנפשו להיות כמוהם, הוא שקר גמור ואינו אלא רק מה שהוא מטעה את עצמו, ער נארט זיך אליין אָפּ וואָס ער רעכענט אז ער וועט אויך מקבל זיין די השפעה פון חיצוני' המקיף, כי לישראל א"א לקבל השפעה מבחי' חיצוני' המקיף כ"א מבחי' הפנימי' דסדר השתלשלות (ובשרשו מבחי' פנימי' המקיף כנ"ל) ושם ההשפעה היא בבחי' דין וחשבון, וממילא בהכרח שיופסק, וכן אנו רואים במוחש אשר כמה רשעים שמצליחים בתחלה ואח"כ נפסקת הצלחתם ועשרם כי הכל לפי החשבון, ומה שמצליחים בתחלה הוא לב' מעמים הא' שזהו ע"י איזה עשי' טובה מאותם שאדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לעוה"ב, והב' דהנה נת"ל (מאמר ז פרק ד) דכל זמן שלא נאבד חלק הטוב שלו הרי הקליפות יונקות ע"י תום' חיות מן הקדושה והוא נוטל חלק בראש כנ"ל ומזה נמשך לו ריבוי השפעה בגשמיות, ואח"כ נפסקת ההשפעה ונעשה עניי ובעל יסורים ומרוחק מן הבריות, כי רוב עשירים הם בעלי מדות לא טובות או גם רעות באהבת עצמו וגמות הרוח, וכ"ז שהוא בעשרו הנה רבים אוהבי עשיר, ואף שהרוב מהם יודעים כי את עשרם יכבדו ולא אותם, אבל עם זה הנה ככה הם מומעים במהותם עד אשר יעזו בהוותם, אבל כאשר אובדים את עשרם ונעשים עניים אז הם מכירים במהותם המלא ממומי כנ"א והסרוגותיהם, להיות כי ההשפעה לישראל הוא מבחי' הפנימי' שבא בדין וחשבון, אם לא שהוא מאלה שנאמר עליהם (דברים ז. י) ומשלם לשנאיו על פניו להאבידו כו', והיינו שאין לו שום זכות כלל ר"ל, אבל אם יש לו איזה זכות ובכלל ישראל יחשב א"א לו שיקבל השפעתו בלי חשבון כ"א הכל הוא בחשבון דוקא מצד בחי' הפנימי' דשם הוא שרשו ומקורו.

קיצור. תפלה מקשרת הנשמה באלקות, כשהתגלות היא כמו הפנימי' הנעלמת הוא אמת, ובאה בצעקת קול גדול ומעוררת את העצמות, ישראל מקבלים רק מן הפנימי' וגם אלו שדרכם צלחה שלא ע"פ תורה והטעם א) שכר ב) שפע הקליפות, הנה לבסוף נפסק.

פרק ג. וזהו דכתיב (יהזקאל כ. לב-לג) והעולה על רוחכם (שעולה על דעתכם. רש"י) הי' לא תחי', אשר אתם אומרים נחי' כגוים (נפרוק עולו מעל צוארנו מאחר ששלח מעליו. רש"י) כמשפחות הארצות לשרת עין ואבן חי אני נאם ה' אלקים אם לא ביד הזקה ובורוע נטויו' ובחמה שפוכה (לכלות הפושעים והמורדים. רד"ק) אמלוך עליכם. ובמדרש תנחומא (נצבים פ"ג) איתא כשבקשו (ישראל) לפרוק עול שבועתו (של הקב"ה) בימי יחזק' מה כתיב שם (יהזק' כ. א) באו אנשים מקני ישראל לדרש את ה' אמרו לו בן כהן הקונה את העבד מהו שיאכל בתרומה אמר להם אוכל, אמרו לו אם חזר כהן ומכרו לישראל לא יצא מרשותו (בתמי')

אמר להם הן (שיוצא מרשות הכהן לרשות ישראל) אמרו לו אף אנו כבר יצאנו מרשותו נהי' ככל האומות, אמר להם יחזקאל לישראל והעולה על רוחכם הי' לא תהי' ואומר חי אני נאום ה' אלקים אם לא ביד חזקה וגו' אמר להם כל זמן שלא מכרו ברשותו הוא ואתם לא נמכרתם בדמים שנא' (ישע'י נב. ג) כי כה אמר ה' חנם נמכרתם, (דברים כט. יב) למען הקים אותך היום לו לעם והוא יהי' לך לאלקי' כאשר דבר לך וכאשר נשבע לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב שלא אחזור בדבר שנשבעתי לאבותיכם. וזהו והעולה על רוחכם שיהיו ככל הגוים ויקבלו השפעתם ח"ו מסט"א ע"י יניקתם מהמקיף עליון, הנה הי' לא תהי' ואומר חי אני נאם ה' אלקים אם לא ביד חזקה אמלוד עליכם, כי הלא כבר אתם עמדי בשבועה, שהן חלק ה' שבחר בהם והם בחרו בו ית' וה"ה שייכים לבחי' הפנימי' דוקא. ולזאת א"א להם לקבל חיותם והשפעתם מבחי' חיצוני' המקיף ככל הגוים, כ"א מבחי' הפני' ע"י קיום התומ"צ, ומצד האהבה פנימי' דבחי' פנימי' ועצמות אוא"ם (בחי' פנימי' המקיף כנ"ל) הוא מכריחם שיקבלו עליהם עול מלכותו ית' דז"ש אם לא ביד חזקה וגו' וכדאי' במד"ר (במדבר פ"ב פסוקא טז) אע"פ שאתם לא עמו שתבקשו להפרש ממני אני לא אהי' לכם אין דעתי משתווית עמכם אלא בעל כרחכם תהיו עמי וכד"א והעולה על רוחכם הי' לא תהי' כו' אם לא ביד חזקה כו' אמלוד עליכם הא למדת חיבתן של ישראל לפני המקום, שזה מצד האהבה פנימי' דוקא דבחי' זו שייכת לישראל דוקא, ומשם נמשך להכריחם לטובתם גם באופנים קשים ח"ו, וכמו שאמרו (סנהדרין קה. א) אמר רב נחמן כל כי האי ריתחא (מי יתן ויבא לנו זה הכעס בחימה שפוכה אמלוד עליכם שיגאלנו בעל כרחנו וימלוד עלינו. רש"י) לירתח רחמנא עלן ולפרקינגן, וע"י צעקה פנימית מעוררים בחי' פנימי' ועצמות אוא"ם ב"ה דלהתם מטא עקתא דישאל כו'. היוצא מכל הנ"ל דמה שיתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לי גם אם יעשה מעשה החטא, הוא רק מפתויו והסתת היצר רק שמכסה ומטהו מדרך האמת, ומי האישי החפץ חיים צריך להיות לבו ברשותו ולא יתפתח לדברי הבאי של היצה"ר, ויבין היטב דרכו ואשר נוטל עליו ואז ילך לבטח דרכו בקיום התומ"צ ולא יסור ימין ושמאל ע"י פתויו היצר ולא ישמע אליו, כי כל דבריו בשקר יסודם והכוונה רק לנסותו, ולבבו יבין את האמת וילך לבטח בדרך התומ"צ ועי"ז יחי' בחיים רוחנים וחיים גשמיים.

קיצור. האומרים נהי' ככל הגוים לקבל מחיצוני' המקיף נענשים ביד חזקה בכדי שיחזרו בתשובה, ומצד האהבה פנימית מכריחים אותם על זה גם באופנים קשים, לירתח רחמנא עלן ולפרקינגן, יבין הסתת היצר ויזהר בקיום התומ"צ ויחי' בחיים רוחני' וגשמיים.

מאמר יב.

פרק א. עוד זאת הוא מפתויו היצה"ר שמפתחו שלא יראנו אדם, כי הבעל עבירה ר"ל אינו רוצה שידעו בני אדם רעתו, וכמו שאמר

ריב"ז לתלמידיו (ברכות כה. ב) יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן (בתמי' כלומר ולא יותר ממורא בשר ודם, רש"י) אמר ולואי (שיהא כמורא בשר ודם שאם כן תחדלו מעבירות הרבה. רש"י) תדעו כשאדם עובר עבירה (בסתר ממורא חבריות ויודע שהכל הוא גלוי להקב"ה ואינו מניה בכך. רש"י) אומר שלא יראני אדם, ובזה מפתחו יצרו שלא יראנו אדם ולא ידעו עניניו הרעים ובאמת אינו כן שהכל רואים ויודעים ומכירים, כי לא ימלט שיעשה איזה דברים שיהיו חשודים בעיני חבריות, כי באמת מרוב התאוות שמצד הסתת היצר עושה כמה שטותים אשר השכל הבריא לא יסכים ע"ז כלל, רק שהיצה"ר מעבירו על דעתו ועל דעת קונו ועושה כמה עניני שטותים, שבזה נעשה חשוד בעיני בני"א ונותנים דעתם עליו לידע עניניו, וכמו שאנו רואים במוחש בכמה ענינים שונים בדבור ובתנועות שונות שהאדם בעצמו מגלה עניניו הפנימי' כי ברע הוא, ואין הכוונה על עניני איסור בדבור כמו שקר רבילות ולשון הרע ודברי ניבול בלבד, אלא הכוונה גם כשמספר איזה ספור דלכאורה אינו אלא כמו שפת יתר ודבור של במלה, אבל באמת הנה בדבור זה יש בו גילוי פנימית הרע, וכן הוא בענין הראי' דלפעמים הנה בהבטתה של הסתכלות שמביט במקום שאין צריכים להביט הנה בזה האדם מגלה את כל עומק הרע שבו, וגם אם מבני"א מוסתר ונעלם מעשיו הרעים, הלא לפניו ית' גלוי ויודע הכל, וכמ"ש (ירמי' כג. כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו וכמאמר הכל גלוי ויודע לפניך, אין דבר נעלם ממך ואין נסתר מנגד עיניך כו' והקב"ה מודיע ומגלה עניניו לכל, וכמארז"ל במשנה (אבות פ"ד) כל המחלל שם שמים בסתר נפרעין ממנו בגלוי, ופרש"י המחלל ש"ש בסתר שעובר עבירה בסתר (כי א"א לומר שהכוונה על חילול השם ממש, דחה"ש הוא בפרהסיא דוקא ואיך שייך שמחלל ש"ש בסתר, אלא הכוונה שעובר עבירה בסתר) נפרעין ממנו בגלוי, הקב"ה מגלה לכל חרפתו שנא' (משלי כו. כו) תכסה שנאה במשאון תגלה רעתו בקהל (העושה מעשיו במחשך ומכסה במשאון שהוא שואת השך את הדבר השנאווי להקב"ה סוף שהקב"ה מגלה רעתו בקהל שיכירו בו שהוא רשע, פרש"י) וכל כך למה שלא יתחלל ש"ש על ידו, שלא יאמרו ראת פלוני שהוא חכם ועושה מעשים טובים ופגעו בו צרות כ"כ עכ"ל, ומה שמפתחו שלא יראנו אדם הוא רק משטותי היצה"ר, ה' ישמרנו מהם, שאנו רואים במוחש בטבעי בני אדם דאלו שהם בעלי מזג דק, איידעלע מענשען, ובעלי שכל אינם עלולים כל כך לקבל עניני שטות כמו בעלי מזג גס, גראבע מענשען, ובעלי מדות, שהם הבעלי מדות הנה בהתרגשותם וגודל התפעלותם עלולים לקבל עניני השטות וההטעי' שמטעים את עצמם, זיי נארען זיך אליין, והיצה"ר להיותו בהמי ובעל מדות הנה מפתח את האדם בכמה ענינים, ור"ל המתנהג ע"פ הוראת היצה"ר מקבל שטותו והסתת היצה"ר ונדמה לו שאין איש יודע עניניו הלא טובים.

קיצור. האדם בטבעו יש לו מורא שהולת לא ידע עניניו ומה גם עניניו הרעים, מורא שמים כמורא בשר ודם, האדם בדבורו ובתנועותיו מגלה עומק הרע שבו, והקב"ה מגלה חרפתו ברבים, היצה"ר בפחזותו מקבל שמוותים ומפתה את האדם.

מאמר יג.

פרק א. עוד זאת היא רעה חולה, מה שהאדם מצדיק את עצמו על מעשה החטא שעשה, כי הנה האדם בטבעו הנה כל דבר, טוב או רע, בין ענין של דיעות ובין ענין של מדות והנהגה, בין שיהי' בדבר שבין אדם למקום ובין שיהי' בין אדם לחברו או בין אדם לעצמו, אם הדבר הוא טוב הנה הוא תולה ומייחסו לעצמו ואם הדבר הוא רע הנה הוא תולה ומייחסו לזולתו, ומעם הדבר הוא מפני אהבת עצמו, דלהיות האדם בטבעו אוהב את עצמו הנה אהבתו זאת לא זו בלבד שמכסה על פשעי עצמו שאינו מרגיש כלל אשר הוא בעצמו האשם בזה, אלא עוד זאת שהוא מצדיק את עצמו, והנה אף כי אמת הדבר אשר הרבה ילדות עושה והרבה חברים רעים עושים ובפרט שניהם יחדו, אבל באמת הוא בעצמו אשם בזה שבחר לו חברים רעים וסביבה רעה, ועל כל פנים אינו צריך להאשים רק את זולתו ובפרט להצדיק את עצמו, ואין זה אלא מפני טבע האדם באהבת עצמו גורם לו חסרון זה, דבפרט זה נכשלים לפעמים גם בעלי תשובה, הגם שהם בחרטה גמורה על עשיית הדבר הלא טוב שעשה או שדיבר או מחשבותיו והרהוריו הרעים ומתחרט עליהם בחרטה גמורה ובוכה כמר נפשו, ועם כל זה עולה בדעתו להצדיק א"ע על עשיית הדבר הזה ומוצא כמה סבות במה לתלות, לפעמים הוא תולה שכל זה בא לו לסבת תגבורת החום הטבעי, דלהיותו מרותח בטבעו לכן בהתגברות חום הטבעי יחס לבכו ואינו יכול לעצור בעדו מן הכעס והדבור או מחשבה בדבורים והרהורים אסורים וכן במעשה בפועל, דהגם שיודע כי אסור הוא, מאבד את נפשו ועל הרוב גם מחליש גופו אבל מפני גודל הגברת חום הטבעי אינו יכול לעמוד על עצמו, ולפעמים הנה הוא תולה כל ענין הרע שלו בזולתו כי פלוני הסיתו והטחו מדרך הטוב והישר ובעצמו לא הי' עושה כן, דבאמת הנה כל עיקר התנצלותו אינו אלא הטעה שמטעה עצמו מפני אהבתו לעצמו, ורק זו היא הסבה מה שמצדיק עצמו, דהנה הטענה דהגברת חום הטבעי אינה טענה באמת, שהרי החום הטבעי הוא מהנפש הטבעית הבהמית וע"ז ניתנה לו הנה"א שיתגבר על הנה"ט, וזה תכלית בריאתו בעולם להגביר הכחות דנה"א ולהכניע הכחות דנה"ט, ולולא העבודה הזאת בהכנעת הנה"ט לא הי' נברא כלל, דהרי יש מלאכים שעובדים את ה' באהו"ר, ועומדים בביטול תמיד, ובשביל מה נברא האדם, אלא שהמלאכים אין בהם יצה"ר ואין חידוש בעבודתם, ובשביל זה נברא האדם שיש בו יצה"ר ויצ"ט שיגביר את היצ"ט על היצר הרע ובוזה הוא גורם תענוג למעלה מצד החידוש בעבודתו כמ"ש במ"א, ואם

הנה"מ שלו שהוא חומרי יותר והחום הטבעי הוא בהתגברות יתרה, בודאי גם בהנה"א שלו יש כחות חזקים יותר, ויש בכחו להתגבר על החום הטבעי שלו, כי אין נותנים לאדם יותר מערך כחותיו וכמארז"ל (כתובות סז. א) לפום גמלא שיחנא, ומאחר שניתן לו חום טבעי חזק מסתמא ניתנו לו כחות רוחניים ג"כ חזקים שיוכל להתגבר על החום הטבעי שלו.

קיצור. טבע האדם לתלות סבת רעתו וחסרונותיו בזולתו וסבת טובותיו ומעלותיו בעצמו, אהבת עצמו סבת הטעות ומקור המומין, ההצטדקות בסבת הגברת חום הטבעי שקר, מעלת האדם על המלאכים.

פרק ב. וביאר הענין הוא דהנה באמת אינו מוכן כללות הענין מה שיש בכח הנה"א להתגבר על הנה"ב, דהנה כתיב (משלי יח. יז) צדיק הראשון בריבו ופי' במצו"ד כי יוכל להטעים דבריו ולהכניסם בלב הואיל ולא אמר מי בחילוף, דכאשר שנים החלוקים בטענותיהם באים כאחד הנה טענתו של כל אחד נחלשת ממענת זולתו, אבל כאשר הוא ראשון יכול הוא להטעים דבריו להכניסם בלב השומע שאין מי שינגד לו וגם יחליש טענתו, וכן הוא בנה"א ונה"ב שהם מנגדים בעניניהם, והנה"ב היא כהאדם מתחלת בריאתו וכמו שארז"ל (סנהדרין צא. ב) מאימתי יצה"ר שולט באדם כו' משעת יציאה, וכמד"ר (נח פל"ד. יב) דרש מנעוריו משעה שנער לצאת ממעי אמו. והנה"א נכנס בו כשהוא בן י"ג שנה ויום אחד, שאז נעשה מחוייב במצות. וכדאי"ת במד"ר (קהלת ע"פ (קהלת ד. יג) טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל, טוב ילד מסכן וחכם זה יצ"ט, ולמה נקרא שמו ילד כי אין מזדווג לאדם אלא מבן י"ג שנה ולמעלה כו' ממלך זקן וכסיל כו' ולמה קורא אותו זקן שהוא מזדווג לו מילדותו ועד זקנתו, וכ"ה בזהר וישב (קעט. א), והגם דבגמ' ובמד' (פ' נח הנ"ל) א"י נשמה מאימתי ניתנה באדם כו' משעת פקידה (וע"ש במת"כ) זהו רק שניתנה בו אבל אינה פועלת עד היותו בן י"ג שנה, א"כ הרי הנה"ב אקדמי' טענתו. וכן מצד הגוף הגשמי, הרי כל עניני התאוה באכילה ושתיו ושאר התענוגים קרובים להילד יותר ומתרגל בהם והרגילות משתרשת בו במאוד, ובפרט בהיותו בסביבה לא טובה הנמשכ' אחרי הגשמי' והחומרי', הנה כל הענינים הלא טובים או הרעים שהתרגל בהם נטבעים בו, כמאמר הרגל נעשה טבע או טבע שני, שקשה במאד להפטר מהם, והנפש האלקית עדיין טרם התאחזה בו בהתיישבות, א"כ הרי הנה"ב הוא חזק הרבה יותר מהנה"א, דלכן הנה הנה"ב נקרא מלך זקן, דלבד זאת דהקדים טענתו' ומושל בכל עניני הגוף, הנה הוא זקן ורגיל איך לפתות בנ"א ולחסיתם להיות נמשכים אחרי הגשמי' והחומרי', והנפש האלקית הנה לבד זאת שהיא ילד לפי ערך קדימתו של הנה"ב, הנה עוד זאת הוא מסכן בעיני בנ"א, שהרי כל עניניו הוא ענין הרוחניות והאדם שנמשך אחרי הגשמי' והורגל בעניני עולם החומרי' נראה לו כל ענין רוחני למסכנות, כי העיקר אצלו הם ענינים הגשמיים וזה הוא העשירות והחשיבות שלו, א"כ הרי הנה"ב הוא חזק יותר מהנה"א וא"כ

נפלא הדבר במאד איך יש כח בנה"א להתגבר על הנה"ב, וכמו"כ מצד שרשן, הרי ידוע דשרש הנה"ב הוא מעולם התהו ושרש הנה"א מעולם התקון ותהו קדם אל התקון, וכמ"ש (בראשית לז. לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל, והן ז' מלכין קדמאין דתהו דקדמו אל התקון, ומכ"ז לכאורה אינו מובן איך יש כח בנה"א להתגבר עליו. אך הענין הוא דהנה באמת הנה"א בשרשו קודם אל הנה"ב. דהנה כמשנת"ל (מ"י פ"ב) דסדר השתל' שרשו בלמעלה מסדר השתל' בבחי' פנימי' המקיף דוקא, כמו"כ הוא בבחי' התהו ותקון, דתקון שרשו בעצמות אוא"ם למעלה משרש התהו, וזהו מה שבאמת הי' יעקב הבכור, וכידוע דיעקב ועשו הן תהו ותקון ועשו נולד קודם שזהו כמו שעולם התהו קדם לבא לעולם התקון. אך זהו בבחי' לידה והתגלות לבד, אבל באמת הי' יעקב הבכור וכמו שפרש"י בפ' תולדות ע"פ וידו אחזת בעקב עשו (בראשית כה. כו) משל לשפופרת נכנס ראשון יוצא אחרון, דיעקב נוצר ממפה הראשונה, והיינו דבשרשו יעקב שהוא בחי' התקון שרשו למעלה מעשו בחי' התהו, וכן הוא בנה"א ונה"ב, דהנה"א שרשו למעלה מנה"ב, ועי"ז יש לו כח להתגבר על הנה"ב מצד שנמשך לו כח ע"ז משרשו הקדום, דלהיות שרשו למעלה משרש הנה"ב הרי במילא יש בכחו להתגבר עליו, אף גם שנהנה"ב קודם לבא ולפעול בנוף האדם, מ"מ מאחר ששרשו קודם אליו, הרי יש בכחו להתגבר עליו.

קיצור. הנה"ב ששרשו מהתהו בא אל האדם קודם לנה"א ששרשו מהתקון, ומשתרש בהרגלים גופנים הנמשכים בטבעם אל החומריות, תהו קדם אל התקון בהתגלות, ובשרשם התקון קדם, לכן בכח הנה"א להתגבר על הנה"ב.

מאמר יד.

פרק א. ובזה יובן משארז"ל (נדה ל. ב) משביעין אותו תחי צדיק ואל תחי רשע, דשבע' זו באה אחרי שמלמדין אותו את התורה כול', וכת' (ישעי' נז. מז) ונשמות אני עשיתי ואמר רבינו נ"ע (סש"ב בפרק א-ב) שהן שתי נפשות, נפש אחת מצד הקליפה וסמ"א והיא המתלבשת בדם האדם להחיות הגוף וכדכתיב כי נפש הבשר בדם היא וממנה באות כל המדות רעות מארבע יסודות רעים שבה, דהיינו כעם וגאווה מיסוד האש שנגבה למעלה ותאות התענוגים מיסוד המים כי המים מצמיחים כל מיני תענוג והוללות וליצנות והתפארות ודברים במלים מיסוד הרוח ועצלות ועצבות מיסוד העפר, וגם מדות טובות שבטבע כל ישראל בתולדותם כמו רחמנות וגמילות חסדים באות ממנה, כי בישראל נפש זו דקליפה היא מקליפת נוגה שיש בה ג"כ טוב והיא מסוד עין הדעת טוב ורע, ונפש השנית בישראל היא חלק אלקה ממעל ממש כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ואתה נפחתה בי וכמ"ש בזהר מאן דנפח מתוכי נפח פי' מתוכיותו

ומפנימיותו שתוכיות ופנימי' החיות שבאדם מוציא בנפיתו בכח, כך עד"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתי' בני בכורי ישראל, בנים אתם לה' אלקיכם, פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו והכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעא אלא הוא והכמתו א', וזהו ונשמות אני עשיתי דקאי על הנה"א והנה"ב, ואת הנה"א מלמדין את התורה כולה ואותה הוא שמשביעין תהי צדיק ואל תהי רשע, דלכאורה אינו מובן מהו"ע השבועה שמשביעין את הנה"א על הנה"ב, דזה שאפשר להיות רשע ח"ו זהו מצד הנה"ב, שממנה באות כל המדות רעות בכעס גאווה ותאווה התענוגים, הוללות וליצנו' התפארות ודברים במלים עצלות ועצבות, וא"כ מהו השבועה שמשביעין את הנה"א על זה. אך הענין הוא דשבועה הוא לשון שובע, דהשובע ענינו הנתנית כח מה שנותנים מלמע' להאדם, שיוכל לעבוד את עבודתו בלימוד התורה וקיום המצוות. כמו בגשמי' כשהאדם שבע, הנה לבד שהוא חזק בכחו הנה רוחו טובה עליו וכמ"ש (ירמי' מד. יז) ונשבע לחם ונהי' טובים, כן הוא ברוחניות שהשובע הוא הנתנית כח מלמעלה, וזהו מה שמשביעין אותו, מען מאכט איהם זאט, במה שנותנין לו כח משרשו ומקורו הקדום שיוכל להתגבר על הנה"ב ולא יהי' רשע. וזהו ג"כ ענין השבועה ע"פ פשוט, דכאשר אדם נשבע על איזה דבר לעשותו, היינו גם אם יהיו לו מניעות ועכובים ע"ז לא יועיל שום דבר ומוכרח הוא לעשותו, והיינו ע"י התגברות כח מהכחות הנעלמים וכחות עצמי' שלו, שעל כחות עצמי' אין שום מניעה ועיכוב, וכמאמר אין לך דבר העומד בפני הרצון, וכמו"כ הוא ענין השבועה שמשביעין את הנה"א, היינו שיתגלו הכחות הנעלמים שבו מצד שרשו הקדום, שע"ז לא יהי' שום מניעה ועיכוב מצד הנה"ב, כי יתגבר עליו. וא"כ במלה הטענה מה שהחום הטבעי שלו חזק, מאחר שהנה"א הוא קדום ולמעלה בשרשו מהנה"ב ויש בו משרשו הקדום, א"כ בכח זה יכול להתגבר על הנה"ב, אפילו יהי' חזק ביותר, דכל ענין החיזוק שלו הוא מצד שרשו הראשון בתחו ומצד שרשו בק"נ, וא"כ הנה"א דשרשו קדום יותר למעלה מבחי' התהו הרי יש בו כח וחזק גדול להתגבר עליו, וכאשר החום הטבעי שלו חזק ודאי גם הנה"א שלו חזק יותר; אלא שזה תלוי בבחירת האדם, שאם רצונו באמת לבלי לסור מדרך ה' ה"ה מעורר בעצמו את הכח החזק של הנה"א ואז ה"ה מתגבר על הנה"ב, וזה שאינו יכול לעמוד נגד התגברות החום הטבעי של הנה"ב, הוא רק מפני שאינו מעורר את הכחות דנה"א, כי מלמע' ניתן לו כח לעמוד נגד הנה"ב ולהתגבר עליו, רק בו הדבר תלוי שצריך לעורר את הכח החזק דנה"א.

קיצור. הנה"ב שרשה בתהו ובק"נ, וממנה באות המדות הרעות דכעס גאווה ותאווה התענוגים הוללות ליצנות התפארות דברים במלים עצלות ועצבות והמדות רחמנות וגמילות חסדים. והנה"א שרשה למעלה מתהו חלק אלקה ממעל ממש, השבועה היא הנתנית כח לעורר כחות הנעלמים להתגבר על הנה"ב.

פרק ב. והמענה השנית מה שפלוני הסיתו כו' אינה טענה אמיתית שהרי באמת צריך להתרחק מאיש רע ורשע ולא יתחבר אליו, כי הרבה חברות עושה, וחברים טובים מביאים טובה הרבה אל האדם, כי מלבד שהלימוד טוב עם חבר, כמ"ש (קהלת ד. ט) טובים השנים מן האחד וכמו שדרשו רז"ל (ברכות מג. ב) ע"פ חרב אל הבדים כו' (ירמי' ג. לו) הנה לבד זאת מה שידברו יראי ה' איש אל רעהו זה פועל הרבה מאד, כי אין אדם רואה ננעי עצמו מצד אהבת עצמו שעל כל פשעים תכסה אהבה מה שאוהב את עצמו, ואינו רואה הפשעים שלו, וחברו רואה ויודע יותר ממנו ומוכיחו ע"ז וגם מדבר על לבו איך שלא טוב לעשות כאשר עשה וזה כל האדם שילך בדרך הטוב והישר, וכ"ז פועל על האדם הרבה טובה, ולעומת זה חבר רע פועל הרבה לרעה, שמשיתו ומטחו מדרך הטוב והישר וגורם שיעשה דברים אשר מעצמו באמת לא הי' עושה דברים כאלו כאשר אנו רואים זה בחוש בהרבה בני אדם שהיו טובים מצ"ע וע"י התחברותם לאנשים רעים נעשים רעים והטאים ר"ל, וע"ז נצטוינו במשנה דאבות (פ"א) קנה לך חבר, היינו חבר טוב, שהרבה טובה תקבל מאתו ולהיפך הרחק משכנ רע, ואל תתחבר לרשע, וכמארז"ל (סוכה נו. ב) אוי לרשע ואוי לשכנו, וכמו שפרש"י ע"פ ויקח קרח (במדבר לח. א), וכ"ש כשיהי' חבר אליו שגורם לו רעה הרבה, וא"כ ה"ה מתחייב בנפשו ע"ז שהתחבר לרשע ובמה הוא מצדיק א"ע, רק בהחטא הראשון שעשה מה שהתחבר אליו שאין זה הצדקה כלל, כ"א מה שמטעה א"ע מצד אהבת עצמו ה"ה מחפש ומוצא להצדיק א"ע בדברי שקר, ובדבר שבזה עצמו הוא אשם אשר חטא בזה. ופעולת ההצדקה הלזו שמצדיק א"ע הוא שאין תשובתו כדבעי למהוי, הן בתשובת המשקל היינו לצער ולסגפ א"ע כערך התענוג שהי' לו, מאחר שהושב שלא הי' אשם בזה כ"כ, א"כ אינו צריך לצער א"ע כ"כ בתשובתו, ובפרט בעצם התשובה ה"ז נוגע הרבה, שאין החרטה על העבר והקבלה על להבא אמיתית כ"כ, כי החרטה והקבלה תלויות במרירות נפשו, דכאשר מתמרמר בנפשו מאוד על החטא והעון, אז הוא מתחרט באמת ועוקר רצונו לגמרי מזה וממילא הקבלה על להבא אמיתית, אבל ע"י שמצדיק א"ע הרי אין מרירות נפשו גדולה כ"כ, מאחר שמוצא זכות על עצמו, ומאחר שהמרירות אינה גדולה כ"כ ממילא החרטה והקבלה אינם אמיתית, וא"כ הרי ההצדקה הזאת חושכת ממנו טובה הרבה בעצם תשובתו ובשינוי מהותו (שע"י התשובה אמיתית מתחפך מהותו מרשע לצדיק, דבאמת משתנה מהותו ונעשה רחוק מכל הדברים ההפכי' מאלוקות, וכאשר אין תשובתו אמיתית ממילא ג"כ אינו משתנה ומתרחק מהרע כ"כ), וה"ז כמו ענין השמות שקדם לדבר עבירה, אלא שהשמות היא הביאה שיכשל בדבר העבירה, והשמות שמצדיק א"ע הוא הגורם שתשובתו לא תהי' נכונה כ"כ כדבעי למהוי, ובפרט א' ה"ז יותר גרוע משמות הקודם, כי הרי לאחר שכבר עבר עבירה ר"ל כשעושה תשובה מעומקא דליבא הרי אמרו (ברכות לד. ב) מקום שבע"ת עומדים צדיקים גמורים אינן עומדין, והרי השמות הזה מונע אותו

מזה, א"כ הרי שמות זה עוד גרוע יותר שחושך ומונע אותו מטובה הרבה, שע"י תשובתו האמיתית ה' בא למעלה ומדריגה גבוה מאד.

קיצור. חבר טוב מסייע למצוא מומי הרוח ומועיל לעקור הדעות ומדות רעות ולהקנות הטובות, וחבר רע גורם השרשת הידיעות ומדות רעות. ההצטדקות בהסתת זולתו סיבה שאין תשובה שלימה, ושמותו גרועה משמות הגורם עבירה.

מאמר פו.

פרק א. והנה האדם באשר הוא אדם צריך לדעת וכל אדם שיש לו מוח בקדקדו יודע, אשר האדם הוא בחיר הנבראים אשר ברא ויצר הקב"ה לא לבד בצבא הארץ אלא גם בצבא השמים, והוא (האדם) בריאה התיכונית מכל הנבראים כולם, היינו הן מהנבראים העליונים והן מהנבראים התחתונים, דהנה כל הנבראים אשר ברא הקב"ה והאדם בכלל הם בעלי גוף ונפש, אשר בזה שוים המה צבא הארץ עם צבא השמים, דעם היות אשר צבא השמים חלוק מצבא הארץ, דצבא הארץ ברא הקב"ה אותם מהרכבת הד' יסודות אש רוח מים עפר, וצבא השמים ברא אותם הקב"ה רק מהרכבת שני יסודות אש ורוח כמ"ש עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוחט, בכל זה הנה משתוים צבא השמים וצבא הארץ שהם בעלי גוף ונפש, והיינו דעם היות דצבא השמים בראם מהיסודות הדקים דאש ורוח, בכל זה הנה גם הם בעלי גוף, וצבא הארץ עם היות שבראם בהרכבת היסודות מים ועפר גם כן בכל זה הנה גם הם בעלי נפש, ורק ההבדל הוא בטבעם, דטבעי צבא השמים הוא בהגברת הצורה על החומר, וטבעי צבא הארץ בטבע תולדותם בהגברת החומר על הצורה. והנה הגוף והנפש מקבילים ומתאימים זה לזה, והיינו דעם היות אשר הנפש והגוף הנה מצד מהותם העצמי הם הפכים זה מזה, דהנפש הוא רוחני והגוף גשמי, ורוחני וגשמי במהותם העצמי ה"ה הפכים זמ"ז, בכ"ז הנה הנפש והגוף מקבילים ומתאימים זה לזה, דזוהי אחת מהפליאות דפליאות תמים דעים ית' ויתעלה בענין בריאה יש מאין והתחברותן שהוא רק בחיק הבורא כ"ה שמפליא לעשות מקשר רוחני בגשמי באופן המקביל ומתאים כאלו היו לאחדים מתחלת יצירתם במהותם העצמי, ולכן הנה הנפש והגוף נקראים אור וכלי, דהנפש הוא אור והגוף הוא כלי. והנה גוף האדם שינה הקב"ה את אופן יצירתו מיצירת גופות שאר הנבראים אשר ברא ויצר הקב"ה, דכל הנבראים הנה כשאמר הקב"ה אותו המאמר השייך להנבראים ההם, מיד נברא גופם ונכנסה בהם נפשם ושניהם (הגוף והנפש) כאחד יצאו על פני האדמה, כמו ביום ג' כשאמר הקב"ה תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עץ פרי עושה פרי למיננו אשר זרעו בו על הארץ ויהי כן, הוציאה הארץ את העשבים ואת האילנות כל א' וא' כמו שהם עם נפש הצומחת שבהם, וכן גם כבע"ח

הוציאה אותם הארץ כמו שהם חיים וגם המים שרצו כן שרץ נפש חי, והיינו דכל הנבראים הנה אופן יצירתם בראם הקב"ה הגוף עם הנפש החיונית אשר בתוכם יחד, משא"כ אופן יצירת האדם שינה הקב"ה את בריאתו, שברא תחלה את גופו בפ"ע עפר מן האדמה בלי שום נפש חיונית בתוכו. וכמ"ש וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה, דמתחלה הי' גולם, ואח"כ ויפח באפיו נשמת חיים, והיינו שלא יצא גופו מן הארץ עם הרוח חיים שבו כמו שהי' בכל הנבראים, אלא דתחלה ברא הקב"ה את גופו וברא אותו מן החומר היותר עב וגם שהוא דומם. וזהו עפר מן האדמה, והי' גולם בלי שום חיות, דהוי שפלות גדולה להאדם לעומת שאר הברואים, דעם חיות דהכל הי' מן העפר, אבל עם זה הנה אופן יצירתם שיצאו גופם ונפשם כאחד, והאדם הנה תחלה הי' גולם ורק אח"כ ויפח נשמת חיים, וצ"ל מפני מה שינה הקב"ה אופן יצירת גוף האדם מגופות שארי הנבראים, דלכאורה הנה השינוי הוא לגרעיותא, שהרי כל הברואים, עם חיות שיצירתם היא מן העפר, אבל עם זה לא נראו בנוולותם בהיותם גולמים כ"א בהיות גופם ונפשם כאחד, והאדם הנה אופן יצירתו אשר תחלה נראה בנוולותו בהיותו גולם, ורק אחרי כן הפיח הקב"ה נשמת חיים, ואחר כל זה הנה האדם דוקא הוא בחיר הנבראים והבריאה התיכונית בכל הבריאה כולה.

קיצור. כל הנבראים צבא השמים וצבא הארץ בעלי גוף ונפש המה, צבא השמים שיצירתם מיסודות הדקים דאש ורוח טבעם בהגברת הצורה על החומר, וצבא הארץ שיצירתם גם מיסודות הגסים טבע תולדותם בהגברת החומר על הצורה, גוף ונפש אור וכלי מתאימים, הקב"ה שינה אופן יצירת גוף האדם.

פרק ב. והנה מעם וסבת הדבר מה שהקב"ה שינה אופן יצירת גוף האדם מאופן יצירת גופות כל הבע"ה, דכל הבע"ה בקומתן נבראו ובצביונן נבראו והאדם נברא עפר מן האדמה, דתחלה נברא גופו ואחר כן ניתנה בו נשמתו, אינו לגרעיותא אלא אדרבא היא למעליותא, וגם זה מה שהאדם נברא מעפר מן האדמה מורה על גודל הפלאת מעלת נשמת אדם. והענין הוא דהנה בהד' חלוקות שבהם נחלקו כל הנבראים והם דומם צומח חי ומדבר, הנה החלק היותר גרוע ושפל הוא חלק הדומם והחלק היותר נעלה ומשובח הוא חלק המדבר, ולחיות כי האדם שהוא המעולה ובחיר הנבראים הנה אופן יצירת גופו הוא בשינוי מאופן יצירת גופות שארי הבע"ה, וגם גוף ועצם החומר אשר ממנו ברא הקב"ה את גוף האדם עפר מן האדמה הגם ביותר מורה על נשמת האדם שהיא בתכלית הרוממות, כהכלל הידוע דכל הנבזה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר, וכמו בנשמות אנו רואים בכותל אבנים דכשהאבנים שכתחתית הכותל נופלים הנה הם בקירוב אל הכותל וכשהאבנים שבראש הכותל הם בריחוק מן הכותל, וכל אבן שהיא גבוה גבוה יותר הנה כשנופלת היא בריחוק מן הכותל ביותר, וכן ברוחני' בענין הנשמות

והנפשות בנשמת כל חי, דלהיות דנשמת האדם היא גבוה גבוה ביותר לכן הנה נתן לו הקב"ה גוף מחומר עב וגם ביותר, לפי שבכחו לברר ולזכך את החומר היותר עב והגם ביותר, ולכן אנו רואים במוחש בטבעי בנ"א, דיש כאלו שהם בעלי מדות רעות ר"ל יותר הרבה מחיות רעות הדורסות וטורפות וחכמים המה להרע להעיק לוולתם, מאכען ענג און שלעכט דעם צווייטען, וגוזלים ורוצחים בכדי למלאות תאות נפשם, דעל הרוב הוא מצד הנמיות הרעות של הגוף, ונמיות הרעות של הגוף פועלות לרעה על נפשם, היינו הגברת הגוף על הנפש שישכיל ויתחכם איך להפיק מזמותיו בגזילה ורציחה, אבל הנפש מצד עצמה היא בתכלית המעלה, וביכולת האדם לעלות בעילוי אחר עילוי במעשה הטוב ולהגיע לדרגות רוחני' הנעלות ביותר, וכמעשה המובא בר"ח (שער האהבה פ"ד) באחד שבא מעומק השפלות הרוחני' למעלת הרום הרוחני. ובוה יובן מה שארז"ל (חגיגה מז. א) ששה דברים נאמרו בבני אדם שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה, והיינו דהאדם הנה מצד טבע גופו ונמיותו הוא כבהמה, והאדם שעושה מעשה בהמה ה"ה גרוע מן הבהמה, דבהמה אין לה דעת ואדם יש לו דעת, ומצד טבע נפשו ונמיותו הוא כמלאכי השרת, שיכול להגיע לדרגות הרוחני' הנעלות ביותר, והאדם כשעולה במעלת הדעת הוא גבוה במעלה ממלאכי השרת, דמלאכי השרת הנה עמידתם בעולם רוחני, וכמאמר כלום יצה"ר יש בכם, אבל האדם שהוא בעוה"ז הגשמי ומשכיל בהענינים היותר נעלים בהשגות אלקות והשגתו זאת פועלת בו רצוא ותשוקה להדבק באלקות ה"ה למעלה יותר ממלאכי השרת, כי בעבודתו זאת ה"ה מעלה את הגשמי' דעוה"ז, ומחאי טעמא הנה נשתנה אופן יצירת גוף האדם מיצירת שאר הבע"ח וגופו הוא מהחומר העב וגם ביותר, להיות דבכה נשמתו להאיר גם את החשך הגם ולאחפכא חשוכא של הגוף הגם לנהורא, להיות כי זהו תכלית הכוונה בכריאת האדם וירידת נשמתו לעוה"ז.

קיצור. כל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר, האבן שהיא בתחתית הכותל כשנופלת היא סמוכה לכותל ואשר בראש הכותל בנפילתה היא בריחוק מן הכותל. הנמיות הגופני' שבאדם גרועים מהבע"ח, והנמיות הנפשיות נעלות ממלאכי השרת, וביכלתו לאחפכא חשוכא לנהורא.

פרק ג. וזהו מעלת עוה"ז הגשמי לגבי עולמות העליונים הרוחני', ומעלת ירידת הנשמה בהתלבשותה בגוף גשמי ונפש הטבעי לגבי מעלת עמידתה בנן עדן בתכלית היחוד והביטול לאלקות, וכמ"ש רבינו נ"ע (ס"ב פל"ו) שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, דזהו ענין השתלשלות העולמות וירידתם ממדרג' למדרג' ע"י ריבוי לבושים המסתירים האור והחיות שממנו ית', עד שנברא עוה"ז הגשמי והחומרי ממש, והוא התחתון במדרג' שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל, עד שהוא מלא קליפות וסמרא אחרא שהן נגד ה' ממש לומר אני ואפסי עוד, והיינו תכלית כל

ההשתלשלות של העולמות הרוחני' הוא בשביל עוה"ז התחתון, לפי שכך עלה ברצונו ית' להיות נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא סמ"א ואתהפכא חשוכא לנהורא, ובשביל זה ניתן לאדם הכח והעוז שיוכל להתגבר גם על הנפש הבהמית, וכללות עבודה זו דבירור וזיכוך הגוף ונה"ב הוא בדרך מלחמה, והאדם צריך לדעת כי הנה"ב והיצה"ר הם שונאיו היותר גדולים וחפצים במיתתו הרוחנית, ובאים עליו בערמומיות לפתותו בחלקת לשונם ובחכמה גדולה מתנכלים אליו להדיחו מדרך החיים האמיתים בשמירת התורה והמצוות על ידי כמה עניני היתר למלאות תאות נפשו, ולאט לאט מדיחים אותו מן ההיתר גמור אל ההיתר של בדיעבד, עד שמרגילים אותו בכמה מיני תאוות, ומפתחים ומרגילים בו את כח המתאווה מבלי שיוכל להעמיד על עצמו מבלי להביט או גם להסתכל במה שאין צריכים לראות, והעין רואה והלב חומד ונהלשו כחותיו הרוחני' לעצור בעד המון רצונותיו הגופני' ונפול ר"ל חלל בידי היצה"ר והנה"ב. ואשר על כן הנה כללות העבודה בבירור וזיכוך הגוף צריכה להיות בדרך מלחמה לנגד להם, אשר בכל דבר וענין אשר היצה"ר אומר הן יאמר הוא לאו לעצמו, ובכל דבר וענין אשר היצה"ר אומר לאו יאמר הוא לעצמו הן, אשר בהתנגדות הכללית הלזו הוא מודיע להיצה"ר שהוא שונאו ואשר ילחום עמו, ואחת מטכסיסי המלחמה הוא השימת לב על ענינים קלי הערך, כי הנצחון אינו תלוי בהגבורה דריבוי אנשים וריבוי כלי זיין בלבד, אלא העיקר הוא ההמצאות שכלי' איך להטעות את המנגד ולהוליכו שולל, ולפעמים הנה בהמצאה שכלית של ערמומיות מנצחים הרבה יותר מבגבורה של ריבוי אנשים וריבוי כלי זיין, וכן הוא במלחמה הרוחנית, דהתאוות ועבירות הם הכלי זיין והגבורה של היצה"ר, ושמותי ההצטדקות מה שהאדם מצדיק את עצמו הן המה ההמצאה שכלית של היצה"ר והנה"ב בערמומיות גדולה, ללכוד ח"ו בכח גם אלו אשר בעניני תאוה ועבירה אי אפשר להחטיאם, ואשר על כן הנה גם מי שהוא צ"ג יכול למצוא בעצמו שמותים כאלו שעם היות שהם דקים ולא הביאו אותו לעבור עבירה בפו"מ ח"ו, עכ"ז הנה חסרונות הדקים ג"כ עומדים ברומם של עולם וגורמים דברים רעים מאד, עד"מ מי שלומד תורה הרבה, הנה גם אם לומד לשמה ומתפלל בכונת הלב בטוב טעם ודעת ובדביקות נפלאה עד שיבא לבחי' צמאון גדול כ"כ עד שתגעל הנפש את הכשר, הנה כשמחזיק טובה לעצמו וכ"ש כשבא לכלל גיאות הנה גיאות אדם תשפילנו כ"כ עד שנאבד כל הטוב שעשה.

קיצור. האדם צריך לדעת כי הנה"ב והיצה"ר הם שונאיו בנפש, ועוה"ז הגשמי הוא תכלית ההשתלשלות, ועבודתו להפוך החשך לאור צריכה להיות בדרך מלחמה בשימת לב גם על דברים קלי הערך, עבירה תאוה, ושמותי ההצטדקות קשה מהם, כמו הגאווה שמאבד גם המעולה בתומו"צ.

פרק ד. והנה מי שלומד תורה וגם עוסק בעבודה ולעת מן העתים הוא תועה בדרכיו והנהגותיו להצדיק את עצמו בסבת הסביבה

והזולת, הנה הוא גרוע יותר מאדם פשוט שאינו לומד תורה ואין לו שום מושג בעניני עבודה, שהרי על האיש הפשוט יש לימוד זכות עכ"פ, שהרי אינו בעל תורה, וגם הוא בעצמו לא קלקל את עצמו ובמה יאבד זכותו במה שנולד כך שכלי שכלו אינם מקבלים שכל התורה, ומה שהוא יכול ה"ה עושה, און דאָס וואָס ער קען הן אין דבור און הן אין מעשה טוב ער, און דער אופן העשי' שלו איז מיט א פשיטות און תמימות, שמתפלל ע"ד הפשוט עכ"פ ואומר תהלים הגם שאינו יודע פירושם, ושומע לימוד משניות ועין יעקב ופרקי אבות, ומה לו לעשות שאין מוחו תופס את השכלים, ובאמת הנה לבד מעלת התמימות והפשטות שיש באנשים פשוטים, שתפלתם ואמירת התהלים הגם שאינם יודעים פירושם הוא בתמימות ופשטות הבאה מצד האמונה פשוטה הקבועה בלב כל אחד מישראל בטבע תולדתו, הנה מצד מעלת העבודה בעבודת ה' הנה גם בזה גדלה עבודתם של אנשים הפשוטים על עבודתם של לומדי תורה, ובפרט בעלי תורה ועוסקים בעבודה שבלב, דהאיש הפשוט הנה מאחר שאינו מבין מה שהוא אומר בתפלתו ובמזמורי תהלים הרי זה אצלו בלי שום הנאה כלל, כי אם כל זה אצלו בדרך קבלת עול לבד, שהרי אינו מבין כלל ייחודי לו תענוג מהבנת פי' המלות, ואינו דומה כלל לבן תורה היודע לא רק פי' הדבורים שהוא מתפלל ושהוא אומר במזמורי תהלים, אלא שהוא מתענג על הבנת החשכלה שבדבורי התפלה ומזמורי תהלים, ובפרט העוסק בעבודה שבלב בתפלה במתינות ומתבונן בהענינים בהעמקת הדעת, ה"ה בא לכלל דבקות בעניני ההשכלה שהוא משיג, דכך היא המדה בבעלי השגה, דכשמתבונן בהעמקת הדעת בהשגתו אז בא לדבקות נפלאה בתענוג עצום, וחכמת אדם תאיר פניו, דרוחו טובה עליו במאוד על גודל ידיעתו, ותפארת לו מבני אדם שהכל משבחים אותו שהוא בן תורה ומשכיל בהשגות אלקות, משא"כ איש הפשוט שאינו יודע גם פשוטי פי' המלות, הנה לא זו בלבד שאין לו שום תענוג בזה, אלא אדרבא מצטער בצער גדול מזה עצמו שאינו יודע פי' המלות ולבו נשבר בקרבו מגודל שפלותו בעיני עצמו, ער איז זייער אראָפגעפאלען ביי זיך און נידערשלאַנגען פון דעם וואָס ער איז אזוי אומוויסענד, ובושה תכסה פניו, ובפרט כאשר טועה באיזה תפלה או באיזה פסוק ופזמון שהוא לסבת העדר ידיעתו בפירושם, ונמצאים אלו המביישים אותו, ככל זה הנה מתאמץ להתפלל ולומר תהלים בקול ובנעימה, דאין זה אלא מפני התמימות ויראת שמים שעושה הכל כקבלת עול מלכות שמים.

קיצור. מעלת אופן עבודת ה' של איש פשוט בדרך קבלת עול, על עבודתו של בן תורה, ובפרט העוסק בעבודה שבלב, שיש להם תענוג מידעוניהם ובאים לידי דבקות, והאיש הפשוט לבד שהוא בצער על העדר ידיעתו הנה הוא מתבייש.

פרק ה. והנה הבן תורה שהוא לומד תורה בעיון גדול, לדעת את דבר החלכה שהוא לומד בכל פרטי דיני' דבר דבר על אופנו בטוב

מעם ודעת בכמה שיטות הראשונים ומחדש חידושים בסברות ישרות, וגם העוסק בעבודה שבלב באריכות ההתבוננות בעת התפלה בהענינים דפנימי' התורה אשר למד, והיינו שהענין נרגש בפנימיותו ומונה אצלו בהנחה טובה, דער ענין ווערט ביי איהם דערהערט און לייגט זיך ביי איהם גוט אָפּ, דבהרגש זה ובהנחה זו נעשה דבקות הענין במוחו והוא נדבק בהענין. דהנה אנו רואים בחוש שיש שני אופנים בעיון המושכלות, דיש מי שלומד איזה סוגיא, בין בגליא שבתורה בין בפנימי' התורה, ולימודו הוא בעיון רב, ומכע העיון הוא טבע הדבקות, שבעת עיונו ה"ה מתייחד ודבוק עם אותה ההשכלה שהוא מעיין בה, אבל כ"ז הוא רק בשעה שהוא מעיין בהענין, אבל לאחר שלמד את הענין והבינו היטב ומפנה דעתו ללמוד סוגיא אחרת, הנה נשכחה מאתו אותה העמקות שהיתה לו בשעת עיונו, אבל כאשר ענין השגתו הוא באופן כזה שעומק הענין הוא אצלו בהנחה טובה, הנה הדבקות היא באופן מושכל ראשון, שהוא תמיד באופן בחירי, דווחי עבודה גדולה בעבודת הלב באריכות ההתבוננות בתפלה, הנה כאשר מחזיק טובה לעצמו כזה שבחר לו העבודה בשקידת לימוד התורה ואשר עוסק בעבודה שבלב וכש"כ כשמתייחר, ה"ה כורה שוחה לעצמו ונופל בה, וכמו הנופל בכור שחת שנשפל גופו משאר האדם שעומד או הולך ע"פ האדמה, כן הנופל בגאווה ה"ה נופל בפילה עצומה גרועה הרבה יותר מאדם פשוט, שהוא ר"ל חסר דיעה, ולא זו בלבד שאין תורתו כלום, אלא שגם תפלתו באריכות ההתבוננות אינה בערך מעלת איש הפשוט המתפלל ואומר מזמורי תהלים בדרך קבלת עול. וזהו שאמר הכתוב (משלי כט. כג) גאות אדם תשפילנו והגאווה עושה את האדם לשפל, וחטא הגאווה פוגם בב' אותי' ראשונות דשם הוי' י"ה, כי גאווה עולה מספרו ט"ו כמספר י"ה, שהפגם מגיע לבחי' י"ה, אשר מזה יובן ענין נפילתו שלא בערך עבודתו כלל, שהרי עבודתו היא ע"י בחי' חו"ב שבנפשו שהם ג"כ נגד י"ה, אמנם זהו בחי' י"ה שבנפש האדם, והפגם שפוגם ע"י גאווה ה"ה פוגם בבחי' י"ה שלמעלה שאינו בערך כלל לגבי מוחין שבאדם, שהרי כללות ההשתל' לא נברא אלא מבחי' ה' אחרונה, וביו"ד נברא עוה"ב שהוא תשלום שכר על עבודה נקי, והוא בשאט נפשו שמתייחר ה"ה פוגם בי"ה כו'. והנה גם אם לא הגיע למדרי' שפילה כזו להיות מתייחר בפו"מ, אלא שמחזיק טובה לעצמו, ה"ז ג"כ גרוע מאד ופחות יותר מהאיש הפשוט הנ"ל, שמלבד זאת דאיש הפשוט הנה זה מה שמתפלל ואומר מזמורי תהלים, הנה זהו כל כחו, דמאחר שאינו מבין הנה מה יכול לעשות עוד. הנה לבד זאת הרי גוף ועצם עבודתו הוא בדרך קבלת עול, ונדוע כי העבודה דקבעומ"ש היא עבודה נעלית ונבוכה ביותר, דלכן קדמה שמע לזהא"ש בכדי שיקבל עומ"ש תחלה שזוהו יסוד ושרש העבודה, וכמו שעל היסוד עומד כל הבנין, כן קבעומ"ש הוא יסוד לכל העבודה, וזה שמחזיק טובה לעצמו הנה מראה שכל עבודתו הוא שעובד א"ע, וה"ז כמו כל התענוגים והתאוות שעושה גין עצמו, כמו בתאוות אכילה ושת' ושינה שמאחר שמחזיק טובה לעצמו הרי מהפך כל העבודה להנאות ולאחבת עצמו,

ומלבד שלפ"ז העבודה אינה עבודה כלל, ה"ה פוגם נפשו ומלכלך א"ע מאד, והרבב שעל כגד חשוב ה"ה גרוע יותר מעל גבי כגד פשוט, וכן יובן כנמשל שמה שאצל האדם הפשוט אינו נחשב כלל לחטא ועון, הנה לגבי הת"ח שלומד ומתפלל בדבקות נחשב לעון פלילי, וכמארז"ל (יבמות קבא. ב) שהקב"ה מדקדק עם סביביו כחוט השערה, וכמ"ש (תהלים נ. ג) וסביביו נשערה מאד, וגם ע"פ השכל הפשוט יובן, שהרי איש המוני יכול לעשות כמה דברים מחמת העדר ידיעתו והכנתו, אבל הת"ח יודע היטב איך להזהר, ועונש היודע לגבי שאינו יודע מוכן לכל שגדול יותר הרבה מאד, וגם יש דברים שלגבי הפשוט אם עשה כן אינו מתחלל שם שמים על ידו משא"כ הת"ח, וכמארז"ל (יומא פו, א) כגון אנא אי שקילנא בשרא מטבחא כו' וכן בדברים שבין אדם למקום, וע"ז כוונו רז"ל שהקב"ה מדקדק עם סביביו כו'.

קיצור. הלומד תורה בעיון גדול והעוסק בעבודה שבלב באריכות ההתכוננות בתפלה בהשגה אלקית, עד שהענין הונח אצלו בדבקות כמושכל ראשון, אם מחזיק טובה לעצמו גרוע מחסר דעה, המתגאה פוגם ב"ה. קבעומו"ש יסוד העבודה.

מאמר מז.

פרק א. והנה הגורם את הירידה הגדולה של הבן תורה והעוסק בעבודה שבלב בזה שמתגאה או אף גם שמחזיק טובה לעצמו הוא השמות, כי כל ענין הגאות הוא שמות נפלא וכמאמר כל גיא שומה, כי על מה ולמה יתגאה, אם מפני הבנת השכל הרי אין זה משלו כלל, וזה נכלל בכלל מאמר המשיגה במילי דאבות (פ"ג) תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכמו שאנו אומרים אתה חונן לאדם דעת, שזה ניתן מלמעלה, ואם מפני התמדת למודו יכול להיות שטבעו כך מפני טבע המ"ש, ואפילו אם זהו ע"י עבודה הרי הוא ית' הוא הנותן לך כח לעשות חיל, וכן בעבודה שבלב באחבה ודבקות הרי נותנים לו הכח ע"ז מלמעלה, ולמה האדם השפל אישים יתגאה בדבר שאינו שלו כלל, וזהו שארז"ל (אבות פ"ב) אם למדת תורה הרבה אל תחזק טובה לעצמך, והגם ששם אמרו כי לכך נוצרת זהו טעם שני, והיינו כי טעם הראשון אינו מספיק כ"כ, כי האדם הוא בעל בחירה ועם היות שניתן לו הכח להבין ולהשכיל ולעבוד את ה' מ"מ יכול לבחור שלא ילמוד ולא יתפלל בכונת הלב, ולזה אמר כי לכך נוצרת שתחלת יצירת האדם הוא בשביל זה, וכמ"ש בראשית ברא וארז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנק' ראשית, והיינו שיתעלו ע"י התורה שהיא חכמתו ורצונו ית', וכדאי' בזהר תלת קשרין מתקשראין דא כדא ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב"ה, שע"י אמצעיות התורה מתקשרין נשמות ישראל לאלקות, וכמארז"ל (זהר ח"ג יא. ב) ע"פ עשרה עשרה הכף שעשרת

הדברות מכוונים נגד עשרה מאמרות וארז"ל (שבת פח. א) שתנאי התנה הקב"ה במע"ב אם יקיימו ישראל את תורתו מוטב ובא"ל יחזור את העולם לתהו ובהו וארז"ל (שמ"ר פמ"ח) ע"פ אלה תולדות השמים והארץ בהבראם אלה בזכות מי נבראו ובזכות מי עומדין, בזכות אלה שמות בני", ואלה בזכות מי הם עומדין בזכות אלה העדות והחקים והמשפטים, ולכן אמרו כי לכך נוצרת, כי עיקר בריאת האדם הוא בשביל התו', וכמ"ש (קהלת יב. יג) סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, וא"כ כשעושה הדבר שבשביל כך נברא אין לו להחזיק טובה לעצמו, וכמו"כ בעבודתו כשבא לידי אהבה ודבקות אין לו להחזיק טובה לעצמו, אחרי שזה תכלית בריאתו בעולם, שזהו תכליתו שיתעלה ע"י התורה והעבודה כנ"ל וכמשנ"ת (מאמר א פרק ג-ד) בענין תכלית כל בריאה, ואדרבא מזה שמחזיק טובה לעצמו שניכר מזה שלא פעל בעבודתו להיות בבחי' ביטול, הרי לא הגיע אל התכלית הנרצה, צריך להתמרמר בנפשו ע"ז מאחר שלא בא לתכלית כוונת בריאתו א"כ בשביל מה נברא בעולם ומה מעושהו, ובפרט אם אינו נזהר באיזה דברים, אפי' דברים קלים שלפי מעלתו גדולים המה כנ"ל (מאמר טו פרק ה), וכ"ש אם יש בהם חילול השם ח"ו הרי טוב לו שלא נברא, ואם לא הי' עוסק בתורה ועבודה הי' יותר טוב שלא הי' חילול השם עכ"פ, וכ"ז הוא מפני עבודתו שאינה אמיתית, שאם היתה אמיתית אז הי' פועל הביטול בנפשו שלא הי' מחזיק טובה לעצמו כלל וכלל, וכ"ש שהי' זחיר בכל הפרטי' בתכלית. והנה זהו כשהרוח שטות מסיתו שיתגאה מלימודו או יחזיק טובה לעצמו.

קיצור. הגיאות היא שטות, דההשכלה וההבנה בלימוד התורה והכח בעבודת ה' הוא מאתו ית' ובשביל זה היתה בריאתו, וזה שמחזיק טובה לעצמו ניכר שלא הגיע אל התכלית האמיתית, והמתגאה מחלל שם שמים.

פרק ב. והנה זהו ההפרש בין שטותי הגאווה שטותי החזקת טובה לעצמו שטותי ההצטדקות לשטותי עבירה, דעם היות אשר שטותי הגאווה והחזקת טובה וההצטדקות אינם בענינים כאלו כמו שהוא בעניני עבירה ר"ל שהם בכמה איסורים המורים, בכל זה הנה שטותי ההצטדקות החזקת הטובה והגאווה המורים הרבה יותר בזה שהם גורמים חזקות יותר גדולים משטותי העבירה, דארז"ל (סוטה ג. א) אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, דשטות הלזו היא בכמה אופנים שונים ומשונים לפי טבעי בני אדם, אבל יודע הוא שעבר עבירה ודבר זה נוגע לו, ער ווייסט אז ער האָט געטאָן דאָס וואָס מען טאָר ניט און דאָס פארדריסט איהם, דנגיעה זו מה שהדבר נוגע לו הוי תנועה דתשובה, ועם היות שעדיין אינה תשובה אמיתית אבל בכ"ז ה"ה מתחרט על העבר, ובהתעוררות רוח ממרום, או בעת רצון כמו בחדש אלול ימי הסליחות ר"ה ועשית מתעורר בתשובה, משא"כ בשטותי ההצטדקות,

הנה לא זו בלבד שאינו מודה בחטאו ופשעו, הנה עוד זאת שהוא תולה באחרים כמו בהסביבה או בזולתו, הרי לא זו בלבד מה שאינו גם מהרהר בענין התשובה, אלא עוד חוטא ופושע בהאשימו את זולתו והסביבה, דהרי גם בזה שהוא בחר בהסביבה כזו וחברים כאלו הרי אשמתו ופשעו היא, וא"כ המורה שטות ההצמדקות משטות העבירה, ולמעלה משטות ההצמדקות היא שטות החזקת טובה לעצמו, שהיא עוד גרועה משטות ההצמדקות בזה שענין ההצמדקות הוא רק על סיבת הדבר אבל עצם הדבר הוא ג"כ יודע דאינו טוב וצריך תקון, ורק מצדיק עצמו דזה מה שהוא לא טוב אינו מצד עצמו כמו בעובר עבירה אלא שזה בסבת הזולת, אבל בעצם הענין הוא מודה שהוא לא טוב וצריך תקון, אבל בהחזקת טובה לעצמו ה"ה הושב שהוא טוב בכל עניניו, ולא זו בלבד שאינו צריך תקון אלא עוד מחזיק טובה לעצמו, ולמעלה מזה המתגאה בתורתו ובעבודתו שהוא גרוע מן המחזיק טובה לעצמו, דהמחזיק טובה לעצמו הוא מה שלא הגיע אל התכלית האמיתית היינו תכלית בריאתו בעולם ולא לתכלית כוונת העבודה שהו"ע הביטול, אבל גאווה היא עבירה ופוגמת בב' אותיות ראשונות י"ה דשם הוי' וגורם רעה לעצמו לאבד כשרונותיו וחושי נפשו. דהנה כאשר כלי שכלו רחבים להבין דבר מתוך דבר, הרוח שטות מסיתו למה לך לייגע עצמך ולהטריח כ"כ את שכלך בעסק התורה, הלא כלי שכלך רחבים וכמה שתעסוק מספיק לך, אשר באמת אינו כן, שהרי לא יגעתו ומצאתי אל תאמין (מגילה ו. ב), ובלתי עבודה ויגיעה א"א בשום אופן בעולם שישנו, ואפילו כלי שכלו רחבים וקלים להבין מ"מ צריך עסק ויגיעה ואינו נעשה חכם מאליו וממילא, ואם כלי שכלו באמת רחבים וקלים אם הו' עוסק הרבה הו' בא למדרי' היותר נעלה, משא"כ כשאינו עוסק אלא מיעוט זמן אינו מגיע גם כמה ששכלו מגיע, וכ"ז הוא מחמת הרוח שטות שמכסה על האמת והתברך בלבבו שבמעט זמן ובמעט יגיעה יגיע מה שחברו יגיע כשיעסוק זמן הרבה, ואם כי לו יהי כדבריו, למה ישכח שהוא בזמן הרבה הו' מגיע יותר ויותר, ובאמת גם זה טעות אצלו שהרי לא יגעתו ומצאתי אל תאמין, וכן יש שטותים כאלו שנדמה שכבד לפניו מפני בריאות גופו וכדומה בפרטי החושים שקשה עליו לייגע המוח או מחמת הבטת העינים, שכ"ז הוא שקר מוחלט, שהרי חש בראשו יעסוק בתורה כו' חש בכל גופו יעסוק בתורה (עירובין נד. א) שנא' ולכל בשרו מרפא (משלי ד. כב), אם כן אין זאת כי אם שהרוח שטות מנהיגו בדרך לא טובה, עד שעושה חיפוך השכל לגמרי, מלבד שזהו חיפך רצון הבורא שלכך נוצרת לעסוק בתורה ועבודה ולהגיע בעזרתו ית' אל התכלית האמיתית.

קיצור. החוטא יודע כי הוא האשם, בצערו ניכר הרמתו ומהרהר בתשובה. המצמדק אינו מהרהר בתשו' אבל יודע שצריך תיקון. המחזיק טובה לעצמו אינו מכיר בחסרונו ואשר צריך תקון. המתגאה פוגם ב"ה ומאבד כשרונותיו.

מאמר יז.

פרק א. והנה הבעלי עסקים שעוסקים כל ימיהם בעסק משא ומתן ואינם שייכים לענינים אחרים, כמו להתאוות תאוה ולהתענג בתענוגים גשמי, אשר העסק כמו"מ מצד עצמו הוא היתר, ויש בו צורך, וכמארז"ל במושגה (אבות פ"ב) יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ כו', אמנם יש בזה כמה שטותים מצד היצר המעבירים את האדם על דעתו ועל דעת קונו, והיינו ענין ריבוי הטרדא בעסק, שמוטרד בזה יומם ולילה עד שמונע אותו מלימוד התורה ומלהתפלל בצבור ולכוין פי' המלות ע"פ פשוט עכ"פ, מפני שמדמה בנפשו שעיי"ז שיתעכב בתפלה לשמוע באזניו מה שהוא מוציא בפיו בכוונה פשוטה כנ"ל ולהתפלל בצבור ולהתעכב זמן בלימוד התורה עיי"ז יפסיד שלא יקנה וימכור בעת ההיא, ובאמת זוהי שטות נפלא, דכאשר האדם ישים לבו ודעתו לראות את הנעשה אתו ובכללות העולם, הלא יראה לעינים אשר כמה פעמים ילך בדרכי המסחר וישמור הדברים בעתם ובזמנם ויתעסק הרבה ולא ירויה מאומה או גם יפסיד, ובמעט זמן ובמיעוט עסק ירויה, וא"כ מי יאמר אשר בהעכבה יפסיד אולי יותר טוב לפניו שלא ירבה בהתעסקו' ובעזה"י ירויה במעט זמן, וכאשר עוד יתבאר לקמן. ובפרט אם לא הי' שוכח על ה' אשר הוא הנותן לו כח לעשות חיל וברכת ה' דוקא היא תעשיר, ועצם העסק הוא רק בדרך עשיית כלי במה שתשרה הברכה, אבל העיקר הוא ברכת ה', א"כ הלא צריך להיות מסור לה' (דארף ער דאך זיין אי- בערגעגעבען דער עיקר צו אלקות) שהוא הזן ומפרנס אותו, ורק צריכים כלי לזה והוא העסק, אבל די במיעוט התעסקות ג"כ. והענין הוא דהנה כתיב (דברים טו. ה) וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, וצ"ל למה צריכים העשי' והעסק כלל מאחר שהברכה מאת ה' תבא א"כ גם כלי עסק והשתדלות כלל תבא ברכת ה', וממה שאומר בכל אשר תעשה משמע שצריך להיות עשי' ועסק, וביותר אינו מובן לפי משארז"ל (ביצה טו. א) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוהכ"פ, וא"כ מהו הצורך לעסוק באיזה מו"מ או אומנות שעיי"ז יתפרנס, הלא ודאי מה שנקצבה לו פרנסה בחסד עליון יומשך לו ולמה צריך עסק והשתדלות בזה, גם צ"ל משארז"ל (ר"ה טו. א) אדם נידון בכ"י ואיך יתוודך זה עם מאמר הנ"ל דמזונותיו קצובים לו מר"ה כו', דודאי גם ר' יוסי שאומר דאדם נידון בכ"י מודה דהדין ומשפט הוא בר"ה ואז נקצב לו כל הצטרותו בכני חיי ומזוני, וא"כ מהו"ע הדין ומשפט שבכל יום. וגם צ"ל מה שאנו מבקשים בכל יום בשמו"ע על פרנסה ורפואה וכו' הלא כ"ז נקצב מר"ה כו'. ובזהר (ח"ב סב. ב) איתא דרב ייבא סבא חי' מתפלל בכל יום קודם האכילה על מזונו שינתן לו, גם אף שהי' מזונו כבר מוכן לפניו. דאע"ג דהוה לי' למיכלא לא הוי מתקן לי' עד דשאייל לי' מבי מלכא בצלותא, וצ"ל מהו"ע תפלה זו.

קיצור. שמותי בעלי העסקים שאינם קובעים עתים לתו' ומחס שבלתי מתפללים בצבור, שוכחים על העיקר דברכת ה' היא תעשיר, סתירת המאמרים מזוונות קצובים מר"ה ואדם נידון בכל יום.

מאמר יח.

פרק א. והנה להבין סתירת המאמרים בענין מזונותיו וצרכיו של האדם, דפסם ארז"ל כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוח"כ, ופעם ארז"ל אדם נידון בכל יום, ורב יבא חי' מתפלל בכל יום שינתן לו מזונו וכדאיתא בזהר דאע"ג דהוי לי' למיכלא לא הוה מתקן לי' עד דשאייל לי' מבי מלכא בצלותא, היינו שיש ג' עניני' הא' מה שמזונותיו וצרכיו של אדם קצובים לו מר"ה הב' דאדם נידון בכל יום, והג' דאף גם שכבר הכל מוכן לפניו הנה אינו משתמש בו עד דשאייל לי' מבי מלכא בצלותא, דהנה מבואר בפע"ה אשר מר"ה עד יוח"כ הוא תקון ובנין המלכות דאצילות עד שבתפלת נעילה הוא תכלית העלי' של המל' שמתעלית עד דיקנא דא"א, שגם בשבת אין לה עלי' כזו, דבשבת מתעלית במקום אבא, ורק ז"א עולה עד הדיקנא, ובנעילה דיוהכ"פ המל' עולה עד הדיקנא ומקבלת שם ה"ג דעתיק יומין, וזהו"ע החותם הנעילה דיוהכ"פ שהו"ע הח"ג דעתיק יומין. וצ"ל מהו"ע הח"ג דעת"י שמקבלת המל' בתפלת נעילה, והלא בנעילה אז עיקר המשכת בחי' רחמים פשוטים ממש, וכמאמר רז"ל (פסיקתא דר"ב פ' ולקחתם לכם) הסליחה מופקדת אצלך מר"ה עד יוח"כ, דיוהכ"פ בכלל הוא בבחי' רחמים פשוטים, ובפרט בעת הנעילה שאז הוא בחי' תכלית הרחמים ועת רצון כידוע, וא"כ מהו"ע הח"ג שמקבלת או, וגם מהו ענין החותם. אך הענין הוא דהנה ידוע דבחי' מל' דאצי' היא מקור העולמות דבי"ע, וכמ"ש (תהלים קמה. יג) מלכותך מלכות כל עולמים, דכל עולמים שרש התהוותם הוא מבחי' המל', ונקראת אם כל חי לפי שהיא מקור כל החיים ומקור כל ההשפעות בכל העולמות, וכדאי' בפרדם בשער עד"כ ערך הוה שהיא ספי' המל' שנק' אם כל חי. והנה בכל יום הרי מדה זו מחדשת שפע האור והחסד עליון בכל העולמות, וזהו שאנו אומרים בברהמ"י הזן את העולם כולו בטובו כהן בחדס כו' וכמארז"ל (ע"ז ג. ב) שלישיית הקב"ה יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כנים, דהיינו מעולם הבריאה בג"ע העליון עד תחתית עולם העיש' בעולם השפל, שכל הנברא' נכללים בכלל זה, דספי' המל' חלוקה מכל הספי' בזה דספי' המל' נאצלה בנקודה והמ"ס שבה באות בסוד תוספות, דמספי' המל' שבחכ' נמשך להיות ספי' חככ' שבמל' ומספי' המל' שבכינה נמשך להיות ספי' הכינה שבמל' וכן כולם, והיינו דהאור והחיות מקבלת ספי' המל' מהספי' שלמע' ממנה, ושרש ההמשכה הוא מכתר עליון, וזהו"ע בנין המל' בר"ה, להיות שבר"ה נמשך בחי' כתר מל' דהיינו הרצון למלוכה, כידוע ומבואר במ"א באריכות, ולכן אז הוא עיקר

המשכת האור בבחי' מל' (שזהו"ע הרצון למלוכה) ובכל ר"ה נמשך אור חדש מא"ס ב"ה למדת מלכותו ית' על כל השנה כולה להחיות עולמות בי"ע לזונם ולפרנסם, שאור וחיות זה הוא כולל חיות עולם שנה נפש של כל השנה כולה, אלא דבר"ה הוא בכסה עדיין שמכוסה ונעלם, וביוהכ"פ נמשך בבחי' המשכה וגילוי למעלה, ובסכות הוא ליום חגיגו שנמשך בגילוי יותר אך בבחי' מקיף, ובשמע"צ נמשך בבחי' פנימי' שז"ע הקליפה דשמע"צ, ואח"כ נמשך ע"י בחי' מל' בכל יום ויום בגילוי למטה בעולמות בי"ע. וזהו בחי' המשכת החסד עליון שנמשך מבחי' הכתר בחי' חסדים דעתיק בבחי' מל' בר"ה ויוהכ"פ ומבחי' מל' נמשך בכל העולמות.

קיצור. אצ"י ספי' המל' בסוד שרש ונקודה א' ובר"ה בנין המל' שמקבלת מהמ"ס שלמעלה ושרש ההמשכה מכתר מל', שבר"ה עדיין מכוסה וביוהכ"פ מתגלה ובסכות במקיף ובשמע"צ בקליפה ונמשך ע"י ספי' המל'.

פרק ב. והנה שרש ההמשכה שנמשך בספי' המל' מכתר מל' בר"ה שהוא האור והחיות מבחי' חסד דעתיק שנמשך בבחי' מל', ה"ה בחי' אור כללי ולא נתחלק לפרטים כלל וא"א שיתקבל אל המקבלים, ובכדי שיתקבל האור במקבלים זהו ע"י בחי' ה"ג דעתיק, שהם המחלקים את החסד לחלקים, שע"ז יתקיים עיקר אמיתת החסד שע"ז יוכלו הנבראים לקבל את החסד, וכענין גבורות גשמים שיורדין בגבו' שמתחלקים טיפין טיפין וזהו תכלית ואמיתית החסד שע"ז דוקא והרוח את הארץ והולידה והצמיחה, וכן בכחות הנפש באדם, דהקול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט ומתחלק לאותי' בח' מוצאות הפה אחה"ע מהגרונ גיכ"ק מהחיד כו' והיינו ע"י ה"ג מנצפ"ך מקור הדבור, וכדאיאת בהקדמת הזוהר בענין כוס ישועות אשא, כוס של ברכה אצטריך למהוי על חמש אצבעיון, ומבו' שם שהן בחי' ה"ג, והם דוקא נק' ישועות וכאמרו ואינון חמש איקרין ישועות, וע"ש בפ' הרמ"ז שהן ה"ג הנמשכו' מיסוד דעתיק. וזהו שנק' הח"ג ה' אצבעות, דכמו עד"מ היד הנה קודם התחלקותה לה' אצבעות הרי הכח כלול בה ביחד בלי התחלקות, וכשמתחלקת לה' אצבעות מתחלק כח ההוא שיחי' לכל אצבע כח פרטי מצומצם בפ"ע זו זרת וזו קמיצה כו' וכדאי' בגמ' (כתובות ה. א ושם) דכל חדא וחדא למילתי' עבידא והתחלקות זו היא בחי' גבורות. אך ה"ג אלו הן אמיתות החסד, שהרי היד אם לא הי' בה חלוק האצבעות לא הי' יכול לעשות בה מלאכה ופעולה ולא לכתוב שכל פעולות אלו נעשות דוקא ע"י האצבעות, נמצא שהגם שהיד עצמה היא כללות הכח מ"מ אם לא ע"י ה"ג דחילוק האצבעות לא הי' יכול להיות פעולה והשפעה מהכח שביד, וא"כ הרי ה"ג אלו הן שלמות פעולת החסד וכענין גבורות גשמים הנ"ל. וזהו"ע מה שנק' גבורות הנ"ל בשם ישועות, דהו ג"כ שכוס של ברכה צ"ל על ה' אצבעיון דוקא. ומכש"כ בבחי' עתיק

שהה"ג דשם הן ודאי כלולות ומיוחדות בהה"ח, דהא לית שמאלא בהאי עתיקא, ולכן מהן מיתוק כל הגבורות שלמטה, וכידוע מענין אין הדינין נמתקין אלא בשרשן, וכמו"ש בפע"ח בכוונת השופר, ואעפ"כ נקרא ה"ג שבהן וע"י נמשך שלימות פעולת הה"ח שתתחלק השפע בכדי שתוכל להתקבל אל הנבראים, וגם ע"י נמשך החסד לכאו"א מהנבראים בפרט. דהנה בחי' החסד שנמשך בראש השנה ויום הכפורים מבחי' ה"ח דעתיק הוא בחינת המשכת חסד כללי לכללות העולם, והה"ג דעתיק שנמשכי' בנעילה הוא שמתחלק בחי' החסד לכל נברא בפרט כמה מן החסד יומשך לכאו"א, וגם ע"י נמשך החותם שלא תומשך השפע ותתפשט יותר מדאי למקום שאין צריך, והיינו שלא תהי' יניקת החיצונים, דע"י שנמשך החסד לכאו"א ע"י בחינת הה"ג, שבאה השפעת החסד בבחינת הגבלה, ממילא לא תהי' מזה יניקת החיצוני, דדוקא כשהאור הוא בבחי' בל"ג אז יתפשט ביותר ויכול להיות שיומשך גם למקום שאינו ראוי, אבל כשהוא בבחי' הגבלה אינו נמשך למקום שאינו ראוי. וזהו ג"כ ענין הה"ג, דבכל א' וא' לא תהי' יניקת החיצונים מהשפעת החסד שנמשך אליו. וזהו ענין החותם דנעילה שחיינו מה שנחתם ונחלק השפעת החסד בפרט לכל אחד ואחד.

קיצור. ה"ג דעתיק מחלקות השפע שנמשך במל', גבורות גשמים, ה' מוצאות מחלקים הקול, ה' אצבעות מחלקי' כח הכללי ועל ידן הן הפעולות, כום ישועות דיתבא על ה' אצבעין, החותם בכדי שהשפע יגיע למקום הראוי ולכל א' בפרט.

מאמר יפ.

פרק א. והנה החותם דנעילה דיוהכ"פ הנה מלבד זאת שענינו הוא שהשפע הכללי שנמשך בספירת המל' יגיע למקום הראוי ולכל א' בפרט, הנה עוד זאת ענין החותם דנעילה הוא השמירה כללית שלא תהי' יניקת החיצונים מהחסד הנמשך, וכמו חותם שמניחים על אגרת הוא בכדי שלא יקראנה זר, וכמו"כ הו"ע החותם למע' שלא ינקו החיצוני' מההשפעה, והיינו ע"י ה"ג דעתיק שמקבלת אז בחי' המל', שבהם ועל ידם נמשך התחלקות החסד עליון דעתיק לכל הנבראים דעולמו' בי"ע המקבלי' מבחי' מל' דאצי'. וזהו משארז"ל דמונותיו של אדם קצובים לו מר"ה עד יוהכ"פ, היינו שע"י ה"ג נמשך הקצבה שהוא כמה יומשך החסד עליון לכל אדם בפרט, משא"כ מתחלה הי' החסד אור וחיות כללי לכללות העולמו', וע"י ה"ג החותם דנעילה נעשו שני עניני' כאחד, והוא שלא יקרב זר לקבל גם שמין משפע זו ואשר יומשך למקום הראוי ונותן קצבה שיתחלק ויומשך לכל נברא ולכל אדם בדרך פרט. דהנה כשמל' דאצי' מקבלת בנעילה דיוהכ"פ מה"ג דעתיק אור החסד עליון שנקצב ע"י הה"ג לכל העולמות בי"ע ולכל ברי' בפרט, הנה גם אז עדיין החסד

הוא כמו שהוא למע' באצ' שהוא בבחי' תכלית הרוחני' ולא נמצא ולא נצטייר בו עדיין מהשפעות וחיות גשמי דעניני עוה"ז כלל, כמו שאין ערוך חיות עוה"ז לעולם האצ'י, וכידוע דאצ' מובדל בערך מעולמות בי"ע ולכן בהד' יסודות ארמ"ע, שכללות הד' עולמות אבי"ע נכללי' בד' יסודות אלו כמ"ש בע"ה, הנה אצ' הוא בחי' יסוד האש וכמ"ש (דברים ד. כד) כי ה' אלקיך אש אכלה הוא שנמשל לאש, והיינו כמו האש שאין לו התחברות עם שאר היסודות ולכן הוא תמיד בבחי' עלי' והסתלקות למעלה, וכמו"כ עולם האצ' אין לו התחברו' עם עולמות בי"ע, דאצ' הוא אלקות ממש ואין שם בחי' יש כלל, ועולמות בי"ע הרי מעולם הבריאה מתחיל בחי' מציא' היש, שע"ז מורה ל' ברא כמ"ש הרמב"ן בפ' על התו' בפסוק בראשית ברא, ולכן אצ' מובדל מבי"ע וכש"כ מעולם עשי' הגשמי ממש, ולזאת בבחי' השפעת החסד שבעולם האצ' אין שם שום ציור עדיין מבחי' החסד הגשמי דעוה"ז רק שנמשך סתם השפעת החסד לכנס"י, ונחלק ע"י הח"ג לכל או"א בפ"ע, אבל הכל הוא בבחי' חסד רוחני עדיין. ובכדי שיומשך אח"כ מחסד זה חיות והשפעות גשמי' בבני חיי ומוזני, הוא ע"י התלבשות המל' דאצ' בבריאה יצירה ועשי', וכמ"ש באגה"ק בסופו בד"ה להבין מ"ש בפע"ח שאפי' ביו"ט בחי' חסד דאצ' מתלבש לגמרי בחסד דברי' ומחי' עוה"ז הגשמי ע"י מעבר חסד דיצ' ועשי' הנק' ג"כ התלבשות שאם לא כן לא הי' פועל בגשמי' עוה"ז עכ"ד. וביומן דחול הוא ע"י התלבשות גמורה בחסד דיצ' ועשי', והיינו ג"כ ע"י יחוד זו"ג דיצ' ואין מספיק בחי' ההתלבשות בחסד דיצ' לבד, כי ז"א דיצ' ג"כ עדיין אינו בגדר שתחי' מזה השפעת חסד דעשי', ולא הי' יכול להתהוות מזה חיות העשי', כ"א כשהולך השפע ע"י מל' דיצ' ונתצמצם עצם האור דז"א דיצירה, ובעשי' צ"ל ג"כ יחוד זו"ג דעשי', כי עיקר התהוות היש ודבר נפרד לגמרי הוא מבחי' מל' דוקא לפי שאין מלך בלא עם כו', ואז נמשך מזה ההשפעות בעשי' הגשמי' למטה דבר יום ביומו ע"י המדה שביום ההוא מו"ק דבי"ע, דכל ההתחלקות בא מה"ג דעתיק.

קיצור. החותם הוא שיגיע השפע למקום הראוי ולכל א' בפרט. השפע הכללי המתקבל במלכות דאצילות בנעילה הוא חסד רוחני דאצ'י. אצ' מובדל מבי"ע כאש הנבדל משאר היסודות, ורק בהשתל' דבי"ע הנה ע"י ה"ג דעתיק נעשה חסד שבערך הנבראים.

פרק ב. ועפ"ז יובן ענין הדין ומשפט שישי בכל יום וכמארז"ל (ר"ה טז. א) דאדם נידון בכל יום, דהנה כתיב (שמות כ. ט) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך (שם יא) כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי וא' בזהר בכל יומא עביד עבידת' וכן הוא בעבודת האדם דששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, דכל אחד ואחד מישראל יש לו מלאכתו אשר בשבילה נברא ובשבילה ירדה נשמתו למטה, וכתיב (תהלים קלט, טז)

ימים יוצרו ולו א' בהם תכלית כל הימים אשר נוצרו וניתנו להאדם הוא בכדי ולו אחד בהם שהאדם בעבודתו ימשיך בבחי' אחד, דאחד הוא ר"ת דא' הוא א"ס ב"ה אלופו של עולם, ח' הם ז' רקיעים וארץ וד' הם ד' רוחות העולם ובכללות הו"ע המקום וימים הו"ע הזמן, והיינו דהאדם עבודתו לחבר זמן ומקום וליחדם באלקו'. וזהו מלאכתך שהיא מלאכת האדם בתכלית ירידת נשמתו למטה. אמנם מלאכה זו צריכה להעשות בכל יום ויום ובעבודה ביגיעה שהיא יגיעת בשר ויגיעת נפש. וזהו ששת ימים תעבוד דבכל יום ויום צ"ל העבודה בעבודת ה' לפי מעלת היום ההוא וענינו בספ"י העליונות, דיום ראשון הוא חסד וענינו בעבודה אהבה, ויום שני הוא גבורה וענינו בעבודה הוא יראה, יום השלישי תפארת וענינו בעבודה הוא לאסתכלא ביקרא דמלכא בהתכללות חו"ג ואהוי"ר, ויום הרביעי נצח וענינו בעבודה לעורר מדת הנצחון לבער ולשרש גם את הדקות דדקות של הלא טוב, וזהו דברביעי נתלו המאורות שהוא אור המאיר דשמש הוי' הדוחה ומכלה גם הדקות שבדקות הלא טוב, ויום החמישי הוד וענינו בעבודה להתבונן ולהשיג הוד כבוד מלכותו ית' כמו שהוא מובן ומושג מהבריאה כולה כשמתבונן בעניני מה רבו מעשיך הוי' ומה גדלו מעשיך ה', וביום השישי יסוד וענינו בעבודה הוא דאחיד בשמיא ובארעא היחוד דממכ"ע וסוכ"ע, ויודע דכל המדות מתכללות זמ"ז וזוהי שלמותם, וכן הוא בעניני העבודה שהם מתכללים ומשלימי' זה את זה, דאהבה כלולה מיראה וביראה כלולה אהבה וכן כלם, אבל עם זה הנה כל יום ויום יש לו עבודתו הפרטית לפי ענינו בהספ"י של מעלה. וזהו דאדם נדון בכל יום, דהנה לפי המבואר לעיל מובן דמבחי' החסד שנקצב בר"ה ויוחכ"פ ונמשך בבחי' מל' דאצ"י יכול להיות מזה כמה מיני אופני חסד בעשי', כי מאחר דבהחסד כמו שהוא באצ"י אין בו ציור כלל מאופן השפעת החסד דעשי', והרי הוא בבחי' חסד פשוט עדיין שיכול להצטייר ע"י ההתלבשות דעולמות בי"ע כנ"ל, שע"ז נעשה בבחי' חסד גשמי בעוה"ז הגשמי בכמה אופנים שונים, וע"ז הוא הדין ומשפט בכל יום בהחסד שנמשך להאדם לצורך מה יתפשט ויומשך ממנו בעשי', אם לכל מילי דמוטב לבני חיי ומוזני בריוח או רק שנים מהם בריוח או רק א' מהם, והדין ומשפט הוה הוא ע"י הבי"ד של מעלה שבהיכל הזכות והיינו בהיכלות דבריאה, ואם הפסק דין שאותו החסד שנקצב לאדם בר"ה ויוחכ"פ אין באפשרי שיומשך ממנו למטה כל החוט המשולש דבני חיי ומוזני כ"א לשנים מהם עד"מ, אזי יש משפט למה יומשך שפע החסד אם לבני וחיי שיהיו לו בנים חיים וקיימים ובריאות בכללות נפשות ביתו או למוזני רויחי וחיי שיהיו לו עושר ובריאות. ובוה מועלת תפלת הצדיק לחלוף מענין לענין, ובוה יובן המעשה שאירע אצל הכעש"ט נ"ע באחד שהתאמץ בבקשתו שיתפלל עבורו להוושע בכנים והאיש ההוא הי' עשיר גדול ולא ענהו הכעש"ט נ"ע על בקשתו, עד כי פעם התאמצו האיש ואשתו ביותר וראה הכעש"ט נ"ע כי הפצים המה באמת מקורות הלב, ויאמר להם כי כשילידו בנים יאבדו העשירות ויהיו עניים ויבחרו בכנים וילידו בנים ונעשו עניים. והיינו שהכעש"ט נ"ע החליף שרש החסד

למעלה שנמשך לו ע"י הבי"ד של מעלה על עושר החליף אותו על בנים, והיינו מפני שהחמד הנקצב לו לא הי' נמשך ממנו שני דברים והחליף אותו בתפלתו מעשירות לבנים. גם הדין הוא אם ראוי וכדאי האדם שיומשך וישתלשל החמד ההוא בעשי' בעוה"ז הגשמית, או אפשר אינו ראוי אז לזה ביום החמד הוא לפי מעשיו, והגם שכבר נקצב לו חסד בר"ה ויוהכ"פ יומשך לו החמד ברוחני' או יקבלו לעוה"ב כו', ועל פי זה יתווכו ב' המאמרים הנ"ל דמוזנותיו של אדם קצובים לו בר"ה ויוהכ"פ ומ"מ אדם נידון בכל יום, כי קצובים לו היינו שנקצבה לו המשכת חסד עליון מר"ה ויום הכפורים על כל השנה, ואעפ"כ אדם נידון בכל יום היינו באופני ציורי החמד באיזה חסד יצטייר בעוה"ז בפועל כו'. ועפי"ז יובן מה שאנו מתפללים ומבקשים בכל יום רפואה ופרנסה כו', דאע"פ שכבר נקצב בר"ה ויוהכ"פ מ"מ זהו רק בכללות החמד אבל אין בו עדיין תואר מהענינים הגשמי', ובכל יום אנו מבקשים שהחמד הנקצב לו ונמשך מבחי' מל' דאצי' יתלבש בעניני' גשמי' האלו. וזהו ג"כ מה שהתפלל רב ייבא סבא על סעודתו אע"פ שהיא כבר מוכנת לפניו, מפני שיכול להיות שאין זה שלו וע"ז התפלל שתבא התלבשות שרש חסדו במזון הזה.

קיצור. ששת ימים ענינם בספי' ובעבודה. מלאכת אדם לחבר זמן ומקום וליחדם באלקו' בכל יום כפי מעלתו בסוד הספי', וע"ז הוא הדין אם שפע הנקצב יבא בגשמיות או רק ברוחני', ואם בבני חיי ומוזני או באחד מהם ואפשר להחליף מענין לענין. הבעש"ט נ"ע החליף עשירות על בנים.

מאמר ב.

פרק א. והנה זה שהאדם נידון בכל יום, הוא דעת ר' יוסי בברייתא דר"ה (טז. א) ולדעת ר' נתן נידון בכל שעה שנא' לרנעים תבחננו (איוב ז. יח) והקשו ע"ז דא"כ לר"י ולר"נ אין בין ר"ה לכל ימות השנה כלום לענין דין של מעלה ואיך יפרשו הפסוק דכי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב (תהלים פא. ה) דקאי על ר"ה. וגם מ"ש עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה (דברים יא. יב) שמזה למדו בגמ' (שם ח סע"א) דר"ה הוא ר"ה לדין, ועוד מהו ענין מלכיות זכרונות ושופרות שאומרים בר"ה, ומה יום מיומים, ואין להעלות על הדעת כלל דלר"י ולר"נ אין חידוש בר"ה לגבי שאר הימים, אלא ודאי אין מחלוקת בזה כלל אשר ר"ה ויום הכפורים הוא יום הדין, וכ"כ בע"מ מאמר חיקור דין ח"ב פ"א ופכ"ז שלא נחלק אדם בדבר, והיינו דהכל מודים שאז נחתך קצבת החמד לכל ברי' כו', ולכן אומרים מלכיות זכרונות ושופרות בר"ה בכדי שתמליכוני עליכם כו' דבנין המל' דאצי' הוא מר"ה עד יוהכ"פ, שאז בנעילה מקבלת המלכו' מה"ג דעתיק, והוא המשכת מקור החיות לבי"ע לכל השנה, והיינו דבר"ה נמשך החמד כפי שנקצב לכל העולם בכלל,

ובנעילה דיוהכ"פ נחתם ונחתך קצבת החסד לכאו"א בפרט וזה לדברי הכל, אלא דמ"מ ס"ל לר' יוסי ור' נתן, דאדם נידון בכל יום דין ומשפט גמור על כל הענינים לחולי ולבריאות ולחיים וכו', והיינו לפי שהחסד הקצוב לו בר"ה ויוהכ"פ אף שכבר נמשך לבחי' מל' דאצי' אין בו עדיין שום תואר ותמונה מעניני עוה"ז, כי אין ערוך עשי' לגבי אצי', על כן אף שיוכל להיות ממנו כל השפעות עניני עוה"ז, מ"מ בר"ה ויוהכ"פ לא נגמר המשפט בפירוש מה יהי' מהחסד הזה ובמה תהי' ההשפעה אם בבני או בחיי או במזוני או בכלם או בענינים הרוחני' ובחיי עוה"ב והדין ומשפט במה תהי' ההשפעה הוא בבי"ד שלמעלה בהיכלות דבריאח ויצירה כו', וזהו הדין ומשפט שבכל יום ממש וכמשנת'. והדין ומשפט דר"ה ויוהכ"פ הוא קצבת החסד שיומשך לכל העולם בכלל ולכל ברי' בפרט כמה מהחסד נקצב אליו, וזה עיקר הדין ובו תלוי הכל כי לפי ריבוי קצבת החסד כך תהי' הברכה והטוב כל השנה משא"כ במיעוטו ח"ו, וכמשנת' (מאמר יט פ"ב) דכאשר החסד בריבוי יש באפשרי שתהי' השפעת החסד בכל הדברים דבני חיי ומזוני ולפעמים אין באפשרי שיהיו כל הדברים כ"א שנים מהם או אחד מהם כו', וגם אם אפי' בכל הג' דברים יש נ"מ אם בריבוי או בצמצום ח"ו, וזה תלוי בכללות קצבת החסד בר"ה ויוהכ"פ לכל העולם בכלל ואליו בפרט אם בריבוי או כו', מ"מ יש דין ומשפט בפרט בכל יום מה יצטייר ויומשך מהחסד הזה, וכמו אם יש באפשרות החסד שנקצב אליו בר"ה ויוהכ"פ שיהיו ב' דברים מהג' הנ"ל איזה ב' דברים יהיו אם בני וחיי או מזוני וחיי וכדומה וכמשנת' ל. וגם אם יש באפשרי על כל הג' דברים הנ"ל מ"מ המשפט הוא אולי יהי' החסד הזה השפעות עניני' רוחני' או לחיי עוה"ב וכו', מאחר שבהחסד שנקצב בר"ה אינו ניכר עדיין מה שיהי' ממנו ההשפעה בעשי' שאין שם תואר זה כלל כ"א זה תלוי בבי"ד של מעלה. וזהו לפי מעשיו, כן הוא הדין ומשפט בהיכלות דבריאח. ונמצא שניהם אמת, דעיקר הדין על המשכת החסד הוא בר"ה ויוהכ"פ, ומ"מ יש דין ומשפט גמור בכל יום.

קיצור. קצבת החסד דעתיק בר"ה ויוהכ"פ אין בו עדיין שום תואר מעניני עוה"ז, גם בלתי מחולק באיכות וכמות בבני חיי ומזוני, וע"ז הוא הדין בכל יום לדעת ר' יוסי ובכל שעה לדעת ר' נתן.

מאמר בא.

פרק א. אמנם דעת רבנן בענין הדין ומשפט דמזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה וכל צרכיו של האדם ובני ביתו בבני חיי ומזוני הם בכלל המזונות, וס"ל דגז"ד של אדם נחתם ביוהכ"פ (שם בגמרא) דבר"ה ויוהכ"פ נגמר פרטי עניני האדם על כל השנה לחיים או כו' וכן לכל המאורעות שלו, א"כ לפ"ז א"א לומר שבהחסד עליון הנקצב לו בר"ה ויוהכ"פ לא נצטייר מעניני עוה"ז כלל, דא"כ מהו"ע שנכתב ונחתם ומהו"ע שנגמר כל מה שיארע לו, אלא בהכרח לומר דבהחסד שנקצב

לו ניתן תואר ותמונה ממה שיומשך מזה בעוה"ז, ולכאן אין זה מובן
 והלא אין ערוך עשי' לגבי אצילות וא"כ איך בהחמד שנמשך למל' דאצי'
 יהי' בו תואר וציור מעניני עוה"ז. אך הענין יובן ע"פ מה דאי' בתו"א (פ'
 וירא ד"ה פתח אליהו) דיותר ממה שאין ערוך עשי' לגבי אצי' אין ערוך
 אצי' לגבי או"ם עצומ"ה, דהנה הגם שנת"ל (מאמר יט פרק א) דאצי'
 מובדל מעולמות בי"ע, מ"מ הרי אצי' הוא ג"כ עולם ויש בו ע"ס בבחי'
 אורות וכלים. והגם שהוא אלקו' ממש מ"מ נק' אלקות ולא אלק' שמורה
 על העצמו', אבל אלקו' פי' געטליך, דהיינו שהוא התפשטות הארה לבד,
 ומשו"ז שייך שם ע"ס ובפרט בהכלים שהם בבחי' מציאות ספי' חכמה
 וחסד, ולכן הנה מע"ס דאצי' נמשכים ע"ס דבי"ע בדרך השתלשלות עו"ע
 שיש להם ערך ושייכות זה לזה, דהשתל' והתחוות חכמה דעשי' מחכ'
 דאצי' הוא עד"מ משארז"ל (בר' פ' יו"ד) אין לך עישב מלמטה שאין לו
 מזל מלמעלה המכה בו ואומר גדל בו' וגבוה מעל גבוה וגבוה עליהם דכל
 הענינים שישנם בעשב ופרי הגשמי' הרי ישנם במזל הרוחני ובכל הדרגות
 דגבוה מעל גבוה. והנה התפוח הגשמי יש בו מתיקות גשמי האם נאמר
 שיש בכח הצומח שבארץ ג"כ מתיקות, ופשיטא שא"א לומר כן על המזל
 הרוחני ועל הדרגות דגבוה מעל גבוה שאינם בערך ומהות זה, ובאמת
 הנה הפעמים דמתיקות ומרירות גשמי' נמשכים משרשם בחסד וגבו',
 שהמתיקות נמשך מהחסד ומרירות מגבורה, והרי חו"ג הן ענינים רוחני',
 רק שבהשתלשלות וסדר ירידת המדרי' מדרי' אחר מדרי' נתגשמו עד
 שנמשך מבחי' החסד מתיקות, עם היות שאין ערוך אליו מ"מ הוא ממזגו
 ותכונתו, וכמו שרואים כמה מיני עריבות ומתיקות ברוחני', וכמו תענוג
 של דבר חכמה הוא ג"כ מתיקות, וכן תענוג של ניגון שהוא למטה במדרי'
 ממנו, ולכן בכמה ירידות והשתל' נעשה מתיקות גשמי ממש, וכן הוא
 הענין בחכמה שיש בה ג"כ גבוה מעל גבוה, והחכ' שבנ"ע דעשי' יש לה
 ג"כ ערך ויחוס לחכ' דאצי', דע"י ריבוי רבבות השתל' מדרי' נמשך
 מחכ' דאצי' חכ' דעשי', והגם דאצי' מובדל מבי"ע ואיך הוא בדרך השתל'
 עו"ע, הענין הוא דההשתל' זאת אינה כמו ההשתלשלות בעולם אצי'
 גופא בחע"ס שבו, או בעולם הבריאה ושאר העולמות בסדר ההשתל'
 שבאותו העולם, אלא שההשתלשלות מאצי' לבריאה הוא ע"י הפרסא,
 דענין הפרסא הוא כמו המשל אל השכל, שהמשל הוא דבר זר מהשכל,
 ולכן הוא מעלים עליו לגמרי עד שיש כאלו שאינם מבינים כלל שיש בזה
 איזה נמשל, אמנם אח"כ כשמתגלה השכל מן המשל ודאי שאינו במהות
 אור השכל כמו שחי' קודם שנתלבש במשל, ומ"מ הרי אינו שכל אחר,
 וה"ה אותו השכל שנתלבש בהמשל אלא שהוא באופן ומהות אחר,
 וכמו"כ הו"ע הפרסא שמעלים ומסתיר על בחי' חכ' דאצי' וכשנעשה בחי'
 חכ' דברי' ע"י הפרסא הוא כמו אור השכל שמתגלה ע"י המשל, ה"ה
 אור של תולדה, והיינו אור שנתחדש בעולם הבריאה, לפי שאינו כלל כמו
 אופן החכ' שהיא באצי', אבל מ"מ ג"כ אינה מהות ודבר אחר לגמרי
 שה"ה המשכה והתחוות מבחי' חכ' דאצי' אלא שהוא אופן אחר, ואינו
 דומה כמו חכ' דאצי' לגבי או"ם, דבאו"ם עצומ"ה הרי לא יש שם

בח'י חכ' כלל ואינו מגדר החכ' כלל, וא"כ בח'י חכ' דאצי' הוא באין ערוך ממש לגבי או"א"ס אבל באצי' הרי כבר יש בח'י חכ', וא"כ בח'י חכ' דבריאה וכמו"כ חכ' דעשי' אינו בבחי' אין ערוך לגמרי, אלא שחכמה דאצי' מובדלת מחכ' דבריאה ולכן הנה התהוותם הוא ע"י הפרסא דהיינו שבא באופן אחר מבחי' חכ' דאצי', אבל מ"מ יש להם ערך ויחס אל חכ' דאצילות.

קיצור. בעולם אצי' ע"ם אורות וכלים, חכ' דעשי' לגבי חכ' דאצי' כערך מתיקות גשמי לגבי חסד הרוחני ועם זה משתלשל ממנו, השתל' דבי"ע מאצי' הוא ע"י הפרסא כדוגמת השכל המתגלה מהמשל, אצי' מובדל מבי"ע ויש להן יחס אליו.

פרק ב. וזהו שאמר רבינו נ"ע דיותר ממה שאין ערוך עשי' לגבי אצי' אין ערוך אצי' לגבי או"א"ס, דבאו"א"ס עצומ"ה לא יש כלל ענין הספי' והע"ם דאצי' הן כמהות חדש ממש, ולכן התהוות ע"ם דאצי' מאו"א"ס הוא ע"י צמצום ומקו"פ, שהו"ע התעלמות אור הראשון לגמרי, ואז נעשה דבר שאינו ממהות אור הראשון כלל, אבל עשי' לגבי אצי' יש לה ערך ויחס מאחר שגם באצי' יש מציאות בחינת חכ', וא"כ א"א לומר דחכ' דבי"ע הוא מהות חדש ממש שהרי כבר יש בח'י חכ' גם באצי', ובהכרח שגם בח'י חכ' דבי"ע כלולה בחכ' דאצי' מאחר שהיא ג"כ בח'י חכמה, ורק שהיא בח'י ומדרי' עליונה וידוע דכל מדרי' עליונה כוללת בתוכה כל מה שלמטה ממנה, והתהוות החכ' דבי"ע מחכ' דאצי' הוא בדרך השתל' עו"ע, אלא שחכ' דבי"ע נק' אור של תולדה ואור חדש, ומעם הדבר הוא לפי שהוא באופן אחר מבחי' חכ' דאצי' ונתהווה בבי"ע ע"י הפרסא, דענין הפרסא הוא כמו המשל כנ"ל שהמשל הוא באמת דבר אחר לגמרי מהנמשל, וכמו"כ הו"ע הפרסא שהוא דבר אחר לגמרי שאינו בח'י אצי' ועי"ז נמצא בח'י חכמה בבי"ע, הרי זהו שנתחדש בח'י החכ' ע"י דבר זר לגמרי ומשו"ז נק' התחדשות, אבל מ"מ בעצם הרי החכ' אינה דבר חדש היינו שיהי' דבר אחר לגמרי, ולכן ההתהוות הוא ע"י הפרסא שאינו דומה לענין הצמצום, דענין הצמצום הוא סילוק והעלם אור הראשון, אבל הפרסא הרי האור הראשון (שהוא בח'י החכ' דאצי') מתלבש ומתעלם בהפרסא לחוות בח'י חכ' דבריאה, וכמו בהמשל הרי הנמשל מלוכש ממש בהמשל וממנו מתחדש השכל אצל המקבל, וכמו"כ בח'י חכ' דאצי' מלוכשת ממש בהפרסא וזוה מתחדש בח'י חכ' דבריאה, וממילא יש לחכמה דבריאה איזה ערך לחכ' דאצי', וכמו"כ יש לחכ' דעשי' ג"כ איזה ערך משום דהכל הוא בח'י השתל' עו"ע. וכמו שהוא בחכמה דעשי' לגבי חכ' עילאה דאצי', כמו"כ הוא בבחי' חסד דעשי' שהוא בבחי' השתל' מבחי' חסד עליון דאצי', וא"כ כיון שבחי' חסד דעשי' מושרש ממש בחסד דאצי' כמו עד"מ - להבדיל אלף הבדלות - מתיקות התפוח שמושרש בהמזל הרוחני, ובשרש שרשן החסד הרוחני, והרי מחסד דעשי' נמשכים ונשפעים עניני עוה"ז ממש והיות כל עוה"ז הגשמי א"כ גם בחסד עליון

דאצי' הנקצב לכל אדם בר"ה ויוהכ"פ שפיר מושרשים ממש כל ההשפעות גשמי' הנמשכים מחסד דעשי', דמאחר דחסד דעשי' מושרש בחסד דאצי' א"כ הרי גם כל הדברים הנמשכים מבחי' חסד דעשי' מושרשים ג"כ בבחי' חסד דאצי', והיינו דבחי' חסד דאצי' כבר כוללת בעצמה כל שרשי הדברים הנמשכים מבחי' חסד דעשי'. וזהו"ע מה שאדם נידון על כל הדברים והמאורעות של כל השנה בר"ה ויוהכ"פ, לפי שבחי' החסד שנקצב לו בר"ה ויוהכ"פ שנמשך לבחי' מל' דאצי' ה"ה כולל כל הדברים שיסתעפו ממנו.

קיצור. אצי' אין ערוך אל העצמות דאין שם ענין הספירות כמו באצי' והתהוות הע"ם דאצי' הוא ע"י הצמצום וסילוק, והתהוות הע"ם דבי"ע מאצי' הוא ע"י הפרסא, ובחסד דעשי' ישנם המקורים דענינים גשמי' א"כ יש להם יחס לחסד דאצילות.

מאמר כב.

פרק א. והנה עם היות דדעת רבנן שמוזנותיו של אדם קצובין לו מר"ה, ונת"ל שכל צרכי האדם ובני ביתו בבני חייה ומזוני הם בכלל המוזנות, בכל זה גם לדעת רבנן הנה יש דין בכל יום, ולכן אנו מתפללים ומבקשים בכל יום רפאנו וברך עלינו, והגם דבגמרא (שם) אמרו כמאן מצלינן האינדא אקצירי ומריעי כמאן כר' יוסי, מ"מ הלא גם לרבנן מי לא מצלינן וברך עלינו כמ"ש בתוספות שם, והענין הוא דהגם שהחסד נקצב בר"ה ויוהכ"פ מ"מ הוא עדיין בבחי' מל' דאצי' כמו שהיא באצי', דמל' דאצי' כמו שהיא באצי' ה"ה מופלא בערך מבי"ע, ובחי' רגלי' יורדות מות דמל' דאצי' היורדת לבי"ע כמ"ש (משלי לא. טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה דקאי על בחי' חיצוני' המל' דאצי' היורדת להחיות בי"ע, הנה בי"ע לגבי אצי' נק' מות דכתיב (דברים ל. טו) ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע, דחיים וטוב מות ורע הם תוארי הרוחני והגשמי. דהרוחני הוא חיים וטוב והגשמי הוא מות ורע. וזהו רגלי' יורדות מות דבריאה לגבי אצי' אינה בערך כלל, לכן הנה הגם שהחסד בבני חיי ומזוני כבר הוקצב בר"ה ויוהכ"פ אבל הוא עדיין כמל' דאצי', ולחיותו עדיין כמל' דאצי' הנה כדי שיומשך למטה הוא ע"י השתל' והתלבשות בבי"ע דבר יום ביומו, ויש ע"ז דין ועיון אם ראוי וכדאי האדם שיומשך ויתלבש החסד בעשי' בגשמי' לטוב לו, שיוסיף בלימוד התורה במנוחה ובקיום המצות בהידור וכמ"ש זה אלי ואנוהו וארז"ל (שבת קלג. ב) התנאה לפניו במצות וכן כמעשה הצדקה ביד רחבה, או ח"ו שההשפעה בגשמי' תהי' לרעתו וכמ"ש ומשלם לשונאו להאבידו משכר הרוחני בעוה"ב, וכמו שהוא בכמה פושעי ישראל ר"ל אשר הגמול בעד הטוב שעושים משלמים להם בטוב עולם זה שמצליחים בבני חיי ומזוני, והוא מה שדרך רשעים צלחה אבל הוא רק בעוה"ז

ונענשים בעונשים מרים וקשים לעוה"ב, ולפעמים הנה הפסק דין אשר הטוב שנקצב לו ישאר למע' בעולמות הרוחני' ויקבלנו לעוה"ב, (והגם דלכאורה מאחר שהחסד הנקצב לו כבר כולל בחו' חסד דעשי' וההשפעות שמוזה, וא"כ לכאורה בהכרח שיומשך בעשי' דוקא א"כ איך הוא נשאר למעלה ברוחניות, אך זה יובן ממה שיתבאר לקמן בפרק ב' – דבכל זה הנה רבנן ור"י כלם מסכימים) ורק הנפקא מינה בין רבנן לר' יוסי הוא, דלרבנן כבר נאמר ונגזר בר"ה ויוהכ"פ מה יומשך מהחסד, ואשר לפי"ז הדין שאח"כ בכל יום שהוא אם יקויים כפי שנאמר ונגזר מכבר אינו תחלת דין, והוא ע"ד שמבואר בגמרא (שם) דלר' יוסי דאמר אדם נידון בכל יום הא דכתיב (איוב ז. יח) לרגעים תבחננו, דמשמע כל שעה הוא עיוני בעלמא ואינו דין ממש, כך לרבנן דאמרי אדם נגמר גז"ד בר"ה ויוהכ"פ הא דכתיב (מ"א ח. נט) לעשות משפט כו' דבר יום ביומו הוא ג"כ עיון, אלא שאינו עיוני בעלמא אלא נקרא פקידה שהוא יותר מעיון והוא מ"ש (איוב ז. יח) ותפקדנו לבקרים כו', ולכן צריכים להתפלל ולבקש בכל יום גם לרבנן. ור"י סבר שבכל יום הוא דין גמור, דר' יוסי מפרש פקידה הנאמר בפסוק ותפקדנו לבקרים שהוא משפט גמור, ורבנן מפרשים משפט הנאמר בפסוק לעשות משפט כו' שהו"ע פקידה, ולשניהם שני הכתובים האלו מבארים זא"ז משום דשניהם נאמרו על הדין שבכ"ה, משא"כ מה שנא' (תהלים פא. ה) כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב קאי על הדין דר"ה, והמעט הוא לפי שבהחסד דאצי' אין בו שום תואר עדיין מחסד דעשי' ומההשפעות הנמשכות למטה לכן בכדי שיצטייר בהחסד ציור השפעות דעשי' שזה בו התחדשות, יש ע"ז דין גמור אם יצטייר ובאיזה אופן יצטייר או שישאר רק בעולם העליון ברוחני' ויקבל אותו לעוה"ב.

קיצור. החסד שנקצב לאדם בר"ה ויוהכ"פ הוא במל' דאצי', מל' דאצי' מופלא בערך מבי"ע, חיים וטוב מות ורע, ולכן יש דין בכל יום אם ראוי האדם למה שנקצב לו, והדין לדעת רבנן ור"י הוא עיון ורק שר' יוסי סובר דעיון זה הוא דין גמור.

פרק ב. והנה כ"ז הוא לפי השיטה שבהחסד דאצי' אין עדיין שום תואר מחסד דעשי' בכלל, ומכש"כ מההשפעות הגשמי' הנמשכות למטה, דהנה גם בעשי' הרוחני' אינו נופל בו ענין ההגשמה ומכ"ש בעולמות יצ' וברו' ובפרט בעולם האצי', אשר מל' דאצי' כמו שהיא באצי' היא מספי' העצמי' דאצי' דאין סוף להתפשטותן הנה גם החסד דעשי' הכלול בחסד דאצי' אין בו שום ציור עדיין, ובכדי שיהי' איזה ציור הנה על זה הוא הדין ומשפט, אמנם לפי השיטה דשרשי החסד דעשי' הכלול במל' דאצי' הנה בחסד זה כבר יש בו הצטיירות ההשפעות שנמשכו ונתהוו משרשי החסד דעשי' הכלול במל' דאצי', א"כ הרי המשכתם בעולם העשי' הרוחני' וציונם אינו התחדשות, ולמה יהי' ע"ז דין גמור מאחר שכבר נמשך ונחתם בהדין דר"ה ויוהכ"פ. אך הענין הוא דהנה כל נברא ונברא

ה"ה כלול מגוף ונפש, דהגוף הוא גשמי והנפש רוחני והם מחולקים בענין ואופן התהוותם, דהתהוות הנפש היא באה בדרך השתל' וכמו נפשות הבהמות שלמטה באות בדרך השתל' מבחי' פני שור שבמרכבה ונפשות החיות מפני אר"י ונפשות העופות מפני נשר ונפש האדם מפני אדם שבמרכבה, וידוע דהד' חיות יש בכל עולם ועולם ובא בבחי' השתל' ממדרי' למדרי' דהיינו מרוחני' לרוחני' דגם הנפשות שלמטה הן רוחני', אבל להיות התהוות מציאות הגשמי כמו גוף הבע"ח וכדומה בכל הדצח"מ, זה א"א להיות בדרך השתל' עו"ע, שאפי' יהי' ריבוי רבבות מדרי' השתל' לא יתהווה מהרוחני מציאות גשמי כי אם יהי' הכל בבחי' רוחני, והתהוות הגשמי מהרוחני הוא בדרך בריאה יש מאין דוקא. וכשם שלמטה יש גוף ונפש והנפש הוא בדרך השתל' והגוף הוא בדרך בריאה יש מאין, כמו"כ הוא בדוגמא כזאת למע' ג"כ, וכמו מלאכים הרי ידוע שכלול' ג"כ מגוף ונפש וכמ"ש הרמב"ן דמ"ש (תהלים קד. ד) עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש לחט, היינו גופות המלאכים שהן מיסוד האש והרוח, נמצא יש בהן גוף ונפש, וכן בהע"ם שבעולמות בי"ע שכלולות מאורות וכלים מבואר באגה"ק (סי כ' ד"ה איהו והיוהו חד) שהכלים דע"ם דבי"ע הם בחי' נברא ונבראו בדרך יש מאין מבחי' אור הנשמה שלהם, וא"כ גם שם בחי' הנפש שהיא הנשמה הוא בדרך השתל' עו"ע ובחי' הכלים וכ"ש הלבושים והחיכלות והמלאכים שבכל עולם התהוותם בדרך בריאה יש מאין, ולפי"ז משנת"ל דהחסד דאצי' כולל שרשי בחי' חסד דעשי' וההשפעות הבאות מזה, וההמשכה היא בדרך השתל' לבד, זהו בבחי' האור והחיות היינו בבחי' הנשמה שבכל העולמות, אבל בחי' הכלים דבי"ע וכש"כ הלבושים דבי"ע הם בדרך בריאה יש מאין.

קיצור. החסד שנקצב בר"ה ויוהכ"פ הוא שרשי חסד דעשי' שכלול במל' דאצי' הרי כבר יש בו ציור משרשי השפעות גשמי' א"כ מהו"ע הדין בכ"י, ככל נברא יש גוף ונפש, הנפש התהוותו בדרך השתל' והגוף התהוותו בדרך בריאה יש מאין, כן הוא בהע"ם באורות וכלים.

פרק ג. והנה עפי"ז יובן דעת ר' יוסי דסובר שבכ"י יש דין גמור, דהנה זה שיומשך השפעות חסד גשמי ממש בבחו"מ צ"ל ע"י הכלים וע"י הלבושים דבי"ע דוקא, שעפי"ז נצטייר הדבר בבחי' יש עד שבא בבחי' ציור גשמי, והציור הזה ה"ה התחדשות שה"ה בדרך בריאה יש מאין, דמה שהחסד דאצי' כולל שרשי חסד דבי"ע ונמשך בדרך השתל' הוא בחי' החיות הרוחני ובחי' הנשמה שהוא האור חסד דבי"ע, אבל ציור היש דכלים ולבושים חסד דבי"ע זה אינו כלול בחסד דאצי' ונתחדש ממש בדרך בריאה יש מאין ולכן ע"ז שייך דין גמור. ולפי"ז יובן ג"כ משנת"ל דגם לרבנן אפ"ל שלא יומשך ויתלבש בחסד דעשי', ולכאור' מאחר שכבר כלול הוא בחסד דאצי' הרי בהכרח שיומשך, ולפי הנ"ל מוכן דזה שיצטייר בציור גשמי אינו בהכרח כי זה אינו כלול בחסד דאצי', ולכן יכול להיות שיומשך רק בבחי' הרוחני' כמו בהגילויים דגעה"ת

וגעה"ע (שזה נמשך מבחי' הנשמה) ולא יומשך בגשמי' ממש. ולפי"ז יובן דרבנן ור' יוסי מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי כלל (וב"ב בע"מ דלא פליגי, אלא שכאן מבואר באופן אחר) דרבנן מדברים מבחי' המשכת האור והחיות הרוחני שזה נכלל בהדין ומשפט דר"ה ויוהכ"פ, לפי שהחסד שנמשך בר"ה ויוהכ"פ כולל זה ונמשך בכל יום בדרך השתל' ואינו התחדשות, ולכן אין ע"ז דין ומשפט כ"א פקידה ועיון לבד ובזה גם ר' יוסי מודה, אך ר' יוסי מדבר בהמשכת בחי' הציור הגשמי ממש שזהו עיקר ההמשכה דבר יום ביומו להיות השפעות גשמי' ממש, והמשכה זו בדרך התחדשות לכן אומר שיש דין גמור בכל יום על ההשפעה וגם רבנן מודים בזה. היוצא מכל הנ"ל הוא דעיקר הדין ומשפט הוא בר"ה ויוהכ"פ ובזה תלוי כללות ההשפעה דכל השנה כמה שנקצב ונמשך החסד בר"ה ויוהכ"פ לכל העולם בכלל ולכל ברי' בפרט אם בריבוי או כו', אמנם בכדי שיומשך בחי' השפעות גשמי' צריך להיות ע"י התלבשות בחסד דבי"ע דוקא, ובזה יש שני דברים המשכת החיות הרוחני דחסד דבי"ע ובחי' הלבושים והציור ממש דחסד דבי"ע, וע"ז הוא העיון והמשפט בכל יום בכדי שיצטייר בבחי' חסד דבי"ע עד שיומשך בחי' השפעת חיים וחסד גשמי ממש למטה.

קיצור. גילוי החסד בבני חיי ומזוני צ"ל ע"י הכלים דע"ם ובדרך בריאה יש מאין, ושיוך בזה דין גמור בכ"י לר"י, ולרבנן יכול להיות שישאר ברוחני, רבנן מדברים בענין החיות הרוחני ור"י מדבר בענין הגשמי.

מאמר כג.

פרק א. והנה להיות שהחסד הנמשך למטה בעוה"ז צריך להיות ע"י ע"ם דעשי' ודוקא ע"י הכלים והלבושים כו', בכדי שתצטייר ההשפעה בציור גשמי, יובן ענין וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה (דברים טו. יח) דהנה בפע"ח שער התפלה בכוונת פ' התמיד ע"פ צו את בני' כ' צו בגימט' אל אד' והוא בעשי' ולכן ארז"ל אין צו אלא ע"ז לפי שיונקים משם אל אד', ולכאו' לפי דבריו אינו מובן כלל משארז"ל אין צו אלא כו' מאחר דשמות אל אד' הן בגימט' צו והם שמות עליונים, ואף שמחם יונקים הקליפות דעשי' מ"מ הם עצמם הם שמות הקב"ה וא"כ מהו"ע אין צו אלא כו'. אך הענין הוא דהנה ענין ע"ז הוא שמשתחוה לשמש ולירח, והיינו מפני שמחם תצא השפעת המזון וכמ"ש (דברים לג. יד) וממגד תבואת שמש וממגד גרש ירחים, ומפני שמחשב אותם למקורי ההשפעה לכן ה"ח משתחוה ועובד להם, ובאמת זוהי טעות גדולה, דעם היות שנמשך ההשפעה על ידם הרי באמת אינם אלא שלוחי השפעה לבד ואין בידם להרע או להטיב מעצמם, שהם רק כגרון ביד החוצב בו שהגרון בעצמו אין ביכלתו לעשות שום דבר כ"א האומן בונה

ע"י הגרון, וכמו"כ כל הכוכבים והמזלות הם רק כגרון שעל ידם נמשכת ההשפעה, אמנם השופע והנותן את ההשפעה הוא האלקי' אלא שמשפיע ע"י המזלות, אבל הם מעצמם אין להם שום כח לעשות דבר כלל, וממילא אין להשבם כלל וכלל וכמ"ש (ישעי' י. טו) היתפאר הגרון על החוצב בו, ועד"מ אדם הרואה בנין גדול ומפואר האם יעלה על הדעת שישבח את הגרון שבנה את הבנין שיאמר כמה משוכח הגרון שבנה בנין גדול ומפואר כזה או יאמר כמה מפואר הבנין שבנה הגרון, אלא ישבח ויפאר את האומן שבנה את הבנין והבנין נקרא על שם האומן, הגם שהאומן בנה אותו ע"י הגרון מ"מ אין הגרון נחשב למאומה אלא האומן שבונה ע"י הגרון, וכמו"כ הוא בכל השפעות שפע חיות ומוזן בעולם הרי מי הוא השופע הוא האלקות אלא שנמשך ע"י המזלות (מהטעם שיתבאר לקמן), אבל אלקות הוא השופע על ידם והוא העיקרי והמזלות אין נחשבים לכלום אפילו לא כטפלים ג"כ, וכמו שהגרון אינו נחשב אפי' כשותף טפל אל האומן כמו"כ המזלות אינן אפי' כטפלים ג"כ שאינן נחשבים למאומה ממש, מאחר שהן רק כשלוחים לכד ואין בהם כח מעצמן כלל וכלל ואין בהם שום ממש, ולפעמים מראים זה למעלה איך שאין שום כח במזלות לעשות דבר מעצמם, וכמו במצרים שנדונו בהע"מ ולא הועילה להם יראתם שעבדו למול מלה להצילם ואדרבא ובכל אלקי מצרים אעשה שפטים כתיב (שמות יב. יב) ובזמן החורבן החליף המזלות והשרים העליונים, והיינו לפי שהן רק שלוחי השפע לכד והאלקות הוא השופע על ידם.

קיצור. אל אד' בגימט' צו שם דעשי', ההשתחואה לשמש וירח והמזלות שעל ידם רק באה השפעה גשמי' אבל המזלות עצמם אינם יכולים לא להשפיע ולא למנוע ההשפעה, והם רק כגרון ביד החוצב בו והשופע הוא אלקות וברצונו משדד המערכות של המזלות.

פרק ב. והנה טעם וסבת הדבר מה שההשפעה הגשמי' באה דוקא ע"י המזלות הוא, דהנה לפי שתי השיטות במהות החסד שנקצב להאדם בר"ה ויוהכ"פ כמו שהוא במל' דאצי' הנה לפי דיעה הא' הוא חסד פשוט עדיין ואין בו עדיין ציור ותואר השפעות הגשמי', והדיעה הב' דהחסד דאצי' כולל בתוכו גם בחינת חסד דעשי' וכן כל הבחי' המסתעפות מזה זהו בחי' האור והחיות רוחני אבל לא עצם הדבר הגשמי, ובכדי שיהי' חסד גשמי בבח"מ הוא ע"י הכלים והלבושים דבי"ע שע"ז נצטייר בהם ציור הגשם, והיינו ע"י שמעלימים ומסתירים על האור ע"ז נעשה בבחי' מציאות יש וגשמי וכידוע דכל ענין המציאות נעשה ע"י הסתר, וכמ"ש בראשית ברא אלקים דכל ענין הבריאה בפועל הוא ע"י שם אלקים שהוא מדת הדין בצמצום האור והעלמו, וכמ"ש (תהלים פד. יב) כי שמש ומגן ה' אלקים כדוגמת המגן שהוא הנרתק המכסה על עצם השמש דלולא זאת אין ביכולת הנבראים לקבלו, הנה כן בשם אלקים המכסה ומעלים על עצם האור דשם הוי' המהוה. ומעם הדבר

הוא דכאשר האור מאיר בגילוי אז אין שום מציאות, אדרבה גילוי האור פועל ביטול המציאות והעדרו, וע"י העלם והסתר האור נעשה בחי' המציאות, וכל שההסתר יותר נעשה יותר בחי' מציאות הישות, וזהו שהחסד כמו שנמשך בעולמות בי"ע הנה בכל עולם שלמטה נעשה בבחי' מציאות יותר, דתחלה מתלבש בלבושים דבריאה ונעשה בבחי' מציאות יש לגבי אצי', אבל לגבי למטה היינו בעולם היצי' הוא רוחני עדיין וצריך האור להתעלם בעולם היצי'. ובהו יובן דיוק לשון רבינו נ"ע באגה"ק ד"ה להבין מ"ש בפע"ח שהובא לעיל שצ"ל ע"י מעבר יצי' ועשי' הנקרא ג"כ התלבשות דאל"כ לא הי' פועל בעוה"ז הגשמי, והיינו דבכדי שתהי' פעולת הגשמי' ממש בעוה"ז אינו מספיק עדיין היש דעולם הבריאה שהוא יש לגבי אצי', אבל לגבי יצי' הוא רוחני עדיין, וגם אם אור החסד של המציאות דבריאה יעבור בדרך מעבר הע"ם דיצי' ועשי' הנה עדיין לא תהי' השפעה גשמי' ממש, כ"א צ"ל ע"י התלבשות כלים ולבושים דיצי' שמעלימים ומסתירים יותר על האור האלקי דבחי' חסד העליון ונעשה עי"ז בבחי' מציאות יותר ומתלבש אח"כ בכלים ולבושים דעשי' שמסתירים עוד יותר מלבושים דיצי' ונעשה יותר בבחי' מציאות יש. וזהו ג"כ הטעם שצ"ל התלבשות ההשפעה בהמזלות בכדי שתתגשם ההשפעה יותר, דבכדי שתהי' ההשפעה גשמי' ממש זהו ע"י התלבשות החסד בהמזלות ג"כ, דכל לבוש הוא מעלים ומסתיר וכל שהלבוש תחתון יותר ה"ה מעלים ומסתיר יותר, ולכן ע"י ההתלבשות בהמזלות בא החסד שלמע' בבחי' השפעה גשמי' ממש, כי הלבושים העליונים גם דעולם העשי' הרוחני' הם לבושים רוחני' וממילא אינם מעלימים ומסתירים כ"כ באופן שתתגשם על ידם ההשפעה להיות שפע גשמי' ממש, כ"א ע"י התלבשות המזלות שהם לבושים המעלימים ומסתירים לגמרי על האור עד שיתהווה עי"ז השפעה גשמי' ממש וכ"ז הוא רק בשביל שתתגשם ההשפעה, אבל ההשפעה עצמה היא מבחי' חסד עליון כנ"ל וכמו שאנו אומרים הזן את העולם כולו בטובו כהן בחסד כו' ושרשו הוא מבחי' ה"ח וה"ג דעתיק כמשנ"ל (מאמר יח פרק ב), שמשם נמשך ונתחלק שפע החסד לכאו"א בר"ה ויוהכ"פ לפי אופן קבלת מלכותו ית' עליו בר"ה ולפי אופן התשובה שלו בהרטה אמיתית על העבר וקבלה אמיתית על להבא בקיום התומ"צ בסו"מ ועיש"ט בפו"מ, וההמשכה ביוהכ"פ היא בבחי' מל' דאצי' ובכל יום נמשכת השפעת החסד מבחי' מל' דאצי' ומתלבש בלבושים דבי"ע לפי אופן עבודתו ותפלתו בכל יום, ויורד החסד העליון ממדרג' למדרג' להתלבש בלבושים תחתונים יותר שע"ז מתגשמת ההשפעה יותר, עד שמתלבש בלבושי המזלות שע"ז נעשה בבחי' חסד גשמי ממש.

קיצור. החסד הנקצב לאדם בר"ה ויוהכ"פ כמו שהוא עדיין במל' דאצי' לדיעה הא' הוא פשוט עדיין ולדיעה הב' הוא רוחני, ובכדי שיחי' גשמי אינו מספיק ההתלבשות בכלים ולבושים דיצי' ועשי' רק ההתלבשות בהמזלות, ועצם השפע דחסד עליון הוא מעתיקא קדישא.

מאמר כד.

פרק א. והנה אור החסד והחיות בההשפעה שנקצבה לו לאדם בר"ה בכל מיני טוב בבני חיי ומוזני הוא מאתו ית', והיינו דגוף ועצם השפע הוא מעתיקא קדישא שהוא פנימי ועצמו' א"ס, ובא ע"י התעוררות הע"ם דאצי' דלשם מגעת העבודה דנש"י בתומ"צ. דהנה האור והשפע שנקצב לו להאדם בר"ה ונחתם ביוהכ"פ הוא לפי עבודתו בתומ"צ בשנה העברה, וכמ"ש כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב ופירושו כי החק הנקצב לישראל בר"ה ויוהכ"פ תלוי במשפט, והמשפט הוא בזה כמה אור וגילוי אלקות, שהו"ע אלקי יעקב, המשיך בשנה העברה, וכן תלוי באופן התשובה בעבודה החדש אלול שהוא חדש הרחמים שמאירים אז י"ג מדה"ר והוא זמן עת רצון ונקל יותר ענין התשובה, ואח"כ בימי הסליחות שהם זמני עת רצון עוד יותר מחדש אלול, וכמאמר הידוע מרבינו בשם הבעש"ט נ"ע דבימי אלול אז מאירים יגמח"ר לעורר דין וחשבון, והמשל בזה סוחר גדול שמוכר סחורתו בהקפה הנה בסוף השנה מעורר את הקונים לעשות חשבון כמה נמכר וכמה שלמו וכמה עוד חייבים לשלם ומעורר לשלם את המגיע, והסוחר עצמו בשמחה גדולה שמכר סחורה הרבה ובמקחים טובים והיתה לו פרנסה מרובה, אבל עם זה תובע את קונוי לשלם המגיע מהם ומוכרים אשר לקיחת סחורה בהקפה בשנה הבאה תלוי בזריוות פרעון החובות מהעבר וקובע זמן במשך כשלושה שבועות, שמחתו וצהילת פני הסוחר מועיל לקונים שעמלים בעמל רב וביגיעה עצומה לשלם חובותיהם, ובכלות מועד הקצוב בא הסוחר הגדול לעשות חשבון מכל החובות וכשרואה עמל הקונים ויגיעתם העצומה לפרוע חובותיהם ומכיר שבאמת הפצו לפרוע אבל עניים כמה ואין ידם משגת, אזי עושה חסד עמהם וסולח ומוחל להם מה שא"א להם לשלם ומנביל להם איזה זמן להכין עצמם להקפה דסחורה חדשה, והם ימי הסליחות, דכאשר העבודה דימי אלול היא עבודה שלמה בתשובה מעומקא דליבא הנה בימי הסליחות מתקבלת תשובתו בקבלה טובה על להבא, אשר ככל התשובה דאלול וימי הסליחות וקבלת עול מלכותו ית' בר"ה הנה לפי ערך זה נקצב לו החסד בבני חיי ומוזני בר"ה ונחתם ביוהכ"פ, אבל חסד זה הוא עדיין חסד פשוט וגם שרשי החסד דעשי' הכלול במל' דאצי' הוא רוחני עדיין, ובכדי שיבא בנשמי' העוה"ז הוא ע"י התלבשות בכלים ולבושים דבי"ע ואח"כ בהמולות דכל אופני ההתלבשות האלו הוא מחסד ה' עלינו להשפיע לנו שפע חיות כפי ערכנו ומדותנו, מה שיהי' טוב לנו שנוכל לקבל שבשבייל זה מתצמצם ומתלבש החסד בכל ההתלבשות הנ"ל, וכמו עד"מ אב הרוצה לשעשע את בנו, ה"ה מצמצם א"ע ומתלבש בענינים קטנים מאד, שהן לפ"ע הקטנות של הבן, כמו לשחק עמו באגוזים ועוד בקליפות האגוזים, כי הבן מצד קטנות שלו אינו מכיר בהטוב שבהפרי שבתוכה כלל, רק הקליפה תהי' לו לטוב ולחסד בהיותו יכול לגלגלה וכדומה, ובדוגמא כזאת מפני חסד ה' עלינו מתצמצם האור האלקי ומתלבש בכמה לבושים עד הלבושים הנסים

דמזלות הנ"ל, בכדי שיתחווה בחי' חסד גשמי לפי"ע הנבראים מה שמוכח להם, והכוונה פנימי' בזה היא אשר נשי" ע"י עבודתם בתומ"צ יבררו את ניצוץ הטוב שבדבר הגשמי ויזכרוהו ויעלוהו לשרשו ומקורו, אשר עי"ז נעשה בירור כללי בכללות העוה"ז אשר הוא תכלית כל העולמות וכל ההשתלשלות, ומהאי טעמא הנה רוב סוגי התורה והמצוה נתלכשו בדברים גשמי', דהנה עיקר ענין לימוד התורה הוא שיהי' מוכן ומושיג בשכל הטבעי והאנושי, וגם אפילו פנימי' התורה בהבנת והשגת אלקות בענין יחודו ואחדותו ית' וכן בענין גדולתו במה רבו מעשיך ה' ובמה גדלו מעשיך ה' ובריבוי העולמות ופרצופים העליונים, הנה העיקר הוא שיבאר ויסביר הענינים לעצמו עד אשר ישיגם בהשגה שכלית בשכל אנושי, וכן בענין המצות הרי גם המצות החובת המוח בדיעת אלקו', כמא' שיש שם מצוי ראשון ממציא כל נמצא וכל הנמצאים בשמים ובארץ ומה שביניהם הם מאמיתית המצאו, וחובת הלב באהו"ר הרי מעיקרי המצוה שתהי' השגת אלקו' נתפסת במוחו הגשמי והאהו"ר יהיו נרגשים בבשר הלב ממש, דכל העבודות האלו הם דוקא בעוה"ז שהוא עולם גשמי, ומטעם זה נתנו ההשפעות בגשמי' עוה"ז בכדי לעבוד בהן את ה' כפי דיני התורה והמצוה.

קיצור. השפע בחסד הנקצב הוא מעתיקא, אבל בא ע"י התעוררות הע"ם דאצי' דלשם מגיע עבודת הנבראים ומחסורם, דלפי"ע העבודה בשנה העברה כן היא קצבת שנה הבאה, ותלוי' בתשובה דאלול ועבודה דימי הסליחות והקב"ע דר"ה. המשל מהסוחר וקונו, הכוונה פנימי' בשפע הגשמי היא בשביל קיום התומ"צ.

פרק ב. והנה מהמבואר בארוכה מוכן היטב דהעיקר הוא האלקו' והמזלות הם רק לבושים ושלוחי השפע לבד ואין בהם ממש מצד עצמם, אבל המשתחווה ועובד אותם, ה"ז שמחשב אותם לדבר עיקרי בההשפעה שהן המה המשפיעים מצד עצמם, ה"ז כפירה ר"ל בהשגחת אלקות ובהשפעת החיות מאתו ית', ומחשב את המזלות למשפיעים דמשו"ז משתחווה להם ה"ז ע"ז ממש, וכ"ז הוא מפני שהמזלות הם בבחי' לבוש שק, שמסתירים מאד על האור האלקי שאינו מאיר בגילוי כלל ומתלבש ע"י ההשפעה בלבושי הטבע, משו"ז יש להם מקום לדמות שההשפעה היא מהמזלות, שאם לא הי' האור האלקי מוסתר ונעלם כ"כ, היו הכל יודעים שההשפעה מאת ה' היא, רק מפני ריבוי ההעלמות והסתרים הנעשים ע"י לבושי המזלות הנה משו"ז טעו הטועים לחשוב גם את הלבושים למציאות דבר מה, אמנם בשביל הנהגת העולם כפי רצונו ית' שיהי' גשמי וההתחוות והחיות יהי' בדרך העלם והסתר הכורא מהנברא, הי' צ"ל התלבשות הנ"ל בשביל זה גופא שיתלבש החסד בלבושי הטבע ויהי' לפי"ע הנבראים שלמטה, דאם הי' האלקו' מאיר בגילוי שלא הי' מוסתר בלבושים הנ"ל, היתה ההשפעה למע' מהטבע ולא היו נבראים שבטבע יכולים לקבל ההשפעה דהיינו טוב כזה שאינו לפי ערכם, ומשו"ז

צ"ל ההתלבשות בלבושים הנ"ל, רק צריכים לידע שזהו חסד עליון הנקצב לנו מאת ה' דוקא הוא אשר נתלבש בלבושים הנ"ל אשר זה עצמו הוא מחסד ה' עלינו, וממוצא דבר אנו יודעים דכל ענין ההתלבשות בהמזלות ושרים העליונים שייך רק בעולם העשי', כי ההתלבשות היא ג"כ בסדר והדרגה דתחלה מתלבש האור בלבושי עולם הבריאה ונת"ל (מאמר כג פרק ב) דשם עדיין החסד בבחי' רוחני לגבי למטה, לפי ששם מאיר עדיין הגילוי אור דאצי' וממילא אינו בבחי' מציאות עדיין כנ"ל, ומתלבש אח"כ בלבושי היצי' ועשי', ובעולם העשי' שהוא העולם שלמטה מכולם, שם מוסתר האור יותר אז הוא בערך שיתלבש בלבוש שק דהמזלות, דלמעלה מזה כמו בעולם יצי' שאין הוא מוסתר כ"כ א"א שיתלבש בלבושים אלו, כ"א כאשר יורד האור ומתלבש בלבושי עשי' שהוא מוסתר יותר אז יכול להתלבש ג"כ בלבושים אלו. וזהו דאי' בפע"ח דאל אד' שהוא שם דעשי' הוא בגימט' צו ואין צו אלא כו', לפי שכאשר נתלבש האור האלקי בלבושי עשי' יכול להתלבש בלבוש שק דמזלות עליונים שמעלימים ומסתירים מאד עד שיכול לדמות שהם המשיפיעים מכח עצמם מפני שאין האלקות נראה ונגלה בגילוי כלל כנ"ל, ולכן אל אד' בגימט' צו ואין צו אלא כו', דהגם דאל אד' הם שמות קדושים אך לפי שעי"ז באה ההתלבשות בהמזלות שהם מסתירים לגמרי עד שנותן מקום לחשבם ולדמות שהם עצמם המשיפיעים ולעבוד אותם מש"ו, לכן השם שעי"ז באה ההתלבשות הזאת הוא בגימט' צו כו', אמנם כבר נת"ל (פרק א) דבאמת התלבשות זו היא מחסדי ה' עלינו, לפי שע"י התלבשות זו בא החסד העליון בבחי' טוב וחסד גשמי. שבזה תלוי כל ענין העבודה להשלים הכוונה עליונה בענין הבריאה.

קיצור. המזלות הם רק שלוחים לגשם השפע הבא מאתו ית' והמשתתחה להם עובד ע"ז. בכדי שיהי' העולם והנהגתו כפי רצונו ית' בגשמי, הוא רק ע"י הסתר והעלם האור דשם דעשי' שהוא בגימט' צו, ולהיותו העלם גמור עד שטועים לחשוב את המזלות למציאות לכן הגה אין צו אלא ע"ז.

מאמר כה.

פרק א. ועפי"ז יובן מ"ש (דברים טו. יח) וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה וא' בספרי יכול אפי' יהא יושב ובטל ת"ל בכל אשר תעשה, שצריכה להיות עשי' והיינו חכנת כלי של פרנסה, דזהו א' ההבדלים בין זמן הגלות בעבודת הכיורורים ובין הזמן דלעתיד בביאת המשיח, דלעתיד הגה שפע חסד העליון יבא מאתו ית' בלא שום התעסקות וחכנת כלי עסק בשביל פרנסה, משא"כ בזמן הגלות צריכים התעסקות בחכנת כלי לפרנסה, ומעם הדבר שצ"ל עשי' דוקא הוא מאחר שההשפעה צ"ל נמשכת ע"י לבושי העשי' ע"כ גם האדם אתם שהוא בדוגמא שלמעלה צריך ג"כ לעשות לבוש ועסק פרנסה שבזה תתלבש

הברכה שלמע' בלבושי הטבע, דהנה כתיב (ישעי' מה. טו) אכן אתה אל מסתתר, דבאלקות (אין געטליכקייט) יש אל הגלוי ויש אל המסתתר, והם בשתי דרגות הפכים, טבע ולמעלה מהטבע, דבאמת מובן ומושג גם בשכל אנושי שהאלקות המתלבש בלבושי הטבע הוא האלק' מה שלמע' מהטבע, רק ההבדל בין האלק' שכטבע להאלק' שלמע' מהטבע הוא רק לגבי הנבראים, דלאלק' אין הבדל כלל אם הוא בלבושי הטבע או שהוא גלוי בלא לבוש הטבע וההפרש הוא רק לגבי הנבראים, דהאלק' שמתלבש בטבע צריכים התבוננות והאלק' שלמע' מהטבע אין צריכים התבוננות, דזהו פי' טבע כפשוטו מלשון טבעו בים סוף, שהדבר שנטבע בים הנה מי הים מכסים עליו שאינו ניכר כלל שישנו איזה מציאות דבר מלבד המים, אבל באמת הנה בזה שהדבר מכוסה הרי אין הכיסוי מבטל מציאותו כלל ואין זה אלא שאינו נראה להרואים רק דבר המכסה אבל באמת הנה המכוסה הוא במציאותו ומהותו כמו שהוא בגלוי ממש, וכן הוא באלק' המסתתר בלבושי הטבע דלבושי הטבע הם רק המכסים על האלקות, ובאמת הנה המשל של מי הים המכסים על דבר המכוסה אינו משל אמיתי על לבושי הטבע המכסים על אלקות, דהמים המכסים הנמצא בתוכם הרי הדבר הנמצא והמים הם שני ענינים נבדלים, לא המים יצרו את הדבר הנטבע בהם ולא הדבר המכוסה בהמים ברא את המים המכסים עליו, משא"כ האלק' המלוּבש בטבע הרי האלק' ברא והמציא את לבושי הטבע והאלק' המלוּבש בהם הנה הוא ית' המח' אותם ומקיימם, א"כ הרי האלקות המלוּבש בטבע הוא עצמו האלקות שלמע' מהטבע, וכמו שפי' רבינו נ"ע (ש"ב פי"ט) דשם טבע הוא תואר לדבר מה שהוא למע' מטעם ודעת המובן ומושג בשכל הטבעי, והנבראים הנה מצד הרגילות והתמידות שהשמש זורח במזרח ושוקע במערב וכן בשאר הענינים שהאלק' מסתתר בלבושים שונים הנה אינם מתפעלים מזה, וצריכים התעוררות ההתבוננות ואז משיגים את האמת הגמור דטבע עצמו הוא למע' מהטבע, אמנם דבר זה להבין דטבע עצמו הוא למע' מהטבע אינו מובן כ"א ע"י התבוננו' והעמקת הדעת, והיינו דבהשקפה ראשונה יכולים למעות בזה ורק כשמתבוננים אז עומדים על אמיתת הדבר דטבע עצמו הוא ענין אלקי שלמע' מהטבע, דכל זה הוא באלק' המלוּבש בדרכי לבושי הטבע שהוא אל מסתתר, אבל אל הגלוי, אין אָפענע געט-ליכקייט, הרי נראה ונגלה לכל ואין צריכים ע"ז שום התבוננות.

קיצור. מאחר שהחסד שנקצב בר"ה צריך להתגשם ע"י הכלים דע"ם דבי"ע והלבושים דמזלות הנה משו"ז צריך האדם לעשות כלי לפרנסה שיהי' בלבושי הטבע, טבע הוא אלקות המוסתר ומושג בכללותו ע"י התבוננות ובאמת הוא עצמו למע' מהטבע, אלק' הגלוי נראה גם בלי התבוננות.

פרק ב. והנה לבושי הטבע עם היות שזוהו כפי הכוונה העליונה יתברך ויתעלה שעלה ברצונו ית' לברא עולם גשמי ואשר כל ענין ודבר

אף גם האור האלקי בעולם יהי' מתעלם ומסתתר בלבושי הטבע, הנה עם כל זה הנה לבושי הטבע מצד עצם מהותם ה"ה מעלימים ומסתירים את האור והשפע האלקי, עד אשר האדם העוסק במסחר יוכל למעות ולדמות בעצמו כאלו ח"ו כחו ועוצם ידו עשה לו את החיל הזה, וחכמתו עמדה לו שנתחכם בעסק המקח והממכר שהתנהג ע"פ הטבע לחקור ולדרוש בכל עניני הקניות בחר בדרכים היותר נאותים לפי דרכי הטבע, וכן בענין אופני המכירה שעשה בזה כמה תחבולות והתחכמות ע"פ דרכי הטבע וכל אלה עמדו לו להרויח ריוח גדול, ובאמת הנה כל אלה לבושי הטבע אינם אלא לבוש לבד אבל הברכה נמשכת מלמען ע"י הלוש ולא מצד עצמות הלוש ח"ו, וכמו שגידול התבואות נמשך ע"י השמש והירה וכמ"ש (דברים לג. יד) וממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים ועם זה אינו אלא שלוחי ההשפעה ואין בידם להרע ולהטיב כ"א את אשר יאמר הקב"ה, וכמשנת"ל (מאמר כג פרק א), כך העסק והלוש הוא רק כשליח לבד וההשפעה היא ביד הקב"ה אלא שצריך להתלבש בלוש ועסק שהן לבושי הטבע, ולפ"ז מובן שאין צריכים להאריך בהלוש יותר מדאי כי זה ללא צורך מאחר שלא הלוש הוא העיקר כ"א השפעתו ית' שמשפיע ע"י הלוש, וא"כ העיקר הוא שיתפלל למוי שהעושר והנכסים שלו וישר דרכו בדרך התורה והמצות שיהי' ראוי לברכת ה' והשפעת חסד, והיינו שיומשך לו קצבת החסד בר"ה ויוחכ"פ ע"י קבלת עול מלכותו ית' וע"י תשובתו האמיתית, והיינו שלא בשביל זה שהקב"ה ישפיע לו קצבת החסד שהוקצבה לו יקבל עליו עול מלכותו ויעשה תשובה, אלא שהקבועו"ש והתשובה תהיה אמיתית מצ"ע מפני שכן צריך להיות ויהי' חזק בקיום התומ"צ כל השנה להתפלל תפלה בזמנה ובכוונה וישאל צרכיו ג"כ וילמוד תורה בזמנים קבועים בלי שום מניעות ועכובים ואח"כ יעסק במו"מ ויספיק לו גם מעט זמן על עסק, דמאחר שכבר נקצב לו החסד עליון ונמשך ונתלבש בלבושים שהם הכלים דע"ס דבי"ע ואינו חסר רק לבוש הטבע של המזלות וכן לבושי הטבע של כלי הפרנסה ואשר ע"כ הנה במעט עסק שיעשה יומשך ויתלבש החסד בלוש הטבע ותומשך ההשפעה, והיינו כאשר האדם הוא ראוי ע"פ מעשיו בתומ"צ לחסד עליון הרי אז נמשך החסד מעתיקא קדישא ע"י התעוררות הספי' דאצי' כנ"ל (מאמר כד פרק א) במל' דאצי' ויורד ונמשך בלבושי' וכלים דע"ס דבי"ע ומתגשם בלבושי המזלות וה"ה נמשך למטה ע"י לבוש העסק ואז די גם מעט עסק, אבל אם ח"ו אינו ראוי להשפעת החסד והיינו כאשר לא נמשך קצבת החסד למען באצי', והיינו דמי יאמר כשלא נמשך ח"ו קצבת החסד בר"ה ויוחכ"פ כלל, אלא אפי' גם אם נמשך למען במל' דאצי' הנה אם אינו נמשך ומצטייר בלבושי בי"ע באופן שיוכל להיות מזה השפעה גשמי' וכמשנת"ל (מאמר יט פרק א), מה מועיל לו ריבוי ההתעסקות מאחר שאין ח"ו המשכת החסד מלמען ר"ל, וא"כ העיקר הוא שיהי' מסור לאלקי' וכשנמשך בחי' החסד עליון הנה ברכת ה' היא תעשיר גם במעט עסק.

קיצור. לבושי הטבע הגם שהם ע"פ סדר שלמע' הנה המה מעלימים במאד, ובאמת הם רק לבושים בלבד שאין להאריך בהם והעיקר הוא אלקו' השופע וצ"ל זהיר בתפלה בצבור ובמתניות ולקבוע עתים לתו', דכאשר ח"ו אינו ראוי לא יועיל גם ריבוי התעסקות וכשראו הנה גם במעט עסק ברכת ה' תעשיר.

פרק ג. והנה כמה וכמה מבעלי עסקים ומבעלי עבודה ומלאכה שהם יראי אלקים והכיבה עליהם התפלה וכן הקביעות עתים לתורה בשיעורים שונים בנגלה ובדא"ח ולבם יכאב עליהם במאד כשאינם יכולים להתפלל בצבור ואינם יכולים להשתתף בהשיעורי למודים בקביעות עתים לתורה ברבים, מהם המתאמצים באומץ רב להתפלל תפלה בצבור וחוטפים את תפלתם וממהרים לרוץ לעסקיהם ומסחרם, ולהשתתף באיזה שיעור של לימוד התורה אין בדעתם כלל, כי לבד זאת שהם עסוקים במאד ואין להם שום פנאי ללימוד הנה לבד זאת הרי כל דעתם ושכלם עסוק וממולא ממסחרם ועניניהם הגשמי' מבלתי יכולת לקבל דברי תורה וגם תפלתם מהולה במחשבות זרות עד שכמה פעמים בלתי יודעים מה המה מתפללים ובאיזה מזמור הם עומדים ורק משיגרא דלישנא הנה שפתותיהם נעות ולבם בל עמם, ובכ"ז הרי יש להם הקב"ע להתפלל בצבור עכ"פ, ויש שהם טרודים כ"כ עד אשר רק בשני ובחמישי באים להתפלל בצבור, וכולם מתנצלים שלמכת טרדות פרנסתם אין ביכלתם להתפלל בצבור ובפרט להשתתף באיזה שיעור של לימוד מפני שכל שכלם עסוק במסחרם ואינם יכולים לקבל דברי תורה, וההנהגה הרעה הלזו הנה לבד זאת אשר כל ימי השבוע חיים חיי בהמה ועוד גרוע מזה כמו שמתאונן הנביא (ישעי' א. ג) ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן, הנה לבד זאת הרי דרכם המזורה והנהגתם הרעה בימי החול גורם רעה אשר גם ביום השבת שאז הם פנויים מעסקיהם ומסחרם הנה משתמשים בו לעניני חולין, שמלבד זאת שמפני גודל היגיעה והעמל בכל עסקיהם בימי החול שהם מעונים במאוד הנה ביום השבת נחים במנוחת הגוף, הנה מלבד זאת הרי ע"י הנהגתם בימות החול נתעבו ונתגשמו כ"כ עד כי גם ביום השבת קדש שהוא יום המנוחה בשביל להרבות בתפלה ובלימוד התורה, הנה בעלי העסקים הטרודים מסוגים הנ"ל מחללים את קדושת השבת בעניני הכל ודברים בטלים, אשר באמת הנה כל יסוד בנינו מה שטרוד בעסק ומדמה שאין באפשרותו לעסוק בתורה ולהתפלל כדבעי מפני שיפסיד ח"ו עי"ז הוא דמיון כוזב ושמות גדולה באמת, דממ"נ אם ח"ו לא יש קצבת והמשכת החסד מלמע' ר"ל מה יועיל לו ריבוי ההתעסקות, ואם יש קצבת והמשכת החסד מלמע' אין צריכים ריבוי עסק ודי גם במעט עסק מאחר שהוא לבוש לבד, וריבוי טרדותיו ומה שזה לו מניעה ועיכוב הוא רק משמותי היצר, ומראה בזה כאלו ח"ו חושב את הלבוש היינו את העסק לעיקר ושזה מקור פרנסתו לכן הוא טרוד בזה בריבוי התעסקות וגם בתחבולות מפני שחושב זה לעיקר, וה"ז כעובד ע"ז ממש שנת"ל (מאמר כג פרק

קונטרס ומציון

א) שזוהו שמשתחווה לשמש וירח מפני שמחשב אותם לעיקר שהם המשפיעים ובאמת המה רק שלוחי ההשפעה ולבושים לבד כמשנת"ל, כמו"כ הנה כשמחשב את העסק לעיקר ומשו"ז הוא טרוד בריבוי התעסקות ותחבולות שזוהו ג"כ כענין השתחואה, דכמו השתחואה בגשמי' הוא שכופף ומרכיז ראשו כמו"כ כשמניח שכלו ראשו ורובו בעסק מו"מ עד שמונע אותו מתורה ועבודה, ה"ז ג"כ ענין השתחואה ברוחני' וה"ה כעובד ע"ז ממש ח"ו.

קיצור. בעלי העסקים ובעלי עבודה אינם מתפללים תפלה בצבור בקביעות ותפלתם הטובה ומלאה מחשבות זרות, ואינם משתתפים בשיעורי לימוד התורה ברבים בהתנצלות מרדתם בעמל הפרנסה, וזה גורם התגשמותם שמחללים מנוחת וקדושת השבת בעניני הבל, ויסוד התנצלותם הוא דמיון שוא.

פרק ד. והנה ישראל הם מאמינים בני מאמינים, דאמונה היא בטבע תולדתם, שבזה חלוקים עם ישראל מכל העמים אשר ע"פ האדמה, דכל העמים הנה עם היות שגם ביניהם נמצאים בעלי אמונה באמונתם ואף גם כאלו שהם אדוקים באמונתם, הנה אין זה בטבע תולדותם והוא רק כדבר הנקנה ע"י דבר מה, וכמו שאנו רואים במוחש בענין השכל שיש שכל עצמי ויש שכל הנקנה ע"י דבר זולתו, שבכלל' הוא החפרש בין שכלי הבע"ח לשכל האדם, שהאדם הוא שכלי בעצם מהותו ולכן הנה כללות מהות שכל האדם הוא שכל עצמי ושכל הבע"ח הוא שכל הנקנה, וכמו ידע שור קונחו וחמור אבוס בעליו וכן יש כמה ענינים מה שבחם ועל ידם מכניסים שכל בבע"ח וכמו המרדעת שמורה דעה בבחמה שכ"ז הוא רק שכל הנקנה אבל שכל האדם הוא עצמי, וכן הוא בענין האמונה דכל העמים הנה אמונתם היא כדבר הנקנה ע"י דבר שחוץ ממנו, אבל להבדיל, ישראל הנה אמונתם בה' ובתורתו ית' היא עצמית, וכמו שאנו רואים במוחש אשר בכל ענין וענין, בין שהוא טוב ובין שהוא הפכי, הנה שם שמים שגור בפי כל בנוסחאות שונות, ירחם השי"ת, יחוס השי"ת תודה להשי"ת, וכיוצא בהם בסגנונות תפלה ותחנונים ותודה, דכ"ז מפני שבנש"י הנה אמונתם בהשם ית' ובתורתו ית' היא עצמית, הם חיינו ואורך ימינו ועליהם הורגנו כל הימים בימי הגלות המר, וכן הוא בענין הפרנסה דבאמת הנה הכל יודעים שהעיקר הוא ברכת ה' וכל מי שהוא יהודי אינו חושב בשום אופן שהעסק הוא מקור פרנסתו ח"ו ויודע היטב שההשפעה מאת ה' היא והוא הנותן לו את פרנסתו ע"י העסק, אלא שהרוח שטות שהיצה"ר משטח אותו שאינו משים אל לבו לדעת אמיתית הדברים הנ"ל דמאחר שהעיקר הוא ההשפעה העליונה הרי אינו צריך להיות שום מניעה ועיכוב ושום קוצר בהדברים אשר חייב אותו הכורא לעשות, ואף שבשביביל זה לא יוכל לעסוק הרבה בעסק מו"מ יספיק לו גם מעט עסק והשי"ת ימציא לו להרויח כמעט זמן שבמעט העסק שיעשה יומשך ויתלכש החסד הנקצב והנמשך אליו, וכאשר נפתח לחסנת היצר

ומשמה א"ע ברוח שמות שצריך להתעסק הרבה דוקא וא"א לו לקבוע עתים לתורה ולהתפלל כדבעי מצד הזמן והטרדא ונדמה לו שנכון כן כפי אשר מדמה בשכלו הסכל והמעוקל ע"י רוח שמות הנ"ל, מראה לו הקב"ה שאינו מועיל לו ריבוי העסק וה"ה הולך סובב כל היום בשוקים וברחובות מבלי ימצא שוב ריוח כלל, ומדה כנגד מדה משלם לו הקב"ה כמ"ש (דברים כח. לד) והיית משוגע כו' אשר תראה, ומרוב הדאגה משתומם מוחו עד שכמשוגע יחשב שזחו עצמו ענין שמות שהרי המשוגע והשוטה ענין אחד להם, כי כמו שאצל המשוגע נדמה שצ"ל דבר שהוא מופרך אצל הבריא וחלים, כן השוטה ברוב שמותיו ג"כ מתנהג עד"ו וכמ"ש (ש"א כא. מז) חסר משוגעים אני שכינה לדוד שהניח לימשך ריר אל זקנו בשם משוגע ע"ש שהוא היפך הדעת כו', וכל זה גורם לו מה שנפתה להרוח שמות של היצה"ר, אשר אם הי' משים לבו להדברים האמית' הנ"ל הי' באופן אחר לגמרי, שלא הי' צריך להתעסק בריבוי עסק כלל והי' נמשך לו החסד עליון גם במעט עסק בריבוי שפע פרנסה ברווח.

קיצור. ישראל אמנתם בה' ובתורתו היא עצמית, אמנות כל העמים גם האדוקים היא כדבר הנקנה ע"י דבר שחוץ ממנו, שכל עצמי ושכל הנקנה, הכל יודעים שרק ברכת ה' היא תעשיר והנפתה להסתת היצה"ר מאבד פרנסתו, שוטה ומשוגע ענינם אחד.

מאמר כו.

פרק א. וזהו ומעין מבית ה' יצא והשקה את נחל השמים דהנה יש בקדושה ג"כ בחי' שמות וכמשארז"ל (כתובות יז. א) אהני' לי' שמותי' לסבא, ופי' וענין שמות זו הוא ענין שלמע' מטו"ד, וע"ד מה שכתוב (מ"ב ט. יא) מדוע בא המשוגע הזה שקראו לנביא משוגע, והיינו כי ענינו הוא היפך עד"ד טו"ר והיינו העדר ההרגש שמצד החושים הטבעי' שז"ע עד"ד, וכידוע שע"י חטא עד"ד נעשה ענין ההרגש וכמ"ש (בראשית ג. ז) וידעו כי ערומים הם, וכי מתחלה לא ידעו שהם ערומים אלא שמתחלה לא הרגישו זה ואח"כ הרגישו שהם ערומים וכמ"ש תחלה (בראשית ב. כה) ויהיו שניהם ערומים כו' ולא יתבששו והיינו שלא הרגישו זאת לחסרון ואח"כ וידעו כו' שהרגישו, וכמ"ש במו"נ (ח"א פ"ב) שהקשה לו חכם אחד איך ע"י החטא נתוספה לו מעלת הידיעה וההשכלה, כמ"ש (שם ג. ז) ותפקנה עיני שניהם, ותירץ הוא ז"ל שידיעה זו אינה מעלה כלל דתחלה היתה ידיעתו בידיעות המושכלות ולא הי' לו כח להשתמש במפורסמות (היינו בנאה ומגונה) בשום פנים ואח"כ נחסרה מאתו ידיעת המושכלות ובא לידי דעת המפורסמות היינו הרגש הטבע בנאה ומגונה שזה ירידה גדולה ממעלתו. ובזהר (ח"ג רסא. סע"ב) אי' ותפקנה עיני שניהם בעיפושא דהאי עלמא מה דלא הוה קודם דהו משגחין ופקחין לעילא, וכן הנביאים בעת שהגיעה עליהם הנבואה היו

בכחי' הפשטת הגשמי' שבאו למעלת ומדרי' אדה"ר כמו שהי' קודם החטא, והיינו שנתבטלו אצלם החושים הטבעי' ולא הרגישו בענינים הגשמי'. וזהו ענין הפשטת הכגדים שהי' בנביאים בעת נבואתם וכמ"ש בשאול (ש"א ימ. כד) ויפשמ גם הוא כגדיו ויתנבא כו' ויפול ערום כו', וכמו אדה"ר קודם החטא שלא הרגיש כלל צורך בלבושים כמו"כ הנביאים בעת נבואתם לא ידעו ולא הכירו צורך ללבושים כלל מפני העדר הרגש הטבעי (וענין הפשטת הכגדים הו"ע הפשטת החושים הטבעי'), וזהו שקראו לנביא בשם משוגע מפני ביטול החושים הטבעי' דעה"ד, ועד"ז הוא ג"כ ענין אהני' לי' שמותי' לסבא, וכן מה שאמר עקביא בן מהללאל (עדיות פ"ה מ"ו) מוטב לי להקרא שומה כל ימי ולא ליעשות שעה א' רשע כו' שז"ע שמות דקדושה שהוא ההיפך מהשמות דלעו"ה, דהשמות דלעו"ז הוא מה שעושה היפך הדעת וכמשנת"ל בכל אופני השמותים שמצד היצה"ר שמשמה ומטעה את האדם ומטהו מדרך האמת, והסיבה לזה הוא מצד הדעת וההרגש דעה"ד טו"ר שמכסה על האמת.

קיצור. ההשכלה הבאה בסבת חטא עה"ד היא ירידה מהמושכלות האלקי' לעיפושא דהאי עלמא, הפשטת הכגדים בנביאים ואהני' לי' שמותי' לסבא הוא היציאה מהרגש החושים הטבעי', והיא העבודה שלמע' מטו"ד שנק' שמות דקדושה.

פרק ב. וכיארר הענין הוא דהנה האלקים עשה את האדם ישר ומצד הכח וההרגש האלקי הניתן לו הי' צריך לידע ולהרגיש את האמת איך שכל טוב בעולם הוא בכחי' הטוב הרוחני ולעלות במעלת הדבקות באלקו' ובתורתו ובמצותיו ואיך שההיפך רע ומר בתכלית וככל החשבונות שנת"ל איך שחסרת היצר הוא שקר גמור ורע, דכאמת הי' צריך האדם להרגיש כ"ז מצד ההרגש אלקי שבו ומאיז היא הסבה שנפתה להסתת היצר, אמנם זהו שגרם חטא דעה"ד טו"ר, דהנה גם קודם החטא הי' בו יצה"ר וכמארז"ל (ברכות סא. א) ע"פ וייצר בשני יודי"ן שני יצרים כו' אלא שאז הי' בו תוקף ההרגש האלקי עד שלא הרגיש ענינים הטבעי' וכנ"ל בשם המו"נ שהי' בו ידיעת המושכלות ולא הרגיש כלל ידיעת המפורסמות מפני תוקף ההרגש בעניני אלקות, ולאחר חטא עה"ד נעשה להיפך שנעשה בו תוקף ההרגש הטבעי, היינו שמרגיש מאד הטוב שבענינים הגשמי' וכל ענין טבעי וגשמי שבעולם הוא מרגיש מאד, וההרגש הזה הוא גורם לו העדר ההרגש האלקי לידע ולהרגיש אמיתת טובתו שנת"ל. וזהו"ע השמות שמצד היצה"ר, שמפני תוקף ההרגש בענינים הגשמי' הוא משמה א"ע ביותר ויותר הולך ויורד ר"ל ואינו מתנהג בדעת וחשבון אמיתי וזהו השמות דלעו"ז שהוא למטה מן הדעת, וההיפך מזה הוא השמות דקדושה שהוא ג"כ מה שמתנהג שלא ע"פ דעת וחשבון אלא שהוא למעלה מטו"ד, והיינו שאינו ע"פ הדעת וההרגש הטבעי דעה"ד טו"ר וגם אינו ע"פ הדעת דקדושה ג"כ, והיינו שאינו נכנס כלל בחשבונות ע"פ הדעת והשגה שצריך

להיות כך וכך אלא עושה כל הדברים מצד תוקף הנפש שלמע' ממו"ד, וכידוע שבנשמות יש ב' מדרי' הא' כחות הגלויים של הנשמה שהן בחי' מוחין ומדות והב' הוא עצם הנשמה שלמע' ממו"ד, והנה בחי' זו שהיתה בהתגלות ובהתגברות באדה"ר קודם החטא שהי' כל עיונו באלקות שזהו מצד המוחין דנה"א שהיו מאירים בו בהתגלות, וכמו"כ יש נשמות שגם לאחר החטא לא ירדו ממדריגתן כ"כ ומאיר בהם אור נפשם האלקית ויש להם דעת והשגה באלקות ובוה כל עסקם תמיד ואינם שייכים לענינים אחרים להרגיש כ"כ את הטוב הטבעי הבהמי מעניני עוה"ז, והגם שאינו באופן כמו אדה"ר קודם החטא שלא הי' לו הרגש הטבעי כלל מ"מ אין בהם הרגש הטבעי כ"כ, ואינם נפתים בשמותי היצה"ר ויודעים ומשיגים את האמת כפי החשבונות הנ"ל.

קיצור. האלקי' נתן להאדם הרגש אלקי אשר מצד זה צריך לידע שטובתו האמית' היא בתו' ומצות והסתת היצה"ר שקר ורע, אמנם ההרגש הטבעי בסבת חטא עה"ד שומע לשמותי היצה"ר שלמטה ממו"ד, ושמות דקדושה למעלה ממו"ד. אלו שמאיר בהם אור נפשם האלקית.

מאמר כז.

פרק א. והנה אלו אשר אור נפשם האלקית מאיר בהם בגילוי ויש להם דעת והשגה באלקות והעיקר שהם בעלי עבודה והיינו דאין זה מה שהם בעלי ידיעה והשגה באלקו' אלא שהם בעלי עבודה, אשר מכל דבר השגה יש להם תועלת בעבודה בפועל, וההרגש האלקי מתגבר על ההרגש הטבעי דלא זו בלבד שאינם נפתים בשמותי היצה"ר אלא עוד זאת מתחדש אצלם עניני ביאורים והסברים שכלי' בחשבונות הנ"ל (מאמר א פרק ג-ד) במעלות מין אנושי ובתכלית בריאתו בעולם, ומעם הדבר הוא לפי שהם בעלי עבודה ומודככים מזמן לזמן בעילוי אחר עילוי בהגברת הצורה על החומר, אבל מי שאין אור נשמתו מאיר בו בגילוי כ"כ ונפתה בפיתוי היצר, זאת היא עצתו שלא לבא כלל לידי חשבונות פרטי' אלא לעמוד נגד כל מונע ומעכב בתוקף גדול מצד הבחי' הב' שבנפש והוא בחי' עצם הנשמה שלמע' ממו"ד. דהנה שכל ומדות הן רק כחות הנפש ולא העצם אבל עצם הנשמה למעלה מבחי' השכל ועי"נ (שמות לד. ט) כי עם קשה עורף הוא וסלחת דמה שהם קשה עורף הוא למעלותא (דמשו"ז) הוא מעם שבשכיל זה תחי' הסליחה) והיינו התוקף שיש בנשמות להיות סו"מ ועשי"ט בלי שום מעם וכלי שום מענה ומענה כלל, וכמו העיקש הוא שאינו מתנהג ע"פ המעם ואנו רואים בחוש שהעיקש רצונו חזק ביותר הרבה מזה שמתנהג ע"פ השכל, דזה שמתנהג ע"פ השכל הרי רצונותיו הן ע"פ הדעת והיוב שכלי, וכידוע שהשכל מחליש את הרצון ומגביל אותו כמה יתפשט אבל הרצון שאינו ע"פ השכל הוא מתפשט ביותר בלי הגבלה. וזהו שהעיקש רצונו בתוקף ביותר.

וכמו"כ יש בנש"י ענין העקשות בקדושה בתוקף גדול וכמו במס"נ על קדה"ש שיהרג ולא יעבור ח"ו, וכן יכול להיות בכל דבר להיות בתוקף גדול שלא ללכת בדרכי היצה"ר והנה"ב ולא להמשך אחרי תאוות לבו, אחרי שיודע כלל הדבר שכל התאוות והתענוגים הנשמי' המה תועבת ה' אשר שנא, ובפרט דבר איסור ורע ממש אינו נכנס כלל במענות וחשבונות בזה, וכמו"כ אחרי שיודע שצריך להתפלל ולשמוע פי' המלות עכ"פ ולקבוע עתים לתורה, אינו נכנס כלל בשום מענה ומענה ואינו מביט כלל אם יפסיד או לא יפסיד, להיות כי מוחלט אצלו בהחלט גמור אשר הוא צריך לעשות את שלו המצווה עליו ע"פ התורה והמצווה ולעמוד חזק נגד תאוות הנה"ב שלא לעשות מה שמתאוה לבו בשום אופן בכח ותוקף גדול, והו"ע בחי' השמות דקדושה שהוא היפך הדעת דעה"ד טו"ר וגם לא ע"פ הדעת דקדושה כ"א בהתוקף שמצד עצם הנשמה ואז יוכשר אח"כ לבחי' הדעת דקדושה, כי ע"י שיתנהג בבחי' התוקף שמצד עצם הנשמה יפעול עי"ז חלישות הרגש הטבעי דנה"ב וגם שיהי' התגלות הכחות דנה"א, וממילא יכול להיות אח"כ בחי' הדעת וההרגש אלקי בנפשו לעשות מעשיו בהשכל ע"פ הדעת והחשבונות שנתבארו לעיל.

קיצור. מי שאור נפשו האלקי בלתי מאיר לו בנילוי, צריך בקבלת עול לעורר את תוקף ההתקשרות שבנפשו לה' ולתומ"צ בלי חשבונות פריטים. שכל מחליש את הרצון, מעלת העקשות ברצון בלתי מוגבל, עקשות דקדושה בקביעות עתים לתורה ובהידור מצוה מחליש את ההרגש הטבעי.

פרק ב. וזהו ומעין מבית ה' יצא, דהנה מעין הוא בחי' חכמה וכמ"ש בס' קהלת יעקב בשם הרע"מ, וכידוע בענין נהר ומעין דנהר הוא ספירת הבינה ונק' רחובות הנהר להיות כל ענין הנהר אורך ורוחב הנמשך למרחוק ומתפשט ברוחב גדול ומעין הוא ספ' החכמה, שהתפרש ביניהם דנהר הגם שמתפשט באריכות וברוחב גדול שמתמלא על כל גדותיו, בכ"ז אפשר שנפסק וכמ"ש (ישעי' יט. ה) ונהר יחרב ויבש, והמעין עם היות שנוסף טיפין טיפין הנה אין לו הפסק, ורבינו נ"ע ביאר (סש"ב פי"ה ופי"ט) דחכמה שבנפש הוא בחי' שלמעלה מטו"ד ומשם כח המס"נ שיש בכאו"א למסו"נ על קדה"ש ומביא עי"ז פסוק פתי יאמין לכל דבר (משלי יד. טו) שזהו בחי' שמות דקדושה שנת"ל שזהו מבחי' כח החכ' שבנפש כח מה, וצריכים לומר דבחי' כח מה שבנפש הוא בחי' עליונה שבחכ', דהנה בחכמה יש ב' מדרג' הא' מה שחכ' היא ראשית הגילוי וראשית ההשתלשלות והב' מה שלמע' מזה והוא למע' מהשתל' ואיננה מתגלית באותו האופן ובאותו הסדר כמו שמתגלה מדרג' הא' שבחכ' שהיא ראשית ההשתל' וענינם בכח החכ' שבנפש הוא כענין בריקת וסקירת השכל, דעם היות שהיא עדיין למע' מהשגה ממש לפי שהיא בבחי' נקודה כללית עדיין ואינו נתפס בהשגה, מ"מ הוא בבחי' שכל גלוי עכ"פ שהרי כשנופל לו הברק המבריק ה"ה יודע את השכל

בכלל עכ"פ, וזהו בחי' חיצוני' החכ', אבל בחי' פנימי' החכ' הוא מה שמוחין דאבא הן למע' מהשתלשלות, והם ב' הבחי' ומדרג' כח ומה דחכמה, דבחי' כח דחכ' זהו"ע התפשטותה אל הבינה ובחי' מה דחכ' הו"ע התדבקותה אל הכתר, ובחי' זו דחכ' הנה זהו מה שחכ' הוא בחי' הביטול שלמע' מטו"ד. וז"ש ומעין מבית ה' יצא הנה בית הוא בחי' מקיף, ועמ"ש מענין בית בלקו"ת בסופו בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית דרוש הב' שזוהו בחי' פנימי' הכתר, וזהו"ע ומעין מבית ה' יצא היינו בחי' החכמה כמו שנמשכת מבחי' הכתר (ועמ"ש הפרדס בשעה"כ ערך מעין) והוא בחי' מה דחכ' הנ"ל, ומעין זה ישקה את נחל השמים בחי' השמות דלעו"ז שיתהפך לשמות דקדושה והיינו בעבודה בפועל להיות בבחי' שמות דקדושה שלא ע"פ דעת וחשבון כנ"ל, דהנה מה שחכ' היא למע' מטו"ד זהו בעבודה בבחי' רעו"ד שלמע' מטו"ד, וזהו בחי' מעין והיא העבודה שמצד עצם הנשמה וזה ישקה את נחל השמים שמצד הנח"ב להיות ההנהגה בפועל בכל דבר בבחי' שמות דקדושה, הן בעסק מו"מ שלא יהי' לו שום מניעות ועכובים כלל, וכמו"כ לעמוד על נפשו בכל התאוות ותענוגים שלא להמשך אחריהם כלל וכלל, ועי"ז יפעול ההכנעה בהנח"ב בכלל שבאמת לא יהי' אצלו כ"כ הרגש הטוב דהענינים הגשמי', וגם יהי' עי"ז התגלות הכחות מוחין ומדות דנח"א ישיח' אז הנהגתו בכל עניניו ע"פ בחי' הדעת דקדושה.

קיצור. חכמה פי' רבינו שהיא בחי' שלמע' מטו"ד, מעין, ומשם כח המס"נ על קדה"ש ונסיונות, חכמ"ה, כח התפשטות אל הבינה, מ"ה התדבקותה אל הכתר, מ"ה דחכ' משקה נחל השמים שמהפך השמות דלעו"ז לשמות דקדושה ואז הנהגתו בכל עניניו ע"פ דעת דקדושה.

מאמר כה.

פרק א. תוכן הדברים בענין ומעין מבית ה' יצא והשקה כו' הוא כי מי שכבר נפתה בפיתוי ושמותי היצה"ר מא' מהדברים הנ"ל, אם בתאוות ותענוגי עוה"ז שנמשך אחר הטוב המבטי הבחמי בעניני' הגשמי' מפני שמצד חמרו הגם מרגיש מאד הטוב בזה וזה מעבירו על דעתו ושכלו לידע ולהבין שאין זה טוב שלו כלל, ובפרט בדברים האסורים ר"ל שגם בזה הרוח שמות של היצה"ר שולט עליו להסיתו ולכמות על האמת איך שאינו נעשה נפרד עי"ז ועדיין הוא ביהדותו ויתברך בלבבו לאמר שלום יהי' לו ומי יראנו ומי יודע את ענינו ומעשיו, דכל אלה המה רק דמיונות כוזבים ושקר מוחלט כמישנת"ל באורך, והוא מצד חומרו הגם נתפס ברוח שמות הנ"ל, או בעסק מו"מ בריבוי התעסקות וריבוי מטרדות ותחבולות עד שמונע אותו מקביעות עתים לתורה ומתפלה כדבעי, ומפני ריבוי השיקוע בא' מהדברים הנ"ל שהיצה"ר הכתירו והלבישו להטותו מדרך האמת ואין ביבולתו להתגבר עליו ע"פ הדעת וחשבון צדק הנ"ל

מפני תוקף חומר יצרו (אשר במשך הזמן מתגבר והולך וכמ"ש בס"ב פי"ג וז"ל ואדרבא נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז עכ"ל) שבבואו לא' מהדברים שהוא משוקע בהם הוא מתפעל מאד בהרגש הטבעי הבהמי ומאבד דעתו ושכלו ומשמה א"ע ממילא, ועוד זאת שהרי הכחות הנפשו האלקית חלושים אצלו בתוקפא גופא חולשא דנשמתא, ומפני כ"ז א"א לו ללכת ע"פ דעת וחשבון צדק כ"א זאת היא העצה היעוצה להתגבר על הרוח שטות דהיצה"ר דז"ע נחל השמים עי"ז שיתנהג בבחי' שטות דקדושה והוא שיתגבר כארי לעשות רק ההיפך מיצרו הרע בלי שום טענה ומענה ובלי שום חשבון כ"א בתוקף גדול, שבהדבר ההוא ששקוע בו מא' מהדברים הנ"ל יעשה היפך לגמרי ולא יחשוב כלל מה יהי' מאתו, וזה יש בכח נש"י מצד עצם נשמתם שיש בהם תוקף גדול למעלה מטו"ד שזהו"ע בחי' קשה עורף שהוא למעליותא ובחי' זו זהו"ע המעיין שיצא מבית ה', דלמע' הוא בחי' פנימי' החכמה כמו שהיא דבוקה בכתר, ובנפש הוא בחי' עצם נשמתו שלמע' מטו"ד. וזהו ומעיין מבית ה' יצא והשקה את נחל השמים, דהתוקף שמצד עצם הנשמה יש בכחו להתגבר על הרוח שטות דיצה"ר ולהפכו לבחי' שטות דקדושה, לעמוד על נפשו בתוקף גדול לעשות בפועל היפך מההרגש הטבעי שלו בהפרט שהוא שקוע בו ר"ל. וכאשר ככה יתנהג בפועל משך זמן עי"ז יחליש את חומר הגם וההרגש הטבעי הבהמי' ויתגלה ויתגבר בו ההרגש מהכחות הגלויים הנפשו האלקית ויוכל אז להיות בבחי' דעת דקדושה וכמ"ש (משלי ג. ו) בכל דרכיך דעהו, דהיינו שגם בדרכיו הגשמי' המוכרחים לקיום וחיות גופו ובעניני מו"מ לא ישמה א"ע ח"ז ברוח שטות של היצה"ר כ"א יהי' בבחי' הדעת האלקי האמיתי וילך לבטח דרכו.

קיצור. בכל אחד מישראל יש בו התוקף דמ"ה דחכמה שבנפש והוא המעיין המשקה גם את נחל השמים, הנלכד בפתווי היצה"ר צריך לעורר תוקף זה, ובכחו לעשות בפועל ההיפך מההרגש הטבעי ובזה יברר חומר הגם ויתנהג ע"פ הדעת דקדושה.

הערות וציטוטים

מכ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

עמוד	שורה	
62	פרק כמ"ש	פ"א ואילך. ראה המשך וככה - תרל"ז פל"ט ואילך. החינוך : בחנוך לא מצאתיו. ובכלל צ"ע, כי ידוע שהחנוך הולך בעקבות מנין המצות של הרמב"ם (אלא שמזכיר השגות הרמב"ן. ראה לדוגמא מצוה יב ומז). ולולא דמסתפינא נ"ל לפענ"ד שטעה המעתיק, כי ה"י כתוב בר"ת הח' ופירשו החינוך, אבל צ"ל החרדים. והוא שם (סוף חלק מ"ע מה"ת) בשם גאון ורשב"ג, מן הכתוב קדושים תהיו (ויקרא יט, ב. ועיי"ש ברמב"ן הובא בחרדים). ויש להעיר אשר בקונטרס עץ החיים (וכנראה מיוסד על דרוש הצ"צ בס' שמות פ' יתרו ד"ה ויאמר אם שמוע) מבאר דהתאווה בדברים המותרים הוא איסור של תורה וכמ"ש החינוך סי' שפ"ז ובסהמ"צ להרמב"ם ל"ת מזו והוא מל"ת דלא תתורו. עיי"ש.
64	איזה	ותכלית כל : מובא בכ"מ מס' העקרים. ראה שם מ"ג פ"א.
66	מאד	וכמאמר : ראה זח"א קפ, ב. שם קמ, ב.
69	כללית (יחזקאל)	בתו"א והוספות : הכוונה ללקו"ת לג' פרשיות. יאר . . . עשיתי : יאור לי ואני עשיתי. כן הוא בגכתי"ק ובס"ש ספכ"ב. והוא חיבור ב' כתובים ביחזקאל כט, ט ; כט, ג. אבל בהערה לתיקון חצות שבסי', בלקו"ת ב' לד"ה זאת חוקת ס"ד, שם שה"ש עוד ב' לד"ה יונתי ס"ב : לי יאורי ואני עשיתי.
73	נפרד למען	בגמרא : סוף מנחת. נהורא תתאה : ראה זח"ב קמ, א. זח"א קעח, ב. עז, ב. פו, ב.
74	רצונו נמשך	מאמרו"ל : ת"ז ת"ה (יט, ב).
	מעורבים	והיכל קדה"ק הוא הלב : לכאורה צ"ע דבס"ב פנ"ב, שמציין תיכף אח"ז, כתב דהיכל קדה"ק הוא חב"ד. וכן הוא בע"ח שער כסה"כ. ובכ"מ. ויש לבאר עפמ"ש כ' בד"ה וירד העיט תרנ"ח וז"ל (בקיצור קצת) : קה"ק הוא בחי' פנימיות הכתר כו' ונמשך מפנימיות הכתר לחו"ב כו' למל' ובכחי' זו נק' המל' קה"ק כו' הכוונה על אור בחי' פני' הכתר שבמל'. - ובהגהות הרח"ז בזהר שם (ח"ג קסא, ב) פ"י קה"ק ותמן הוא לבא - היכל הז' דבריאה (שהוא כנ"ל בס"ש"ב) ותמן לבא - מלכות. ולהעיר מלקו"ת סד"ה שבת שבתון וביאורו.
	מעורבים	מעורבים : ראה ת"ז ת"י סט (קט, ב). ע"ח שמ"ח פ"ג. שם שמ"ז פ"ד (ובהגהות שם). לקו"ת במדבר (ד, ב).
	מעורבים	שהבחירה ניתנה לאדם : ראה ס"ש"ב רפ"ג. לקו"ת אמור (לח, ב).
	וביאור	נד"מ : ראה סידור ד"ה עבדים היינו.
80	שפע	והנה גם : להעיר מהל' ת"ת לרבנו הזקן פ"ד ס"ג.

עמוד	שורה	
	שהרוה	הענין הוא : ראה בכ"ז הוספות לתו"א בתחלתו.
82	החסידיים	והוא מסבוב : ראה בכ"ז שערי תשובה לאדהאמ"צ ח"א ד"ה ראה נתתי.
95	בהם	טבע או טבע שני : ראה סש"ב פי"ד-טו, ופמ"ד. ועצ"ע.
96	להתגבר	דחנה באמת : ראה בכ"ז הגהות הצ"צ לתניא ד"ה משביעין אותו. ד"ה עם לבן גרתי (בס' אוה"ת).
99	והנה	והנה גוף : ראה בכ"ז תו"א בראשית ג, ד.
104	תשפלנו	וחטא הגאווה : ראה שער רוה"ק להאריז"ל (טז, ב).
105	מאד	והרבב : ראה מקואות ספ"ט.
109	פרק	והנה להבין : ראה בכ"ז לקו"ת ס"פ קורח. הקדמה לדרך חיים. סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע.
112	ואי'	בזהר : זח"ג צד, ב.
125	כמא'	כמא' : רמב"ם בתחלתו.

לוח התיקון *

עמוד שורה	נדפס	צ"ל					
62	פרק א	יואל ד)	(יואל ד.	78	ההעלם	העולמות	בעולמות
	וסטא	לוותי'	לוותה	82	החסדים	(ב	(יב)
63	כ"א	הטוב	החסד		עובדיהו	אסחרא	אסחרת
	לקרא	לקרא	לקרא	86	סדר	דרוה	דספות
	קיצור	הענג	התענוג	93	מדות	וגדל	וגודל
65	והגופני'	לו	לא	95	שנה	אקדמא	אקדמי'
71	שמרה	חזי כלומר	חזי, כלומר	98	נ.	ה'איש	ה'איש
	וכשעובר	פסק	נפסק	102	תלוי	העקר	העיקר
73	אליו	תקוני	תקוני'	110	נפש	בכסא	בכסה
74	בוכים	בוכים	בוכין	119	הוא	השטה	השיטה
76	מרווה	לפניו	לפני'	124	השפע	התעוררור	התעוררות
77	ה'	כתפין	כתפוי	131	כמ"ש	ותירין	ותירין
	כמאן	כתפין	כתפוי	135	הגשמי'	הנס	הגס

(* תיקונים אלו נתקנו בהוצאה זו.

לזכות

מנחם מענדל וחי' מוריה שיחיו פוגאמיש

לרגל נישואיהם בשעמומ"צ

לזכות הוריהם

מ' דליה תחי' ולהבחל"ח הרה"ח ר' דוד אריה ב"ר יצחק נפתלי פוגאמיש
הרה"ח ר' יחזקאל ומליה שיחיו מאנים

*

לזכות זקניהם

מ' רחל יונה

אליהו ושרה מאנים

מ' ז'רז'מ צרפתי

*

לזכות אחיהם

מ' שיינדל ליבא ובעלה הרה"ת אמציה

וילדיהם: דוד אריה, מנחם מענדל, צבי יעקב, יוסף יצחק

שיחיו הרמתי

הת' אהרן

הרה"ת שניאור זלמן ורעייתו חי' מושקא

מ' חי' מושקא ובעלה הרה"ת יוסף דוד

וילדיהם דבורה לאה, חנה

שיחיו סנדרוי

הת' לוי, חנה, הת' משה, סטערנא, רבקה, שרה

שיחיו פוגאמיש

*

הת' יוסף יצחק

חנה תמר

שיחיו מאנים

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

לזכות

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליטי"א
מהרה יגלה אכי"ר

יה"ר שיראה רוב נחת מבניו - התמימים בפרט,
משלוחיו, חסידיו וכלל ישראל - בכלל
ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו
וישמיענו תורה חדשה מפיו
בגאולה האמיתית והשלימה
תיכף ומי"ד ממ"ש

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

